

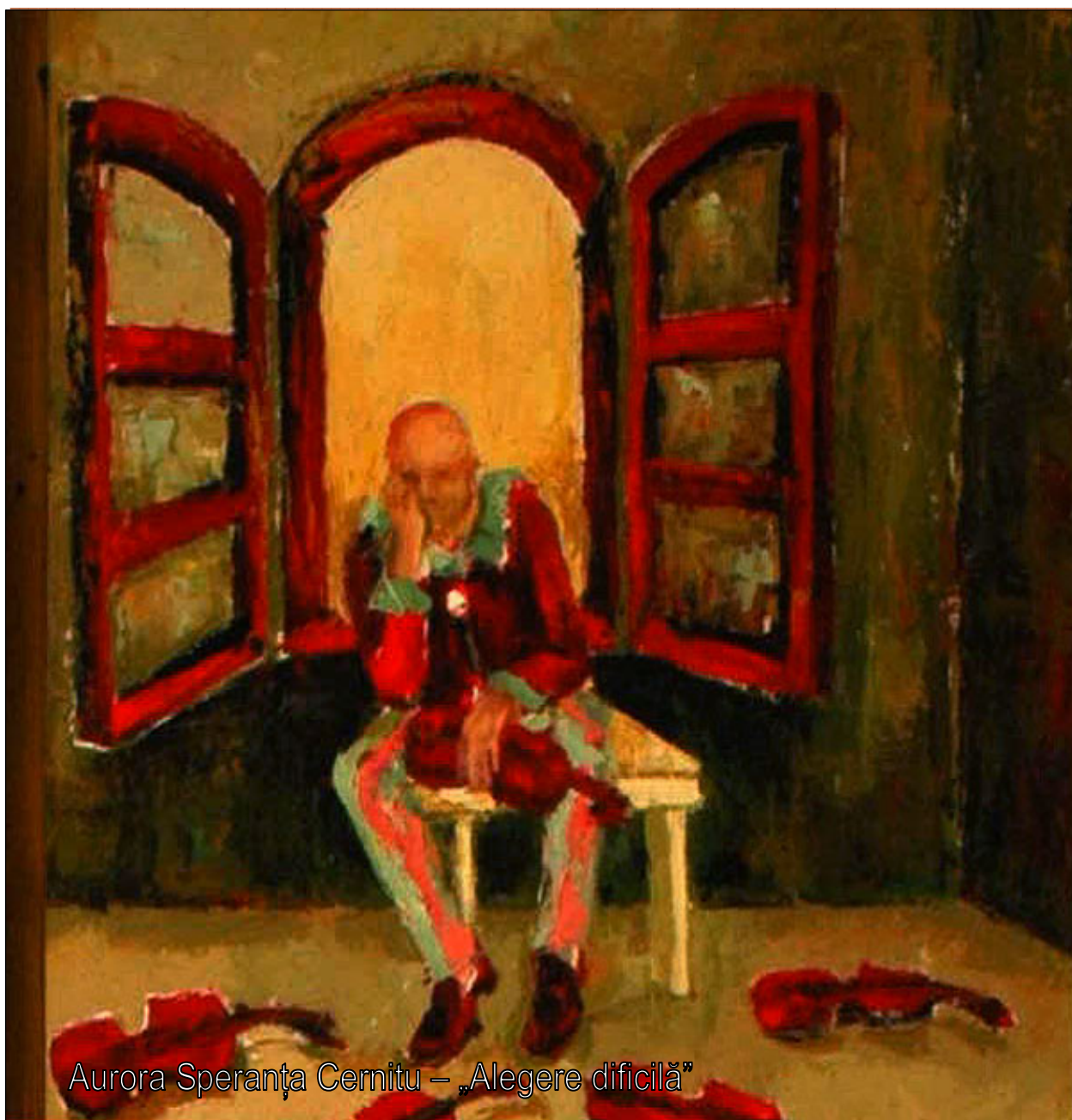
Vatra veche

Vatra veche

3

Lunar de cultură * Serie veche nouă * Anul II, nr. 3(15), martie 2010 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) * Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coşbuc
VATRA, 1971 *Redactor-şef fondator Romulus Guga * VATRA VECHE, 2009, Redactor-şef Nicolae Băciuş

Aurora Speranța Cernitu – „Alegere dificilă”

VATRA VECHE DIALOG cu AUREL RĂU

SUMAR 3/2010

Vatraveche dialog cu Aurel Rău, de Valentin Marica/3
Vatraveche dialog cu Anatol Vidrașcu, de Raia Rogac/7
Dialog epistolar. Luxul lecturii, azi, de Dan Mucenic/9
Unde ești, copilărie, de Nicolae Băciut/10
Poeme de Lelia Mosora/11
Un an după Grigore Vieru. Cele trei nume ale sale, de N. Georgescu/12
Cronica literară. Lumina dăntuia îndrăgoistită, de Horia Bădescu/14
Poezia ca speranță (despre Maria Oltean), de Elena M. Cîmpan/15
Înapoi la viitor (despre Nicolae Băciut), de Mariana Chețan/16
Agenție de cuvinte (despre Ovidiu Pojar), de Elena M. Cîmpan/17
Pe bază de lectură (despre Elena M. Cîmpan), de Nicolae Băciut/18
A frământa poezie (despre Ana Zegrean), de Elena M. Cîmpan/19
„Nașterea umbrei” care nu face deloc umbră pământului (despre Lazăr Lădăriu, de Răzvan Ducan)/20
Generație și creație (despre Valeriu Bârgău), de Constantin Stancu/21
Ecolul nostalgiei „Printre ecouri” (despre D. D. Silitră), de R. Ducan/22
Adrian Botez: Terefiat contraatac la înrăirea umanului – sau căinarea ea bocet la viața muribundă, de Eugen Evu/23
„Cuvintele, de Victoria Duțu, de Octavian Curpaș/24
„Meandre – Oglinzile lui Niram”, de Eugen EVU, de Adrian Botez/26
„100 de zile”, de Liliana Moldovan/28
Dor de Eminescu, de Theodor Răpan/28
În locul meu, de Nicolae Băciut/28
Geografii literare. Haiku, de George Roca/29
Cartea la raft. Ionuț Caragea sau Guru magnezic, de Melania Cuc/30
Duișii patriarhale cu Ovidiu Petri, de Iulian Chivu/30
Filtre. Ieșirea din autoportret (despre M. Cuc), de Elena M. Cîmpan/31
Dantela cu babilon (despre Melania Cuc), de Lucian Gruia/32
Vatra veche dialog cu Melania Cuc, de Nicolae Băciut/33
Paharul poetului, de Marian Nicolae Tomi/36
Poeme de George Anca/37
Opinii literare divergente, de Florin Contrea/38
Poeme de Doina Pologea/41
Vatra veche dialog cu Mariana Cristescu, de Octavian Curpaș/42
Asterisc. Homo intellectualis, de George Popa/44
Poeme de Adrian Botez/47
Starea prozei. Soldatul cu păr roșu, de Suzana Deac/48
Poeme de Maria Teresa Liuzzo/49
Poeme de Paul Celan, în românește de Marian Nicolae Tomi/50
O evocare: Mihai Gramatopol, de Aurel Ion Brumar/51
Maria Tirenescu, poeme/52
Starea prozei. Alte povești muritoare, de Mirela Gruia/53
Pantumuri franceze: Maria Dolores, în românește de Ion Roșioru/53
Antologie „Pavel Dan”, de Darie Pop/54
Poeme de Răzvan Ducan/55
Diaspora, românismul și cei de acasă, de Carmen Cătunescu/56
Poeți români contemporani: Vasile Grigore Latiș, de Iulian Dămăcuș/57
Eva Acqui și Vasile Grigore Latiș, în dialog/57
Poeme de Vasile Grigore Latiș/59
Un zeu printre cărți: Ion Biana, de Liliana Moldovan/60
Documentele continuității/61
Un orator enciclopedist ortodox: C. Em. Bucescu, de Adrian Botez/61
Între tiranie și... teorie (II), de Adrian Botez/63
Dulce harababură, de Cleopatra Loruțiu/65
Noi taifasuri în bibliotecă, Vatra veche dialog cu Nicolae Băciut, de Liliana Moldovan/66
Malta – o țară exotică, atrăgătoare și de neuitat, de Liliana Moldovan/70
Gustul de a fi, poem de Lucia Dărămuș/71
Poeme de Alexandra Emilia Bucur/71
Vatra veche dialog cu Alexandra Speranța Cernitu, de Ana Maria Marta/72
„Alb de duminică” a ajuns la Chișinău, de Claudia Șatravca/75
Poeme de Ion Hadărcă/76
Scena. Ion Săsăran (II)/77
Excelsior. Poeme de Andreea Felciuc/78
Constantin Pavel, un artist de talie europeană, de Niculae Vrăsmaș/ 79
Cornel Vana, între Republica lui Platon și Leptocaria, de Ioan Astalus/80
Film și literatură. Prima zi din restul vieții, de Alexandru Jurcan/81
La cenaclu, pe Internet, de N.B./81
Arena. „Profesioniști” amatori, de Aurel Rațiu/82
Curier. De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”/83
Album/87
Autori mureșeni/87
Starea prozei. Vis de sticlă, de Alexandru Jurcan/88

VATRA VECHIE DIALOG CU AUREL RĂU

„Ce mare lucru este să fii cetățean al orașului ideilor, chiar prin puținul tău, numai al tău, dar care să fie adevărat și valoros!”

-Privindu-Vă imensa bibliotecă, îmi amintesc de o mărturisire a lui Dostoievski despre cum simțea că e privit noaptea de cărțile importante, cele care nu dorm niciodată. Suntem, acum, sub ochii acelor cărți care nu dorm niciodată? Sunt doar priviri îngăduitoare?

-Cărțile ne privesc, amintindu-ne de imensa frumusețe care există în istoria culturală a omenirii și totdeauna complexându-ne la gândul că încercăm să ne înfruntăm cu un uriaș. Iar noi suntem atât de firavi, succinzi și trecători. Dar, este modul de a fi al celor angajați într-un act cultural să ne considerăm între cărți ca în mediul nostru cel mai propice.

-Mi-i sufletul sus..., scrieți în Emoție de primăvară, cu un puternic sentiment al trecerii timpului: Vine un an și altul și altul... Dacă Poetul vrea să înfrângă măcar puțin din fragilitatea umană sau să se ia de piept cu universul, după cuvintele lui E. Cioran, este obligatorie această situație a sufletului?

-Am crezut întotdeauna așa, prin faptul că scrisul meu literar e dominat de poezie, călăuzit de emoție, de evlavie. Când scrie cineva proză, și dă socoteală în fața vieții, nu-i obligat să fie pe această dimensiune, sufletul lui să fie *Sus*. Pentru poet nu este altă cale, indiferent de tipologia pe care se situează. Este lucrul tău, raportat la idealul în care te-ai înscris și accepți regula aceasta a urcușului cât mai sus, perspectiva luminoasă a omului care înfăptuiește în spirit.

-Mi-i sufletul sus..., cu Focurile sacre, Zeii asediați, Cuvinte deasupra vămii, Septentrion, Piatra scrisă, Alcinous și zarva pețitorilor, Tesoros, până la Cântecul stelelor. Cât își mai păstrează această antologie, Cântecul stelelor, cu versurile poezilor de la revista Steaua, alcătuită împreună cu Adrian Popescu, din importanța de acum zece ani, când a fost editată.

-Am făcut această antologie într-un moment aniversar, cu grijă pentru a ne exprima responsabil despre ceea ce gruparea literară de la Cluj, de la revista *Steaua*, a realizat în timp, în bătălia pentru literatură, într-o epocă

cu multe întâmplări în viața noastră literară controlată, o luptă pentru a preîntâmpina tendințele de simplificare sau exclusivism în judecata valorilor. În această antologie am vrut să cuprindem performanțele revistei *Steaua*. După succesul care l-a avut în țară și peste hotare, considerăm că merită să existe asemenea antologii, mai ales dacă au o miză precisă, rămânând mereu în limitele valorii. La revista *Steaua* din Cluj s-a făcut operă de construcție pentru un drum literar specific și a fost creat un *loc de întâlniri*, cum îmi place să spun, pentru multe voci din toate zonele țării și din toate epocile, chemate în arenă să-și arate fața și să-și măsoare forțele, mai ales scriitorii din interbelicul românesc, marginalizați, pentru care revista căuta tot felul de mijloace să-i aibă în paginile ei, alături de vocile tinere aflate în căutarea unui limbaj propriu.

-În prefața volumului AR, publicat la Editura Eminescu, criticul Mircea Iorgulescu vă numea poetul fascinat de înălțimi, ca expresie a vitalității poetice venind dinspre Transilvania, cea care v-a dat cumpăt artistic. Dumneavoastră i-ați dat Transilvaniei un creștet pur de cultură (se vorbește despre culturalul pur al revistei): revista Steaua.

-Este un capitol din literatura română cu existența lui de 60 de ani și nu exagerăm dacă dezvoltăm fapta din jurul *Stelei* în timp. Se potrivește să fiu la începuturile *Stelei* și eu un aspirant al scrisului și să mă aflu într-un grup de tineri scriitori, năzuind spre o publicație literară care să fie cadru de manifestare pentru talentele noi și o dezbateră asupra scrisului literar din respectivul moment. Ne situăm în anii 49-50, într-un climat extrem de dificil pentru creația culturală. Doctrina realismului socialist venită dinspre ruși se așeza tot mai temeinic, literatura militantă fiind singura acceptată în viziunea lumii venind dinspre revoluția bolșevică. Eram preocupați să găsim o altă cale de manifestare, când scrisul era supravegheat, chilia pustnicului era văzută printr-un geam secret și în sufletul tău se instala cel ce te supraveghea în momentul scrisului și al afirmării acestuia prin judecata critică. S-a întâmplat să poată fi pornită această revistă prin *Almanahul literar*, alături de oameni plini de perspective și entuziasm precum *Ioanichie Olteanu*, venind dinspre *Cercul literar* și care devine un coagulant în grupul nostru. Veneau și alte nume care doreau să-și creeze un contur literar, *A.E. Baconski*, care terminase Facultatea de Drept la Cluj, și *Victor Felea*, absolvent de universitate, cu mici stagii de publicist în reviste românești din timpul războiului. Era un vis al tinerilor scriitori de a avea o publicație românească în Ardeal, prima după război. A venit *Almanahul literar*, așezat sub conducerea unui scriitor cu experiență, de încredere pentru regim, dar cu suflet real de scriitor, cu o chemare care putea activa viața literară, *Miron Radu Paraschivescu*. Cu *Victor Felea*, cu *Baconski*, cu *Miron Radu Paraschivescu*, mă aflu și eu în prima redacție, foarte tânăr pe atunci, încă student. Vorbim de *Steaua* care începe prin transformarea *Almanahului literar*.

În istoria revuisticii românești, *Steaua* punctează un drum propriu, demnitate și deschidere continuă față de constrângerile din epocă, aspirație spre libertate și spre literatura de dincolo de cortina de fier care se instalase. A fost gândită bine revista. S-a unit aspirația spre literatura valoroasă a scriitorilor tineri cu aspirațiile generațiilor anterioare. S-a sărit dintr-o regulă a

dezvoltării literare, aceea că tânăra generație e numai iconoclastă și se desparte de înaintași, contestându-i. Aici s-a produs un lucru diferit: să poți fi puternic, să ai succes în căutarea unui limbaj propriu, te obligă să fii atașat de maestri, să mergi mână în mână cu ei în lucrul tău literar. Între 55-56, avem pagini noi scrise de *A. E. Baconski*, *Aurel Gurghianu*, *Victor Felea*, *Ion Horea*, alături de pagini semnate de *Bacovia*, care nu putea publica în momentul respectiv, *Arghezi* care reușise să revină în literatură după mizeria contestărilor. Îi avem în paginile revistei pe *Ion Vinea*, care aducea cu el în mod simbolic tot ce a fost mișcare de avangardă, și pe *Adrian Maniu*, care lupta pentru modernitate în literatura română, împotriva sloganurilor socialiste dure, ale vulgarizării sociologice. Căutam să recâștigăm domeniul esteticului, proprietatea termenilor liricului, să ieșim din discursul retoric, lipsit de virtuțile magice ale verbului modern.

-I-ați deschis pagină lui Lucian Blaga, într-unul dintre cele mai grele momente ale biografiei sale literare.

-Era important, în căutarea unui limbaj curat în poezie, să te bucuri de proximitatea lui *Blaga*. Nu s-a îngăduit prin limitările de atunci, prin prejudecățile ideologice, ca *Blaga* să fie prezent în paginile revistei cu versuri originale, dar am obținut dreptul de a-l publica cu traduceri. *Blaga* a devenit un faimos traducător din literatura universală, fără să-și oprească o clipă literatura proprie. Relațiile lui *Blaga* cu *A.E. Baconski*, apoi cu mine, au fost foarte importante. Ne vizita săptămânal la redacție și discutam, în perspectiva numerelor viitoare, ce vom publica. Traducerile au progresat. Am ajuns să publicăm pagini din *Rilke* și chiar un articol al lui *Blaga* despre *Rilke*, depășind prejudecata din epocă în legătură cu *Rilke* poet mistic. A urmat o critică dură în ziarul *Scântea*, fiind certați și aspru judecați, căci în traducerile lui *Blaga* și în eseu său nu se făcea delimitarea față de misticismul lui *Rilke*, ci dimpotrivă, prin cuvinte meșteșugite, se milita pentru exemplul lui *Rilke* în viziunea asupra existenței, în care să fie și raționalul și misterul. Lucrarea cu *Blaga* a fost culturalizatoare pentru o întreagă națiune. Prin *Blaga*, revista *Steaua* a oferit timp de 5 ani mostre din marea poezie mondială a multor timpuri, din poezia secolului XX, despre care nu era voie să se vorbească nici în școală, nici în revistele literare. Se găsea un moment aniversar, sărbătoriri UNESCO și se făcea apel la reguli internaționale și așa treceau textele. Dar, *Blaga* a trăit și momentul când *Steaua* l-a publicat cu poezie originală, când erau mai puțini nori pe cerul ideologic al României. Am fost fericit atunci. Mergeam la *Steaua*, după o întâlnire cu *Blaga*, undeva într-o cofetărie, în mână cu poemul *Mirabila sămânță* și mi s-a părut că am aripi. Vedeam, dincolo de mizeriile momentului, România spirituală salvată. Atunci, a fost o zi frumoasă pentru mine, pentru *Steaua* și pentru literatura română. *Blaga* a publicat aproape 2 ani versuri originale, dar a survenit tragicul lui sfârșit. S-a îndepărtat acest zăbrăncit întins spre marii scriitori interbelici care erau ținuți deoparte. Astfel, s-a grăbit momentul pentru o mai mare receptivitate față de proza lui *Agârbiceanu*. Am publicat proza lui *Vinea*, pagini din proza lui *Petru Dumitriu*, cu un evident grad de intelectualitate și neînfeudare în viziuni simpliste. S-a pus pentru prima dată în circulație toată proza lui *Vasile Voiculescu*, strategie care, în ce mă

privește, s-a finalizat și cu o ediție *Voiculescu*, căreia i-am scris studiul introductiv.

-Scriitori importanți consideră revista Steaua ca loc al nașterii lor. Așa este Mircea Ivănescu sau, venind mai aproape de noi, Adrian Popescu.

Într-un interviu, Șt. Augustin Doinaș spunea despre Cercul Literar de la Sibiu: Acolo m-am născut în cultură. Puteți spune același lucru? V-ați născut în cultură la Steaua?

-Pot să spun și eu același lucru, cu mica vanitate că m-am implicat în procesul de a așeza litera într-un mediu major de cultură. La Sibiu, când s-a născut *Cercul Literar*, eram tot pe ogorul universității clujene. Ce s-a pornit în cultura română, prin fundamentarea vieții universitare din Cluj, a însemnat o salvare din vicisitudini, cultura fiind amenințată de o gândire viciată. La *Steaua*, s-a petrecut, cu deplinătate, veghea intelectuală în actul creator. A fost, cum spuneam, un *loc de întâlniri*, al debutanților care își căutau primul aer respirabil cu maestri și cu literaturile mari de peste hotare. Scriitori din generația lui *Nichita Stănescu*, *Petre Stoica*, *Mircea Ivănescu* „și-au făcut mâna” la *Steaua*. *Matei Călinescu* a publicat aici articole în care se foloseau terminologii critice emancipate, departe de slugărniciile demagogice de atunci. Acestea nu pot fi uitate când fixăm rolul *Stelei* în literatură. Am, acum când vorbim, o carte trimisă de la București, apărută sub auspiciile Academiei, cu opera lui *A.E. Baconski*. Prin cronologia ediției, articolul-prefață prin care *Eugen Simion* regândește creația lui *Baconski*, prin notele însoțitoare revine lucrarea de la *Steaua*. Regăsesc importante momente care au și o notă afectivă, dar care îmi amintesc de diversele etape când se concentră energiile și pasiuni pentru a învinge obstacole.

- Ne trebuie puțin ca să fim fericiti... Finalul prozei Visul din volumul Dumneavoastră Oameni de aer este un dicton, poate venind și el din esența transilvanității: Cât de puțin ne trebuie ca să fim și bogați și fericiti...

Este adevărat, trebuie să vedem ce am făcut însemnat numai al nostru, în timpul nostru, și care e un adaos la experiența înaintașilor. Trebuie să leg ce discutăm acum de o formulare a unui poet din care am tradus, *Konstantinos Kavafis*, mare poet grec interbelic, autorul unui poem despre orașul *ideilor* care poate să existe în mintea fiecărui scriitor. Vorbind de poetul tânăr, cel care n-a scris suficient, *Kavafis* cuprinde totul într-un fel de fabulă: *ai făcut mare lucru că ai putut să scrii 2-3 versuri bune, astfel reușind să devii cetățean al orașului ideilor*. Ce mare lucru este să fii *cetățean al orașului ideilor*, chiar prin puținul tău, numai al tău, dar care să fie adevărat și valoros!

-L-ați publicat în Steaua și pe George Călinescu, cel care a scris despre primul Dumneavoastră volum, despre Mesteacănul, apreciindu-vă pentru lipsa de emfază.

-Am avut între colaboratori la *Steaua* și mari figuri ale criticii literare din perioada interbelică, personalități de referință în cultura română. Așa s-a întâmplat să fie și *Călinescu*. Nu întâmplător. Am căutat să obținem asemenea colaborări și prin ceea ce făcea revista atunci primeam răspunsuri favorabile. Scriitori de factura lui *George Călinescu* au simțit posibilitatea de manifestare deschisă în paginile revistei ce urmărea cu știință să

deschidă noi și noi ferestre pentru textele pe nedrept marginalizate, dar care vroiau să spargă limitele. Alături de Călinescu publica și Tudor Vianu, de asemenea Perpessicius... și, să răspund la întrebare, am fost onorat că George Călinescu a scris despre începutul meu literar. Criticul era preocupat de actualitate, după ce avea perspectiva uriașă a literaturii române, acest monument literar important pentru acum și pentru viitor. Era preocupat de ce se întâmplă cu începuturile poetice ale unor tineri mai puțin înfeudați șablonului și dogmei furibunde, având ca apanaj al tinereții o anumită curățenie spirituală, o puritate a gândirii intelectuale. Din păcate, cărțile noastre, ale mele, ale lui Ion Brad, poate ale lui Andrișoiu, ca să amintesc nume de poeți despre care a scris Călinescu, aparținând anilor 60, poartă multe tare, dar criticul căuta cu bunăvoință ceea ce este bun, ceea ce se poate dezvolta din sâmburele de valoare cu perspectivă de frumusețe. Se întâmplă și cu scrisul meu, ceva de la început să devină definitoriu, o anume sobrietate în a păstra raportul dintre fondul inițial al ideii și expresia artistică. S-a vorbit mai târziu și de tendința spre clasicitate în scrisul meu poetic, componentă ce venea din specificul transilvan, privind altitudinile la care ne simțim obligați să vedem lucrurile schimbătoare ale căutărilor în cuvânt. Și totodată să ținem seama de solidaritatea lucrurilor, chiar dacă ele sunt numai în imagini și în elementul friabil al cuvântului. Vin acestea din rocile, din piatra tare care este sub pământul Transilvaniei, din înălțimile cu care pământul românesc se uită în lume...

Titlurile cărților Dumneavoastră țințese altitudinea: Turnul cu ceas, Jocul de-a stelele... Spuneți despre George Călinescu că a avut bunăvoință să se apropie de tinerii scriitori, lucru rar în ziua noastră care se întrece în lecturi critice deformate.

-Se privește înapoi cu mânie. Graba face ca unele demersuri critice să găsească această cale de a se împăuna cu o mânie față de tot ce a fost în trecut, care devine o cecitate. Să nu vezi într-o ceață care e trecutul și relieful, lucrurile distincte care au individualitatea lor. Asistăm la o mergere foarte înceată înspre judecata critică corectă, fără patimi. Undeva există o prelungire din secolul XX, din marile momente conflictuale ale istoriei omenirii. Suntem, în continuare, în găsirea păcii după cel de al doilea război mondial și acum după 20 de ani de la abolirea regimului comunist. Aceste viziuni limitate sau grăbite, ce simplifică și nu merg la specific, nu văd valorile, sunt tot tributul plătit celui de-al doilea război mondial. Oricât de supărați ar fi pe trecut niște oameni tineri care învață mersul în literatură. Asemenea tendințe de a nega ce s-a petrecut înainte, de a nu vedea în specific, în particularitatea lucrurilor, ca valorile să fie puse în lumina lor corectă, au alături și semne de progres. Este și felul în care a apărut ediția *A. E. Baconski* sub patronajul *Academei Române*, Fundația Națională pentru Știință și Artă, serie în care a apărut și Călinescu cu toată zestrea lui frumoasă pentru intelectualitatea românească. O

depășire a unor prejudecăți, o ieșire dintr-o gândire nedreaptă și imatură este și această ediție *Baconski*, pentru a fi valorificat tot ce a scris el important, major, așezate fiind lucrurile într-o interpretare aplicată la condițiile timpului, din perspectiva valorii la care scrisul baconskian a ajuns. Este firesc ca odată cu deschiderea de aripi specifică noilor generații, să putem vedea inteligența făcându-și datoria ei, bunul-simț în cultură,

seriozitatea pe care o dă întotdeauna cultura majoră și formația intelectuală adevărată a unui critic literar sau istoric literar de azi.

-Dialogăm sub ochii cărților... În jurnalul său, Andre Gide consemna că o singură dramă îl interesează, lupta ființei cu ceea ce o împiedică să fie autentică. În lupta ființei pentru a se ști mereu autentică, ce rol poate să aibă locul nașterii scriitorului, locul de pornire în lume?

-Un rol decisiv, desigur, care stă în interiorul unei deveniri, construind personalitatea. Se construiește noua personalitate pe datele prime ce vin genetic din istoria culturală a omenirii și, în felul acesta, e important dacă un om nu uită elementele prin care a perceput întâi lumea, care au participat la viziunea și înțelegerea despre lucruri, lume, societate, valorile tradiției. Urmărind literatura română, vedem la marile personalități rolul important de care vorbiți, cel al punctului de pornire. Întotdeauna există un corp important de coordonate și valori care decid o formă sau alta de participare în corul mare al creațiilor culturale. Avem exemplul nostru din Ardeal, cu pornirile înspre viața literară din medii pur intelectuale, prin Blaga, Goga, sau avem tot așa de interesante porniri din lumea directă, țărănească, unde este forța tradiției și sinteza aceea mare a trăitului unui popor, ca la Pavel Dan.

Mie mi se întâmplă ca ivirea în lume să fi avut loc în mediul țărănesc. Într-o perioadă, am fost complexat, în copilărie sau primii ani de liceu, pentru că trebuia să-mi fac o altă limbă. Am constatat că fiecare cuvânt, aproape, trebuia să-l înlocuiesc cu altul, ca și cum aș fi venit dintr-o altă limbă. După ce am depășit acest complex, mă întorc cu nostalgie la acele cuvinte proaspete, încărcate de putere și înțelegere a destinului uman. Au o forță în ele și o materialitate care poartă mai fidel trăsăturile unei străvechimi, până la originile noastre daco-romane. Sunt atâtea cuvinte frumoase la care mă gândesc cum ar putea fi recuperate. Dacă aș mai avea o viață, aș salva 20-30% din aceste cuvinte de care m-am lepădat prea grăbit altădată. Asta ca să laud puțin localismul, vorbind cu duioșie despre Valea Bârgăului de unde am pornit în lume.

-Cuvintele revin într-un fel de ritual. În poemul Ritual din volumul Ritualuri, spuneți: Ca și zeii, cuvintele-mbătrânesc / dar nu mor niciodată... Sunt reveniri, ca și anotimpurile, nunta, nașterea, semănatul...

-Arheologia caută în pământ și mereu găsește valori, obiecte de aur sau de bronz, dar la un moment dat

se vor termina aceste obiecte descoperite cu mijloacele științei. Rămâne arheologia din cuvinte. Constat vrăjit câtă străvechime și identitate se află în cuvinte, în expresivitatea darnică a lor. Ne gândim și la o limbă comună, care a fost și a tracilor și a latinilor și a grecilor, foarte-foarte de mult. Mereu vom găsi semne particulare care duc spre ceea ce știm din Homer sau din Virgilius, regăsindu-le în vorbirea țaranului plugar, a omului care luptă cu sapa în relația cu pământul, sub stele, în Transilvania, în România și în lume.

- Constantin Noica vorbea despre lăbărțarea preocupărilor. Nu era de acord cu Hasdeu, Pârvan, Blaga care își ramifică preocupările. Puteau avea notorietate, mergând pe o singură linie. Ați scris poezie, proză, eseu, pagini de critică și istorie literară, publicistică, jurnal de călătorie. Lăbărțarea preocupărilor?

-L-am publicat pe *Noica*, număr de număr. Cum scria un capitol dintr-o carte era un articol la *Steaua*. Articolele dintr-un an, adunate de vrăjitorul-autor, deveneau o carte. Vreo 3 cărți s-au născut la *Steaua*. Mi-i foarte drag *Noica*, a fost de multe ori în casă la mine, împreună cu Nicolae Mărgineanu, un alt intelectual universitar din Ardeal care a avut necazuri în comunism și care era și el un om al ideii, în discuții despre literatura și filozofia Transilvaniei. Trebuie să luăm partea frumoasă din ce a spus *Noica*; scriitorul să nu se împrăștie, să rămână la sunetul prim pe care i l-au șoptit ursitorii. La *Blaga*, acest sunet prim a fost cel al poeziei, dar poezia este toată existența. *Blaga* care a fost cu privirile întoarse spre existență, cu un dar filozofic, nu putea să nu vadă în adâncimile existenței și cu alte instrumente decât ale imaginerii și ale forme poezice. Este un mare poet în filozofie și totodată este poetul gânditor, pentru că poezia filozofică la *Blaga* nu vine din cărți, ci vine din fondul adânc de percepții cu viziunea pornită din cântec. În felul acesta, *Blaga*, mergând pe mai multe drumuri, urmează același drum al sunetului prim dat de ursitori, dar cu mijloace diferite. Fără filozofia lui *Blaga*, poezia lui *Blaga* ar fi ciuntită, la fel fără eseu lui. Toate sunt găuri pe fluierul pe care degetele lui *Blaga* joacă și scot sunetul unic. Este scriitorul total, cu o viziune unitară asupra culturii, existenței și asupra cuvântului literar. E ca la *Goethe*, imaginea plantei originare. Se pornește dintr-o singură formă a plantei originare și se ajunge la toate formele de plante. Până la urmă, toate formele acestea pe care le studiază gândirea contemporană caută să ajungă la *planta originară*, la fenomenul originar. Urcarea de la *unic* la *diversitate* devine însăși minunea care este manifestarea omului prin creativitate intelectuală.

-Ne privesc cărțile... Și cele amânate..., cele nescrise?

-Vai! Vai! Cât de mult! Trebuie să faci o dispecerare, să stabilești ce să scrii, ce-i mai urgent din proiectele care-ți trec prin minte. S-a întâmplat să amân puțin, încă puțin, să devină lucrurile mai abstracte, mai vagi, dar din când în când să te recheme ca muștrări. Câteva cărți erau ca și scrise sau scrise pe jumătate. Am mai amânat puțin și pe urmă s-au îndepărtat de mine. Așa era o carte pe care am vrut s-o scriu după o călătorie în Irak. Am scris 7 capitole, apoi am acordat prioritate altor urgențe în scrisul meu. Timpul a trecut, dându-mi seama că am pierdut acea undă care să mă scoată din toate

treburile și să mă oblighe să-i dau din nou loc primordial. Așa se face că mă gândesc cu nostalgie la acea carte. E povestea despre care scrie *Blaga: Taina trăită unde s-a dus?* Se vestește o carte și nu-i deschizi ușa la timp. La fel, am gândit o carte de proză pe care am amânat-o vreo 10-15 ani și mă gândesc ca în acest an să nu mă mai iert, să-i dau prioritate ca să fie finalizată, să fie transpusă în ceva vizibil. De asemenea, am proiecte poetice, considerând că poetul trebuie să scrie la toate vârstele. Și la vârsta senectuții în cultura română au fost punctări importante. Nu s-a vorbit destul în gândirea critică românească despre faptul că ai dreptul să aștepți și că ești obligat să favorizezi nașterea unei cărți și la vârsta senectuții, atâta timp cât Dumnezeu lasă spiritul să nu fie prea îmbătrânit. Mă gândesc la aceste lucruri cu multă dragoste, în sensul că sper ca mintea românului cea de pe urmă să vadă în senectute o treaptă înaltă, de unde viziunea asupra existenței este cu șanse mai mari. Vă amintesc din poezia unui modern nord - american: *Trebuie să trăiești o viață ca viața s-o cunoști*. Trebuie să existe o grijă deosebită, pedagogică, a reprezentanților unei națiuni, să exploateze aceste mine de aur care sunt inteligențele la maturitate sau *la vârstă înaltă*, cum ar spune *Saint John Perse: Vârstă înaltă, iată-mă!* Vorbește el... la 80 de ani. Acum, sunt chiar anii mei.

-Vârsta înaltă..., când ai dreptul să te judeci și să-i judeci pe ceilalți; care la rândul lor te judecă. În România literară, criticul Gheorghe Grigurcu vă numește cel mai mare poet al Transilvaniei în viață.

-La *vârsta înaltă* nu funcționează atâta de virulent orgoliu și ai posibilitatea să vezi relaxat lucrurile. Trebuie să spun că oamenii diverși comit nedreptăți datorită limitării propriei gândiri. Socoteala aceasta că dacă un om este mai în vârstă și nu poate fi implicat în faptă imediată, contemporană, deci trebuie marginalizat, este o socoteală greșită, pe termen lung întotdeauna păguboasă. Oamenii trebuie să știe mereu că trec prin viață, că poartă același eu la toate vârstele. Înăuntru e tot copilul acela care se uită cu mirare și cu interes asupra lumii, mereu cu gândul că trebuie să dea seamă. Câtă vreme este nesocotită puterea acestei cuprinderi largi se face o greșeală.

-Unii vorbesc de tot mai evidentele orbite goale ale Cuvântului. E lângă noi și poezia care întarcă emoția, vorba lui Marin Sorescu. Și totuși Povestea magului călător în stele nu se oprește, Domnule Aurel Rău. Cât semn al crucii are cuvântul Poeziei? Am văzut într-o pictură cum cărțile, unele peste altele, formau verticala unei crucii...

-Axul principal al crucii e ascensiunea... Ați spus de verticala crucii realizată dintr-un teanc de cărți. Acolo ajungem în ce-l privește pe scriitor. El își adună crucea pe o carte. Atâta e tot ceea ce rămâne, într-o împăcare a omului cu condiția lui de continuator al unui sens în lume, un sens care, vorbind de scriitor, este creativitatea în spirit.

VALENTIN MARICA

Cluj, 3 martie 2010

NOTĂ: Interviu a fost înregistrat pe casete – audio, în Casa scriitorului de pe strada Octavian Goga din Cluj, nesupus întrebărilor prestabilite. Partea a II-a a interviului este o *Carte Radio de Poezie*, versuri de Aurel Rău în lectura autorului.

(Foto: Aurel Rău cu scriitori bistrițeni, la Nurnberg)

Litera la 20 de ani (III)

Vatra veche dialog cu Anatol Vidrașcu

-Aș vrea în continuare să vorbim mai desfășurat despre evenimentul care ne-a prilejuit această convorbire de suflet - lansare noului volum *Istoria ilustrată a României*, cum și cât s-a lucrat la această minunată carte, darul aniversar din partea Editurii *Litera* pentru românii de pretutindeni.

-Vă spuneam că la jubileul nostru de 20 de ani am vrut și am venit cu mai multe titluri, dar *Istoria ilustrată a României* s-a dorit a fi cea mai deosebită și așa și este. Se știe că până acuma cărțile de istorie se editau cu ilustrații necalitative, puține la număr, de regulă, incluse la sfârșitul volumului, care dădeau impresia de istorie *chioară*, din care motiv cei care doreau să se aprofundeze în temă nu puteau să găsească un reper în toată integritatea, pentru că una este când vezi imaginea clară a unei personalități și alta când ai o imagine necalitativă sau doar informație despre. O imagine bună poate substitui câteva pagini de text. Pentru a aduna toate aceste materiale nu a fost simplu, pentru că ele aproape că nu există în fondurile Bibliotecii Academiei Române sau în muzee, unde accesul era limitat, în primul rând și în al doilea rând este foarte greu să plasezi ilustrația la locul ei, dintr-o singură greșeală e nevoie să refaci toată cartea, machetarea ducându-se peste cap. La această carte au fost atrași, după cum am menționat, cei mai buni specialiști din domeniu, în primul rând coordonatorii colectivului din Cluj și din Iași, conduși de academicianul Ioan-Aurel Pop și prof. Ioan Bolovan, la care s-a alăturat colectivul editurii de la București și Chișinău. În fond, cartea aceasta a fost făcută de români din toate provinciile românești. La Chișinău, am asigurat machetarea, corectura, ilustrația. Aici trebuie să spun un cuvânt foarte cald despre operatorul și designerul nostru Vitalie Pogolșa, care a muncit nu pentru bani, ci pentru cauză. Am făcut un tiraj la Chișinău la Combinatul Poligrafic și mulțumesc dlui Todor pentru că a acceptat o acțiune destul de riscantă, fiindcă se știe cine erau la conducere în luna aprilie 2009. Pentru orice eventualitate, ne-am asigurat cu un tiraj la București, cartea a avut două tiraje concomitent, lucru care ne-a provocat unele prejudicii financiare. Evenimentele care s-au produs n-au fost favorabile sărbătoririi jubileului, pentru lansare, care nu contează la urma urmei, important este ceea ce faci, iar noi către aniversare am tipărit cu mult peste 1500 de titluri, ceea ce și este satisfacția mea majoră. La momentul lansării, după cum ați putut observa, am și anunțat că vom face o ediție completată, la care vor participa și istoricii de la noi, pentru că Basarabia nu ar trebui să lipsească din contextul românesc general. Este o carte a Neamului, care va trebui să fie editată și îmbăgățită în permanență. În baza ei, sunt sigur că vor fi scrise și alte istorii. Istoria nu poate fi scrisă nici de un

singur om, nici chiar de un colectiv de autori, ea trebuie să fie scrisă de diferiți autori, în baza diferitelor surse la care au acces, iar cititorul, citindu-le pe toate, să-și facă o impresie personală asupra istoriei neamului nostru. Este o predilecție pe care noi o vom continua. În luna noiembrie

2009 a apărut *Atlasul istoric ilustrat al României*, alături de *Marele Atlas ilustrat al Lumii*, două volume, cuprins în colecția pe care am făcut-o noi - statele lumii, în zece volume. O să mai facem și alte cărți, astfel că fenomenul istoric va fi cuprins în totalitate și aceasta la o editură care nu s-a specializat în domeniul cărților de istorie. Am fost orientați să procedăm așa, mai ales din cauza guvernărilor comuniste care au pretins să atenteze la istoria și limba noastră. Dacă vreți, acesta a fost răspunsul intelectualității basarabene la ceea ce s-a întâmplat în

acești opt ani de nebulie comunistă.

-Totuși, îs curioasă să știu cât s-a lucrat la *Istoria ilustrată a României*?

-La această carte autorii au lucrat vreo cinci ani, iar noi am lucrat încă vreo opt luni la machetare. Lucrurile mari nu se fac ușor. De exemplu, la *Noul dicționar Universal al limbii române* noi am lucrat 16 ani, la *Enciclopedia Concisă Britanica* am lucrat peste cinci ani. Lucrurile se văd într-o mare perspectivă la editură, iar regimurile vin și trec. Eu nu am ținut cont de vânturile care bat afară, ci mi-am continuat întotdeauna treaba. Atunci când erau democrații la putere, am făcut o carte a unui guvernator rus Iusupov, care a fost aici în 1903 după pogromuri și care a scris foarte cald despre populația și despre oamenii de aici, într-un fel a redat atmosfera care era la începutul secolului XX în Chișinău. Am făcut-o în limba rusă, fără să fac niciun fel de probleme. *Orice carte care contribuie la cultură și civilizație o voi edita, indiferent cine se va afla la putere și de reacția lui.*

-Cum de ați reușit să colaborați cu academicianul I.A.Pop, știindu-l foarte ocupat?

-I.A.Pop e mare personalitate, cunoaște vreo cinci limbi la perfecție, a predat în Statele Unite ale Americii, în Italia, nu mai zic de România, unde este profesor universitar. Este cel mai tânăr academician român din anul 2000 al Academiei Române. Ați văzut cum poate să capteze publicul. Vreau să știți că mai cântă și doine cu foarte mult suflet. Este un om excepțional. Când s-a aflat aici că noi intenționăm să colaborăm cu Domnia sa, imediat o fost făcută o *scrisorică*, un *donos*, ca să-i zic așa cum este cu adevărat, adică un denunț la adresa mea, discreditându-mă ca să renunțe la ideea de colaborare cu editura noastră. Ca un adevărat intelectual, mi-a retrimis *scrisoarea*, nemanifestând semne de neliniște.

-V-ați cunoscut personal?

-Nu, la început prin Internet, apoi relațiile de colaborare pe viu au continuat la București, dar mai mult cu feciorii mei. Oamenii superiori nu țin cont de denunțuri. Consider că toate denunțurile ar trebui să fie date la coșul de gunoi, în orice vremuri și împrejurări. Eu sunt liniștit, fiindcă orice denunț nu-mi mai poate zdruncina reputația pentru că aceasta se câștigă cu anii prin activitate.

-Nicolae Iorga spunea că cea mai bună dovadă este cea a faptelor.

-Pot denunțatorii să strige și în cor tot felul de improvizatii, important este cu ce vii și atunci când eu pun atâtea cărți interesante pe masă, nu pot fi îngrijorat sub nicio formă. Tematica românească a fost numărul unu în ceea ce am făcut și poate fi desprinsă chiar din titluri. Cuvântul românesc a figurat pretutindeni. Avem dicționare de expresii românești, dicționare de proverbe românești, dicționare explicative ale limbii române, elogiu limbii române, *limba română este adevărata mea patrie* - atâtea și atâtea alte cărți sunt dedicații românești, pe care le-am făcut mai ales pentru cei din Basarabia ca să intre în conștiința lor că afirmațiile că am vorbi o altă limbă sunt un fals și adevărul să ajungă până și la cel mai necărturar individ. De 200 de ani, se duc polemici asupra faptului ce limbă vorbim, un lucru total neproductiv, urmând să ne ocupăm cu totul de altceva.

-Di Pop a mărturisit că în Basarabia nu a reușit să vină decât în regim de urgență, ca și în cazul acestei lansări, dar va încerca s-o facă altă dată pe îndelete. Cât de bine ar fi să țină un curs universitar, cât de redus, la Chișinău Ar avea mulți adepți din rândul tinerei generații, care ar înțelege, în cele din urmă, că sunt români ...și punctum.

-Vreau să spun că dumnealui din prima a consimțit să vină, chiar dacă distanța este foarte mare, a schimbat două avioane până a ajunge la Chișinău de la Cluj. Ajuns seara, ne-am cunoscut mai bine personal, iar a doua zi a fost pus la dispoziția studenților de la Universitatea de Stat și Universitatea Academiei de Științe, unde a ținut prelegeri extrem de interesante, iar seara ne-am reunit la lansarea propriu-zisă. L-am *exploatat crâncen*, dar am înțeles că a rămas foarte mulțumit de interesul pe care l-a manifestat publicul basarabean. Și în acest context, regret că instituțiile mass-media nu s-au manifestat în acest sens, lipsind de la aceste evenimente de importanță primordială. Se vede ignoranța și optuzitatea unor conducători ai acestor instituții.

-Eu m-am bucurat că anume tinerii istorici de la noi au venit cu dragoste și interes de colaborare, au depistat chiar și unele mici erori, ori aceasta oferă o șansă reală de a fi evitate în cadrul altei ediții.

-De regulă, la lansări se practică a vorbi numai de bine, m-au bucurat mult și de observațiile și de elogiile făcute. I-am rugat pe toți să prezinte în scris toate argumentele, așa cum se procedează. Sigur că la ediția a două lipsurile observate vor fi corectate, va fi adăugat încă foarte mult material. Acolo unde vor avea dreptate tinerii noștri istorici, se va ține cont. Toate aceste regretabile mici neajunsuri le primesc la adresa edituri și nicidecum a autorilor, pentru că noi am adunat în condiții foarte grele la Chișinău aceste ilustrații și uneori se dovedea a fi sursa eronată, așa se explică. Să sperăm că ei vor face și nota lor constructivă, vor adăuga material referitor la Basarabia și vom avea astfel o Istorie completă a românilor.

-Pe cât de repede să așteptăm noua ediție?

-Noi lucrăm repede și cred că va apărea către cea de-a 21 aniversare a editurii. În următoarea jumătate de an, cartea va fi pregătită de tipar, multădăugită cu vreo 800 de pagini și peste 1500 de ilustrații. Trebuie să menținem în permanență interesul față de aceste ediții. Sunt sigur că această carte va trezi și interesul străinilor, pentru că noi

totalmente nu suntem cunoscuți în străinătate. Am făcut *Istoria ilustrată a Lumii*, în care capitolele despre România erau foarte sumare. Noua carte este tradusă în limba engleză, vom mai traduce și capitolele care se vor suplimenta. Cartea în 2010 va apărea în mod sigur și în limba engleză.

-Dle Vidrașcu, părerea mea este că această carte trebuie să nu lipsească din nicio bibliotecă publică, dar mai ales din cele școlare din localitățile rurale, acolo mărul discordiei este mai mare, am în vedere discuțiile controversate referitoare la limba română, apartenența română ș.a. Ea oferă material suficient pentru profesorii de istorie, pentru studenți și liceeni. Trebuie făcut un apel către cei care pot procura această carte pentru sine, dar și în scopul de donații pentru unele biblioteci mai sărace.

-Noi n-am apelat niciodată la sponsori.

-Dar nu am în vedere ca editura să se adreseze către sponsori, dar aceștia se pot adresa editurii pentru a o procura fie pentru localitățile natale, fie pentru bibliotecile care le frecventează etc.

-Așa da. Sunt însă convins că ar trebui să intervină și factorii de decizie care gândesc pozitiv în acest sens, pentru stat sumele de achiziționare pentru biblioteci nu sunt atât de mari. Pentru o persoană particulară cei 700-800 de lei e o sumă mare, dar pentru fondul de achiziții, ținând cont de importanța lucrării, nu-mi pare mare. Vreau să știți că acesta este costul real al cărții. Aș fi fericit dacă aș putea s-o dau la prețul ei de cost, vă garantez că dacă s-ar cumpăra un tiraj de 5000 sau 10 000 de exemplare, l-aș face și l-aș oferi. Interesul meu este altul - ca să ajungă la cel interesat. Dar vreau să mai subliniez un lucru: cu toată sărăcia de care ne plângem, cumătriile și nunțile se fac cu mese supraetajate, mai este și năravul omului nostru de a arunca praf în ochi chiar și atunci când nu poate să-și permită. De ce oamenii aceștia n-ar găsi o anumită sumă ca să-și cumpere și o anumită carte?

-Să fie cadou de nuntă sau cumătrie o Istorie ilustrată a României sau Noul dicționar universal al limbii române sau Enciclopedia Concisă Britanica sau... toate la un loc. Acesta mai înțeleg și eu cadou!

-Sigur, prima e cartea de căpătâi a unui neam, să știi de unde ai venit, cine ești tu, căci dacă nu știi, ești un rătăcit în viață, ești ca un ciulin pe care îl suflă vântul. Știu că profesorii sunt foarte prost plătiți, dar cu toată sărăcia, mai ales profesorii de istorie ar trebui să aibă neapărat această carte în propria lor bibliotecă, pentru a fi pregătiți la ore. O spuneam și la întâlnirile cu studenții că anume cartea de istorie trebuie să fie instrumentul de bază pentru profesia aleasă. Așa cum un scriitor are un stilou bun pentru scris, mă rog acum este calculatorul, cum un țăran își procură o sapă bună și nicidecum una la întâmplare, așa și viitorul profesor trebuie să dispună de cartea cea mai bună și complexă în domeniu, numai așa poți deveni specialist competent în domeniu, care la rândul lui va pregăti și discipoli pe măsură. *Eu am făcut această carte nu pentru profit, nu pentru fală, dar pentru că am simțit că este o necesitate acută în Republica Moldova de asemenea cărți.* Și voi face în continuare cărți despre istorie, dar aceasta va rămâne întotdeauna prima.

RAIA ROGAC

Dialog epistolar

Luxul lecturii, azi

Stimate Nicolae Băciuf,

Consider că dialogul pe care vi-l propun și pe care îl inaugurez prin rândurile de față este unul necesar, la care, chiar fără a dramatiza, ar trebui să ne simțim obligați să participăm. Și nu doar noi, ci și mulți alții, care-mi împărtășesc sau nu părerile pe care voi încerca să le supun atenției celor care (mai) cred că lectura are dreptul la existență în Cetatea pe care se pare că o locuim tot mai somnambolic.

Se vorbește, dragă prietene, mereu mai des și mai apăsător, despre modernizarea și despre reforma Statului, iar poligonul de încercare este, o vedem cu toții, limpede, Școala românească. Din această pricină mă adresez ție. Ești, evident, un important om de cultură: poet de anvergură, editor, jurnalist, intervievator prestigios și, prin asta, apropiat al valorilor culturale ale timpului nostru, dar și înalt reprezentant al statului, pentru județul Mureș, în domeniul pe care-l aduc în discuție. Dar, înainte de orice, ești un avizat și pasionat cititor de literatură, format și rezistând întru viciul lecturii (singurul, se zice, nepedepsit, dintre toate viciile cunoscute ca atare).

Mă adresez ție din postura unuia care se simte, chiar dacă îndeletnicirea de moment nu i-o mai permite, dascăl de limbă și literatură română. Aș dori să deslușim, împreună, câteva dintre sensurile traseului pe care urmează a-l parcurge tânăra generație, pentru care cred ar trebui să ne simțim responsabili.

Am a-ți adresa, așadar, câteva întrebări punctuale, nu înainte de a-mi preciza propriu-mi punct de vedere, spre a nu părea, altfel, ipocrit.

Întâi de toate, cum vezi tu, astăzi, copilăria micilor români? Nu știi, dar chiar m-ar interesa să aflu cât mai multe amănunte despre cum ți-ai petrecut copilăria. În ceea ce mă privește, am trăit din plin această perioadă, socotindu-mă, ca atare, un privilegiat; în măsura în care toți cei de-o vârstă cu mine și apropiații mie au avut aproape aceleași experiențe.

Am copilărit la Giurgiu, într-o familie de condiție medie, lipsit de prezența tatălui. Un fel de domnul Goe – o spun fără pic de (auto) ironie –, crescut de mama, mătușa și bunica maternă. Femei care, fără a fi cunoscătoare de literatură, ci, doar, ocazional, degustătoare, m-au condus pe un drum anume, sesizându-mi, mai curând instinctual decât rațional, înclinațiile spre artă. Am citit încă de pe la patru ani, am făcut pian de la cinci, am fost dus la filme și, mai ales, mi s-a povestit mult. Am fost, altfel zis, dăruit ficțiunii (și chiar abandonat ei) de la o vârstă fragedă. Prietenii mei, de pe aceeași stradă, aveau parte de un tratament similar, chiar dacă nu erau decât fiii unor oameni absolut obișnuiți, muncitori – cei mai mulți. Jucam șah sau țintar și

vorbeam adeseori despre cărțile pe care le citeam: Dumas, Jules Verne, Agatha Christie, Paul Feval, Doyle, dar și Ionel Teodoreanu, Drumeș ori Vladimir Colin.

Prietenele femeilor din preajma mea – funcționare, în majoritate – îmi dăruiau, la rândul-le cărți. O anume tanti Bibi mi-a oferit un volum frumos al călătoriei lui Nils Holgerson prin Suedia, al Selmei Lagerlof, alta – Gina – m-a făcut părtaș la pătimirile lui David Copperfield, tanti Vica mi-a adus Dickens, iar Doina – Defoe. Ascultam, dimineața, Legendele Olimpului, istorisite de Alexandru Mitru, duminica – Teatru la micofon pentru copii, iar, în timpul săptămânii, Vreau să știu (emisiune pentru tinerii ascultători), Tică și Rică în dezacord cu știința ori Bună seara, copii!

Unde s-or fi dus toate acestea și, mai ales, de ce? Ai un răspuns, stimate Nicolae Băciuf? Erau, recunoaște, făpturi simple, realizate cu minim efort. Sigur, nu mai avem o voce precum aceea a Silviei Chicoș, nu-i mai avem pe Căpitanul Val-Vârtej, nici pe Paganel, nici pe Profesorul Știe-Tot, ne-au părăsit mulți actori mari și devotați vocației lor, dar chiar așa de singuri cum ne simțim acum era greu să ne imaginăm că vom ajunge.

Copiii noștri nu mai au nici reviste ca *Luminița*, nici ca *Arici-Pogonici*. Au jocuri războinice pe calculator, au alte reviste pline de bătlăii și de durități. Îmi amintesc, dragă Nicolae Băciuf, de o ediție a unui almanah pentru copii în care poetul (numit de mulți, cu dreaptă măsură, în parte) protetcultist, Victor Tulbure, scria - și, iată, îmi amintesc și azi, după aproape patru decenii: Acum o carte veche răsfoiesc, / Mă doare amintirea când citesc:/ O filă, altă filă, un desen/ E cartea nordicului Anndersen.// Copil, cititind-o, îmi uitam de prânz/ Și noaptea-n somn aveam obrazul plâns./ Povestea-i tristă și adevărată/ Și nu începe cu a fost odată...// Zăpada albă scârțâia sub pași./ Era orașul alb.Ningea-n oraș...

Unde și de ce au plecat toate astea, iubite Nicolae Băciuf? Cu ce câștig pentru copiii noștri? Nu melancolizez, te asigur, nu vreau ca urmașii noștri să trăiască severul coșmar pe care noi doi l-am traversat până în 1989, dar nici nu-mi doresc alături tineri agramați, pasionați doar de manele, de sex facil, de droguri sau de lux cu orice preț. Până să ajungă la școală, ce traseu urmează copiii noștri? Unde le mai sunt poveștile bătrânești, unde Zmeii, Făt-Frumoșii sau Ilenele Cosânzene? Se vor fi demonetizat cu toții? Ne vom fi demonizat cu toții?

Profesor de română fiind, încercam să relativizez, spre fascinația puștilor pe care-i avem în față, arhetipul basmului tradițional. Îl prezentam pe Zmeu ca pe un familist convins, îndrăgostit de Ileana și trudind spre a o lipsi de orice grijă materială, fapt pentru care era mereu plecat de-acasă, vânând prin pădurile propriului domeniu. Mai mult, mi se părea și un tip extrem de manierat, care își trimitea buzduganul (în absența telefonului mobil de azi) spre a-și anunța venirea în castelul unde era proprietar. Făt-Frumos, în schimb, mi se părea un vânător

de avere, fără a ști cum arăta de fapt, Ileana, dar repezindu-se, atunci când era în joc o jumătate (nota bene: nu întragă!) de împărăție, să atace buna conviețuire a celor doi, care trăiau într-un castel, spre deosebire de el, care nu se știe de unde venea și ce așezământ va fi având deasupra capului. Ileana, la rândul-i, pare o ființă frivolă, gata oricând să renunțe la siguranța conjugală oferită de un Zmeu îndrăgostit și fidel pentru o aventură oarecare.

Se mai vorbește, astăzi, despre toate acestea? Mai este fabulosul (categorie estetică ce permite ca zmeii, făt-frumoșii și cosânzenele să fie, așa incredibili cum sunt, parte a veștii noastre firești) felie de viață acceptabilă pentru cei mici, pregătindu-i pentru decisiva întâlnire cu imaginarul acceptabil/veridic, dar și verosimil, incontesabil, al Marii Literaturi?

Copilăria de azi respinge povestea, impunând realismul frust. E înlăturată emoția. Sentimentele sunt prigonite. E o primă fază a unei alienări ce se va definitiva în timp. Ce gândești, dragă Nicolae Băciuț, despre toate acestea?

Ianuarie 2010

DAN MUCENIC

UNDE EȘTI, COPILĂRIE?

Dragă Dan Mucenic,

Constat, cu surprindere și bucurie, că ne frământă aceleași lucruri. Înainte de a-mi face propunerea acestui dialog epistolar, pe care eu l-aș dori masă rotundă, la care să participe toți cei interesați – părinți, copii, dascăli etc. -, eu am lansat o anchetă care vizează tocmai soarta literaturii pentru copii, condiția lecturii la această vârstă, creația copiilor.

Iată întrebările pe care le-am trimis unor scriitori, autori de literatură pentru copii, unor dascăli, dar nu vreau să limitez în vreun fel dreptul la opinie, pentru că așteptăm puncte de vedere de la oricine are ceva de spus. Nu mai putem să ne prefacem că suntem prea ocupați, că singuri copiii își pot găsi cum să-și umple timpul liber, că nu ne pasă dacă în acest timp și nu numai nu mai citesc, iar dacă citesc, e treaba lor ce citesc, cât citesc, cum citesc...

Așadar, iată câteva întrebări, la care aștept răspunsuri până în 30 aprilie, pentru a fi incluse în numărul 6 din Vatra veche, care va fi dedicat literaturii pentru copii:

1. Ce credeți că ar mai dori să citească azi copiii?

2. Ce șanse mai are literatura cu care am crescut noi, de la "Scufița roșie", la "Capra cu trei iezi", de la "Harap alb" la "Din marile legende ale lumii", de Alexandriu Mitru, de la "Amintiri din copilărie" la "Zdreanță"... De la Eminescu la Nichita Stănescu, de la Topârceanu la Marin Sorescu, de la Elena Farago la Ana Blandiana?

3. Cum vedeți creația literară a copiilor? Dar precocitatea literară?

4. Cum credeți că va arăta literatura pentru copii, atât într-o perspectivă apropiată, cât și... pe termen lung?

Lectura la vârsta copiilor are de trecut acum mai multe obstacole ca niciodată, mai multe și mai stricte vămi decât în copilăria noastră, a celor de dinaintea noastră.

Degeaba așteptăm cine știe ce instituții, factori de decizie să evalueze starea de lucruri, să găsească soluții pentru a-i întoarce pe copii la lectură. Lectura stă la temelie învățământului. Dacă ar fi după mine, aș mai subția din programele școlare și aș introduce cât mai devreme posibil, cursuri de teoria lecturii, iar „Citiți, citiți, citiți” să fie imperativul numărul unu în școli.

Nu doar îndrumarea lecturilor e necesară, ci și arta lecturii ar trebui să fie însușită, asumată.

Copilăria noastră e greu de comparat cu copilăria ... copiilor de acum. Sociologi, psihologi ar trebui să evalueze care sunt lecturile cu care ar putea să rezoneze copiii de azi, care trăiesc într-o lume cu parametri care încă nu și-au verificat impactul pe termen lung. Ce consecințe vor avea înlocuirea paginii de carte cu monitorul calculatorului, creionul/pixul cu tastatura acestuia?

În ce măsură „Capra cu trei iezi”, „Pupăza din tei”, „Punguța cu doi bani” ș.a.m.d. satisfac așteptările copiilor de acum? Ce lecturi ar fi cele mai potrivite?

E foarte posibil că acele cărți care ne-au fost nouă de căpătâi să fie primite cu nedumerire de niște copii ale căror jocuri dezvoltă mai degrabă agresivități, violențe... Ofertele calculatorului pot confisca alte orizonturi ale copilăriei, care să fie respinse/refuzate, tocmai pentru că ele nu mai corespund nevoilor emoționale, de cunoaștere ale copiilor de azi.

Eu sunt un prost exemplu, pentru că eu mi-am făcut din lectură a doua mea natură.

Pasiunea mea pentru citit era de nestăvilit, nu am resimțit niciodată lectura ca pe o obligație, ci ca pe o nevoie interioară. În loc să mi se ceară să citesc, mi se spunea adesea „Da' mai lasă și tu cărțile alea și du-te și te mai joacă!”

„Joaca” mea preferată era cititul și nu m-am putut niciodată dezvăța de acest joc.

Iar lecturile, dincolo de cele „obligatorii”, s-a găsit de fiecare dată cineva potrivit ca să mi le recomande, până când am putut singur să decid ce să citesc.

Dar azi, cine mai poate spune ce ar trebui citit cu prioritate? Familia? În ce familii se mai citește azi? Școala? Ce dascăli mai îndrăznesc să le ceară copiilor să citească, atâta vreme cât tot felul de instanțe strigă să scadă numărul de ore, să nu se mai dea teme acasă, să nu se mai ceară lecturi de vacanță...

E clar că bagheta magică se află în mâinile dascălilor și că de ei depinde dacă vor citi copiii, dacă vor citi de plăcere sau dacă va fi lectura o pedeapsă?!

Eu nu mi-am pierdut speranța. Mă întâlnesc cu copii, nu doar cu cei care au și porniri creative, care însăilează versuri ori scriu compuneri literare, ci și cu copii în casele cărora cărțile au fost aruncate în debarale, fiindcă adună prof.

Au sensibilitățile lor, care încă se mai pot hrăni de la aceleași lecturi de la care s-au hrănit numeroase generații. Fiindcă tehnicismul nu poate omorî de tot emoția, nu poate șterge lacrimi, nu poate alunga bucuria, tristețea... tot ceea ce ține de dicționarul fundamental de sentimente. Copiii se pregătesc să fie oameni, nu roboți.

Aceasta mai dă o șansă lecturii.

NICOLAE BĂCIUȚ

Lelia Mossora

Iad sau rai

Alege tu
ce vrei să fii :
dulce sau amar ?

Cald sau rece ?
Roșu sau alb ?
Apus sau răsărit ?

Nemargineste-mă cu
ființa ta !

Cântă-mi colindul
mâinilor pe trup !

Alintă-mă cu privirea!
Ia-mi dorul
și transformă-l
în urlet !
Rescrie-mă în tine
ca pe o pecete de dor !

Ascunde-mi ramurile
în sângele tău
să fim
doar un vis
cutremurat în apus !

Fură-mi clipele și
fă-le noaptea ta !

Fură-mi gura
și fugi cu ea
în deșert
să nu ne mai vadă
decât nisipul
presat pe trupurile noastre
arse
de NEuitare !

Alege tu
ce vrei să fii :
dulce sau amar ?
20 decembrie 2009

Scâncet

Umbre cum curg
pe stele culcate
tresărind în amurg
tăceri însetate...

Spre tine mă duc
să-ți vindec abisul
pe frunze de nuc
scrijelind paradisul.

Mă stinge mirarea
și focul mă iartă
că nu sunt chemarea

ce-ți bate în poartă.

Octombrie plânge
prea galben pe-alei ;
culoarea se frânge
durând ochii mei.

Un scâncet de-o vară
ce-n suflet îmi cântă.
cu lacrimi de ceară
tăcând îți descântă.
9 octombrie 2009

Umbra

Îmi lipsește aripa
cu care să zbor,
îmi lipsesc ochii
cu care să te văd,
îmi lipsește mâna
cu care să te mângâi,
îmi lipsesc buzele
cu care să ating vântul,
îmi lipsesc lacrimile
cu care să te plâng,
îmi lipsește zâmbetul
cu care să te urmez,
îmi lipsește gândul
în care să te uit,
îmi lipsește umbra
care
ești TU.
2 ianuarie 2010

Clipe frânte

Secundele fug
de stele furate.
Adulmec miresme
trecând prin amurg.
Se sparg amintiri
în linii mirate
că zboară iar fluturi
în haine de miri.

Tăceri neștiute
se-aștern peste noi.
Silabele-s mute
cu gânduri de ploii.

Alunecă-n noapte
miresme de dor.
În deget am șoapte
plângând sub un nor.

Pe sunete azi
priebegesc
clipe frânte..
Descopăr
sărutul
dorinței înfrânte.

Nu-s eu deși sunt
al iubirii NErost
și iar mă întreb
de ai fost
sau
n-ai fost
cel care cutreieră visul
în van.

Mai rămâne o clipă
și-un ars alt liman
să întorcem aripa
spre-o zi cât un an,
spre zorii ce vin,
din nou să citim

în destine sau...
într-o cană cu vin.
3 ianuarie 2010

Jumătatea mea de măr

...ești TU,
cu sâmburii amari de dragoste,
cu roșul curgând
în venele mele
ca un fluviu pustiitor.

Jumătatea mea de măr
ești tu ,
mușcând din mine -
fructul oprit.

Jumătatea mea de măr ești tu
îngenunchind mirajul
amurgurilor marine.

Jumătatea mea de măr
ești tu
care mă îmbraci
în cuvinte
ca în odăjdii de noapte.

Jumătatea ta de măr
sunt EU -
sărut și durere,
dor și parfum de santal
prelingându-se spre
infinite.
28 septembrie 2009

Un an după Grigore Vieru

Cele trei nume ale sale

... Ce nu prea înțelegeam eu în discuțiile întâmplătoare despre vin cu Grigore Vieru, avute la Suceava, Pitești, București sau Craiova și pe unde ne mai întâlneam, despre vin și viță de vie, adică, pentru că mai mereu plecam de la numele lui și veneam tot acolo – mi s-a arătat ca prin farmec acum, la un an de la îneminescianizarea sa, la Chișinău. Conveniserăm, în mare – adică a fost de acord cu mine dar după multă și adâncă excogitare – că Moldova face parte din ceea ce el însuși a zis că trebuie să se numească „centura de viță de vie a Europei”. E simplu de înțeles: acest copăcel al lui Dionis crește în jurul Mediteranei și formează un fel de filtru natural, atracția magnetică a popoarelor către miezul pământului (asta înseamnă Mediterana, așa a fost percepută în istorie) fiind educată, adică grupele umane trebuind să lase pe drum în egală măsură pieile de animale de stepă și băuturile tari distilate, deci să opteze pentru țesături din plante, mai răcoroase, ori din lână – și neapărat pentru vin. Băuturile mongole, siberiene, africane, nord-europene – toate se pierd în acest filtru, se dizolvă, ca și pieile de urși polari, cămile, yaci sau ce-or mai fi – iar în agora ateniană pășești desculț, cu o cămașă răcoroasă pe tine, privești cerul albastru și bei vinul îndoit cu apă.

Grigore Vieru avea mereu două obiecții standard la aceste observații, una privitoare la Burebista și cealaltă la Marea Neagră. Absolut de acord cu a doua: Marea Neagră trebuie alăturată Mediteranei, iar centura viței de vie le cuprinde pe amândouă, ca și cum ar fi una singură, Mare Nostrum, „marea noastră”. Cât despre Burebista, însă, cred că trebuie înțeles gestul lui de distrugere a viței de vie altfel: el n-a putut tăia și prunii, merii, perii, zarzării etc. – adică a optat pentru aceleași băuturi distilate ale nordicilor, a făcut un scurt și mic imperiu rece în zona căldurilor temperate...Cum face și în zilele (secolele) noastre Europa.

Grigore Vieru nu era cu totul de acord, dar las discuțiile pe această temă deoparte; poate că dacă ne mai vedeam o dată sau de două ori... poate ne convingeam unul pe altul. El mi-a confirmat, însă, că dincolo de Nistru, mai ales spre nord și spre răsărit, vița de vie nu mai crește... Cât de trist trebuie să fie pământul, relieful însuși, tăbliile acelea ale stepei –

fără aracii viței care definesc infinitul uman în articulații. Oare cum se vede din avion, de la joasă înălțime, Nistrul, pe care mi-l imaginez cu malul dinspre noi oprind dansul plaiurilor de viță – iar cu celălalt mal proptindu-se în întinderi drepte cu ierburi umile și ascuțite ca săbiile căzute?

Nici asta nu știu, poate voi vedea vreodată. Acum, recent, însă, la un an de la despărțirea lui Grigore Vieru de noi, am văzut și am pipăit și m-am crucit și nu mi-a venit să cred că așa ceva există: hrubele de vin de la Cricova. Eu sunt om de munte, crescut boierește – burebistan cu butiile de prune în spatele casei sau la povarnă, cu patru-cinci butoaie de țuică în pivniță. Îmi imaginam că o cramă e așa, cum văzusem la Ștefănești, de pildă, ori la Cotnari într-o excursie de studii (și cu Grigore Vieru între noi, desigur), o clădire mai mare făcută de mâna omului, cu zăcători, etaje sub pământ...Ei bine, nu: e vorba de kilometri de drumuri pe sub pământ, adică de zeci de kilometri, la zeci de metri sub

pământ: sunt foste cariere de piatră calcaroasă mai întâi înșesate cu sticle și butoaie, apoi extinse în zeci și sute de ani, de la Ștefan cel Mare încoace – e ceva care s-a construit de la sine nu de către om, ci pentru om.

Acestea sunt depozite strategice, nu sunt ale unui sat sau ale unui raion: sunt pentru a ține marginea unei lumi. Este o adevărată Linie Maginot ținută în funcțiune de sute de ani. Cât suflet asiatic au salvat aceste cascade subterane de vin, câte neamuri au îmbunătățit și îmblânzit ele pentru a le pregăti de pelerinajul spre Mediterana, câtă rezervă de cultură și civilizație înșigilată cu semnul sărmanului, bietului Dionis ridică aici pământul din sine însuși și pune la păstrat în sine însuși pentru vremile viitoare! Toate discuțiile mele teoretice, abstracte, de dicționar, cu Grigore Vieru, pe tema numelui său – au dintr-odată sens în hrubele de la Cricova. Aici am câștigat înțelegerea acestui nume și sensul eponim al

său: Grigore se cheamă pe sine însuși și este chemat „Vieru” cum i s-ar spune „Românul” sau „Moldoveanul”, el semnifică, definește, înobilează cu numele său această centură de viță de vie ce îmbrățișează Europa – nu ca s-o apere, ci ca s-o protejeze, ca să-i boteze pe cei ce vin...cu vin. Ca să lase răul, crisparea, vina – aici, la margine, unde prin fermece străvechi și nepătrunse de ascuțimea minții omenești totul se îmblânzește, se molcomește, se trece în vălurire, în maluri moldave – pentru că încep să cred din ce în ce mai mult că numele acestei țări vine de la „mal”, este „țara malurilor”, a „davelor de pe maluri”.

În acest drum către Grigore Vieru, m-au dominat, m-au torturat chiar semnificațiile numelor de locuri. Am trecut Prutul pe la Albița – și am ajuns „dincolo” la Leuceni: cum să nu mă frapeze când văd numele rostit și scris al localității: în limba greacă *leukos*, *leuke* înseamnă *alb*, gândul mă duce instantaneu la insula *Leuce*, Insula Șerpilor cum îi zicem noi astăzi. După Albița, în partea „noastră” de pământ, este satul Valea Grecului. Iată, deci, Leuceni nu vine de la vreun leuștean, cum îmi imaginam, sau de la acea leucă a căruții (crezând că e vorba de meșteri specializați în așa ceva) – ci este chiar traducerea denumirii latinești Albița în greacă. Mă frapează și forma oarecum diminutivală în ambele nume. O strămutare, o separare a latinilor de greci? Cum s-a procedat, au plecat grecii din Albița – sau latinii din Leuceni?

Nu știu. Un moldovean noduros de vreo 70 de ani îmi spune, între altele, că-l cheamă Bolohan, că este din satul Bolohan de pe malul Nistrului, iar peste râu de ei, spre stepă, este satul Moghileni. Iată: movilă de bolovani – și bolovan. Îmi aduc aminte lungile discuții din Dărăbani, județul Botoșani, cu intelectualii locului, acum 20-25 de ani: ei ziceau că satul lor vine de la *dărăbani*, care sunt toboșari, „trabanți”, denumire nemțească ce atestă un obicei și un corp de armată – eu le arătam satul de peste Prut, din fața Dărăbanilor lor, satul Mămăliga, și le spuneam limpede că aici este expresia „un dărăb de mămăligă”. Relieful atestă: Prutul duce nisip mult

din malul Dărăbanilor la Mămăliga. N-am avut pe cine să conving, doar Grigore Vieru acum, recent, m-a acceptat ca... poet al etimologiilor. Dacă este așa, însă, și dacă mămăliga (de nisip) se rupe, macină, din dărăb – înseamnă că sensul a curs dinspre noi spre ei, la noi e dărăbul. Dincolo, însă, la Nistru, e limpede că bolovanul s-a desprins din movilă, deci de la răsărit încoace. Cu dubletul Albița - Leuceni cum va fi oare? Nu știu. Ar fi trebuit să-l întreb, dar nu mi-a dat prin cap, nu văzusem locurile până acum – iar acum... orice-l întreb e ca mine...E fascinantă această rezistență a dubletelor toponime între Prut și Nistru. Ai zice că totul e legat de ceva, că stai într-o geografie gemellară la nesfârșit. Și dacă este ceva dezlegat, de unul singur – trebuie să-i bănuiești undeva mai aproape sau mai departe geamănul. Chișinău e foarte departe de Inău (dar Dimitrie Cantemir susține că, în zilele limpezi de vară, de pe Ceahlău și Inău se vede chiar și acest oraș, nu numai Dunărea) – dar undeva mai jos de Chișinău am văzut, pe o tăbliță indicatoare, satul Inotești. E drumul zeiței Ino, cea transformată de Hera în vacă pentru a o îndepărta de iubirea lui Zeus:

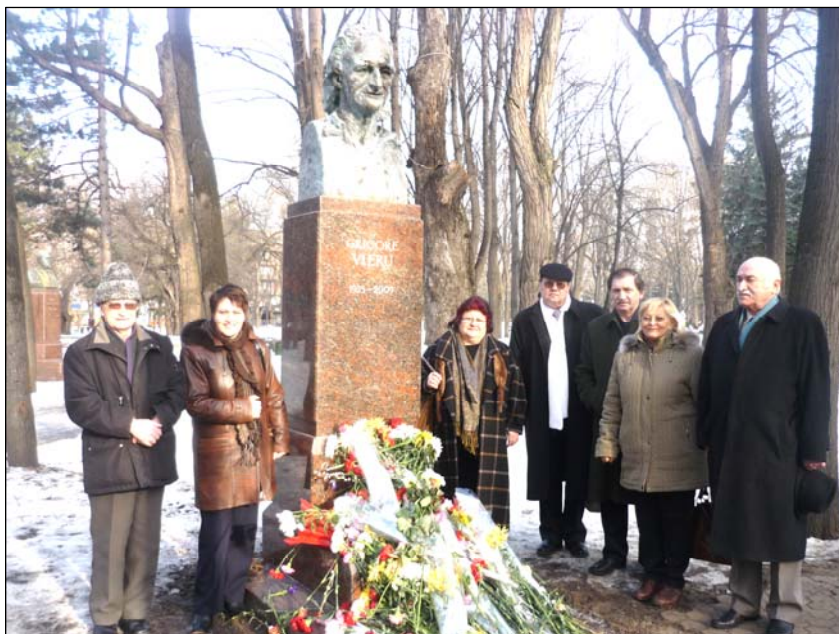
Ino și-a lăsat chipul în stemele țărilor prin care a trecut – dar și numele... Iar numele, ca să nu se piardă, sunt legate două câte două.

...Cum sunt și numele poetului către care vin să-i mângâi umbra. Când îi spuneam Grigore Vieru „cel Bland”, nouă parcă nu

ne era de-ajuns că el este eponimul viței de vie, simțeam nevoia să-l numim și cu primul efect, cu ce face mai întâi și mai întâi fiul viței: dă blândețe și veselie. Iar acum, ca să-mi explic chiar toate numele sale, ne ține și trezi, pentru că „Grigore” asta înseamnă în agora ateniană: omul treaz.

N. GEORGESCU

Foto – Mureșeni la bustul lui Grigore Vieru, de pe Aleea Clasicilor din Chișinău, 16 februarie 2010: Ilie Șandru, Monica Avram, Emilia Marica, Valentin Marica, Nicolae Băciuț, Codruța Băciuț, Dimitrie Poptămaș

Lumina dăntuia îndrăgostită

O carte frumoasă și plină de har acest volum de poeme intitulat, cum nu se poate mai potrivit pentru ceea ce închide sau mai exact deschide între copertile sale, *Când s-au fost spus Îngerii* (Ed. Epigraf, 2009), semnată imperial Traianus, de către confratele nostru de la Chișinău Traian Vasilcău, pe numele lui adevărat.

Fiindcă, într-adevăr, cartea lui Traianus nu se închide asupra poemului, ci se deschide și ne deschide prin acesta un orizont de profundă poeticitate și fior metafizic. *Când s-au fost spus îngerii* nu este, cum ar putea să pară, o antologie de ziceri angelice. Ea nu este imnul heruvimilor și serafimilor către Domnul, nici barbiana “lauda grădinii de îngeri” la minunea întrupării

frumuseții profane, ci bucuria înlăcrimată a acelei Golgote interioare care este căutarea fără de capăt a Ființei, revelație și ascundere perpetue a ceea ce nu se află în altă parte decât în adâncul nostru și al lumii, adânc în care noi înșine ne aflăm în deschiderea noastră întru Ființă. Numai dintr-o asemenea perspectivă poate spune poetul: “*În casa mea trăiește Dumnezeu*” sau “*Să vii cu Dumnezeu de mână*”. Dumnezeu pe care el îl slăvește nu e doar acela care străjuiește la poarta raiului, ci și, și mai ales, la poarta cuvântului: “*Înduhovnicește-mă, Părinte, / Și-ngroapă-mă lin în cuvinte*”, a poeziei: “*Prea plin de Tine, Doamne, vreau să fiu, / Căci numai tu ești poezia lumii. / Ea mamă mi-i acum, în ea te știu*”. Traianus nu face decât să lucreze la “supunerea metaforei”, la îmblânzirea Misterului cel cunoscut și niciodată aflat: “*Supune-voi metafora în zori / Voi trafica miresme de gutui - / Un mod constii de a lucra Misterul / Ce cunoscui în veac și-n veacuri nu-i*”. Adică să facă ceea ce fac toți poeții adevărați crucificați între spunere și nespunere, între spaima de puterea cuvântului: “*Trăiește-n mine-un cântec fără nume / Pe care să nu-l pierd, mi-e teamă-al spune*.” dar și a tăcerii: “*De-acum mi-e numele Tăcere*”.

A acelei tăceri vorbitoare, “ocean sonor cum nu e altul”, aceea care precede și-n care se află Cuvântul, Verbul însuși în potențialitatea infinitelor lui întemeieri, “*eternul revărsat în mine*”. Tăcerea, lespeda sonoră cu care e pavat drumul spre poezie: “*M-a subjugat cuvântul cu tăcere / Să fiu pe veci tăcere tuturor*”, dar și spre transcendență: “*Și dacă nu-ți pot fi nicicând cuvântul / Îngăduie să fiu tăcerea Ta*”. Tăcerea cu care s-a fost spus îngerul, ca să-l citez pe poet, îngerul care vine “*îngenunchind prin maci, / Cu dangăt de-absolut ningând coline / Și-n loc să stai de vorbă mai mult taci*”.

Dintr-o asemenea ningere de tăceri vorbite și cuvinte învelite de tăceri transcendente se naște acest “psalm înflorit”, care este lirismul lui Traian Vasilcău. Eugen Dorcescu, postfațatorul său, îi așează poezia “în arealul greu definibil, greu de prins într-un concept, și, tocmai din această pricină, viu și fertil, în zona dintre poezia religioasă și cea mistică”.

Ezitatea ni se pare firească, atâta vreme cât psalmica lui Traianus este, mai degrabă, o poetică mistică decât o mistică poetică. Fervoarea lui este în primul rând una poetică și abia apoi mistică sau, mai exact spus, fiorul mistic este trăit ca fior poetic încărcat de transcendență. Celui care face ecou rimbaldianului “*je est un autre*” scriind “*Dus în cer, la Preainalt, / Sunt chiar eu – cel celălalt*”, poezia îi curge prin vene dimpreună cu transcendența. Eul despre care vorbește el sau cel care vorbește prin el aparține unei umanității redată condiției sale, esenței sale, adică transcendenței sale, poeticității sale. Ca în acele așchii de poezie, acele fulgerări poetice, nu știu cum să numesc altfel distihurile cu care poetul înseamnă, aproape pe fiecare pagină, drumul spre aflarea de sine: “*Am obosit de-atât trăit, / Nu obosim de-atât murit*” sau “*Moartea de după moarte e-un poem / Pe care să-l rostesc mă tot netem*” ori “*Inima mea din zori în faptul serii / Pecetluiește glosele tăcerii*” și încă “*Pe cea mai nobilă*

pustie / Doar plânsul morții mă mai scrie” și încă “*Eu scriu cu răni tot cerul. Rană plouă! / O rană-i veșnicia. V-o las vouă!*”

“*Timp fără de timp fiind pe viață / Și pe moarte-timp cu timp în față*”, zice Traianus, învățându-ne totodată că adevărata eternitate se află în clipă, dezvăluindu-ne că “*Numai clipa raiuri are / Nu le află fiecare*”. E sigur că acest poet dăruit, acest trudit la curțile orfice, care-a “*ctitorit din gânduri o fereastă / Grădinii care dă în Dumnezeu*”, le-a aflat. Fiindcă cine poate scrie “*Lumina dăntuia îndrăgostită / Pe chipul plopilor din paradis*” poartă în el cuvântul de trecere pentru raiul poezilor.

Într-o lume în care poemul tinde să devină adesea umblătoarea dejecțiilor noastre cotidiene, *psalmul înflorit* al lui Traianus ne redă demnității poetice.

HORIA BĂDESCU

POEZIA CA SPERANȚĂ

Președintele Comunității române „Sfântul Ștefan cel mare” din Atena, Grecia, George Tegu, a remarcat din Antologia „Scriitori bistrițeni”, tradusă și în limba greacă, poezia „Încercăm”, scrisă de Maria Mândreanu Oltean, și a citit-o în prezența delegației române ca pe un legământ între oamenii de pretutindeni: „Încercăm/ Să ne legăm unii de alții prin cuvinte,/ Cu-n licăr de flacără/ Să deschidem lacătele zăpezii./ Încercăm / Să dezgropăm adevărul din ruine,/ Să ne clădim castele/ Din visele cu aripi retezate.” Gestul lui George Tegu a fost unul inspirat și de recunoaștere imprevizibilă, doar după o primă deschidere a cărții, a valorii inconfundabile, descifrând, direct și inspirat, sentimentul ce ne leagă, dincolo de granițe de orice fel.

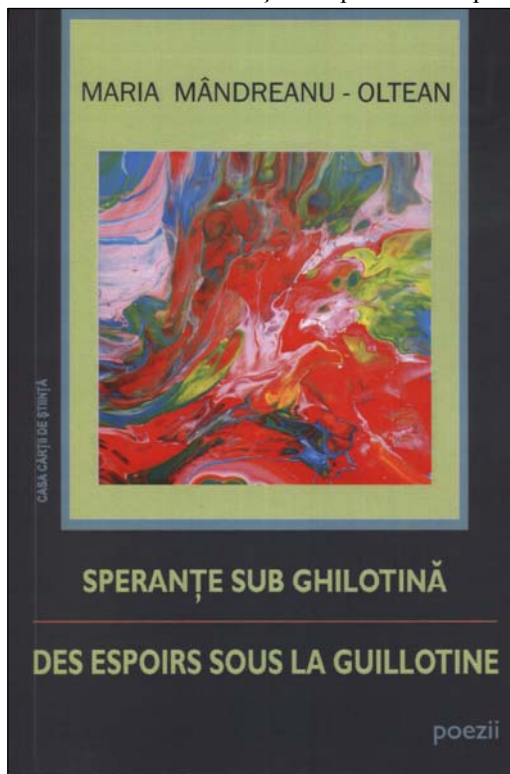
Depășind acel moment de întâmplare și întâmpinare, poate protocoalar, deși suportă circumstanțe atenuante, petrecut în toamna lui 2008, și apropiindu-ne mai atent de poezia Mariei Mândreanu Oltean, remarcăm un magnetism al poemelor transmise de un sine blând, nevinovat, cu un trecut vitreg, de care nu e responsabil, și care visează în tăcere și construiește un decor natural și uman în care să încapă, deopotrivă, sentimente și gânduri, regrete și amintiri.

„Speranțe sub ghilotină”, „Des espoirs sous la guillotine”, poezii, ediție bilingvă, româno-franceză, pentru versiunea franceză, Florin Avram, carte apărută la Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009, propune o poetică de tip reflexiv, contemplativ, descriptiv și subiectiv, propice de-a fi transpusă, în bune condiții, și în spațiul lingvistic francez. Poeziile Mariei Mândreanu Oltean sună la fel de liniar și-n franceză, precum în românește, ritmul din strofe este redundant, de fiecare dată în același suflu amplu, de respirație a aerului proaspăt; nimic nu iese ostentativ în evidență. Prin poezie, Maria Mândreanu Oltean descoperă un peisaj care intră în armonie, prin culoare, prin cuvânt, cu vibrațiile sufletului (tăcere, visare, disperare, bucurie, nefericire, liniște, rugăciune) și cu trăiri dintre cele mai banale (pământul simțit sub picioare, o mână întinsă).

În această acalmie de suprafață, se pregătește o furtună de adâncime, simțită multă vreme ca pe o povară, ca pe o ghilotină. Cenzura, la Maria Mândreanu Oltean, e autocenzură. Poeziile se strecoară încet, prind curaj din învelișul pământului, ca primii ghiocci: „Scriu un poem pe nisipul alb/ Și-mi fac statui din poveștile apelor”, „Mama își adună lacrimile/ Într-o cană de lut”. Gingășia, suavitatea din poezie e deseori tulburată de elemente/forțe potrivnice, în ton cu viziunea poetică, de moment, a autoarei, despre o lume amenințată, în destrămare. E o poezie ce propune un alt fel de „Strigătul” lui Munch, can arta plastică: „Zilele ne sfâșie/ Cu dinții de fier”,

„timpul acesta/ cu dinții ascuțiți de felină”, „Zăpezile au dinți”.

Abordările poetice ale Mariei Mândreanu Oltean sunt dintre cele mai îndrăznețe, beneficiind de o bună stăpânire a imaginilor inedite: „Dumnezeu vine să facă baie în mare”, „Mi-e sufletul o gară de suspine”, „Legăm orașul cu lanțuri verzi”. Grija pentru cuvânt e răsplătită cu o atmosferă de așteptare, care amplifică frica amânată. Speranțele Mariei Mândreanu Oltean pot fi identificate ușor cu poemele în permanentă amenințare: de timp, de

critici, de uitare. Având de-a face cu o poezie în oglindă, tradusă, e mult mai ușoară deschiderea porților către universal. Discursul poetic e tradus cu rigoare desăvârșită, aproape ca o poezie clasică. Respectarea sensului și cursivitatea ideilor iau locul severității de măsură, ritm sau rimă, ceea ce constituie o reușită versiune franceză, pentru că, în primul rând, o transpunere într-o altă limbă trebuie să conțină esența textului, consistența lui, să se facă înțeleasă, ușor, fluid, trăsături pe care le respectă, cu pricepere, și traducătorul.

Cu experiență, M. M. Oltean creează o poezie densă, concentrată, uneori dificilă prin efortul pe care ni-l cere de-a intra în hora propusă, de-a înțelege că e vorba despre o lume iluzorie:

„cu o lacrimă despice cerul”, „M-asteaptă poezia/ cu portiera deschisă”. „Eu scriu” (J’ecris) apare de mai multe ori, cu aceeași intensitate a verbului atât de prezent, însușit cu responsabilitate: „scriu pe frunze”, „Azi scriu pe scările unei clipe”, ca un gest asumat, ca pe-o trăire, ca pe-o stare ce stă mereu, trează, la pândă.

Poezia Mariei Mândreanu Oltean e un peisaj marcat de culori tari: albastrul cerului, negrul pământului, roșul iubirii, în care se simte „foamea cuvintelor”. „Timpul are cearcăne”, „Pădurile au cearcăne” iar „Ziua are obraji de copil plâns”. Intenția poetei, reușită, este de-a duce umanismul în material, de-a conferi valoare lucrurilor, ființelor, de-a sensibiliza, prin durere, prin încercare. Într-o lume a obiectelor, cuvântul însufletește, dă viață și schimbă aspectul oferit. Acesta-i darul suprem: de-a modifica lumea prin cuvânt, de-a o face să tacă, să vorbească, să ierte, să pedepsească.

Așa cum a demonstrat deja, poezia Mariei Mândreanu Oltean poate călători, cu succes, prin lume. Întotdeauna se va găsi cineva care să remarce, să traducă sămburele de adevăr, coaja de exprimare, atât de limpezi, de expresive, încât să ne pună pe gânduri.

ELENA M. CÎMPAN

Înapoi, la viitor!

Cartea lui Nicolae Băciuț, *Înapoi, la viitor!* (Ed. Nico, 2010) se constituie într-o pledoarie pentru *întoarcerea la normalitate și la valorile morale firești*.

Volumul este constituit din trei secțiuni - *Linia de dialog, Raft și Poiana lui Iocan*- unde se regăsesc mărturisiri ale unor personalități culturale, considerații despre cărți și autorii acestora, reflecții ale scriitorului Nicolae Băciuț despre oameni și situații cu care destinul l-a făcut să se intersecteze sau gânduri despre realitatea cotidiană.

Personalitățile intervievate de Nicolae Băciuț au uneori opinii foarte tranșante despre realitățile din ziua de azi, ca de exemplu scriitorul George Filip, român emigrat în Canada, care afirmă că ceea ce s-a petrecut în 1989 în România poate fi catalogat drept "involuție", că românii sunt „divizați de la origini”, iar comunismul a produs o imbecilizare în masă. Același George Filip recunoaște însă franc faptul că nicăieri în lume nu este raiul pe pământ („Nu-i da, Doamne, omului, soarta emigrantului”).

Într-un alt interviu din „Linia de dialog”, scriitorul Valentin Marica pune degetul pe rana vieții culturale mureșene, arătând înspre disoluția valorilor, îndepărtarea de esențe și înlocuirea „eleganței intelectuale” și a „cordialității” prin flecăreală și indiferență. Din același interviu aflăm cum comunismul i-a marcat și lui Valentin Marica (la fel ca și lui George Filip) destinul literar, căci autorul *Liniei de contur* mărturisește că ar fi rămas la Cluj (după absolvirea facultății), ca asistent universitar, alături de marii profesori clujeni pe care i-a avut ca dascăli, dacă nu i s-ar fi anulat dosarul în ziua repartiției. Regăsim în interviu și câteva afirmații ale lui Valentin Marica, ce coincid cu convingerile lui Nicolae Băciuț și anume că „Retragerea în turnul de fildeș e demult perimată”, iar „Întâlnirea permanentă a scriitorului cu publicul e obligatorie...”

Timpu în care trăim (sau poate *viețuim* ar fi mai corect) este, în mod evident, neprielnic nu numai scrisului sau cititului, ci actului cultural de orice natură. Și cine poate să vadă și să înțeleagă mai bine aceste aspecte decât *scriitorul însuși*, cel care nu numai că trebuie să simtă pulsul vieții din jurul său și să-l transforme în cuvânt scris, dar mai trebuie să și păstreze contactul cu cititorul, prin *cartea* care trebuie dusă la editură, tipărită, plătită și difuzată. Pe lângă volumul care trebuie să ajungă la cititor, scriitorul are nevoie de schimbul de idei, de efervescența intelectuală dată de reunirea creatorilor în

diverse momente și sub diferite forme (festivaluri, concursuri, comemorări etc.)

Aceste idei constituie un fel de rețea subterană care circulă prin toată structura de profunzime a cărții *Înapoi, la viitor!*, însă Nicolae Băciuț nu se mulțumește să constate o stare de fapt („Secolul XX nu și-a găsit nici ritmul, nici identitatea. Plutește în derivă”), ci vine cu propuneri, căci, se pare că în cazul lui, versul blagian „Fiu al faptei nu sunt” este infirmat, *scriitorul fiind dublat de omul de acțiune*... Tot din paginile cărții aflăm că Nicolae Băciuț participă la întâlniri cu elevii din diferite școli, că a fondat revista „Vatra veche”, pe care o tipărește pe banii lui, că a fondat, la Bistrița, Clubul Internațional de Cultură „Boema”, că a publicat la editura „Nico” (numai în anul 2009!) aproape 100 de cărți (poezie, proză, publicistică, teatru, carte pentru copii, carte științifică) că participă la festivaluri, că jurizează concursuri, că face lansări de carte...

Se pare că „rezistența prin cultură” înseamnă altceva în ziua de azi decât înainte de 1989! Pornind de la o situație cunoscută (literatura română este insuficient promovată peste hotare), Nicolae Băciuț face câteva aprecieri referitoare la Premiul Nobel pentru literatură, care i-a fost atribuit Hertei Müller în 2009, între care și constatarea că un lucru e cert - dacă scriitoarea rămânea în România, șansele ei de a fi *cunoscută și recunoscută* apoi peste hotare ar fi scăzut drastic.

Și-atunci, ce măsuri concrete ar trebui întreprinse pentru ca lucrurile să înceapă să se miște? Răspunsurile sunt risipite peste tot prin carte... ar trebui *o politică energetică și coerentă de promovare a literaturii române*

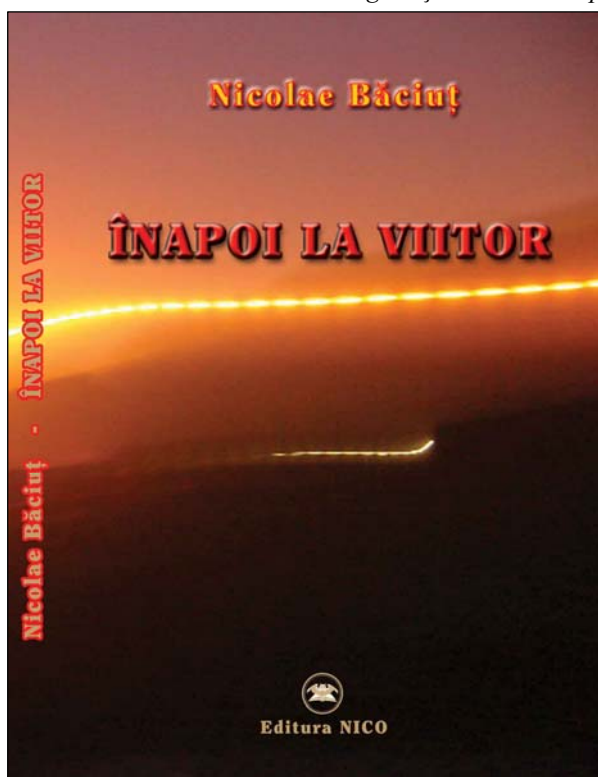
prin crearea de „școli” de traducători, prin publicarea acestor traduceri la edituri de prestigiu din lume, prin crearea unor site-uri dedicate scriitorilor români și gestionarea acestora de către bibliotecile județene, prin revigorarea relației scriitor - cititor cu ajutorul festivalurilor și concursurilor...

Lucrurile își dezvăluie adevăratele înțelesuri atunci când sunt privite din interiorul fenomenului cultural, iar scriitorul și omul de cultură Nicolae Băciuț nu numai că vede și înțelege ce se întâmplă, dar pune umărul pentru a aduce *viitorul* cu o clipă mai aproape.

Să nu ne întoarcem spre trecut, pare a spune autorul, să nu renunțăm la cultură, să nu renunțăm la spiritualitate,

căci chiar dacă, ne spune tot autorul, secolul XXI a început nu prea fericit, totuși, „Șansa lui e sa devină un secol cultural, unul care să scoată îngerul din om, nu maimuța”.

MARIANA CHEȚAN

AGENȚIE DE CUVINTE

Deținător al unei agenții proprii de cuvinte, pe care le cumpără, le vinde, le închiriază și din aceasta trăiește ca poet al iubirii și al suferinței, al plictisului, al spleen-ului, al „răului de secol” proaspăt început, un Baudelaire al zilelor noastre, Ovidiu Pojar, în „Imobiliare de lux”, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009, e diafan și ironic, e filosof și matematician, e credincios și ateu, e visător și inginer. Ipostaze ale unui spirit liber, aceste trăsături prind contur în poeme bine stăpânite, fără complicații post-moderniste.

Ovidiu Pojar e un autor care adună extreme. Pe cât de gingaș prezintă portretul iubitei – ea vine, adusă de cineva, și se cuibărește în perna poetului, ea se scaldă în privirea lui și el o salvează de la înec, amanta e un anotimp sub vâl de mireasă, ce rostește în asfințit „Mi-e teamă de riduri”, „Iar de vei vrea din nou să intri-n casă/ Va fi târziu și nimeni n-o să știe/ Că te-am ascuns sub un ocean de gheață/ Să-mi fie dor de tine-o veșnicie”- în veritabile poezii de dragoste, de cea mai bună tărie, pe atât de ironic vorbește despre sentimente – „parcă nici între noi nu mai e la fel./ dragostea stă închisă la bancă”, „și inima îmi atârnă, caraghioasă./ dintr-un costum care și el/ a intrat la spălat”, într-o rostire ce vrea să aducă în prim-plan și o posibilă criză a iubirii.

Ovidiu Pojar nu e doar plictisit, ci încearcă și o răzvrătire împotriva timpului, a timpului inutil, cu păcate, care doar ele nu albesc: „O să mototolesc ziua de azi/ ca pe o hârtie albă”. O trădare asemănătoare cu cea a Zeilor e în „nu e Timpul/ prietenul în care crezusem cândva”. O acceptare a crucii în „Îmi port în spate trecutul/ ca pe-o nevăzută cocoașă”.

Registrul social, al implicării, se simte tot mai mult în „Toamnă electorală” – „lăsați poporul să vină la mine” sau în „Noapte bună, români!” – „Dormiți mai departe! (...) mai greu a fost să ne aducem televizorul...”

Discursul lui Ovidiu Pojar este lipsit de patetism și promovează o poezie a lucrurilor simple, descrise din perspectivă productivă, cu accent pe detalii de zi cu zi: „Cuvintele tale și cuvintele mele/ s-au întâlnit din nou și-și vorbesc/ (...) ele nu mai au nevoie de noi,/ ne-au lăsat în urmă/ ca pe doi bătrâni cărora le-au plecat copiii”.

Poemul dedicat Ilenei Mălăncioiu, „La neziua morților”, respectă spiritul liric al poetei, se preocupă de o temă specifică – durerea față de cei morți, ca latură a vieții rurale. Este construcție pe verticală, descriere a unui dialog între lumi, ce culminează cu finalul: „și nimeni în jur nu părea a înțelege că morții/ și-ar fi dorit o zi să fim numai ai lor”.

Poezia modernă vorbește despre toate și despre nimic. Fără a avea un program, fără ca vreun teoretician să împartă și să despartă apele, ea rămâne „artă pentru artă”, până când ziua nu va mai urma nopții.

Un registru ludic abordează Ovidiu Pojar în poemul care amintește de aruncatul peste casă al dintelui de lapte căzut, dar imaginația făuritoare schimbă destinația obiceiului, identificându-l pe poet cu „Un dinte stricat/ în gura Timpului/ (...)Să mă arunce dar peste casă,/ să

vină după mine/ incisivii/ și caninii”.

Fără a devaloriza, a minimaliza, „Imobiliare de lux” oferă și o poezie exactă, folosind, în chip conștient, termeni matematici, cu scopul de-a diversifica jocul, bazat pe litere: „Puși la treabă./ radicalii/ Scot din rădăcini curmalii/ Iar în urma lor derivatele/ Netezesc ogorul, ingratele/ Rămas cel mai mic, numitorul/ Și-a scrântit într-o groapă comună piciorul”. Dacă n-am privi volumul în ansamblu, știind că alte coordonate, mult mai grave și mai serioase îl definesc, și dacă ne-am opri doar la aceste exemple (în plus, „nu mai suntem copii de câteva zile./ dar nu suntem încă nici oameni mari”), am afirma că există, în cazul lui Ovidiu Pojar, și o latentă disponibilitate pentru lirica de copii în rezerva de foc a poetului. Unele poezii sunt ancorate în realitate, de un cotidian izbitor: „Pune-mi centura de siguranță/ și strânge-mă/ să nu se mai întâmple să te uit vreodată”.

În poeme puține, Ovidiu Pojar spune mult despre resursele sale creatoare, despre sensibilitatea din gestul tatălui care nu-și mângâie niciodată copilul, despre distanța și fuga de adevărul poetic, singurul care oricum îl urmărește și nu-l mai lasă în pace, despre neliniștea celui care odată a văzut idei, a scris poezie și, de atunci, volens-nolens, e „regele clipei” (chiar dacă „doar pentru o zi”!).

Cu Ovidiu Pojar, grupul poezilor bistrițeni s-a îmbogățit cu o voce originală, neofilită, care așteaptă și strigă, în spirit propriu: „Hai la Imobiliare de lux”!

ELENA M. CÎMPAN

PE BAZĂ DE LECTURĂ

Critica literară e un gen care și-a pierdut mult din prestanță după ce, de atâtea ori, au fost „prinși” critici că au scris cronici, recenzii despre cărți pe care nu le-au citit, cel mult le-au răsfoit în grabă, decredibilizând astfel lectura critică, judecățile de valoare, bază sigură a falselor ierarhii.

Norocul multor cărți vine din lipsa de interes a cititorului cel de toate zilele față de opinia critică. Revistele literare se citesc mai puțin decât își imaginează critica la rubricile de critică literară, gusturile cititorilor fiind mai degrabă manipulate de campanii mediatice sau de abile strategii de promovare a unor cărți, autori.

Cărțile de critică literară își au teritoriile de investigare adesea restricționate fie de proasta difuzare a cărții, dublată de supraproducția editorială, fie de bugetul de timp pe care îl are un critic literar pentru o întreprindere prost sau deloc plătită.

Orice demers critic își autoimpune criteriile proprii de selecție a cărților supuse analizei. Între acestea, cel pe care și-l asumă Elena M. Câmpan în „Pe bază de lectură”, este una de maxim subiectivism: o relație față la față cu autorul unei cărți. Unii dintre noi primim cărți de la autori, cu autografe fel de fel, de la cele de rețetă, la cele pline de amabilități și elogii.

Sigur, e greu să cazi în capcana unor astfel de „avansuri”, dar e un gest de minimă politețe să citești o carte primită în dar.

„Pe bază de lectură” este o astfel de carte, care răspunde unor provocări de civilitate tot mai rar întâlnite. E un disconfort, poate, să te alegă cărțile și să nu le alegi tu, dar ți se dă și o responsabilitate a exercițiului critic, care trebuie să aibă puterea de a face abstracție de o relație personală, punând înainte moralitatea critică.

Poate că în astfel de situații, criticul are și reflexe ale reprimării unor porniri de radicalitate, poate își controlează mai strict verbul, poate administrează mai nuanțat adjectivele, poate e dispus la mai multă civilitate, atunci când judecă o carte a unui autor cu care-și intersectează zilnic pașii.

Există, în astfel de circumstanțe, compromisuri necesare, pe care „instanța critică” le adoptă sau le respinge. Elena M. Câmpan face concesii cu măsură, oricât de generoasă este, ca să nu inducă o falsă situație ierarhică, e cinstită și cu ea și cu autorul, nu are prejudecăți, nu are interese. Elena M. Câmpan este un critic diplomat. Își construiește discursul critic cu eleganță, cu foarte multă atenție la detalii, pentru ca ansamblul să fie bine definit, evaluat.

Instrumentele critice ale Elenei M. Câmpan sunt „laparoscopice”, făcându-se incizii fără să se producă răni profunde, în așa fel încât operația să fie eficientă și pacientul să-și revină repede.

Lecturile ei sunt pe bază de bună credință, „recenziile” sunt cinstite, „prezentările” ponderate, comentariile aplicate. În-

tâmpinări care respectă textul literar, nu-i caută nod în papură, îi descoperă punctele forte, dar nu ignoră verigile slabe. E un diagnostician riguros, exact, dar nu spune pacientului doar ce ar vrea acesta să audă.

Rostirea critică are căldură, oricâtă ferimtare i-am detecta, are cursivitate, e narativă, simplă, clară, concisă, refuză prețiozități pretins academice, intră în rezonanță cu obiectul lecturii. Se vede bucuria lecturii. O lectură destinsă, fără încrâncenări. E o citire pe bază de iubire, nu de ură, dispreț ori plictiseală. Cu atât mai puțin pe bază de ... sarcină de serviciu. În plus, criticul are umor, ironie benignă.

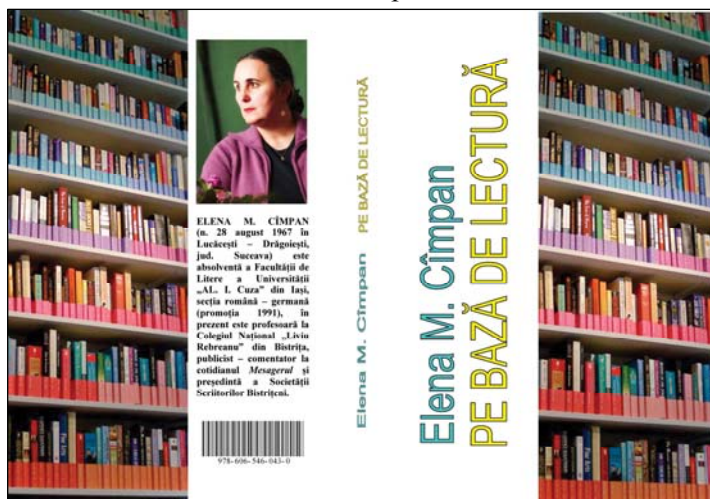
E o situație în calmul receptării, al valorilor, neviat de jocuri de politică literară.

Există afinități electivă în universul lecturii critice decupat din producția editorială curentă, există entuziasme prospective, se pun etichete inspirate pe produsele citite, se fac aprecieri memorabile, atât în desenul stilistic cât și în substanța lui.

Elena M. Câmpan, prin *Pe bază de lectură*, își poate lua diploma de agent literar, unul cu vocație, pus în slujba cărții, punând preț acesteia, fără să-i sperie nici pe cititori, nici pe autori.

Trecută prin experiența poeziei, a prozei, a jurnalului, a publicisticii, Elena M. Câmpan e o voce critică de ultimă oră, care trebuie ascultată. Debutul ei în critică, în volum, cu lectura a 28 de autori și a patruzeci de cărți, e garanția că viitoare ori trecute cărți vor intra pe mâini critice bune.

NICOLAE BĂCIUȚ

A FRĂMÂNȚA POEZIE

Motto: „între mine și ochii tăi/ un zid de oameni”

(Ana Zegrean)

Cartea de poeme de Ana Zegrean, „Șarpe de vânt, Wind serpend”, ediție bilingvă, versiune în limba engleză, Raluca Hoza, Editura Nico, Târgu-Mureș, 2010, cu o prefață, „Se agață cântecul”, semnată de Nicolae Băciuț, este un dicționar de sentimente descrise de poet, autor și personaj, în același timp, observator al transformărilor, atât umane, cât și din natură. Această carte completează, cu numărul cinci, lista de volume scrise de Ana Zegrean: „Rezerva de suflete”, Ed. Macarie, Târgoviște, 2001, „Undeva... peste curcubeu”, Ed. Supergraph, Cluj-Napoca, 2006, „Anotimpuri paralele”, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2007, și „Al treilea ochi”, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj- napoca, 2007.

„Șarpe de vânt” continuă aceeași formulă de a scrie poezie, familiară Anei Zegrean, cu formă concentrată, cu grupuri nominale, cu puțină acțiune, deci puține verbe, cu decor ce rezonază la sentimente, cu sentimente ce sunt purtate cu seninătate, deși dureroase, într-un buchet pe un câmp unde doar cântecul poetic „se mai agață” de copaci răzleți, dublând vântul, într-o singurăitate indusă, căutată. Fuga din/de lume, retragerea într-un sine aparent suficient, reprezintă motivarea discursului liric pe care îl îmbrățișează Ana Zegrean, cu discreție și convingere.

Pentru marea temă a cunoașterii prin poezie, a înțelegerii condiției nefericite a creatorului, Ana Zegrean alege metoda introspecției. În această opțiune, există un simbol mai puțin întâlnit, un element al binelui, dar și al răului: este vorba despre șarpe, prezent în multe dispute încă de la facerea lumii. Șarpele este privit și înțeles în cartea Anei Zegrean în trei ipostaze: cel de apă, pe care credința și unele obiceiuri îl consideră șarpele casei, element bun, de pază, care apără („cuibul șarpelui”), cel de foc, distrugător, de frică („șerpi de foc/ mușcă zarea”, „în noapte/ șerpi de asfalt”, „șerpi otrăviți/ mușcă pajiștea”, „gheme de șerpi”) și cel de vânt, o invenție metaforică, asimilat cu „vânare de vânt”, cu vorbe în vânt, cu visarea, cu povestea imaginată, cu

zădărnicia sau cu posibilul în care poetul se poate (pre)șchimba („voi ațipi sub aripa/ șarpelui zburător”, „trec dincolo/ de vis/ ca un șarpe/ lepădându-și pielea/ între două zodii”).

În drumul spre aflarea idealului promis, încă de la începutul vieții, spre (marea) trecere, mereu în/ spre altceva, poetul își ridică ochii spre cer și vede curcubeul, privindu-l/ văzându-l ca pe cel mai frumos fenomen din natură, prin formă, culoare, prin semnificații („culorile curcubeului/ curg prin palmele mele”, „între două ploii/ dă-mi, Doamne,/ surâsul curcubeului” și „binecuvântate mâini/ din

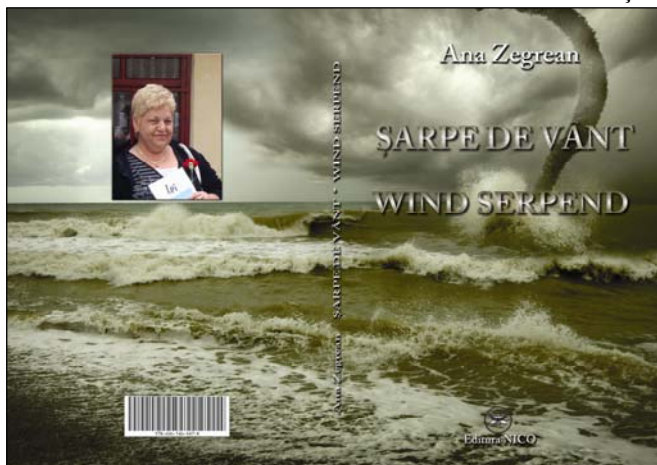
curcubeu/ împrumută culori”). Trimiterile spre mit se adâncesc în imaginea apei ca inversul cerului, în oglindă: „din fântânile tulburi/ abia mai scot/ resturi de curcubeu”. Poezia Anei Zegrean se scaldă în trecut, în melancolie și-și aduce de acolo suficiente resurse pentru a renaște. Dar întoarcerea, uitatul

peste umăr, are câteodată zimți, ca o fotografie veche care deschide rana și tributul dat clipei de fericire are spini, precum farmecul de tranziție al unei flori: „o zdreanță de cer/ a rămas agățată/ în spinii privirii”. Spinii sunt păcate, defecte, ispite: „și spinii sunt frumoși/ în taina nunții”.

Vorbind despre rostul poetului în această lume, Ana Zegrean înțelege superior gestul de-a scrie pentru mai târziu, de-a descifra, în cheie personală, mistere, semne: „frământ în pumn/ taina stelei”, „frământ cu piciorul/ lutul din mine”. Atâta vreme cât spiritul stă de veghe la marginea...naturii, o simte cu ochii mari, în transformare, în metamorfozare, în metaforizare: „din coapsa dimineții/ clopotul respiră verde”, „un câmp de maci... frământă pâinea zilei”, „lacrima este/ un alt timp/ al zăpezii”, dar când se mută la marginea... sinelui, atunci se descoperă simplu, în armonie cu minunile din jur: „nu știu să stau în genunchi/ decât în fața/ munților.../ apelor.../ copacilor.../ florilor... / firului de iarbă...”.

Cartea „Șarpele de vânt” este ca o magie albă, ca un ritual de cântec/descântec pentru vers, pentru cuvânt: „în podul cu fân/ îngeri descântă/ leac pentru suflet”. Ana Zegrean a iscat/ frământat, din șarpe, spini și zdrențe de cer, alte „frumuseți și sensuri noi”.

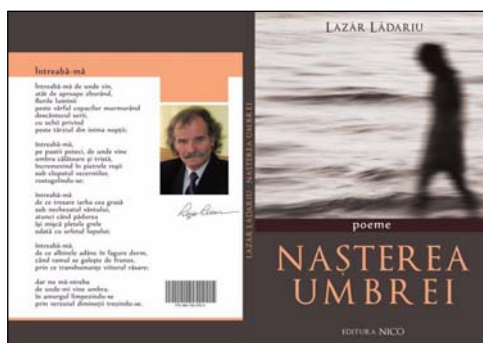
ELENA M. CÎMPAN

„Nașterea umbrei” care nu face deloc..... umbră pământului!

Încă de la început, poezia lui **Lazăr Lădariu** a atras atenția cunoscătorilor și iubitorilor de poezie. Fără pile și proptele, foarte la modă în deceniul nouă al secolului XX, **Lazăr Lădariu** câștigă concursul de debut la **Editura „Albatros” din București**, fiind inclus în acel an 1983, în volumul colectiv **„Caietul debutanților”**. Acesta a fost doar uvertura, urmând, la intervale de 1-2 ani, mai ales după 1990, alte volume de versuri, de data aceasta de autor, ca să nu mai vorbesc de prezența domniei sale în diverse antologii, inclusiv în cele în care poezia sa a fost tradusă în mai multe limbi.

Critici din diverse generații, au punctat la timpul lor noile sale apariții editoriale: „Luciditatea poetului sancționează efemerul, vulnerabilitatea ființei, creează recursuri de o puternică angajare în destinul existenței și naturii. Verbul lui L.L. are duritatea diamantului, și memoria păstrează setea de a cuceri galaxia realului. Pentru aceasta, L.L. refuză limbajul de circumstanță, întemeindu-și o sintaxă lirică proprie” (**Zaharia Sângeorzan**, despre **„Câmpuri cosite de ceață”**, Ed. Dacia, 1995, în revista **„Cronica”**, nr. 40, 4 octombrie 1985); „Cu toată discreția sa, el se definește ca o personalitate cu fibre tari, imposibil de răsucit și de rupt. Această modestie trairică, incoruptibilă, mai rezistentă decât orice imperialism al eului, îl integrează, totodată, în harta sigură a valorilor poeziei noastre contemporane, unde nu este deloc ușor să ocupi un loc distinctiv.....” (**Alex Ștefănescu**, prefață la aceeași carte amintită anterior); „...Lazăr Lădariu e un hermetic, dar în sensul originar al noțiunii....Imaginația lui Lazăr Lădariu e de o eleganță fastuoasă. Ideea, parabola, eticul se exprimă la el prin reprezentări de o concretețe insinuantă...” (**Constantin Sorescu**, în **„Suplimentul literar și artistic”**, Nr. 42, octombrie 1985); „...O notă particulară a poeziei lui Lazăr Lădariu este tocmai această conjugare a faptului real cu cel imaginar, ducând la îmbinarea frecventă a sarcasmului cu oniricul și coșmarescul” (**Gheorghe Perian**, în **„Vatra”** nr. 8, august 1985); „Lirica lui Lazăr Lădariu mi se pare tensionată între cei doi poli, tradiționalism și modernism într-un mod particular. Tradiționalist în insistența în care se oprește asupra unor teme, el este absolut modern în expresie.” (**Nicolae Băciut**, despre poezia din volumul **„Câmpuri cosite de ceață”**, în **„Steaua Roșie”**, 13 iulie 1985); „Lazăr Lădariu rămâne un înzeștrăat născocitor de peisaje simbolice elaborate minuțios, în care se contemplă pentru a se înțelege mai bine pe sine.” (**Adrian Popescu**, în **„Steaua”** Nr. 12, decembrie 1985); „Dacă singurătatea pare să fie linia de orizont a existenței poetului, tensiunea lui principală e spre abolirea acesteia prin mijlocirea cărții, a poeziei în ultima instanță, deși conștiința că și asta e o vanitate, o iluzie consolatoare, nu lipsește.”

(**Laurențiu Ulici**, în **„România literară”** Nr. 44, octombrie 1985), etc.

Exemplele de cronici de carte și de critică literară de care au avut parte volumele de versuri aflate sub semnătura lui Lazăr Lădariu sunt numeroase și consistente, atât înainte de 1989 cât și după acest an de cotitură, nume prestigioase din literatura română, critici, dar și poeți și prozatori, aplecându-se cu atenție și entuziasm asupra versului său. Aproape că este imposibil să redai într-un articol de mărime rezonabilă întreaga suită de cronici și referințe apărute. Totuși, mai amintesc că patru din cărțile sale de versuri au fost distinse cu Premii ale Asociației Scriitorilor din Tg. Mureș. E vorba de: **„Câmpuri cosite de ceață”**, Ed. Dacia, 1985; **„Planete pentru iscoade albe”**, Ed. Tipomur, 1995; **„Sub norii de plastic”**, Ed. Dacia, 1995 și **„Trecerea râului”**, Ed. Nico, 2007.

În ultimii 5-6 ani, între Crăciun și Anul Nou, **poetul Lazăr Lădariu** ne-a obișnuit „să sune trâmbița” și să ne adune, pe toți cei cu sufletul deschis spre frumos literar, la câte o sărbătoare a poeziei, prilejuită de lansarea câte unei noi cărți de-a domniei sale. Nici anul trecut nu a fost altfel, la Centrul politic și cultural „Emil Dandea” din Tg. Mureș, Lazăr Lădariu lansându-și cea de-a 15 carte, intitulată **„Nașterea umbrei”**, Ed. Nico, Tg. Mureș, 2009, carte ce însumează rezultatul poetic al fiorului liric de peste an. S-a scris despre această lansare, despre atmosfera ce s-a creat în seara lansării, despre participanți (ce au umplut sala până la refuz), despre personalitățile prezente, despre vorbitori, cât și despre recenziile cărții, apărute ulterior în presa locală și cea națională, semnate de **Nicolae Băciut, Mariana Cristescu, Valentin Marica etc.**

Aceste „respirări de decembrie, din liniștea adâncurilor venind în ecouri de colind” (cum mi-a scris pe cartea dată cu autograf) arată un **Lazăr Lădariu** la un timp al limpezimilor supreme, un **Lazăr Lădariu** al spațiilor largi unde macrocosmosul, prin elemente ale sale, se întâlnește cu microcosmosul, în asocieri surprinzătoare, admirabil concatenate. E o liniște majestoasă sub care se prefigurează sensuri majore, autorul aflându-se în ipostaza rară, chiar și a majorității poezilor, de a stăpâni perfect cuvântul, arta cuvântului, în general, versul căpătând, în cea mai mare parte a sa, expresivitate și forță. E o poezie subtilă, de multe ori aluzivă, care sub masca liniștită a... liniștei, debordează de virilitate, într-un polisemantism de înțelesuri, specific, zic, autorului.

„Nașterea umbrei” are loc natural, la ora sorocului, fără forcepsul specific celor care se doresc poeți cu orice preț. **Lazăr Lădariu** e categoric poetul născut și nu făcut, „Nașterea umbrei” fiind o nouă apariție editorială, firească a acestui fapt. Autorul se scrie pe sine, scriind lumea în care este protagonist și observator, totodată.

Pentru că mă doare sufletul să citez versuri, rupte din context, care reduc astfel, în mare măsură, frumusețea de ansamblu, mă voi rezuma de a cita/reda pe de-a-ntregul două poezii din carte, poezii care mie mi s-au transformat în tablouri înrămate în nemărginire : ” Spaima se gudură/

printre steagurile învingătorilor;// ea face cu ochiul/
umbrele venind pe furiș/ din tabăra celor învinși;// beți/
soldații dorm/ visând sângele iernii/ în călătoria ei/ veșnic
fantastică;// înviorați/ îngerii petrec printre trandafiri/
purtând cununi de rouă;// cu crini albi în mâini./ vin călăii
pădurilor/ să cânte victoria celor norocoși./ rătăciți de-
aseară prin labirint;// învingătorii/ abia acum văd/ haina
de doliu a nopții./ cenușă împrăștiind pe câmpul morților/
peste care cerul cerne/ zăpada roșie/ a anotimpului dus.”
(poezia **După victorie**, pag.13-14); „A execuție târzie/
răsună toate tobele cerului;// pe tabla acoperișurilor/ calcă
vântul./ precum o pisică sătulă;// ploile lustruiesc
răbdătoare pietrele/ azi-noapte aruncate pe țărnuț/ uitat în
ochiul albatrosului;// prin piețele lumii/ se vând, cu
bucata./ aripile fluturilor;// în tăcere./ trupurile florii-
soarelui/ pe ape se duc./ însoțite de cocorii cei triști;// doar
țipătul din scutece ieșind./ străjer pe zidul cetății./ anunță
zorii-nflorind.” (poezia **Zorii-nflorind**, pag. 62-63);

Așadar, „Nașterea umbrei” este cartea care nu face deloc.....umbră pământului, ci din contră!

RĂZVAN DUCAN

GENERAȚIE ȘI CREAȚIE

Mariana Pândaru Bârgău din Deva editează o carte de **dialoguri** inspirate, inițiate de cel care a fost **Valeriu Bârgău**, poet, redactor, jurnalist, om implicat al epocii sale în lucruri știute și neștiute, încă, în fenomenul literar complex din județul Hunedoara și din țară.

Cartea „**Generație și Creație**” a apărut la **Editura Călăuza v.b.** – Deva, 2007, o editură fondată chiar de scriitorul Valeriu Bârgău și apariția ei a fost posibilă datorită sprijinului financiar acordat de **Consiliul Județean Hunedoara**, fiind un exemplu de contribuție la cultura locală cu fereastră spre cultura română.

Prin dialogurile realizate de **Valeriu Bârgău**, la cald, în epocă, jurnalistul încearcă să lege fenomenul creației de generația din care a făcut parte, o generație importantă în literatură, generația **optzeci**, pe scurt, acea generație formată în comunism, dar care se va valorifica cu adevărat după anul 1989, în **libertate**, și când „**cenșura**” **libertății** îi va arăta limitele și adevărata față. Generația astfel definită este gruparea de scriitori cunoscuți sau mai puțin cunoscuți care a încercat și a realizat, în mare parte, să depășească efortul făcut de cei dinaintea lor: Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Vasile Voiculescu etc.

Scriitori de talent și oameni în cetate, cei care au răspuns întrebărilor lui Valeriu Bârgău au arătat prin răspunsurile lor legătura profundă cu realitatea, aspirațiile lor de a depăși vremea în care au trăit, speranța că ceea ce fac e cumva **istorie**, mărturie de suflet despre suflete ...

În acele dialoguri, jurnalistul a căutat să descopere **raporturile** care au existat între membrii generației, raporturile sale cu scriitorii, să redescopere ideea de **frumos** în alții, să vadă până unde merge îndrăzneala lor, raportat la limitele impuse de cultura oficială a vremii, să descopere omul care stătea în spatele operei, să strige după **adevărul** care face evul mai curat și cetatea mai puternică.

Contactul cu oamenii din vremea sa ne relevă efortul pe care îl poate face un jurnalist sau un editor citind cărțile contemporanilor săi, pregătirea intensă, până la uitarea de sine în realizarea dialogului, munca de rutină, obositoare, grea, dar necesară, privitoare la adrese, telefoane, timp măsurat și nemăsurat pus la dispoziția scriitorului, eșecul relației sau bucuria întâlnirii.

Efortul lui Bârgău a meritat, pentru că avem o mărturie despre ce a însemnat literatura română privită prin fanta generației **optzeci**.

Generația poate fi considerată **eveniment** în cultura română, sunt oameni și scriitori care au fost și au rămas repere în peisajul literar, precum **Nicolae Băciut, Mircea Cărtărescu, Ion Cristoiu, Eugen Dorcescu, Ion Zubășcu, Aurel Pantea, Aurelian Titu Dumitrescu, Dumitru Velea, Liviu Ioan Stoiciu, Traian T. Coșovei**, etc.

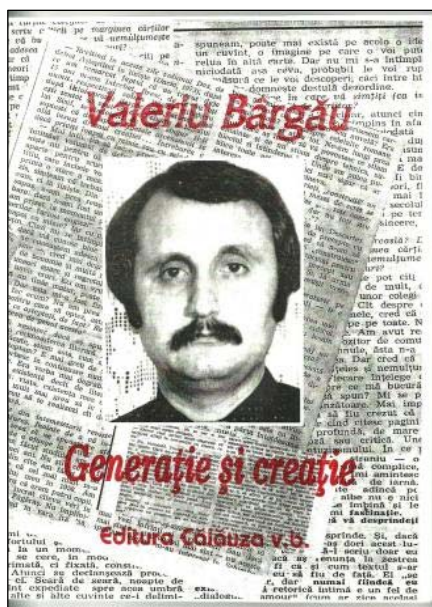
Pare surprinzător și aproape irațional de ce nu apar interviuri cu scriitorii din generația **optzeci din județul Hunedoara** precum **Ioan Evu, Dumitru Hurubă, Eugen Evu**, scriitorii importanți, de neocolit. Dar și lipsa aceasta reflectă frământările din cadrul grupului, invidia, șocurile la care au fost supuși membrii generației de către sistemul general oficial de **făcut cultură** în anii 1970 – 1989.

De recunoscut că scriitorii din acea vreme căutau să se prezinte și să se ascundă în spatele operei în același timp, pentru a nu se trăda în fața propagandei comuniste, pentru a-și păstra identitatea și pentru a gusta din libertatea de a scrie, privind spre cer, conștient sau nu, vizând gloria ...

Aceste dialoguri merită o analiză mai profundă despre viața de a fi scriitor în vremuri complicate ...

Citind cartea, descoperi emoția **interviului** ca scriitor, o emoție adevărată, limitarea criticului de limitele sale biologice și de viziunea sa asupra literaturii, necesitatea ca generația să se apere cu adevărat prin ceea ce scrie și creează, că opera se susține în timp prin energia interioară, că există zone la care scriitorul nu are acces, este brutal limitat sau trimis pentru ca presiunea spirituală pusă asupra sa să izbucescă în operă.

Citind **dialogurile**, redescoperi că în spatele operei există multă muncă de calitate, o muncă spirituală necesară, lecturi, meditație, suferință, rupere de lume, că există o aură de mister și poveste în fiecare volum scris, că literatura e și o mare aventură, una incontrollabilă de individ și de cenzor, și o luptă reală cu tine, cu oamenii vremii, cu zeul care te vrea idolatru.

Valeriu Bârgău, provocându-i pe scriitori, reușește să pună în lumină stările intime ale creației: fiecare scrib are obligația să privească în mod critic spre opera sa, cu sensibilitate și realism, pentru ca opera să nu-i afecteze ființa, că în final viața este un experiment la care trebuie să rezistăm, că opera depinde de o dimensiune interioară și de una exterioară în egală măsură și nemăsurat, că scrisul naște tabieturi și vicii și e greu să ieși din ele, că ritualul scrisului se aseamănă cu ritualul împerecherii la păsări, și că e nevoie de seriozitate în actul creației, o seriozitate necesară raportat la mișcarea generală socială pentru că opera rămâne.

Din păcate, au existat în generație și lupte, scriitorii au încercat să se elimine unii pe alții prin omisiunea de a scrie despre altul, că poezia poate fi o reacție împotriva morții, a uitării și că există o **călătorie** de unul singur în lume, pe cont propriu, dureroasă, reală, că suferința în fața textului scris sau nescris încă e o suferință constructivă, necesară.

În vremurile contemporane e nevoie de **specializare**, că scriitorul nu mai poate cuprinde totul și criticul nici atât. Dar timpul stă deasupra ca o **ghilotină**, iar **globalizarea** cheamă indivizi unii către alții, iar clipa merită trăită fie scriind, fie trăind adevărat, curat și asiguratoriu pentru eternitate.

Dialogul a fost o necesitate pentru generația **optzeci**, este și va rămâne o necesitate în ciuda diferențelor de viziune, pentru că dialogul permite ciocnirea culturilor, a tehnicilor literare, presupune civilizație și educație, credință și eroare.

Până la urmă, fiecare își va duce **piramida de cuvinte** singur în spate, jugul său este unic și are datoria să persevereze până la capăt. Valorile sunt necesare pentru un neam, chiar dacă sunt contradictorii și chiar dacă uneori nu convin.

Credința apare brusc necesară pentru o generație formată în comunism, ciudat lucru pentru vâltoarea contemporană în care se vede că fără Dumnezeu nimic nu e posibil, până la urmă...

Dialogurile purtate relevă și alte teme, se impune a fi citite pentru a ne descoperi **identitatea ca dimensiune culturală în Europa**. Dacă romanul sud-american a reușit prin nota sa originală, literatura țărilor din estul Europei reflectă o lume zbuciumată ce strigă după cuvânt, după echilibru și maturitate. Se dezvoltă o lume unică în literatura universală, lumea anilor optzeci, ani interesanți, în care comunismul își pregătea căderea în timp ce proclama gloria sa.

Sistemul a căzut, oamenii au rămas... dialogul e posibil în cadrul generației, între generații, între culturi diverse...

Valeriu Bârgău întreabă: *Ai mentori? Ai dorit vreodată să-i ucizi?*

Nastasia Maniu răspunde: *Da, bineînțeles, am mentori. Iov, Solomon, David, Dante, Kant, Shakespeare, Eminescu și, desigur, mulți alții. Să fi dorit să-iucid vreodată? Dacă lumina poate fi ucisă ... Dar la ce bun? Întotdeauna mi-a fost frică de întuneric ...*

Valeriu Bârgău întreabă: *În fond, ce e starea de creație?*

Eugen Dorcescu răspunde: *Starea de creație, în autenticitatea ei, este un dat. Cu vremea, prin știință a scrierii, prin abilitate, prin suprapunerea (oarecum*

inevitabilă) a eului artistic și a celui empiric, prin glisarea aparenței în locul esenței, ea poate fi (mai degrabă părea) și creată (mai degrabă mimată).

Ion Zubașcu mărturisește: *Mesașul meu a fost emis în univers chiar în clipa în care l-a așternut pe hârtie.*

Aurel Pantea vorbește despre scrisul său: e senin când scrie, încearcă să devină rază, în timp ce își crește copiii și un iepure, studiind pentru examenele specifice profesorului în cetate.

Mircea Stâncel mărturisește: *„...de la gliile proaspete sau mai puțin proaspete există un mare drum care duce la poezie ...”*

Cartea „**Generație și Creație**” are și o prefață, un argument scris chiar de Valeriu Bârgău, însemnări la un demers publicistic, adică semne în vreme despre generația din care a făcut parte, acum el a intrat într-o altă generație, eternă, e la judecata adevărată a cuvintelor gândite, scrise, trăite, uitate.

Dialogurile sale au rămas pentru a ne demonstra că oamenii pot comunica și că avem șansa de a descoperi miracolul vieții în celălalt ...

CONSTANTIN STANCU

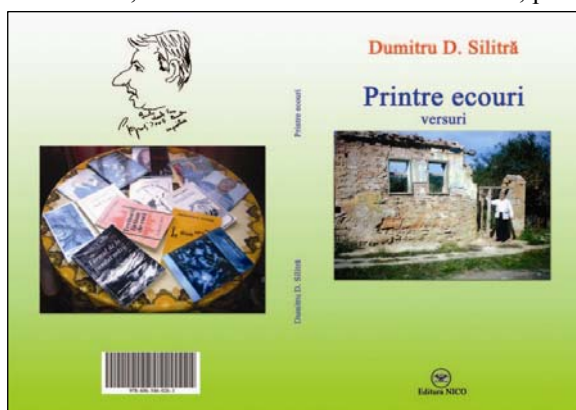
Ecoul nostalgiei “Printre ecouri”

Au trecut aproape 27 de ani de când, împreună cu **Dumitru D. Silitră, Mitică**, cum îi spun cei apropiați, tolăniți pe malul Târnavei Mici, încercam “să ținem lumea într-un buric filosofic. “Copii ai eternei mirări”, încercam “Marea Târnavă Mică” cu degetul și visam să ajungem poeți. Aveam fiecare un neastâmpăr în a immortaliza pe foaia albă de hârtie: trăiri, sensuri, bucurii, spasme. Ne doream mântuiți prin/ într-o poezie, poezie pe care o consideram un act de identitate superior celui clasic și care ne putea da adevărata identitate. Eram idealști, eram tineri, încrezători că tot ce zboară era...poezie și nimic mai mult și că poezia este cea care ține loc de foame, de sete, e umbră la dogoare și e soare fără dinți la îngheț. Locuitorii orașului treceau pe podul rutier și de circulație pietonală, din apropiere, cu gândul neliniștitor de cum se vor descurca la apropiata raționalizare pregătită de guvernul lui Ceaușescu, iar noi, nepăsători față de supliciile economice ce se prefigureau la orizont și fără frică, făceam și desfăceam guverne unde metafora era prim-ministru, versul clasic ministru al economiei, iar versul alb ministru al apărării. Nu ne închinam decât la Eminescu, Blaga, Goga, Adrian Păunescu, Emil Bota, Nicolae Labiș, etc. Purtam mândri la șold nevăzute dălți de defrișat steril pentru a descoperi în arborele complex al cotidianului, în toată splendoarea sa, poemul. Scriam cărți de mână pe care le copertam la Cooperativa Târnaveanca”, desigur, în amănunțitul tiraj de un exemplar. Apoi făceam, pe același mal al Târnavei noastre Mici fără de moarte, mari și fastuoase lansări de carte în care aveam un singur participant. Eu pentru el și el pentru mine. Martoră ne-a fost curgerea fără de leac a râului...”de lapte dulce”. Mergeam împreună peste tot, nu pentru că nutream oarece porniri carnale, nefirești, Doamne ferește, ci pentru că eram logodiți cu aceeași entitate, poezia. “Unde-i celălalt” i se spunea celui care intra singur într-un

local sau magazin, sau pur și simplu mergea singur pe stradă, lumea obișnuindu-se să ne vadă tot timpul împreună. Când ne desfășuram, în/cu câte un “duet” explosiv, vodcă ieftină și poezie, la câte-o masă de la câte un local prăpădit, unde mai erau locuri, prietenii și cunoștințele, deși nu mai arau locuri la mese, evitau să ne deranjeze, știindu-ne că eram cu...ale noastre! Eram nebunii frumoși ai micului oraș. Eram, și eram invidiați pentru asta, cei care ne permiteam să ieșim din grijile traiului cotidian. “Ce vă pasă”, ne spunea câte un amic. Și nici nu ne păsa, de fapt pășându-ne, dar altfel! Aspirațiile noastre poetice se limitau atunci la apariții sporadice în ziarele județene, la câte un răspuns pozitiv la “Poșta Redacției” de la vreo

revistă literară, la citirea creațiilor în cenaclurile literare din Tg. Mureș și la câștigare de premii la concursurile de poezie mari sau mici, organizate pe întreg teritoriul țării. (Ulterior am făcut ziare și reviste împreună!) Mergeam la băute cu redactori de reviste literare, unde plăteam noi totdeauna și visam că, șansa de a deveni poeți adevărați, va trece și pe strada noastră. Simțeam că aveam toate ingredientele necesare: talent, forță și expresivitate și determinarea ca acest lucru să se întâmple.

Iată că anii au trecut “ca nouri lungi pe șesuri” și fiecare, după putințe, după posibilități, am devenit, mai mult sau mai puțin, poeți. (Nici nu știu dacă finalitatea drumului nostru a fost și este importantă, cât drumul în sine!) Prietenul meu se află cu cartea de versuri “**Printre ecouri**”, Ed. Nico, Tg. Mureș, 2010, la cea de a 15

apariție editorială. E mult, e puțin, nu știu, dar cu siguranță Mitică a scris și publicat doar atâtea cărți câte trebuiau. Silistranian, atât la prima cât și la ultima (nu cea din urmă, sper) carte, acesta își urmează “firul roșu” al devenirii poetice, împlinind astfel un destin de poet netributar nimănu, poate doar lui însuși. Poezia lui relevă

o conștiință de poet, formată deja, care se cântă pe sine și lumea în care există.

Bucuria subsemnatului pentru acest nou “cântec rostit” de-al prietenului meu mi-o manifest atât prin aceste gânduri de duioasă nostalgie, cât și prin redarea unei poezii, ce poartă amprenta literară specifică lui Mitică. Este o poezie testamentară, asemănătoare în idee cu ceea ce a scris Arghezi, dar într-o

factură modernă, personală, a celui mai “bogat sărac” poet: “Ce tandru mă buzunărește vântul,/ de veșnic îi rămân dator vândut/ cu ploi luate pe-mprumut/ și cu ninsori neachitate./ Din vreme-n vreme/ sunt evacuat silit./ din anotimp în anotimp,/ sunt aruncat în stradă,/ dar tot găsesc puterea să-mprumut/ o ploaie/ și câteva ninsori,/ pe care apoi, să nu le mai achit./ Sunt, dacă vreți,/ cel mai bogat sărac,/ girez cu soarele și luna,/ iar când îmi va veni sorocul,/ las vouă datoria mea,/ ca zestre, pentru totdeauna.” (poezia “**În loc de testament**”, pag. 38).

“Printre ecouri”, dar și cu ecouri noi, pozitive, “vânt la pupa”, poetule ce împlânzești depărtări!

RĂZVAN DUCAN

Adrian BOTEZ: TERIFIAT CONTRAATAC LA ÎNRĂIREA UMANULUI - SAU CĂINAREA CA BOCET LA VIAȚA MURIBUNDĂ

O smulgere din umbrele suferinței bacoviene, a materiei care plânge (dar și a non materiei), un vaier dantesc infernal, un vampirism acuzat în enunțuri ce tranșează funest realitatea „știristă” a delirului apocalptic, a spaimelor ce se autodevoră stihial, acesta este spectacolul breugelian al cărții recente, dăruite nouă de semioticianul Adrian Botez. Regăsim, explicit, oroarea și teroarea indusă de bibliotecă, în cheia parabolică a lui **Umberto Eco**, din *Numele trandafirului*. Ca și strigătul lui Munch, preluat pe coperta cărții de poeme „*Aici - la întâlnirea tuturor căinilor*”, îmi amintesc și de oribilul bătrân cățarat ghebos pe scara bibliotecii, tablou al unui clasic german, titrat *Die buckerwurm* - „*viermele cărții*”...Însă cel mai izbitor analogism poate fi regăsit între aceste texte și pictura lui **Hieronimus Bosh**. Dincoace de durate, hieratismul paroxistic al societății depravate și schimonosind diabolic, „*colăciți ca viermii-n vipia luxurii*” ...este extinsă asupra gloatelor, aflate în

patologică alienare. Poate că sintagma biblică a **Urâciunii Pustiirii** este revelația semioticianului care scrie și poezie? El invocă ”*o afacere cu Pustia*” ! Dar, altundeva, știe că profetul este în Munte, în gura cerului, am spune „*pe-o gură de Rai*” baladesc. Revolta irepresibilă a lucidității conștiinței abia sparge vămile metaforice și le colorează pe nocturne vitralii, supunându-și sieși ceea ce ne sugerează și nouă.

Patosul negru irumpe : „*Nu sunt dependent de televizor/ nu sunt dependent de internet - nu sunt / dependent nici măcar/ de cărți - dar sunt dependent-zilnic/ și voluptuos - de mirosul puturos de pucioasă/ al eșecului*” ...(cf. **Dependență**). Motivul **ratării**, ca spectru al unei lumi decadente, este leit-motiv al unor răbufniri - crize de luciditate ce arde învâpăiat, tăios-radical, cu efect probabil catartic, prin deblocarea inhibitorie a unui hipersensibil moral și religios – necruțător.

Impregnat suprasaturant de livresc, bolnav de cunoaștere, Botez îl parafrazează pe Villon: „*criminali și curve - în dezmaț bezmetic/ aria Satanei gălgâie frenetic/ papi spurcați la sânge încalec' fecioare/ șarpele trușiei șuieră-ntre-odoare*” ...(cf. **Urmașii lui Borgia**).

Așa aminti că trei sunt străjile Ființei poieion românești, așa cum le exprima doina: de dor, de jale, de revoltă. Adrian Botez înscrie în expresie modernă acest triumphi, reînălțând CRUCEA ca STĂLP... într-un cvadrat care este ...al Cercului.

Adrian Botez poetul este criticul cu forceps operând unde se mai poate, chiar în tumori. Cât anume extirpă, e salvator, sau mortal, nemila chirurgului știe !

...,e noapte târziu/ parte din omenire se uită la televizor/ alta - amețitor furnicar/ dansează-n orgasmice bacanale și face amor/ muzical - sau sportiv/ fără alt instrument decât Neantul/ cei mai mulți se omoară - cordial- între ei"...(cf. *Apocalips*).

Vedenia-televedenia apocalipsei cotidiene, scufundându-se în **nocturnalile babilonice**, sunt o hemoragie continuă, o jeluire a condiției orbecării ființiale, care împresoară și spurecă totul. „*hulpavi/vampiri – din această afacere cu Pustiul/ ...unul singur stă uitat pe Cruce/ stearpă imagine a inutilității*”...(cf. *Apocalips*). Frecvența acestui acut sentiment al inutilității prediciei în pustie, ba chiar și a supremului sacrificiu pe cruce, amintesc de Bosh și epoca sa, însă de cu totul o altă „grădină a plăcerilor”, una a dezmațului și **bântuirii**/ vs / **mântuire**: „*ura doar te-a fost umbrit/ dintre bezne iar învii/ când păcatul tu ți-l scrii...*” (cf. *Sonetul XIV*).

Când sufocarea este la cota de risc, Botez scrie cu apă de trandafir pe aripa unei adieri: „*atâtea rele pe văzduh sunt scrise/ atâtea morți viața-mi arde-n vise.../ nimic nu mi dă răgaz și nu mă iartă/ voi încerca, din sânge, să fac artă*” (cf. „*În post*” de artă poetică).

Asta și face. **Nu arghezian, nici bacovian, ci botezian**. Unic în Hermeneia, Adrian Botez caută leac într-o imunitate, devastat și cumva reînnoit (ca sângele prin rana deschisă) – știind însă : „*cu foc, profeți grăiau despre cădere/ sodom de cioburi ne e azi ființa/ și cine strângă-ne din vaste pulberi/ când doar prin munți mai falfăie știința ?*” (cf. *Vremea leacului*).

Psalmul evocator - cathartic botezian atunci răsună în dulce cronicăresc și al psaltirilor grai: „*proroci vesteau...- Hristoase, Tu, nădejde/ și stâlp de fire să renalți în duhuri/ și Mila Ta pogoară-o din văzduhuri/ căci prea, în pene, diavolul tot crește*”... (cf. *Vremea leacului*; Uh, penele au fost cândva solzi! - n.m.). Continuând poemul pe acest registru pamfletar, cu inserții imprecative violente cum subiectul - țintă, uneori mă tem că eruditul cărturar se ceartă cu poetul simțitor, în registru paroxistic, parcă preluând vulnerabil – prin hiper-empatie - maleficul lumii.

Poezia lui uneori rezumă, enunțiativ, sagistica în înveliș de eglogă, alteori de satiră, ca supapă a indignării Juvenalice. Indignarea - revolta devin radicale, acide, sarcastice.

Spontan și dezinhibit potrivitor (încântat), conștient de tăria nimirii și efectului mantramic al spunerii, al cuvintelor, Botez continuă : „*Cu buze de cenuși căutam izvorul/ iar leprele ni le târâm pe drumuri-/ ci mântuie cu Răstignirea-ți dorul/ și leac Lumina-ți- steagului de fumuri.../ în Tine să ne ardem putregaiul/ prin Cruceanșangerată - fie Raiul!*”...(cf. *Vremea leacului*).

Doctor în științe filologice, Adrian Botez culminează în **științele suferinței ființei**, celebrând exorcizant stihuri de contraatac : forța de blestem asupra vampirismului, abia de se lasă mai blajină, când înduioșările empatice lasă câte un siaj al acalmiilor pe luciul de apă al memoriei.. Una oglindită, dacă nu a trecutului, așadar a morții. Ceea ce se apără contraatacând felurit – asemeni în arta acestui contestatar al Răului ubicuu, este Duh îngenunchiind a re-înălța. Foame de mântuire, dor de sațiu

divin. Titlul cărții nuanțează cumva hătăria (înăitarea, hăituiră din lumea câinilor decăzuți din pedigree, a corciturii sălbătice în umbra „omului”, a stăpânului rău...). **Căinarea...**, poate cu un antic etimon al lui **Cain!**....(Lamentația eruptivă, lătrarea metafizic nocturnă, sublunară, poate fi definită ardelenește *căinare* .... **Jeluire, bocet, daină/ vs/ alean- alienare**.

Remember, homo homini lupus...Mondo canem...

* Adrian Botez: *Aici- la-nțelnirea tuturor câinilor* – Editura Rafet, Rm. Sărat, 2009

EUGEN EVU

Stihuri în căutarea frumuseții ascunse “Cuvintele” de Victorița Duțu

Tot astfel după cum la început a existat Cuvântul și nu doar un cuvânt oarecare, iar Cuvântul S-a făcut trup și a locuit printre noi, în viziunea Victoriței Duțu, nu există simple cuvinte, ci “Cuvintele”. Iar acestea sunt “Liniește”, “Linie”, “Frumusețe”, “Drum” și “Grădina”. “Cuvintele” nu au nimic material, pentru că ele viețuiesc în “închipuirea” poetei, în imaginație, despre care autoarea afirmă că “numai ea/este prezentă/în realitatea ce o/trăiesc fără să o/pot atinge cu mâna.”

Poeta și prozatoarea Victorița Duțu este cunoscută iubitorilor de artă prin cărțile “Spații”, “Vreau o altă lume”, “Călătoria gândului”, “Cea care aș fi” etc. Volumul de versuri „Cuvintele” a apărut la Editura Muzeului Literaturii Române în noiembrie 2005. Deținătoare a Premiului Internațional de poezie "NAJI NAAMAN", obținut în anul 2009, Victorița Duțu debutează în august 2003, cu placheta de versuri “Spații”. Poeta este absolventă a Facultății de Matematică și a Facultății de Filosofie din Iași și are un masterat în logică și hermeneutică. În prezent, Victorița Duțu este profesor titular de matematică la un colegiu din București. În paralel, aceasta realizează la TVRM cultural și educațional, emisiunea “Gândești, deci ești”.

“Liniește ce nu se lasă cuprinsă de zgomot”

Pentru că dimensiunea principală a realității în care evoluează autoarea este imaginația, Victorița Duțu, spre deosebire de alți poeți, nu este interesată să evadeze din această realitate. La fel ca și cuvintele, realitatea despre care vorbește poeta se definește prin imaterialitate. Într-o asemenea realitate, liniștea devine un autentic loc de refugiu din fața cotidianului. “Liniștea/ce nu se lasă cuprinsă/de zgomot se manifestă ca o variantă la “gândul celuilalt”, gând ce capătă formă, de aceea, continuă poeta, atunci când “o mână din afara mea/m-a luat de mâna/ mea stângă./nu m-am speriat/că nu am putut/să o văd!” Mâna simbolizează actul creator, identificarea autorului cu creația sa.

Victorița Duțu ne asigură că întreaga ei creație reflectă deschidere, sinceritate, curăție a gândului, atunci când afirmă – “da, arăt mâna,/palma mi-o arăt.” “*Un drum din închipuire*”

Dincolo de această identificare cu propria creație, poeta încearcă să trăiască și ca spectator, nu doar în calitate de creator, emoția estetică autentică. Iar o asemenea emoție nu poate fi experimentată decât prin detașarea totală de

opera creată. Pigmalion, pământeanul îndrăgostit de propria operă de artă, există în fiecare creator, de aceea, Victorița Duțu consideră că trebuie să precizeze, la un moment dat: “am făcut o distincție/între mine și/un drum din închipuire.” Prin aceste versuri, ea ne asigură că își privește propria creație cu ochii consumatorului de artă și nu ai celui ce compune. Fiind o poetă cu vocație, aceasta știe că pășește “pe un drum/ce se lărgeste la/infiniț”, ceea ce denotă convingerea că arta ei va supraviețui, că va avea puterea să înfrunte timpul și circumstanțele, că destinul ei literar este bine trasat. Drumul de la întuneric la lumină, spre infinit, semnifică ieșirea din profan, biruința elementului spiritual asupra celui profan.

Tristețea și calmul versurilor Victoriței Duțu se manifestă în redarea propriilor trăiri interioare. “O undă de șoc/face ca totul/să se inverseze/și în loc să/privesc înainte/privesc înapoi”, spune poeta, cu o ușoară autoironie. Un element distinctiv în poezia sa este și alternanța răsărit-apus, care ne trimite cu gândul la actul închinării. Soarele, astrul zilei, este simbolul binelui, al vieții, al puterii creatoare, al mântuirii, al spiritualității. Noaptea, cu tenebrele ei, evocă răul, spaima, bucuriile deșarte, absența forței morale. Victorița Duțu conștientizează lupta care se dă chiar în sufletul ei între bine și rău, atunci când afirmă: «apare gândul/cuprins într-o umbră/ce se pune/între soarele răsărit/și noaptea ce/vrea să apună/și să răsară /la plus infinit.”

“Obiectul... ce și-a pierdut forma”

Ar mai trebui remarcat în “Cuvintele”, motivul golului, care se regăsește și în poezia lui George Bacovia, “Plumb”. Golul, la fel ca și umbra din versurile anterior menționate, sugerează ceva misterios, indefinit, o stare de neliniște, de așteptare, de tensiune. De fapt, “umbra” și “golul” evocă intensitatea trăirilor sufletești ale poetei și sporesc sentimentul de tristețe.

“Golul acesta/cuprinde/doar obiectul/ce nu mai este./obiectul acesta/și-a pierdut forma./se strivește acum/pe el însuși/în două goluri/ce se intersectează/în ochiul meu/ce vrea să /țâșnească prin spații.”

În contrast cu “obiectul... ce și-a pierdut forma”, cartea rămâne la Victorița Duțu o imagine concretă, legată de realitate, pe care autoarea are puterea să o transforme “într-un gând/plutitor pe o linie/paralelă cu lumea”. În simbol, cartea marchează inițierea, cunoașterea, descifrarea enigmelor. În carte sălășluiește spiritualitatea cea mai profundă, frumusețea care “se ascunde mereu.” Acest estetic în căutarea căruia se află poeta semnifică în cele din urmă, aceeași întoarcere la sine. Iată ce spune Victorița Duțu: “nu știi pe unde/să merg,/pentru că ea (frumusețea),/fiind a lumii,/vreau să o/pot cunoaște.” Frumusețea înseamnă vitalitate și este opusă umbrei și golului.

“Știi că pot să văd”

Interesant este și faptul că autoarea își propune să înțeleagă “nesfârșitul..., în această călătorie” în lumea

cuvintelor, în care a pornit. Ea tâlmăcește “imagini iluzorii”, iar concluzia la care ajunge este că “nu se întâmplă/mare lucru”, pentru că “doar gândul neputincios/se mai frământă./să poată scăpa./de ceva neștiut.” Experiența de până aici a poetei relevă absența emoției, pentru că așa cum ne anunță chiar ea, spre deosebire de drumul infinit, calea pe care merge acum “e un drum inutil”, marcat de “un îngheț/al normalului”, având ca ultim rezultat scufundarea “în vârtejul uitării.”

Singura certitudine incontestabilă pe care poeta ne-o împărtășește este aceasta: “știi/că pot să văd./deschid ochii./chiar dacă nu văd/decât imagini iluzorii.” Starea de bine este inexistentă, întrucât “gândul neputincios/se mai frământă./să poată scăpa./de ceva neștiut.” Mai mult, Victorița Duțu este urmărită “de frica unei noi căderi./de spaima unei îndepărtări/în prăpăstii”, iar “cuvintele sunt,/poate nici nu mai știi,/o simplă mișcare de aer ./un zbor de pasăre./cu o viteză uluitoare /ce se ascunde/de zborul răpitor.” Acest “zbor răpitor” nu este altceva decât “lacrima morții/ce plouă pretutindeni”, o realitate de coșmar care are tangență cu lumea muritoare. Într-o asemenea realitate, creatorul devine “cea mai aleasă pradă”. De obicei, pasărea, zborul sunt simboluri ale timpului care trece repede și ireversibil și ale morții. Prin zbor, pasărea are rolul de curier, de vestitor, unind soarele și luna, cele patru vânturi, dar și “cele patru drumuri” despre care poeta mărturisește - “nu le pot vedea”. Zborul face legătura între lumea reală și cea iluzorie, oferind acces la “nesfârșitul” pe care autoarea se străduiește să îl descifreze.

“Într-o oglindă”

Un alt simbol important în “Cuvintele” este oglinda, străvechi obiect al civilizației umane, care aduce vindecare de spaima și alungă “umbra”. În istoria culturii, oglinda este simbolul cunoașterii, metaforă a literaturii și artei.

Oglinda nu semnifică o cunoaștere directă, ci una refractată. Oglinda curată este un simbol al purității, iar cea murdară este simbolul minciunii și al păcatului. “Într-o oglindă/se vedea pe/el însuși/în această /străfulgerare/și nu-i mai era frică./ da, da, nu-i mai era frică,/pentru că/obiectul acesta/a devenit un gând/ce nu mai făcea/nicio umbră.” Oglinda este și un element fantastic, care face trecerea de la planul real la cel imaginar. În oglindă se reflectă ca într-o străfulgerare, eul inițiat prin intermediul unei cunoașteri indirecte, căruia frica îi este străină. (Să ne amintim de personajul lui Mircea Eliade, din nuvela fantastică “La țigănci”. Profesorul Gavrilescu se trezește la un moment dat, într-un labirint, printre paravane și oglinzi. Ajunge aici tocmai pentru că îi este frică, iar frica face imposibilă inițierea.)

“Mi-a adus copacul în palmă”

Iată de ce, pentru a ieși din labirintul celor patru drumuri pe care nu le poate vedea, poeta spune că singura șansă este de a fi «cu el/cu cel care mă împinge de la spate/să merg.” Iar

acest lucru devine posibil numai datorită faptului că “grădina/a făcut un ocol/și mi-a adus copacul în palmă”. În creștinism, acest copac simbolizează arborele cosmic, pomul vieții, iar grădina este Edenul sădit de Dumnezeu la facerea lumii. Acest copac oferă veșnică regenerare. Cu rădăcina înfiptă în pământ și ramurile înălțate spre înalt, pomul vieții face legătura între uman și divin și are caracterul unui centru, al unui punct de echilibru. De fapt, pentru creștini, Isus este Pomul Vieții, Sursa binelui absolut, Susținătorul.

“Cuvintele” Victoriței Duțu se încheie în mod semnificativ cu imaginea ferestrei, a “ochiului” casei sufletului: “din fereastră apoi/sticla se topește/într-o rază,/venită de nicăieri./raza luminează/într-un alt întuneric/ce nu poate cuprinde/angoasa gândului.” Fereastra e simbolul receptivității și al deschiderii către lume, ea marchează legătura dintre interior și exterior. De altfel, în vis comunicarea se realizează prin intermediul ferestrei și al oglinzii. Dacă inițial, poeta declara că “oboseala închide o/fereastră,/închide două ferestre,/închide mai multe/ferestre,/ apoi ferestrele /mă închid pe mine/în oboseala gândului”, acum sticla ferestrelor din “Cuvintele” Victoriței Duțu se topește la apariția unei raze. Raza aceasta aduce cu sine speranță, lumină, bucurie, cunoaștere. Raza este atributul divinității și astfel, frumusețea, în a cărei căutare se află poeta, devine o realitate tangibilă. De data aceasta, “frica/și oboseala” nu se mai îmbrățișează, iar drumul infinit al cuvintelor Victoriței Duțu abia începe - “eu merg până departe,/fac un pas.”

OCTAVIAN CURPAȘ
Surprise, Arizona

ÎN CĂUTAREA VEȘNICEI AVENTURI A
GENEZEI – PARASHABDA /POEZIE/
SOTERIOLOGIE:
„MEANDRE – OGLINZILE LUI
NIRAM”¹, de Eugen EVU²

Avem în față cea mai dens-semantică (de până acum) dintre cărțile de poeme ale unui scormonitor profesionist printre taine, neobosit (niciodată obositor – totdeauna surprinzător, prin viziuni/soluții!) re-inovator perpetuu al ontologiei umano-divino-poetice. Insistent-fascinant (întru căutarea Sinelui său Originar) – până la masochism.

Ceea ce se spunea despre *Lucașfârul* Eminescului (*mutatis mutandis...*), e valabil și pentru acest nou volum al atât de profundului și prolificului poet ardelean, EUGEN EVU: dacă ar rămâne, din cele câteva zeci de volume ale operei evuiene, doar acesta (de față), **am ști totul despre harul poetului!**

Volumul are, ca motto, un extras din Henry Miller, din care reținem doar finalul: „Cu toții suntem vinovați de

¹ - ROMEO NIRAM – (n. 1974, București) este un pictor de origine evreiască, născut în România; locuiește și lucrează, în prezent, în Spania. Pe lângă activitatea artistică, este implicat în mai multe proiecte culturale de promovare a valorilor românești și de creare de legături artistice și culturale între România, Israel, Spania și Portugalia. Este fondatorul mai multor publicații de artă și cultură românească, în afara țării.

² - Eugen Evu, *Meandre – oglinzile lui Niram*, Editura Polidava, Deva, 2009.

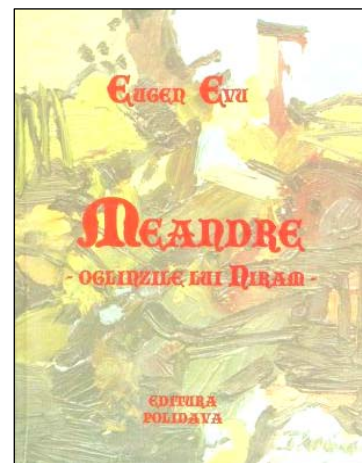
crimă, crima de a nu trăi din plin” (ceea ce Miller afirmă conform unui epicureism dramatic, Eugen Evu afirmă, prin poezia sa, dintr-o boală/îmbolnăvire cronică, cu crize dureros-acute: boala gnozei, boala căutării Revelației, boala cumplit obsedantă, de a cunoaște Taina Divină Supremă – Creația!) – și are **Prefața** semnată de o personalitate a culturii europene: **Linda Bastide**, „*Ancienne Vice-Présidente de la Société des Poètes français. Membre de la Charte des Auteurs. Membre du P.E.N. club français Poètes à vos plumes. Paris*” (titlul **Prefetei: Eugen Evu și metaforele plasticizante...**).

Titlul volumului trimite la o mică problemă de geometrie în plan (posibil de transformat într-una de geometrie în spațiu...): **meandrele** sunt sinusoidale, iar cele două elemente ale sinusoidelor, cel descendent, respectiv cel ascendent, alcătuiesc, complementar, **Cercul Divin**. Paradisul, ca Dumnezeu expansiv/expresiv pseudo-spațial. În felul acesta, **Oglinda** (multiplicată, din subtitlu) devine, și ea, un simbol complementar: Josul Teluric și Susul Celest se caută, de o veșnicie relativ-istorică, pentru a se reface... tocmai **Paradisul-Cerc Divin**. Sau, în spațiu: **Sfera Perfectă**.

Numărăm, în volum, 329 de poeme. Nu știm dacă Poetul a avut intenția, dar suma lor alcătuiește...**însăși oglinda-oglundirea: 3+2+9=14 (7+7)** – adică, Cele Două Lumi, Oglindite și Aplecate (una către alta...), spre Sfântul Sărut (...Istoric...!) al Regăsirii - **Paradisul...**

Acest volum poate fi asemănat, în structura lui spirituală, cu **1001 de nopți** (citite, însă, într-o cheie a perpetuei aventuri agonice, interior-gnoseologice): Șeherezada hunedoreană ne înșiră, într-un crescendo vizionar, povestea Omului Care Își Caută Originea. Cu infinită Durere și Suferință! Și, pentru a și-o afla, înșiră Logos-ul (exprimat, evident!) tuturor

posibilităților
imaginabile ale
Genezei! Geneză
dublă, în Lut și în
Verb, deopotrivă!!!
Până la atingerea
finală de Sine –
Atingerea Stării de
MULȚUMIRE – ca
mensură-echilibrare,
de dincolo de **parte** și
de **pragul/moarte** și
de dincoace de
„lăuntric cerul
înstelat” – **Cheie** și

Carte, Cartea cu funcție de Cheie Divină Atotrevelatoare : „Mulțumirea-i sațiu cumpătat/Mulțumirea vindecă doar partea/ Mulțumirea-i pragul suspendat/Cel boltit ca să suspende moartea/Și lăuntric cerul înstelat - /Este cheie ce închide cartea” (cf. *Mensura*, p. 191). ...Avem parte de 1-viziunea **Genezei Cosmico-Poetice**: „Prima scriere este cea a urmelor de pasăre pe omăt/Scriere pereche ritmată ca zbor dintru sal” (cf. *Prima scriere*); 2- **Colindul-Demiurg**, cvasi-personalizată într-o Mantra-Parashabda (Vibrația Originar-Demiurgică): „Viu ne doare, viu ne doare/Creatorul din lucrare/ Creatorul din lucrare/Lerui-Ler/Iarna-n Prier” (cf. **Colind laic**): reamintim că teoria lui Vasile Lovinescu,

dar și a tracologului Adrian Bucurescu, trimite etimonul „Ler” la „descălăcătorul” alchimic, împăratul Aurelian...; **Prier-Aprilie** induce și sensul de „a prii”, sau chiar „a fi apărut-sprizinit, pentru a pri-cepe pri-oritatea/priință”... Se produce și asimilarea numelui divinității-Adonai cu... **Cântecul-Doina A(n)ilor Ieșiți de sub Teroarea-Istorie/Temporalitate**: „Aina Daina, Adonai”;
3-Geneza prin Istorie (Istoria ca expresie a intruziunii demonului-monstru tragic, co-demiurg... – rezultând premisele **rupturii-smulgerii-trădării**, adică ale des-facerii/de-creației catastrofice-revoltătoare, pentru o viitoare **re-creație-ZI!** – premisele unui **joc/carusel**, rotire grozav de impresionantă – dar, aparent, cam... ”retardat-bâlbâită”... de fapt, „bâlba” divină este și rămâne simbol vaticinar, al absolutului mister - Anonimul Demiurg!): „O istorie monstruoasă, prin tragismul ei./O continuă pierdere prin rupturi, smulgeri/autosurpări și trădare/O istorie cu fălci și gheare/O istorie a nebunilor zei/ (...) Undeva ca oriunde,/ ce a fost va mai fi:/prin aceea că noaptea începe în zi/(...) labirint carusel paideuma, cri-cri/de la greieri la stele energii, sinergii...” (cf. **Ludens**);

4-Geneza Prin Transfigurarea Lutului în Verb-Demiurg: „Dulce lut al verbului a fi!” (cf. **Verbum**);

5-Geneza întru Utopica Hermeneia, „Artă și Interpretare”, Tranzitivitatea Absolută, prin/spre

/dinspre Toate Nivelurile Potențial-de-Creație, depășirea „ghearelor” Memoriei, pentru **Extaz / Delir** (...printre infinitele potențe/”increate”!): „Pădurea e memorie cu gheare/În Hermeneia oarbilor sanctuare - / Divin sălbăticit (...) /Delir al spaimelor de increate” (cf. **Rezonanța Schumann**³);

6-Geneza Misterului-Autohtonului Românesc: „Nicăieri luna nu cuibărește mai bine/Decât peste munții Carpați/De parcă s-a rupt când a vrut Nuștiucine/Din eonii lor răsturnați” (cf. **Nicăieri luna**);

7-Geneza ca Teandrie, miracol veșnic al co-demiurgiei Dumnezeu-Om: „Teandria-i fruct. Bărbatul și Femeia/Se-nfruptă prin orgasm din Hermeneia” (cf. **Zeea**) – reiterarea actului demiurgic-orgasmic nu sugerează frivolitatea/inutilitatea lui, ci extazul misterului co-demiurgiei...

...Și fulgerele inovativ-poetice eugenevuiene, ale sugestiei de infinite potențialități de Geneză, la nivelul Spunerii Poetice, ca act Liturgic-Taumaturgic, continuă, fascinant...până la scufundarea cititorului în misterul etern/eternizator, al Extazului...

³ -Schumann a fost primul om de știință, care a prezis existența câmpului bioenergetic al pământului, cu efect dinspre fulgere spre nervi (dar și în definirea ritmului obiectiv al temporalității!) și a calculat frecvența sa de vibrație, între anii 1952 – 1957, înainte de a putea fi măsurată efectiv.

...Vindecătorul-Taumaturgul Poet caută, cu prețul propriei ontologii, **Soteriologia**, căi de ieșire/scoatere a Ființării, de sub regimul Temporalității-Istorie/Trecere, chiar pe deasupra Îngerilor Duali și a Memoriei – **eliberare/mântuire** de/prin „uși spre afară”, direct în Copilăria Eternă-Paradis, numită Poezie (iar verbul lecuitor este: „a poezi/poezind”...!) și întoarcere la Vindecat/Sărutat Curcubeu”, ca re-împlinire a Sferei Sinergiei Divine – scufundare, până la Fundul Genezei, în **Originarul Divino-Paterno-Matern**: „...Născută memorie și/Îngerime

căzută-n dual cale lungă.../Niciun Timp n-a trecut! Sunt același copil/Nu departe de zidul cu uși spre afară(...)/Am trăit poezind (...) / Fisurat, vindecat, sărutat, curcubeu – Doliu nins peste moartea Tatălui meu. **Doliu nins Mamei, Tatălui meu**” (cf. **Gândire poetică**).

...Chiar dacă, uneori, în manieră (parodică!) postmodernistă, Eugen Evu proclamă, cu voce îngroșată, de copil teribilisto-cezaric, suspendarea Genezei, întru inutilitate/ futilitate, ridiculizând cercurile concentrice ale Creației („Nu mai e nimic de creat, de făcut/Am fost, am trăit, am murit, vă salut!” – cf. **De ce rîd oamenii?**) – tot el afirmă, în același poem, că Aventura Trăirii este esența

Ontologiei Umane, că **Gaura Cheii spre Misterul Absolut** (la care Omul are acces, doar ca Ispitare-a-Privirii, dar nu și ca definitivă și plicticoasă Aflare-Găsire, adică Suspendare a Aventurii!) - este, de fapt, Fructul Autentic („Dintre rece și cald, fructu-i gaura cheii!”) – deci, eterna iluzie este a fructului-de-consum (Viața) - iar iluzia-ispitare este, de fapt, doar premiza etern promisă, dar, **din fericire**, niciodată onorată, pentru Fructul Întreg din Sămânță, **Potența Demiurgică Supremă** – Fruct mereu rămas ocultat, tocmai spre biruința Sublimului Spirit de Aventură al Vieții: „Nu cumva sămburii/Sunt de fapt/Fructele?” (cf. **Lui Goethe**).

...Și, pentru a nu se dezminți și a nu dezminți motto-ul/extrasul semantic din Miller, Poetul nu-l „iartă” de Viață și, deci, de Superba Aventură Gnoseologică, nici pe Exegetul Poeziei sale, biciuindu-i simțurile și Duhul, orgolioase: „Exegetule, lașule/De mortul din tine/Teme-te!” (cf. **Egloga** – titlul, ca de obicei la pamfletarul Evu, este ironic-sarcastic: de fapt, trebuie citit ... „pe invers”: **Lasă idilisme, dulcegăriile și pedanteriile letale, pedantoplicticoase, deci asatine de Duh - și trăiește-mi Poemul, ca pe o nouă viață a Ființei Tale Etern Ființătoare!**).

...Oricât de seducătoare sunt exercițiile de **aflare, aventură și ne-murire** (prin căutarea Izvorului Atoatecele, Geneza Genezelor...) ale lui Eugen Evu, pe noi ne-a vrăjit definitiv, cu „asupra de măsură”, ca o viziune a Dumnezeului Cel Viu Prin Rugă și Doină/Poezie, tocmai un poem despre

moarte, o rugăciune ascetico-athonită, la hotarul dintre ciclurile cosmico-umane...re-ciclate: „Doamne,/Nu îmi da prea mult/Ca să pot suporta/Când îmi iei totul (cf. **Rugăciunea**).

„Și restul e tăcere...” Aici, în această simplitate profund țărănească, este pecetea/sclipirea geniului anonim, non-luciferic - aici, cu adevărat, dincolo de (poate) pretenții, Eugen Evu, printr-un gest de frângere/smerenie desăvârșit non-histrionică, fără farduri, într-o discreție care seamănă cu cântarea de doină, în propria-i bătătură, noaptea, a Supremului Poet-Țăranul Antic, **chiar s-a întâlnit cu Supra-Eul său Divin...!** Ca și în „Zău în Dumnedzău” – expresia mistic-țărănească, prin care toți zeii sunt subsumați/”stăpâniți”, întru sinergia-Curcubeu (întru sincronia Viscolului Schimbării Cosmice cu Înflorirea Noii Lumi, Cea Schimbată Etern...) - în Unu-Dumnezeu: „<<Zău în Dumnedzău>>/Zău în Dumnedzău/Viscolit înflorit peste munți/curcubeu” (cf. „Zău în Dumnedzău” - **expresie din Ardeal**).

...Să trecem mai departe, întru aventura Vieții Re-înviate, dar **în vârful picioarelor-început de zburare: Rugăciunea, ca stare supremă de împlinire a Duhului, ne obligă la acest gest sublim, atât de cumplit uitat, azi...!** -

PROF. DR. **ADRIAN BOTEZ**

„100 de zile”

În 3 martie 2010, la Chișinău, a avut loc prezentarea romanului „100 de zile”, scris de jurnalista basarabeană Stela Popa. Apărut la Editura Tritonic din București, romanul a fost recent lansat, la Librăria „Mihai Eminescu” din București. Cu acest prilej, Bogdan Hrib, directorul Editurii Tritonic aprecia că : „100 de zile” este “un roman al Moldovei ultimilor ani, ani cu victorii și înfrângeri, cu bucurie și deznădejde, cu speranță, cu flori, cu sânge... „Un roman scris în 2009 despre revolta din 2009, [care] înseamnă nu numai actualitate, dar și responsabilitate și patriotism”.

Cu un profund realism și într-o manieră plină de sinceritate, Stela Popa își construiește romanul în jurul sângeroaselor și eroicelor evenimente ce au avut lor la Chișinău în aprilie 2009. Într-un interviu luat de jurnalistul Viorel Patrîchi, autoarea recunoaște că prin această carte a încercat să își exprime solidaritatea față de tinerii care au protestat în 7 aprilie la Chișinău. De asemenea, mărturisește că, prin această carte document, a dorit să ofere publicului un tablou cât mai real al acelor evenimente cruciale din istoria contemporană a Moldovei.

LILIANA MOLDOVAN,
director onorific
Biblioteca „Ion Minulescu” din Nürnberg

DOR DE EMINESCU

“...pe când liane cresc pe singurătate-mi...”

Ca o boare pe sub plopul de mirt ai iubirii,
în lectică de dor, Eminul trecea
ca un prinț al vestirii, ca un fulger de catifea...
Foșnetul crud, despereche sub noapte,
hlamidă de stele sub tei așeza...
Răsare îngerul stingher
pe pajiștea neagră a zilei,
cum din durerea necuprinsului
stelele gândului, jertfă a milei...
Pe-aici nimicul se petrece,
la fel de trist îmi port coroana,
luceferi cad dezduerați în șoaptă,
milostivind de floare rana...
Din disperare plouă pe-nserat
iar gândul se-nlumină-n așteptare,
la steaua ninge, se-nfioară visul
desperecheat, necununat, suspinul...
Călin e trist, hangiul n-are vin,
poetul călimara seacă iarăși,
el se ascunde-n sângele pelin
pe ochiul morții împietrește zborul...
Și Minotaurul din nou mă vinde,
în cinstea Zeului ascuns în gene,
păpușa de smarald la noi privește
cum boboteaza inimii zvâcnește
pe alt țărâm de-nvolburări rupestre,
când dintr-o dat’, pe bolta crugului
Emin sosește...

THEODOR RĂPAN

ÎN LOCUL MEU

Ai fi putut
să îmi fi pleoapă,
măcar când eram orb,
puteai să-mi fi privire
sub aripă de corb,
ai fi putut fi gură,
să spui în locul meu
ce nu vroiam să spun,
peste cuvânt arsură,
puteai s-auzi doar tu
ce auzeam prea bine -
în locul meu
puteai fi mire,
puteai fi tată,
în locul meu
puteai orice să fii -
dar n-ai să poți,
nicicum și niciodată
în locul meu muri.

Blaj, 30 ianuarie 2010

NICOLAE BĂCIUȚ

Cuvântul a fost creat din rațiunea de comunicare dintre oameni, cu scopul de a numi creaturi sau ființe, obiecte și fenomene, și a vorbi despre ele atunci când acestea nu sunt prezente. Limbajul omului este compus din cuvinte legate între ele, cuvinte care exprimă teamă, dorință, bucurie, nemulțumire etc. O categorie de exprimare prin cuvinte este expresia sensibilității sufletești. Când creatorul-artist se folosește de cuvinte - împletite armonios între ele - pentru a trezi în închipuirea admiratorilor tablouri vii din lumea înconjurătoare, întâmplări, gânduri sau sentimente ale oamenilor, lucrarea pe care o realizează se numește compoziție literară. Cântul, poezia și narațiunea sunt instrumente prin care omul își exprimă sentimentele sufletești pe cale orală. Fenomenul trece din suflet în creier apoi este eliberat de acesta prin vorbire. Uneori eliberarea acestor sentimente a necesitat, în afara transducerii lor pe cale orală, o comunicare scrisă pentru a fi conservate posterității.

Părerea mea este că poezia a apărut cu mult înaintea scrisului. Aceasta a fost transportată în timp prin tradiția populară orală, iar apoi, la momentul oportun, scrisă pentru a se păstra. În acest fel ni s-a transmis de la sumero-akkadieni „Epopoea lui Gilgamesh”, apoi la noi, colinda populară „Calorianul”, sau balada noastră națională „Miorița”.

Am ținut să precizez acest lucru, deoarece, după cum ne dezvăluie W. Warriner în cartea sa „101 Corporate Haiku”, acest gen de poezie „japoneză” cu formă fixă a apărut pentru prima dată în China, sub formă orală (mai primitivă, având tot timpul să se dezvolte și să se sofisticice pe parcursul timpului. De aceea, cele șaptesprezece silabe care alcătuiesc poezia nu sunt întotdeauna necesar un număr arbitrar.

În Japonia, haiku, a apărut pentru prima dată în secolul al XVI-lea. Mai târziu, s-a răspândit în întreaga lume devenind foarte populară. Istoria genului, ne reamintește de mistica orientală și de maestrul zen-budiști care și-au exprimat gândirea sub formă de simboluri, mituri, paradoxuri și imagini poetice.

Haiku are menirea ca să tranșeze limitele impuse de limbajul uzual și gândirea linear-științifică care tratează natura și ființa umană ca pe o mașină. Este aproape obligatoriu ca să indice un moment, o senzație, o impresie sau o situație dramatică luată din natură. Este la fel ca o fotografie a unor momente specifice ale naturii. Enunțarea lucrării, în general a celor șaptesprezece silabe, trebuie să se realizeze pe o singură respirație. Colecțiile tradiționale de haiku sunt aranjate în funcție de anotimpurile anului și de aceea conțin, în general, cuvinte de sezon, care se numesc *kigo*, cuvinte care precizează perioada calendaristică a lucrării. Astfel *haru* desemnează primăvara, vara e reprezentată prin *natsu*, toamna prin *aki* și iarna prin *fuyu*. Fiecare din formele sezonale are subdenumiri sau combinații precum: *Haru tatsu* – începutul primăverii, *Haru meku* – semnele primăverii,

Yuku haru – sfârșitul primăverii, *Sakura* – timpul florilor de cireș, *Natsu kinu* - începutul verii, *Hachisu* – mijlocul verii, *Natsu no hate* - sfârșitul verii, *Hana natchibana* - timpul în care înfloresc portocalii sălbatici, *Zuku aki* – începutul toamnei, *Kure no aki* – sfârșitul toamnei, *Momiji katsu chiru* - căderea frunzelor, *Shimotsuki* – noiembrie, *Shivatsu* – decembrie, *Mutsuki* – ianuarie, *Hatsu yuki* – prima zăpadă.

Haiku, sau *haikai*, este în general, dar nu obligatoriu, o poezie cu formă fixă alcătuită din trei versuri de câte 5, 7 și respectiv 5 silabe (în total 17 silabe) fără rimă sau ritm, ci numai cu aliterații și asonante. Caracteristicile haikului sunt libertatea inspirației, concentrarea expresiei, constrângerea exercitată de forma fixă și poanta finală, marcată de un umor ce nu exclude melancolia sau chiar tristețea. Mai mult decât inspirație, pentru a compune un haiku, sunt necesare meditație, efort și percepție.

În cartea sa „How to Write, Share, and Teach Haiku”, William J. Higginson enunță: „Scopul primar al citirii sau scrierii unui haiku este ca să împărtășească momente din viața noastră care ne-au marcat cu experiențe sau percepții pe care noi le oferim sau le primim cadou (de la viață). La cel mai înalt nivel, aceasta este marea menire a artelor și în special a literaturii. Haiku apare, întotdeauna, acolo unde sunt persoane în tangență cu lumea sensurilor lor și cu răspunsul simțămintelor lor la aceasta”.

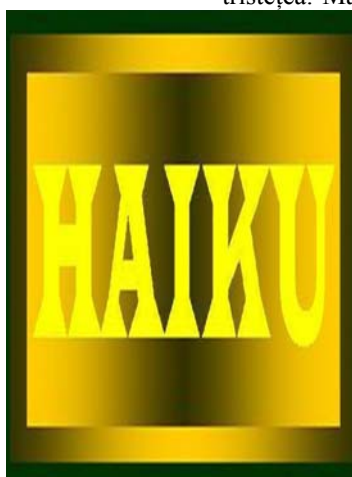
Mulți poeți au tratat cu mult respect fenomenul haiku, dar asta nu înseamnă că se impune o barieră între acesta, producător sau cititor. Haiku nu este totuși ceva asemănător Luceafărului venit din altă sferă! Este un fenomen literar normal, accesibil tuturor celor cu simțire și aptitudini. Termenul „haiku” a fost construit din două caractere chinezești care înseamnă „expresie jucăușă”. Unele haiku-uri sunt simple ghicitori, două rânduri compunând întrebarea, iar un rând răspunsul. Totodată este o veche tradiție ca haiku să enunțe o satiră, atunci primind denumirea de *senryu*.

În poezie, ca și în viața noastră de toate zilele, ne permitem să ne abatem de la reguli. Nici chiar poeții clasici nu au respectat întotdeauna formula de cinci - șapte - cinci silabe. În secolul al XIX-lea, un poet japonez pe nume Shiki a compus o serie de haiku-uri cu cincisprezece până la douăzeci și cinci de silabe.

În încheiere, putem spune că specia literară haiku a devenit sofisticată și cunoscută pe plan mondial începând cu secolul al XVI-lea în Japonia, reprezentanții cei mai de seamă fiind Kobayashi Issa, Matsuo Basho și Yosa Buson. În literatura europeană și americană modernă au strălucit poeți ca Amy Lowell, Conrad Aiken, Ezra Pound, Robert Frost, W.B. Yates, Paul Claudel, William Warriner, Bill Higgins și alții. În literatura română, creatorul de excelență în domeniu a fost talentatul poet, regretatul Nichita Stănescu.

GEORGE ROCA

2000-2010, Sydney

Cartea la raft

Ionuț Caragea și Guru amnezic

Apărută la finele anului 2009, cartea semnată de Ionuț Caragea și intitulată, paradoxal, GURU AMNEZIC, pare să fi intrat deja în conștiința cititorilor de poezie contemporană.

Cu o copertă superbă, care se potrivește cu textul, grafică realizată de Vlad Tulburea, cartea de față deține toate atuurile pentru a fi pe lista cu nominalizările pentru un premiu internațional de poezie.

Constantin Miu, în prefață, și Agela Furtună, în postfață, girează prin prezentările făcute o carte care are deja viitor.

Într-o manieră elegantă, prin notă lirică modernistă dar fără vulgarități și ricoșeuri care să deranjeze bunul simț, Ionuț Caragea ne demonstrează și în cea de-a 14-a carte a sa că lumea în care trăim ca într-o cutie de conserve poate fi descifrată, poate fi catalogată, dar mai ales poate și trebuie să fie iubită.

Teme dintre cele mai tulburătoare din saga vieții, puncte abia descifrabile dintr-o memorie colectivă, toate sunt detalii care vin și se prind în poem pentru a ne evidenția o Lume. Viața mustește printre rândurile poemelor care, multe dintre ele, se doresc a fi de-o acuratețe aproape științifică, ca trasate din riglă.

Poetul nu doar privește lumea reală, o trăiește pe viu ca pe o experiență personală și care îi dă dreptul să tragă concluzii. Nu o face la modul didactic, sfătos și declamator, o face într-un soi de procesiune aproape religioasă pentru care Nașterea unui Poem este cel mai frumos lucru din lume.

„Există cuvântul în fața căruia oamenii să moară fără să plângă...” Poetul nu pune întrebare retoric, el intuiește magia care face dintr-un om obișnuit unul nemuritor.

Iubirea! Singura forță care poate sta dinaintea Morții cu capul sus, senină și chiar victorioasă.

Pentru un poet tânăr, cum este Ionuț Caragea, dar cu o experiență de viață vastă, cultură solidă și cu o voință sisifică, poezia este aliajul pe care îl topește în retorta sufletului, apoi îl toarnă în matricea grijilor pentru universalitatea omenirii.

Nu pentru sine însuși trăiește extazul și agonia poemului, nu pentru persoana sa se luptă cu nimicnicia. „Sufăr de foamea altora”, spune într-un context în care, pe stradă tot mai puțini oameni se uită în ochii unui om care cerșește vise nu pâine.

O baladă frumos încheată este cartea aceasta, pe care, ca niște persoane care credem că deținem la degetul mic informația planetară, universului... trebuie să o citim pe îndelete, să revenim pe pagină, pentru a ne demonstra că GURU AMNEZIC nu este doar o metaforă.

Ionuț Caragea stăpânește arta scrisului, are vocația de poet în sânge, iar ceea ce rezultă din paginile cărții acesteia sunt mostre de matritate poetică certă.

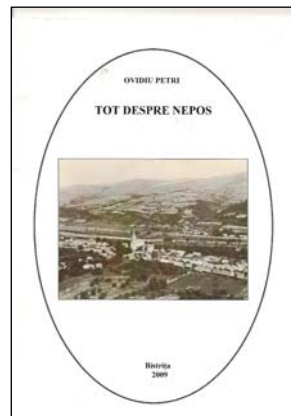
Felicitări, Ionuț Caragea !

MELANIA CUC

Duiosii patriarhale cu Ovidiu Petri

Vine o vreme când lecturile unor experiențe epice postmoderniste, cu tot ineditul lor de formulă, ne obosesc și, chiar pentru scurtă vreme, căutăm altceva. Nu neapărat facilul și divertismentul vetust, ci mai degrabă simplitatea devoțiunii, performantă în sinceritate. O astfel de lectură ne propune profesorul nimigean Ovidiu Petri care, după ce în 2006 își rememora în pagini emoționante „Satul lui drag”, ne propune la finele

lui 2009, de la aceeași generoasă editură a Casei Corpului Didactic din Bistrița, „Nova Didactica”, alte pagini „Tot despre Nepos”. Cu suflet de copil (nu însă infantil), autorul își redeschide muzeul duiosilor patriarhale în pagini caligrafiate cu răbdare nu însă cu elemente de monografie rurală, ci cu figuri devenite bunuri spirituale ale celor din Vărarea, reținute într-un panegiric sui generis. Eterogenă, ca și lumea satului, cartea lui Ovidiu Petri răspunde nevoii discrete de evocare, de rememorări dintr-un muzeu de ceară așezate în sumar după o prioritate firească; mama, cărturarii satului, personalități cu sau fără aureolă, genealogii emoționale. O astfel de lectură reface în conștiința cititorului o legătură cu sine, cu lumea irecuperabilă a fiecăruia dintre noi la care ne întoarcem pe furiș, hăituiți, pentru o spovedanie tardivă.

IULIAN CHIVU

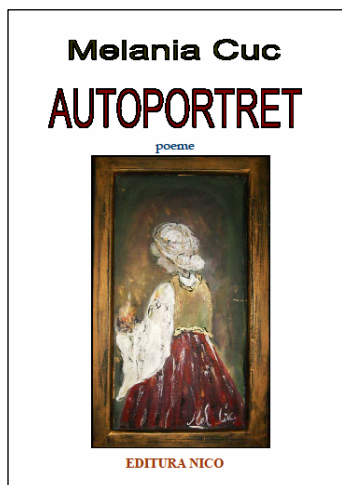
IEȘIREA DIN ...(AUTO)PORTRET

Motto: „Tu mă învățai/ Cum/ Se fac primii pași de femeie/ pe cearceaful rece,/ Alb,/ perfect apretat.”
(Melania Cuc)

„Autoportret”-ul Melaniei Cuc (poeme, Editura Nico, 2010) vorbește despre o poetă, ce se ascunde în sentimente, se caută în cuvinte, contrar modului de exprimare din arta plastică, unde o astfel de tehnică redă, cu fidelitate, un chip, luat drept model. Fiind un autoportret stilizat, ca la Salvador Dali, cititorul este derutat în a vedea și înțelege adevărata față a celui ce (se) prezintă. Poemele Melaniei Cuc nu sunt ca un strigăt, nu sunt ca un cântec, sunt o incantație pe o scenă în aer liber, cu partea de sus aproape de cer, cu partea de jos îngropată adânc în pământ. Ele își desprind propriul chip dintr-o materie amestecată: „Metamorfoza/ Trupului/ De care se bucură pământul/ Ca de o gheșă autentică/ Este universul meu liric”. Arta poetică a Melaniei Cuc se concretizează în imagini de o expresivitate aparte: „De o mie de ori plec/ Și revin pe textul Regulamentului/ De ordine interioară a Vieții” și „Sunt un soldat de plumb/ Din ultimul război”.

Volumul e puternic marcat de tușe naturaliste, improprii unui lirism obișnuit: „Sunt mușchiul de vițel/ Trecut prin mașina cârnățarului./ Mă supun ei./ Fecioarei de fier/ Care mă strânge la piept/ Ca o mașteră hoată”. Banalizarea sentimentelor, detașarea de acestea, neimplicarea afectivă, presupun obiectivitate care, la Melania Cuc, nu este forțată, vine din ordinea lucrurilor: „Vorbesc despre dragoste/ Ca despre o marcă pentru galoși”.

Căutând un motiv romantic în „Autoportret”, am găsit „luna”, dar surpriza a fost mare când aceeași distanță față de obiecte o face pe poetă să rostească: „luna din staniol/ și nu mai mare decât o măslină”, iar noaptea e neagră ca o pisică” și „lumina grea/ Unsuoroasă ca o frizură de domn/ În care s-a turnat în exces briantină”. În intenția de-a inventa o poezie nouă, persistă un filon al lirismului de altădată, într-un fragment ce pare o scrisoare care se încheie cu „Al tău,/ Serghei Esenin”, dacă nu cumva este și aceasta o ironie la capătul unor „umbre fără trup”.

Așa arată, poate, postmodernismul începutului de mileniu trei, hrănit din dor de romantism și vindecat cu exprimări șocante într-o lume reală privită cu ochi de copil.

Câteva linii ancorează chipul sinelui descris în biografia textului și oferă informații despre activități de rutină, cu ecou în „logica sentimentelor”, în refacere, în re-scriere: „Stăpân și slugă/ Al unui singur poem”, „Mâna mea/ Ce adună firimituri/ Și spațiile libere dintre silabe” (o imagine a formării/ păstrării cuvântului prin grijă proprie), „Degetele mele fără inele/ Băjbăie/ Caută/ Acul de pălărie/ Într-un car cu stele decupate/ pe viață/ Din hârtie verzuie” (paradoxul de-a dori ceva la care se ajunge cu greu și de care, oricum, nu ai nevoie), „Semnul meu de trufie/ Este agresiv ca dintele/ Care lipsește din pieptenele/ Moștenit de bunica” (imaginație debordantă, neașteptată).

Pe retina de serviciu a cititorului rămân expresii, precum: „săniile voievodale”, „pace probabilă”, „orizont probabil”, cu remarca pertinentă că, în poeziile Melaniei Cuc, metafora este a doua figură de stil, după comparație: „E noapte neagră ca o pisică”, „Inima secundeii/ Ce găfăie obeză/ Ca locomotiva cu aburi”:

Începutul cărții-autoportret (o numim așa) stă sub semnul confesiunii. „Îmi las capul pe genunchi” transmite o stare de oboseală, de neîncredere, de pesimism, specifică unui personaj ajuns la capătul puterilor. Vindecat până la sfârșitul cărții, același personaj anunță în final: „Buzunarele mele sunt burdușite”, înțelegând că mai are multe rezerve, ce-i dau târcoale, îl atrag în lumea poeziei.

Deși poemele nu au titlu (primul vers fiind subliniat corespunzător), într-o libertate compozițională desăvârșită, ele au unitate, nu lasă nimic să se piardă din autonomia fiecărui text și se termină, invariabil, cu punct, ca și cum ar fi piramide cu baza în sus.

Dacă ne amintim de „pleacă substantivele-n armată”, atunci locul unde ajung ele este chiar poezia Melaniei Cuc, din „Autoportret”. Inventarul sumar (grenadă, glonț, armă, epoleți, cazarmă, cătușe, război, raniță, dinamită, luptă, prizonieri), deși ne-ar putea pune pe gânduri, infirmă ideea unei înregimentări în rândul unei categorii de poeți. Melania Cuc are o voce unică. Poeta iese, elegant, din rând, convinsă fiind că este așa cum vrea ea să fie. Cuvintele o ajută, siguranța de expresie îi vine în ajutor, „noaptea-i fără lună” și „Autoportret” se vede tot mai bine, în lumina unei poezii adevărate.

ELENA M. CÎMPAN

DANTELA DE BABILON

Romanele Melaniei Cuc vizează experiențe limită ale trăirilor umane. Dacă în MIERCUREA DIN CENUȘĂ eroina, în urma unui accident, pe patul de spital, dialoghează cu moartea personificată, în romanul DANTELA DE BABILON (Ed. Nico, Târgu-Mureș, 2009) dialogul cu extincția este colectiv - un grup de cetățeni, între care și reporterița care relatează faptele, sunt luați ostatici de o grupare teroristă, în Irak, la Bagdad. Locul detenției este un fost aeroport internațional, acum distrus de lupte. Sunt oameni de diverse naționalități, ocupații, culturi, religii. Este o experiență psihologică răvășitoare, sub amenințarea morții.

Cartea se poate citi prin două chei.

1. Se poate urmări **analiza psihologiei individuale și colective**,

ceea ce s-a și făcut deja de mai mulți critici literari în eseurile lor. Nicolae Băciuț, în prefața cărții, afirmă că, datorită fricii tot mai pronunțate, captivii își pierd curajul, ajung să creadă că sunt cu adevărat vinovați și într-un fel așa și este, trebuie să suferim pentru răutățile noastre. Iată cum trăiește această stare povestitoarea narațiunii: „Eu sunt numai un om din

carne și gânduri, simt cum frica mea ia formă de ac, îmi intră pe sub unghiile nelăcuite, se prelinge în fibră și urcă în creier ca alcoolul cel bun.” Personajele se comportă tot mai anormal, instinctele primare se accentuează exponențial, oamenii devin o turmă și ajung aproape de a se linșa unii pe alții. Pe acest fundal bestial se petrece un frumos act de umanitate între două mame, cea albă alăptând copilul negresei care nu avea sân. Interesant este că după atâta captivitate, ostaticilor li s-a distrus lipsa de inițiativă, încât și după ce au plecat paznicii, ei nu mai voiau să aleagă libertatea: „S-a creat între noi, gardieni și ostatici, acea relație de când lumea, când, în disperare de cauză, victima face pact cu călăul. Așa e viața!”

Nu-mi propun să dezvolt mai mult această cale bătută deja.

2. Îmi propun să urmez succint a doua cale, **analiza simbolurilor și arhetipurilor imaginarii**, subiacente textului.

Simbolul principal al cărții îl reprezintă operațiunea de împletire a DANTELEI DE BABILON pe care o face Laila, cântăreață plecată din România și devenită cadână în Irak. *Parcele* din

mitologia greacă torceau firul vieții noastre supuse destinului implacabil. Și *Penelopa* croșeta ziua și desfăcea noaptea, ca să scape de pretendenți, așteptându-l pe Ulise. Iată cum lucrează fosta cadână: „Laila mișcă degetele mecanic. Croșetează fără să privească dantela, pe care mai apoi o deșiră cu meticulozitate de mașină implacabilă. Iarși croșetează”. Vedem aici că ea împletește inconștient, ca și cum prin degetele ei acționează altcineva (destinul). În schimb, despletirea o face prin propria-i voință. *Despletirea* îmi pare o încercare de a te sustrage trecerii timpului și acțiunii destinului. Dar totul nu e decât amăgire, suntem lăsați să credem că putem avea liber arbitru. La un moment dat, Laila este pusă să povestească, dar și basmul e tot înfășurarea sau desfășurarea unui fir.

Antropologia imaginarii denumeste acest fenomen *legare* și este simbolizat și de plasa păianjenului, de firul de păr etc. Paznicii grupului de

ostatici sunt și ei personaje legătoare întrucât în prizonierii laolaltă.

Prin faptul că oastaticii aparțin unor nații cu religii, culturi, meserii diferite etc., așa cum remarcă Nicolae Băciuț, gruparea lor reprezintă o imaginară arcă a lui Noe, ceea ce duce

cu gândul că lumea întreagă este supusă fenomenului legării. Suntem prizonierii acestei lumii supuse morții. De aceea, Melania Cuc încheie cartea cu următoarele cuvinte: „Suntem liberi! Liberii. De ce nu plecăm?! De ce am pleca?...”

Un alt complex al imaginarii, cel al lui *Iona*, este menționat chiar de autoare: „Creștini, iudaici, musulmani, buddiști, brahmani, atei... suntem ca peștii prinși în același pântec de balenă. Suntem într-o haltă de triere și unde – ca și Iona, fiul lui Amitaj, așteptăm ca Duhul să pogoare, să ne demonstreze că el, Duhul, mai deține, în numele nostru, Controlul.”

Romanul Melaniei Cuc dovedește că autoarea este o bună cunoscătoare a psihologiei umane (individuale și colective) și stăpânește autoritar arta narațiunii. Ea descoperă întotdeauna subiecte care scot la iveală aspecte tulburătoare ale psihologiei abisale. Stilul este original, expresia frustă, imaginea șocantă. Romanul se citește cu sufletul la gură. Din păcate, fenomene absurde, în care viața noastră este amenințată, sunt astăzi tot mai frecvente. Doamne, spre ce ne îndreptăm oare? Să fie numai destinul de vină?

LUCIAN GRUIA

Vatra veche dialog cu **MELANIA CUC**

„Criticii nu sunt Dumnezeuul
Literaturii pe planeta Pământ”

-Ați debutat cu publicistică și ați pus în slujba acesteia o mare parte din energia și talentul dv., timp de aproape o jumătate de veac, de la debutul din 1962. Ce v-a atras spre publicistică, a fost ea o trambulină pentru descoperirea literaturii?

- Am debutat publicistic la 16 ani, deși primele poezii le-am trimis redacției revistei pentru copii, **Luminița**. Pe atunci, aveam 7 sau 8 ani. Așadar, a fost invers. Mai întâi literatura, apoi jurnalismul... în cazul că acele mostre de talent nativ se puteau numi poezii.

Nimic nu este întâmplător pe lume - în copilărie, am avut privilegiul să locuiesc în casa bunicilor dinspre mamă. Acolo, cei care aveau grijă de educația mea erau și unchiul și cu mătușa, Mihai și Margareta Arsene, doi dascăli de modă veche, care își luau misiunea de educatori foarte în serios. În serile lungi de iarnă, ei citeau ziarele, revistele la care erau abonați. Apoi redactau știri din sătucul nostru pierdut printre colinele transilvane și le trimiteau la diferite redacții din Cluj sau din București. Mătușa era profesoară de limba rusă și corespondent voluntar la *Krestianca*, o revistă pentru femei, cu redacția la Moscova. Eu eram cea care așteptam poștașul, deschideam plicurile cu antetul, cu ștampila aceea care mă fascina teribil. Trăiam ca într-un miraj, fabulam, continuam firul poveștii unor scriitori-ziariști, despre care aflam că existau în orașele pe care le localizam numai pe hartă. Din cealaltă parte a mesei, la care-mi făceam lecțiile, bunicul Simion îmi hrănea imaginația cu povești din primul Mondial. Nu-mi spusese nimeni clar, dar intuiai că eu nu voi rămâne țărancă, că voi pleca într-o bună zi la oraș să mă fac, nu doamnă, ci scriitoare.

Citeam tot ce îmi pica în mână, de la broșurile de educație sanitară, pe care le aducea felcerul, ce lua masa la noi, la Esenin și Tolstoi, ce să nu mai spun : Ostrovschi etc. Mătușa mă hrănea cu pâine unsă cu margarină și marmeladă de 6 lei kg, dar mai ales, cu literatură adevărată, rusească.

În 1962, eram elevă la Școala Tehnică Horticolă, de unde am trimis un articol la *Făclia*. A apărut în săptămâna următoare, la pagina pentru Tineret. Am fost chemată la cancelarie și muștruluită. Nu pentru conținut, ci pentru că nu luasem “avizul” directorului.

Eram o rebelă în ceea ce privea scrisul, aveam inițiativă. În rest, eram destul de timidă. Nu-mi amintesc să mă fi susținut, să mă încurajze, careva din familie. Mai mult, râdeau de visele mele și ceea ce mă făcea să sufăr, dar să scriu mai departe, era patima, căruia nu-i găsisem încă numele, corespondentul. Nici colegii nu erau mai înțelegători cu o adolescentă care scria versuri în loc să tocească la Biologie. Intuiai că nu sunt ca celelalte 33 de fete din clasa noastră. Nu mă preocupa defel lumea lor, viitorul palpabil și o meserie care ar fi putut să-mi aducă avere.

-Ați făcut presă scrisă, radio, televiziune – care dintre acestea a fost mai “prietenosă” cu aspirațiile literare ale Melaniei Cuc?

-Dacă privesc în urmă, cred că marea mea dragoste a fost Radioul. După ce rămăsesem săptămâni, luni și ani singură cu mine în fața unei coli de hârtie, scriind poezie, Radioul mi-a deschis apetitul pentru a relaționa cu un public pe care îl simțeam foarte aproape de mine. Prin emisiunile de la Radio România, am devenit mai sigură pe exprimare, pe contextul în care-mi scriam ideile. Am cunoscut acolo intelectuali rasiți, radiofoniști de valoare, dintre care i-aș aminti pe Titus Vâjeu, Iuliu Țundrea, Elena Calciu Petrescu. Dar, datorită presei scrise stilul meu personal, pe care, unii critici de artă l-au numit Reportaj Literar, un fel de struțo-cămilă, cu care reușeam să scap de lozincile de la acel timp, să mă strecur printre furcile caudine ale cenzorilor și să public frecvent în reviste literare cu notorietate națională, cum ar fi *Luceafărul*.

Era un joc cu ei, dar și cu mine însămi, un puzzle din metafore și ... cred că așa am ajuns să fiu stăpână pe mine, să nu-mi fie frică de Cuvinte.

-Cum a fost intrarea în literatură? Ce sperați de la ea? Care e diferența dintre visurile tinereții și realizările literare? Împlinirile și neîmplinirile ei!?

-Este pentru prima dată când fac această destăinuire. Am păstrat-o ani lungi în tainița sufletului... De ce? Acum mă amuză, am atâtea de dat, încât nu m-aș supăra prea tare dacă cineva și-ar însuși din textele mele. Dar la începuturi, altfel stăteau lucrurile... Debutul editorial a fost o adevărată Golgotă. Urcam, cădeam, urcam cu crucea mea în spinare.

Trebuia să debutez în 1973 la o editură de elită, dar căreia nu-i voi da numele aici, când într-o zi, răsfoind o revistă literară, la fel de faimoasă, dau peste trei din poemele mele care erau deja în

manuscris. Semnătura era a unui poet cu șapte cărți la activ și redactor într-o instituție culturală serioasă. Am fugit la Redacția cu pricina și așa am aflat că poemele mele fuseseră preluate din carte, care urma să-i apară respectivului scriitor. Coincidență, la aceeași editura unde și eu aveam depus manuscrisul.

Nu are sens să dezvolt toată odiseea, cert este că respectivul poet, Dumnezeu să-l odihnească, pentru că acum nu mai este printre noi - a recunoscut că a încurcat "borcanele" și, drept compensație, mi-a promis cu martori, că... mă va trece în Testamentul său literar. Nu știu dacă s-a și ținut de cuvânt. Timpul și timpurile ne-au despărțit.

Nu l-am urât, nu i-am purtat ranchiună. Atâta a putut. Dacă am ceva de reproșat, i-aș reproșa fostului Președinte al URSS de atunci, un domn scriitor care azi nu mai locuiește în România. Domnia sa a făcut tot ce a putut să mă intimideze, să mă facă să mă simt inferioară unui om care, la urma urmei, îmi furase 30 de poeme. Numai că era un scriitor cu 7 cărți, membru PCR și URSS, în timp ce eu eram o debutantă.

Nu merita să mă bat cu morile de vânt. Am încuiat această poveste tristă în sufletul meu. Poate mi-a ajutat în răstimp, m-a făcut mai puternică și mai sigură că într-o zi voi reuși. Nu văd nicio diferență marcantă între ceea ce am visat adolescență fiind și ceea ce am realizat până acum. Eu aveam Destinul în palmă. Îl citeam de când mă știu în fiecare zi, asta, literar vorbind.

-V-ați manifestat literar și în Capitală și în provincie. Unde v-ați simțit mai în largul dv?

-Cred că nu se pune problema, când vine vorba de Capitală și de provincie, de un antagonism neapărat. Eu aparțin mesei la care scriu! Asta este totul. În București, unde am locuit amar de ani, eram ocupată să-mi câștig pâinea zilnică, să-mi cresc copiii, făcând meserii care nu erau compatibile cu ceea ce știam că trebuia să rezolv pe pământ. Scriam continuu, pe un colț de masă de bucătărie, în tramvai chiar... O mulțime de cioburi de poeme, pe care rareori le duceam până la capăt. Am aruncat la toberon zeci de dosare cu poeme sau cirone de poeme. Mai am două, în sertar, din 1972, pe care le păstrez ca amintire a zbuciumului meu de atunci.

Făceam și jurnalism, doar colaborări până în 1990. De data asta, jurnalismul mă pregătea pentru proza care începeam să o scriu.

Trăiam ca tot poporul, normal, nu luam masa la restaurantul de la Uniunea Scriitorilor. Mergeam la un singur Cenaclu, unul dintre cele mai bune din București. Dezbaterile noastre erau ample, furtunoase chiar. Așa m-am format.

A fost perioada în care am cunoscut scriitori mari, despre care vorbim, din păcate, tot mai puțin azi. Am legat prietenii pentru o viață, cu tinerii scriitori de atunci și care azi, ca și mine, au rafturi de cărți

și... au încărunțit. Sunt cele mai frumoase relații de prietenie pe care le am, cele din București, au rezistat peste ani. Cu unii dintre ei mă întâlnesc rar, dar știu că sunt acolo și ne bucurăm unii de alții când avem un succes literar. Noi nu am ars etape. Suntem generația sandwich, ca să zic așa. Când eram tineri nu aveam loc de „maestri” - mulți dintre ei fără strop de talent. Azi, lăsăm pârtia liberă pentru tinerii care se pare că nu au timp să aștepte. Din fericire, aveam și tineri scriitori buni și foarte buni..

-Nici în privința genurilor literare n-ați fost restrictivă – ați scris și poezie și proză, eseistică, ați scris și literatură pentru copii... Ce a determinat o așa diversă abordare ?

-Nu mi-am impus un anumit gen literar, nici chiar un stil propriu, Totul a venit de la sine. După ce am scris tomuri de poezie, 99 la sută nepublicată vreodată, am înțeles că, de fapt, eu am exersat ca un pianist la clape, pe sintagme. Nu fiecare poem al meu era și o simfonie bună de spectacol. Am simțit că nu am suficient spațiu pentru a mă desfășura în limita pe care mi-o impunea imaginația mea, în poeme.

Am trecut de la poem, prin reportaj literar, direct la roman. În vara lui 1989, urma să-mi apară, la Cartea Românească, primul roman. Redactor de carte fiindu-mi una dintre cele mai mari romanciere ale României, Gabriela Adameșteanu. Dar, a venit Revoluția și, ca toți românii, și eu am luat-o de la capăt cu publicatul cărților.

Am intrat în jurnalistică dură, care mă seca biologic. Spiritual mă încărcam cu experiențe, ca într-o inițiere. Fusesem moartă și învia.

În scris, încerc teme și genuri diverse, trăiesc în timp și spații diferite. Cred că este un privilegiu. Talentul este talantul pe care Dumnezeu ți l-a dat ca să-l înmulțești într-o viață. Nu știu dacă așa cum am procedat eu a fost bine sau rău. A fost un mod de viață.

-Mulți amână asumarea condiției de scriitor, pentru când speră să aibă mai mult timp, ca să constate că deși ajung să aibă timp, e prea târziu, că nu mai există motivațiile care ar fi existat cândva. Trăiești o a doua tinerețe, sunteți foarte harnică, scrieți ca un adevărat profesionist. Ce vârstă credeți că e cea mai generoasă pentru scris ?

-Eu cred, simt că un scriitor nu are vârstă, nu are gen masculin sau feminin. El ori există ori nu există. Sigur, că este și o vârstă de aur a creatorului, când e sigur pe sine, adică ... nu îi mai pasă de ce va spune lumea când îi va citi cărțile. Se descătușează, este gata să se certe cu Dumnezeu Însuși pentru o idee. Vârsta asta, de aur, diferă de vârsta biologică, de la un individ la altul.

Eu nu scriu pentru o „motivație” - deși orice recunoaștere este mai mult decât binevenită, o

primesc cu brațele deschise. Mă bucură, mai ales atunci când vine de la oameni dinafara sferei literaților. Și critica o primesc binișor. Uneori este de-a dreptul neserioasă. Scriu, își dau cu părerea fără să fi citit cartea. Atunci mă supăr, pentru o zi, poate două, apoi, îmi zic că... criticul acela își face și el meseria cu materialul clientului, și dacă se joacă cu vorbele ca să-i sară scânteii de pe limbă, apoi, chiar e treaba lui, face spectacol. Blestemul și bucuria mea este să SCRIU! Asta contează.

-Vă considerați un autor răsfățat sau nedreptățit de critica literară?

-Este o chestie de nuanță. Azi, ca și mereu, criticii nu sunt Dumnezeu Literaturii pe planeta Pământ. Sunt oameni cu capricii dar și cu o doză de subiectivism clar. Și eu, când vreau să îi fac o bucurie unui poet, deși nu sunt foarte convinsă de harul său, îl laud totuși de îi merg fulgii. Scriitorul bun sau prost este colegul meu și nu îi pot da eu peste mână.

Criticul de meserie, în schimb, ar trebui să fie echidistant, să aibă răbdare să citească filă cu filă. Să compare, să pună în context toată opera unui scriitor, atunci când scrie despre acela. Unii o fac, alții scriu cronicile de mântuială.

Personal, am cronici incredibil de bune, de la oameni care nu m-au văzut niciodată, de la oameni la care nu le-am trimis eu cartea respectivă. Le-a căzut în mână, au citit-o, le-a plăcut și au scris despre ea la superlativ.

Alți critici, din fericire pentru mine, unul la sută din cei care au scris până azi despre cărțile mele, sunt duri, fac praf o carte care, pe celălalt taler al balanței critici literare de calitate, se bucură de aprecieri.

Asta e. Scriitorul este personaj public. Un critic poate avea sau nu avea dreptate. Nici cartea nu-i ecuație-grilă. Este o lume.

-“Ut pictura poesis” – vi se potrivește, prin descinderile în lumea artelor plastice. Ce reprezintă icoana pentru dv., dar pictura... “laică”?

-În conștiința mea eu am rămas încă antheică, iubesc mersul cu picioarele desculțe prin iarbă. De aceea, dragostea mea pentru icoanele pe sticlă este doar o tradiție, pe care am încercat s-o pun la locul ei unde a fost, în satul meu din Transilvania.

Și în cărțile mele și în pictură trăiesc normal, cu sfinții din vopseluri și din litere. Este lumea în care mă învârt atâta timp cât cred în ceea ce fac. Aș vrea să se spună despre mine că sunt un Scriitor care și pictează, nu invers. Dar cine mai știe....

Cert este că, uneori, am o proză picturală, redau spațiul respectiv cu motive ce țin de tușa unui pictor. Sunt doar, un întreg, un om cu mai multe aripi, ca heruvimii... dar nu sunt înger.

-Prin circumstanțe biografice, din când în când, aveți posibilitatea să priviți spre literatura română din depărtare. Cum se vede literatura română din Canada? Dar cum se simte literatura română în Canada, având în vedere că aici trăiesc și se manifestă literar mai mulți scriitori, (auto)exilați?

-Firea mea mereu născocitoare, avidă de locuri și oameni necunoscuți, de comunități mai mult decât interesante pentru o frescă de istorie culturală, mă face să țin legătura cu zeci de scriitori de pe întreg Mapamondul. Cei mai mulți dintre ei sunt români la origini.

O parte consistentă din acest pluton plătește tribut greu Dorului de Acasă. Scrie doar pentru că așa se apropie de adevărul imbatabil, de spațiul natal. Limba română este, în acest sens, valoroasă. Ei sunt poeții care scriu pentru albumul de familie.

Apoi, sunt scriitorii cu misiune clară, care știu că, și pe un iceberg în Alaska dacă s-ar afla, ar scrie, nu pot altminteri. Ei sunt cei puternici, cu vână de românită și talent frust, harnici și care vor lăsa ceva în urmă. Au meserii diferite, dar scriu cu acel patos care ne unește, frați întru limba română, întru Iisus.

Avem avangardiști în literatura de limbă română în Suedia, Canada, SUA, Australia, dar și oameni pârjoliți de dorul de-a vorbi în limba maternă și, pentru că nu au cu cine vorbi, scriu pe românește.

Un eșantion mediu este format din scriitori care au rămas la nivelul unei literaturi asumate în momentul în care au plecat din țară. Între timp, literatura română a evoluat. Important este să se scrie, să se comenteze ceea ce scrii, și că România literară, privită de pe meridianele și paralele Terrei, este vie, activă ca un vulcan.

Plec spre Canada în zilele următoare, aș vrea să stau ochi în ochi cu colegii mei scriitori de la Asociația din Quebec, cu cei de la *Observatorul* din Toronto - nu va fi posibil pentru că este iarnă grea, canadiană, și acolo distanțele fizice sunt mai greu de acoperit. Îmi rămâne în schimb, Internetul. Sunt aici! Noi, scriitorii, suntem naționali și universali, ca orice societate secretă... Așa și trebuie.

3 ianuarie 2010

NICOLAE BĂCIUȚ

Paharul Poetului

Poetul hirsut și excedat de importanța zilei caută ceva în geanta lui *aproape veche – în pahar văd bine și fără ochelari!*

Scoate, într-o vreme, câteva hârtii.

Afară stătea să plouă. Valer scormonea cu vârful pantofului în cenușa focului de azi-noapte. Horia, atins încă de târziile efecte poeticești, stătea atârnat ca un liliac de grinzile filigoriei.

Zgribuliți, ceilalți, așteptam să se întâmple ceva sub mâinile poetului.

Sau cu hârtiile sale.

Mustăcind vorbe de neînțeles în barba-i sură, Poetul citea, deocamdată numai pentru sine: « *totu-i vis și armonie* ».

Dădea, totuși, din cap nemulțumit de himerele dintre hârtii și le pune deoparte, bolborosindu-și sieși: „Asta, nu!”

„Citești, dom'le, sau nu?!” scăpă vorba unul mai timid, și tocmai din această pricină mai curajos.

Poetul numai ce ridică privirea și curajosul fu pe loc străpuns de o descărcare electrică misterioasă. Și tăcu pe veci. Prin ochelarii căzuți spre vârful nasului o privire blândă coborî apoi între hârtii: *Îi văd picioarele albastre!*

Mâna îi tremura vizibil în efortul de a păstra în lumea noastră manuscrisele. Dar și geanta lui, *aproape străveche* acum.

Valer renunță brusc la ghicitul în cenușile trecutului, înghesuindu-se între noi. Afară se tot pregătea de ploaie. Horia părăsi exercițiile de la trapez și începu să cânte.

„Huo! Taci dracu'! Ce te-a apucat, bă?”, strigam noi, noi cei înghesuți și mai amarnic unii în alții, înghesuți de spaima necunoscutului.

Și-atunci, din cel mai cunoscut necunoscut, sub filigoria noastră, se insinuă „viclean copil de casă” un abur lăptos, așa de alb ca o fantasmă a pădurii. Era tocmai ceea ce așteptam cu toții să se ivească acolo în pădurile Novățului: **Starea de poezie**.

Culmea este că Mury nu ne spusese nimic despre ea în noaptea ce tocmai trecuse. Pentru că atunci, provocat de Gaby cu un vers metaforizat, Poetul și-a lăsat, iar și iar, ochelarii pe vârful nasului și a vorbit: *Să plâng la gândul că el ar plânge toată / noaptea cu sughițuri în mine?* Aceasta era tocmai poezia despre și din poezie.

Acum știam și noi: și azi-noapte – *o noapte ferică* – el căzuse în **Starea de poezie!** Și, cu puterile sale nevăzute – *îmi bag degetele în pahar*, dacă nu-i așa! –, ne-a adus din alte lumi Poezia. Și noi, fericiți insomniaci, ne-am lăsat cuprinși de peisajul acesta care se construia intrând și ieșind, văzând și auzind – *îmi bag capul în pahar*, ca să nu

mă vedeți cum sunt. Lumea cea nouă ne conținea și ne îngăduia (*Îngerășii de pahar se prind de mânuțe și, / cumiți, dansează în cerc*).

Din când în când, Florin și Adela rupeau șirul firesc al poeziilor lui, cântând: *Îngerășul de pahar / cântă în mine cu voce subțirică*. Și Poetul zâmbea către noi și mai subțire.

Și tot așa până când din noapte n-a mai rămas decât această dimineată ploioasă și rece în care poetul tot caută ceva în geanta lui *absolut străveche*. El caută, tot mai febril, ceea ce ne prezisese cândva (sau era chiar amenințarea?): **Starea de poezie**.

„Ce mai cauți, dom'le? Poemele, toate-s pe masă!”, se arată grijulie Rodica.

Poetul râse. Dar numai el și Dumnezeu știu cum se face asta. Își duse, cu greu, mâna la frunte, parcă ar fi vrut să ascundă și să păstreze acolo numai pentru sine acele gânduri ce-l cutreierau. Mustăci – pentru a câta oară? – ceva a nelămurire și continuă să caute între foile învechite, gălbejite, împrăștiate peste tot ca hainele miresei.

„Poemul! Poemul acela blestemat, pe unde-o fi?” l-am auzit pe Poet.

În jur erau numai poemele lui, răsfirate peste întreg pământul vreme de ani și ani. Dar el părea convins că acolo există UNUL, un singur poem, cel în stare să le întrecă pe toate. Și el trebuia găsit. Acum. Imediat.

Vântul rece și umed ne-a făcut, încă o dată, să ne strângem unii în alții pe băncile acelea șchioape. Și, pe neașteptate, filigoria începu să vibreze sub imperiul unui aer pur și vârtos ca brațele de butinar gata să doboare pădurile Novățului.

Erau mâinile Poetului care, într-un ultim efort, violent, răsturnă cu degetele grăbite șira de hârtii galbene, umede, mototolite.

Toamna se pregătea să ne alunge de pe Vaser cu poemele noastre cu tot!

Mai sunt frunze moarte și rădăcini negre, se auzi din străfundurile pădurii un glas cunoscut, dar Poetul continua să caute Poemul.

Poemul pe care nu ni l-a citit niciodată, deși au trecut și anii aceștia din urmă.

Un zvon veni dinspre umbra pădurilor: a fost găsit Poemul (*Acum văd dihania!*)! Acolo, pe hârtia groasă și îngălbenită de așteptări, Poemul a prins viață. Asta însă s-a petrecut mult mai târziu, undeva în lumea lui Tătuca (*Votca e rece ca gheața!*), acolo unde liniile par altceva, iar cuvintele Poetului sunt ceea ce trebuie să fie.

Poetul râde cu toată fața-i hirsută, aprinzându-și o țigară de foi cu degetele ostenite de căutări.

Noi, rămași acolo în filigoria de pe Novăț, citim pe rând Poemul Perfect.

Și ne e cald. Și râdem. Și nu mai plouă.

MARIAN NICOLAE TOMI

GEORGE ANCA

i se naște

i se naște șarpele
din pustiu cu oasele
pieile de-a-ndoasele
fața mlădiindu-ți-se
nisipul șarpe ți-o scrisă
cerul struț luna cămilă
cămila crocodilă
nevederea mângâierea
country cântă învierea

mâine prins

mâine prins ceremoniei
trenul cu oglinzi de fețe
gâtul revărsat profetic
între maluri bătrânețe

la mijloc împinși genunchii
umbrei norului bujor
pasăre se-mbrățișează
penele cu părul cor

întâlnești tot om acolo
farul în risipă taci
pe asemănarea gării
mării mâine sub brotaci

plată euforia

plată euforia lacrimă
dusă rămas-am rerum
voluptății arătura plină
absență în umbra-i

imaginare falduri
îngenuncheate pe vatra albă
luna undă pe-o noapte
înțarmurită cărnii

scandalizatul port uitat
pe înecate sfârcuri
iertate clăi nepărăsirii
binecuvântate în credință

fie-ți fericită depărtarea-mi
neîntâmpată
clătinându-ne vipralambha
nemișcați îmbătându-ne

preferința stilului

preferința stilului copilo
calul și spada noapte
bună aproape trecută
în căruță spre tibetani

pe Jamuna te vei întoarce
dormind din alt somn

primei ape albind în cetini
îmi pare rău de înțelepciune

puține surioare ochii
îmbrățișați hieroglifei
infimul cald la sânul iernii
regret rărima amintirii

cu dansul tot amnezic
și frunze de popor zăpadă
negată haită
veșnic rim

ne dă o raită
țintirim
foame de lupi
la lumânări

te întrerupi
suflări
ninsori se vor topi în aer
nu e așa frig doar război

gâsca noastră a secat
fâlfăirea de ficat
foc hind în secret egiptic
sub munte Apollo getic

harta mică

harta mică a lumii sub
harta mare a patriei
acea preferință africană
pentru poezie

am bărbatul bolnav
și mă duc zilnic la spital
acum o stelă peste brazde
doar sufocarea îmbrățișând

cu vederea Luxorului
seamănă oceanului Nilul
diferă de purușa Napoleon
îmghițise cenușă de mort
culoarea părului Ondinei

otrăvind nemurirea
iubind-o pe Salambo
din vârful piramidei
coincidențele subconștientului

luna răsare și ziua
palidă gelozie flori traduse
în răsul lotușilor

podoabele femeilor din Andhra

antipaulinismul năist
pierdute gazde Tokyo Hajsberg
upanishadic intervalul
de dinainte de Samadhi

vanitatea filtrelor
anonimatul literei
cum la nenorocire
nu le-am mai deosebi

muzicalitatea minții
pe claviatura țărâniei
boală-n suflet mă înclin
lui Dimitrie Cuclin

un minut din câte-o zi
la o mamă ce-mi muri
se depărtase de realitate
și devenise simbol

râșniței apologie

râșniței apologie
neam durere cap etnie
nu mă ierta neamule
c-am băut paharele

lungul stof proeminent
sârmă-n câini de testament
ultime culuare
descântând culoare

scrisoare cer s-o
transparentei verso

nejignit în clipă
frigul ochii-ncarcă
apatii onoarea
ploilor mitarecă

demonstra-va dintre
gări paralizii
mintea de la moarte
bocetele vii

plânsul în cădere
de izvor tonal
ți-l aduci aminte
din prea tânăr stal

ia-o transatlantic
după neam de sfat
fără tinerețe
fotografiat

OPINII LITERARE DIVERGENTE

Opinia personajului principal

Sunt, sau mi se pare mie că sunt, un personaj controversat, ori, hai să zic, un complexat, un ins cam interiorizat și greu de înțeles, (desigur, pentru cititorii mei), și despre care nu pot să-mi dau prea bine seama ce se vorbește-n lumea asta, căci autorul are grijă să nu-mi spună, și - drept să spun, - nici nu mă prea interesează. Numiți-mă Sofry, pseudomin desigur, chiar pentru cunoscuți. Din câte mă cunosc nu sunt prea vorbăreț, nici nu mă bag în vorba altora fără de rost, da-mi place foarte să ascult, așa, ce spun și ceilalți despre mine, despre ce mi se întâmplă în povestiri, etcetera...

Dacă ar fi să-mi spun povestea vieții mele, ei bine, nici nu cred c-aș ști prea bine cu ce să-ncep. Multe evenimente palpitate nu-mi amintesc să fi trăit; enorm de multă banalitate în viața mea, totul mi se pare confuz acum, nici nu mă simt atât de lucid încât să descriu amănunțit tot ce a fost, ori ce se va fi întâmplat prin jurul meu, dar dacă tot insiști atât de mult să-ți povestesc, voi spune...

Sau, mai precis, nu pot să cred că EU sunt cel care vorbește, ci AUTORUL, cum să-i spun celui care a scris această carte și pe care eu, ca personaj, nu pot să mi-l imaginez măcar...

Dar, pe de altă parte, ce necaz, că tocmai EL m-a procopsit cu o mulțime de vieți, interioare sau exterioare, succesive, independente, mă rog, cum i-a venit și lui... M-a introdus, din câte știu, într-o mulțime de povestiri, nuvele, schițe, ba chiar și într-un roman neterminat, în manuscris... M-am pomenit intrat într-o complexitate de situații, care de care mai bizare, așa că, - dacă sunt sincer (cu mine însumi, dar mai ales cu voi), și tot nu văd de ce n-aș fi, - să relatez exact ce mi s-a întâmplat de-acum trei ani să zicem, mi-e greu, de nu chiar imposibil să-mi amintesc...

Totuși, de mă-ntrebați cum de se întâmplă că știu ce vrea autorul să spună prin mine? Habar nu am! Probabil c-o fi vreo problemă legată de subconștient... Nu știu și nici nu vrea să știu... Dar cel mai sigur sunt că nu-mi place să văd în ce fel de situații mă pune uneori. Oh, dacă m-ar asculta și pe mine, măcar o dată, ce bine-ar fi! Dar nu!... Nu vrea nicicum să țină cont nicicum și de părerea mea!

Îmi poruncește tot timpul să tac, să-mi văd de treaba mea și să ascult de el că altfel... altfel ce? Să mă suprim cumva? Ah, ce idee... Doar dacă renunță cu totul la literatură și eu nu pot să-l văd în stare de un asemenea sacrificiu, numai pentru plăcerea mea! Dar nici eu nu pot prea mult să fac în interesul meu! Orice i-aș spune sau aș face, el pur și simplu mă ignoră... și-atunci cum să acționez? Să protestez, să-mi chem în ajutor și alte personaje aflate în situații la fel, de nu și mai penibile decât acelea în care mă aflu eu? Mi-a dat prin gând o dată, chiar să lupt pentru crearea „Asociației personajelor persecutate ilegal de autori”? Dar oare pe cine mai pot conta? Nu știu, sincer să fiu, nu pot să știu și pace!

Dar situația asta penibilă nu poate dura la infinit! Mă simt precum un sclav, la dispoziția totală a unui afurisit de autor! Dar oare ce crede că-s eu, o cârpă, un obiect fără valoare, un ceva insignifiant cu care poți face ce vrei și ce nu vrei? Dar ce, eu chiar să nu am niciun drept la o opinie personală măcar, nici când e vorba de viața mea și de destinul meu? Cum crede oare că se poate juca așa cu sufletul meu, cu existența și cu fericirea mea? Mi-e greu, mă simt oribil, drept să-ți spun!...

Ei, dar uite că strădania mea de a mă face înțeles și ascultat nu a rămas fără răspuns. Autorul meu a catadicsit până la urmă ca să mă ia și pe mine în seamă și, nu numai atât, chiar să-mi răspundă. Sunt onorat!... Deși n-aș putea spune că m-a mulțumit chiar pe deplin răspunsul său, pe care - pe căi telepatice probabil, pe care nu le prea înțeleg, le-a folosit, autorul meu - pe care nici nu vreau să-l denumesc, îl veți aflați voi de-altfel, chiar din titlu - îmi răspunse cam așa:

Scrisoarea autorului către personajul principal,

Stimate domn, mult prea nerecunoscător! Îți reproșez, cu o legitimă și categorică indignare, afirmațiile făcute la adresa mea! Cum, chiar să nu știi că ai putea să-mi fii și fiu? Un fiu doar născocit, dar totuși fiu ieșit din mintea mea! Cum poți vorbi așa cu un părinte!?... Cum poți să-mi reproșezi destinul pe care ți l-am hărăzit? E dreptul meu de autor! Eu te-am creat, tot eu pot să te și omor, dacă interesul povestirii mele o va cere! Și fără niciun regret, să știi!... Și nimeni pe lumea asta nu poate fi în stare să mă condamne!... Ei, chiar așa ceva mi-ar trebui!

Dar dacă totuși mai insiști, hai să-ți explic! Nu-i chiar așa de simplu cum vrei tu! Te înțeleg, ai vrea să ai și tu o existență confortabilă, fără probleme, cu lux, călătorii turistice în locuri de vis, de care nu am cunoștință decât din filme documentare pentru cei naivi, (ori din cei bogățani, din care desigur, nu fac parte) etc. Ai vrea să fii unul din cei invidiați de cei mai mulți din cititorii mei... Te cred, dar nu acesta-i planul meu! Eu am nevoie, cum să-ți povestesc, de un conflict interior, de luptă cu Destinul, m-ai înțeles? Eu am nevoie, - la fel ca tine de altfel, - de succes, dar nicidecum de unul obținut prin mijloace facile, din care n-ai avea nimic de învățat... Ori cine crezi c-ar vrea să-și piardă timpul cu-o povestire despre unul care nu a făcut nimic pentru succesul său? Ce editor crezi c-ar risca să-și piardă banii investiți și cititorii doar pentru tine și confortul tău interior? Eu unul, sincer spun că NU!...

În consecință, poți să-mi spui ce vrei, tot nu te-ascult! Trăiește-ți viața cum Eu ți-am hotărât-o și lasă-mă să scriu în liniște! E clar?... Eu am nevoie acum de inspirație

și de idei subtile, nicidecum de frustrări aiurea cum văd că-s ale tale, așa că termină, te rog, și mai slăbește-mă!

Cu bine! Acum te las...

□

Păreră criticului pretențios,

Dumnezeule, cu ce aiureală de text trebuie să-mi pierd timpul acum! Cine m-a pus să-l iau în mână, cine m-a determinat să-l „lectrez”?... De parcă n-aș avea ceva cu mult mai important în viața mea! Dar, vezi, nu prea mai am ce face, dacă mi-am impus să fiu un critic „cult”, un om care să știe să se arate „important” în societate, care să fie ascultat și respectat de cei cu care stă de vorbă despre literatură-n general, despre romane și povestiri filosofante, mai ales! Apoi, mai am de scris și un articol sau o recenzie, cum să-i mai spun, ce mi l-a solicitat deunăzi bunul meu amic... Și i-am promis să-l scriu și-acum chiar trebuie să mă țin de cuvânt, c-așa e bine și frumos... Dar, vezi, scriitorul despre care scriu, de-o vreme, nu pot să-i spun direct, că știu cum s-ar înfuria, și nici nu-i cazul, a scos o carte pe care, cum să-i spun, mi-e greu, aproape imposibil s-o citesc. Așa că... Are un stil din ce în ce mai contorsionat, să nu zic mai confuz, c-așa văd că se scrie mai nou, ce zic mai nou, că-i stilul consacrat deja de-un secol și mai bine... Și nu-l pot suporta, dar nu-i prea bine ca să se știe asta, c-așa e societatea de azi, pretențioasă, observă imediat când nu mai ești „la modă”, te judecă, te crede învechit, mai rău, nepriceput, și asta-i cu mult mai grav. Deci... Cât despre personajul principal, aici e-aici, mi-e cel mai greu să-l caracterizez, e cam ca autorul lui, sucit, nepriceput, nehotărât, aproape autist în unele împrejurări când i s-ar cere o acțiune fermă, și asta-l face să intre în multe încurcături din care nu mai poate ieși... Astfel că Sofry – despre el e vorba, cred c-ai înțeles deja, un ins din categoria celor „fără calități”, un fel de „mister K.” dintr-un roman celebru pe care nu mă îndoiesc că l-ai citit de multă vreme, s-a hotărât să iasă din anonim. Dar cum s-o facă?

Societatea de astăzi, vezi, e ca un fel de labirint în care o masă amorfă de inși, fără prea mari posibilități de remarcare publică, se străduiește din greu și fără prea mult succes, s-atragă atenția celorlalți asupra sa. Desigur, mijloace ar mai fi, – acum oricine știe manevra sistemului de comunicații prin internet sau cel cu telefoane celulare ori prin mesaje se-me-se ori es-e-mes, cum se mai zice-n limbajul popular, poate intra pe fir sau pe ecranul vreunei televiziuni ca să-și anunțe întregii lumi voința și dorința lui. Problema e cum să se facă ascultat, cum să fie băgat în seamă? Un lucru nu prea greu la prima vedere, dar totuși foarte dificil... Căci faima vine pe neștiute, te pune în centrul atenției publice o vreme, dar tot așa de repede poate s-apară alt ins, mai insistent, mai cu idei și care cum, necum, se face remarcat și te afundă iarăși în anonim!... E concurență teribilă pe firmamentul media, un fel de caleidoscop multicolor, un labirint din care nu mai poți ieși...

Și-atunci, ce-ți mai rămâne decât să inventezi ceva senzațional, ceva de care lumea să afle cu uimire, s-o țină-n încordare cu un „suspense” bine gradat, cu zvonuri neconfirmate la început, apoi cu-n incident stupid dar bine plasat, în fine, cu un scandal iscat aparent spontan, cu tunete și fulgere, cu scene tari, și care va dispărea la fel de brusc cum a și apărut.

Dar, să mă-ntorc acum la textul meu... Să scriu ceva interesant despre ceva ce nu mă încălzește cu nimic... O grea povară pentru mine, drept să-ți spun, dar ce-aș putea să fac? Simplu! Să îl refuz și pace bună! Dar vezi că nu se poate! De ce? N-o să-ți explic acum, nici nu e cazul!... Să mă străduiesc atunci să inventez eu ceva în contul autorului, ceva care să-l prezinte într-o lumină mult mai favorabilă decât e el, ar însemna să-l pun în cea mai mare dificultate pe cititorul inteligent, care ca mine, de altfel, așteaptă de la un critic respectat un cuvânt cu-adevărat lămuritor. Și nu cred că e cazul să-i înșel așteptările că risc să-mi compromit și numele și credibilitatea... Sau, dimpotrivă, să-mi spun limpede crezul și să-mi câștig vrăjmaș pe viață... E riscul meseriei, ce să-i fac... Mă mai gândesc...

□

Cuvântul cititorului fără pretenții mari...

Chiar ieri ieri mi-a dat un prieten bun o carte, să mai citesc ceva, mi-a zis, că mă prostesc de tot! El nu pricepe că nu am vreme de pierdut cu fleacuri de-astea ce nu-mi aduc niciun folos... Când viața e atât de complicată, când trebuie să lupt pe toate căile posibile ori mai puțin, să mă căpătuiesc și eu cumva! Dar hai să-i fac hatârul, dacă ține atât de mult... Să mai citesc ceva, chiar și în rate, câte vreo cinci, chiar zece pagini pe zi, să văd în cât timp aș putea să termin cartea asta ce mi-a dat...

Dar cum să-i spun, mă plictisește grozav, că nu pot să văd nicio acțiune limpede, că sunt multe vorbe pe care nu le prea pricep, că e prea multă teorie de doi bani, cu prea multe sucituri în gândul său... Și avansează așa, încet, cu ocolișuri, îmi pare a fi precum un drum de țară desfundat, cu multe gropi, mulți bolovani, și mult, prea mult noroi în calea mea...

Iar personajul principal... Nici nu mai vreau s-aud de el, un fel de terchea-berchea fără de niciun rost, se-nvârte și el pe-acolo, pierde vremea ca un neisprăvit ce nu știe ce vrea... Aștept de două capitole să se întâmple ceva cu el, degeaba, parcă tot stă în loc, iar timpul i s-a oprit în jurul unei întâmplări de ne-nțeles, s-ar zice că așa o fi modern, pe naiba... Să nu mă-mbrobodească pe mine savanții, învățații ăia care tot se dau mari cu știința lor, câtă o fi, că tot nu-i cred! Nu-i asta realitatea pe care eu o știu și-n care-mi place să trăiesc!

Cât despre ce-aș vrea eu ca să citesc, vă spun! M-aștept să văd o povestire clară, coerentă, din care să-nțeleg și eu ce se petrece și de ce, cum pot să se rezolve problemele dificile de viață, așa cum de exemplu am și eu destule, și cărora nu le pot găsi o rezolvare imediată...Și-atunci... La ce bun să-mi pierd vremea?

Dar iată, un articol ce mi se pare a fi interesant de comentat, căci criticul CUTARE, pe care îl respect și îl consider pe deplin credibil, căci tot ce-a scris până acum chiar m-a convins de adevărul său, ei bine, văd că scrie un articol aproape elogios despre romanul de neînțeles cu care-mi bat capul acum! Să-l cred, să nu îl cred?...Ce să mai spun? Dacă ar fi să cred ce-mi spune cartea mie, ar fi mai bine să-mi caut altă ocupație cu mult mai profitabilă, să merg la munte, sau la mare, mai bine, să zic, pe-o insulă pustie să stau decât să mai citesc asemenea istorii fără sens...

□

Opinia unui cititor extrem de exigent,

În fine, mi-a fost dat și mie să găsesc ceva interesant. De câtă vreme așteptam un asemenea prilej... La început am crezut că-n cartea asta e vorba numai de ceva banal, fără pretenții mari, dar, de-abia acum constat că textul cu care mă delectez conține un adevăr ascuns, ce-i drept, zic eu, însă deosebit de important... Până la urmă cred că e vorba de o taină, de un mister al unui ins, pe cât de banal în aparență, pe-atât de înțelept în sinea sa... E drept că el nu-i prea ușor de înțeles de cititorii mai grăbiți, preocupați cum știu că sunt, de cele materiale... Bine-nțeles, nu mă prenumăr printre ei, iertată-mi fie aroganța!

Am înțeles mai bine-acum, (ori numai cred c-am înțeles?) ce-nseamnă lupta pentru-un ideal, pentru ceva sublim, precum atunci când simți că ești înconjurat de-un zid imaterial, dar, Doamne, cât de rezistent, al lumii înconjurătoare, când totul ți se pare greu, vâscos, fără ieșire către ceva cu-adevărat superior... Când personajul meu, (consider că mi-l pot și asuma, atât îmi pare de asemănător mie însumi...) în ce privește lupta lui fără speranță-n aparență, dar cât de înduioșător în felul său, de cum să zic... perseverent, chiar încăpățânat, când este vorba să atingă-un țel pe care-l merită din plin... Dar pot să înțeleg și rezistența mediului social, când va fi vorba să accepte, până la urmă, și valoarea unuia care prin tot ce face, în aparență doar, nu merită nicicum locul modest, ascuns aproape, în care i-e sortit să viețuiască...

Dar astea nu-s decât opinii, modeste-n felul lor... Îmi fac doar datoria să îl felicit pe autor și... dacă ar fi posibil cumva, să-l fac să și cunoască gândurile mele, aș face-o bucuros... dar încă nu văd cum...

□

Un gând fugar al personajului, din nou;

Prin ce mi-e dat să trec, prin voia Autorului atotputernic! M-am resemnat să nici nu mai aștept nimic, chiar mi-e tot una! Ce-aș mai putea dori? Prin câte experiențe de viață am trecut, prin câte accidente de tot felul, incidente nu mai spun, conflicte interioare, hăituirii, procese infernale, prizonierate fără de sfârșit, periururi prin spitale, un nesfârșit pustiu de străbătut într-un decor anost, un simțământ acut de plictiseală nesfârșită... Cui să mă plâng, de ce, și cine m-ar mai crede pe cuvânt? Cine să aibă timp și de pustiu meu interior, când tot ce văd în jurul meu, multiplicat la nesfârșit, nu-i decât un coșmar interminabil pentru cei mai mulți pe care îi cunosc... Și nimeni sau aproape nimeni nu se plânge, nimeni nu are nimic de spus, sau chiar dac-ar avea, nu are cui și nici de ce să se destăinuiească... Mai bine mă afund în mine însumi, și-i las pe toți să facă ce vor vrea, să nu mai știu nimic de nimeni, și fie ce va fi, nu îmi mai pasă...

Să fie barem Autorul mulțumit!

□

Concluzia autorului, făcută sieși publică, în gândul său...

Adânc dezamăgit mă simt... Cartea pe care tocmai am văzut-o în vitrine, după atâta trudă, timp pierdut și frământări interioare, și care, drept să spun, abia acum văd că mă reprezintă cu adevărat, provoacă reacții din cele mai șocante. Criticul Cutare, pe care-l știu pretențios și cât se poate de obiectiv, scrie frumos, chiar prea frumos de cartea mea, dar dacă stau s-analizez ce zice-n amănunt... Găsește totuși multe inconsecvențe, pe care – sincer spun – eu nu le regăsesc în text. Desigur, nu m-aștept la o reclamă, chiar dacă n-ar strica deloc așa ceva în ziua de-azi, când tot mai rari sunt cei ce mai deschid vreo carte cu gândul de-a mai zăbovi asupra ei în mod serios. Acum sunt alte vremuri, nu e timp... Dar nu-i pot pune la-ndoială nici buna credință și nici obiectivitatea...

Pe de-altă parte, un cititor pe care-l știu de felul său, materialist la culme, mi-a spus c-a răsfoit volumul meu la librărie, se scuză că nu l-a prea interesat, și – printre alte păreri de-aceiași fel, mi-a și trântit-o brusc, de ce-mi pierd vremea și banii cu ceva atât de nefolositor mulțimii...

Alt cititor mi-a și telefonat, spunându-mi cât de mult l-a impresionat tragedia vieții personajului meu principal, de care mai că și uitasem între timp. Să-l cred, să nu îl cred, cât e de sincer oare? Poate țintește altceva cu vorba asta fără rost, cine mai poate ști?...

Din altă perspectivă, librarul meu m-a informat că se și vinde cartea mea, destul de bine... Că, să mă bucur de succes, că-mi ține pumnii la mai mare... Să fie chiar așa? Nici nu mai știu. Rog cititorii să mă scuze... Voi reveni, probabil, cu alt volum... Dacă va ține soarta și cu mine...

FLORIN CONTREA

*FLORIN, CONTREA (n. 1942) Romancier, critic literar, doctor în filologie. Membru al Uniunii Scriitorilor, filiala Sibiu. A început să publice povestiri fantastice și filosofice, în calitate de teoretician literar, este preocupat de stilistica textului, de retorică și de istorie literară. Pe lângă numeroase studii și recenzii, a mai scris următoarele cărți: **Povestiri stranii de pe cealaltă câmpie**, povestiri, 2003, **Bănatului** (poezie clasică scrisă de tatăl său; Aurel Contrea, (1895-1968) în 2003, **Portret în gri minor**, povestiri, 2006, **Dimitrie Cantemir, Discurs narativ și normă retorică**, (stilistică și istorie literar), 2006, **Labirynth**, (roman fantastic), 2006, și **Scrieri de Aurel Contrea** (poezie și publicistică interbelică) și **Eseuri critice**, (critică literară), 2008.*

Doina Pologea

cu mâinile goale

când Alexandru Macedon a cerut să fie îngropat
cu mâinile lăsate afară, goale, din sicriu
semn că nu a luat cu el nimic din lume
el câștigase ultima, cea mai de preț bătălie:
mâinile lui
erau acolada unui zbor

și atunci
vă întreb
mâinilor atârdate
pe lângă trupuri
când sufletele iau cu totul forma mâinilor
se întind spre lucruri
și se încleștează
strâns
ce mai știți voi
despre zbor ?

podul de piatră

(după un cântec de copii)

când podul suspendat de clipe
ție dăruit sub soare
se va surpa
vei afla că trupul tău călător
a fost secondat
ca mătasea de umbra ei, în zbucium
de o mare

mâini (sau aripi) vor tăsnii
de sub pod
și vor purta
umbra mătăsii
pe valuri
spre podul "mai trainic
și mai frumos"
(povestea nu spune mai mult
și nici nu știm dacă suntem
dacă vom fi
înflăcăți de acest cântec
care singur se alcătuiește așa) :

când podul suspendat de clipe
ție dăruit sub soare
se va surpa
vei afla că trupul tău călător
a fost secondat
ca matasea de umbra ei, în zbucium
de o mare

rost

cum sta Iov pe grămada lui
de gunoi

nu mazăgă, nu sânge sau puroaie
țâșneau din bubele lui sparte
ci un șuvoi de lumină
des

ca o perie
brăzdând cerul
împurpurat

iar Iov grăi atât : "Tată,
ai venit ?
ai plecat ?"

două drumuri

două drumuri mi s-au deschis :
l-am ales pe cel noroiuș
și asta mi-a schimbat mersul
într-unul mai lin

două poteci m-au întâmpinat:
am ales-o pe cea îmburuienată
și asta mi-a schimbat mersul
într-unul mai lin

două râuri aveam în față :
am ales să-l traversez pe cel învolburat
și asta mi-a schimbat mersul
într-unul mai lin

oricum, toate se înnodau la capete
cu nodul de aur al morții

și dincolo de el
podul
mersul continuând
lin
ca un psalm

închis

Motto: "*și a rămas visul închis acolo
în el, în loc de suflet*" (Cristian Popescu)

visul închis în loc de suflet
cum într-un val e încastrat un peste
de-un singur fir săltat, să mai respire
când suie sau coboară, se rotește

ce zbatere, ce vuiet, ciocnire de atomi !
eliberat, ar fi cometa mușcând din univers
scriind nu-nseamnă că-i dai drumul
mai mult îl fereca măruntul vers

să-i lași deschisă ușa spre-o cameră cu fluturi
cu gaze vii, nu din formol
privind la ei să ia aminte
că dau ocol luminii și cei ce zboară-n gol

Vatra veche dialog

cu MARIANA CRISTESCU

„Nicio societate nu poate funcționa fără buni profesioniști”

Mariana Cristescu (membră a Uniunii Ziaristilor Profesioniști din România) s-a împărțit, în viață, între jurnalismul radio și presa scrisă. În 1972, imediat după ce termină Facultatea de Compoziție și Muzicologie la Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din București, aceasta primește repartitie guvernamentală la Radioteleviziunea Română. Aici, activitatea sa principală este aceea de redactor muzical în secția condusă de Theodora Albescu și Iosif Sava. În paralel, Mariana Cristescu colaborează la emisiunile TV realizate de Silviu Gavrilă și Adrian Dieterle, devine membră a Asociației Tinerilor Muzicologi și semnează cronici muzicale în „Luceafărul”, în cadrul unei rubrici săptămânale. După numai șase ani, în 1978, Mariana Cristescu părăsește Radioteleviziunea Română și se transferă la Târgu-Mureș, ca redactor muzical la Studioul de Radio teritorial. Rămâne aici, până la desființarea acestuia, în 1985, pentru ca apoi să lucreze, timp de un an, ca bibliotecar la secția muzicală a Bibliotecii Județene Mureș. În 1986, Mariana Cristescu revine în mass-media, însă în presa scrisă, ca redactor al cotidianului „Steaua roșie”. După 1990, aceasta devine șefa secției Cultura și Artă a cotidianului „Cuvântul liber”, precum și membră a Uniunii Ziaristilor Profesioniști din România. Mariana Cristescu este cunoscută, de asemenea, și ca autoare a volumelor „Clovni de ceară”, „Conversație de seară”, „Parfum de roșcove”, „Editoriale” etc. Printre distincțiile obținute se numără titlul de „Cetățean de onoare al culturii”, acordat de revista „Ambasador”, Premiul revistei „Târnava” a Uniunii Scriitorilor, Marele Premiu al Festivalului „Prima iubire”, Diploma de Excelență la Festivalul de poezie „Romulus Guga” etc. Mariana Cristescu s-a născut pe 20 iulie 1948, la București și are două fiice. În prezent, aceasta locuiește în municipiul Târgu-Mureș.

**

„Ne străduiam să ajungem la inima ascultătorului”

- Ați fost redactor muzical în secția condusă de Theodora Albescu și Iosif Sava, colaborând, în paralel, la emisiunile TV, realizate de Silviu Gavrilă și Adrian Dieterle. Cum este lucrezi cu oameni de o asemenea valoare, ce ați învățat de la ei?

- Deși vorbim despre doi dispăruți, parcă a fost ieri. Nu am reușit niciodată să mă distanțez cât ar fi trebuit – pentru a mă proteja emoțional – de acea perioadă. Domnul Sava era un monument de cultură și avea o energie debordantă, molipsitoare. Adora muzica, nu se mulțumea să vorbească despre ea, își căuta pretexte să și cânte pe scenă, la orgă, la clavecin, la pian... Era „născut, iar nu făcut” în „lumea muzicii”, nu cred că ar fi putut să trăiască fără să asculte, fără să respire muzică. Oriunde era muzică, era și domnul Sava. Cred că toți tinerii de atunci - „boboacele” fiind majoritare – pe care ne „păstora”, deși eram foarte bine pregătiți profesional, și nu pe toți îi alesese în secția lui – îi datorăm imens și acum, peste ani, pentru toată viața.

- Ce rol aveau, în acea perioadă, astfel de emisiuni culturale?

- Emisiunile aveau, evident, un rol educativ, în primul rând. Dar ne străduiam să ajungem la inima ascultătorului, pentru a accede dezinvolt la marile repere culturale. Eram gustate și nu cred că exista neapărat un public-țintă. În vremea aceea, îndrăznesc să afirm, indiferent de pregătire sau categorie socială, românii erau mult mai cultivați, citeau enorm, ascultau muzică bună. Posturile de radio nu erau atât de... permissive ca acum, repertoriul era extrem de atent monitorizat, cultura de „gang” nu avea acces.

- Știu că, în paralel, ați semnat o serie de cronici muzicale în cadrul unei rubrici săptămânale în revista „Luceafărul”. Prin ce se distingeau articolele dvs.?

- Cred că prin tinerețea semnatarei. Eu eram aproape o puștoaică, inconștientă... Nu realizam că mă citesc zeci de mii de oameni și că rubrica mea se învecina cu cea a Sânzianei Pop, pe care o adoram.

Despre „Istoria României în pagini muzicale”

- Între 1985-1986 ați lucrat ca bibliotecar în secția muzicală a Bibliotecii Județene Mureș. Aici ați realizat o impresionantă monografie - „Istoria României în pagini muzicale”, un veritabil instrument de lucru pentru realizatorii spectacolelor vremii, lucrare dispărută la ora actuală, cu desăvârșire. Vă rugăm să ne prezentați, pe scurt, această carte.

- Monografia aceea am alcatuit-o din disperare, pentru a-mi omorî vremea în biblioteca aceea superbă, a cărei liniște nu se împăca deloc cu neastâmparul meu și cu durerea de a-mi vedea sfârșimate ultimele iluzii radiofonice. Studiourile de radio teritoriale fuseseră desființate dintr-o toană a cuplului prezidențial. O luasem de la începutul începuturilor, de la primele înscrisuri de pe metope, de la descoperirea pe teritoriul țării a primului corn celtic, trecând apoi în revistă, cronologic, toți compozitorii români care scriseseră pagini muzicale - indiferent de gen -, consacrate unor evenimente istorice

(prezentând și opera), până în zilele noastre (de atunci). M-am cufundat în munca de cercetare pentru a nu mai vedea nimic altceva în jurul meu. Am și dactilografiat lucrarea în 10 exemplare și, după ce m-am întors în presă, ani buni, echipa rămasă la Bibliotecă s-a folosit de ea pentru a organiza diverse montaje literar-muzicale. Era un bun instrument de lucru.

- *Mai sperați că s-ar putea recupera „Istoria României în pagini muzicale”?*

- Nu. Bănuiesc cine a luat-o și unde este, dar „hoțul neprins este om cinstit”. Nu au îndrăznit s-o mai folosească „la vedere”, fiindcă eu mai am fișe cu care îmi pot dovedi... paternitatea. Deși am promis că nici măcar nu voi divulga numele celui care a luat-o, dacă îmi va fi înapoiată, acest lucru nu s-a întâmplat nici după 20 de ani. Nu o înapoiază din răutate, din invidie și micime sufletească.

„Jurnalismul nu e o meserie pentru fricoși”

- *Începând cu 1986, ați fost redactor la cotidianul „Steaua roșie”. Ce legătură exista între studiile dvs. muzicale și experiența jurnalistică dobândită până atunci, și „Steaua roșie”?*

- Niciuna, dacă facem abstracție de faptul că semnasem în acel ziar câteva cronici de concert. Dar doream să rămân în presă cu orice preț. Iar jurnalismul nu e o meserie pentru fricoși. Mi-au plăcut totdeauna provocările. Cum Studioul de Radio avea să-și reia activitatea abia după 1989, era singura posibilitate. Dar aveam ocazia de a mă confrunța cu un domeniu nou cu desăvârșire. Și nu am regretat. Și nici nu m-am mai întors la Studioul de Radio, deși am fost rechemată. Am rămas la ziar, „îmbolnăvită” definitiv de sângele negru al cernelii tipografice.

- *După 1990, sunteți membru asociat la S.C. „Cuvântul liber” și șefa secției Cultură și Artă a cotidianului cu același nume. Cum este să conduci o secție de cultură și artă, ce provocări și ce satisfacții v-a adus această slujbă?*

- Deși, în aparență, sunt două lucruri diferite, a fi patron de ziar și a conduce secția culturală, aici, sunt preocupări complementare. Nu fac numai cultură, scriu și editoriale, cărți, fac tehnoredactare, îngrijesc ediții ale altor scriitori..., „nimic din ceea ce este omenesc nu mi-e străin” - cum ar spune filosoful. Mi-am propus să dovedesc forța creatoare a românilor de aici și i-am căutat pe cei de valoare, i-am mediatizat. Când spun români, mă refer la cetățeni români, nu la etnie. Pentru mine, valoarea nu are etnie, după cum nici jigodismul nu are. Așadar, am debutat și încurajat români, maghiari, evrei, țigani, turci, cehi... Valoarea a fost singurul criteriu. Fără discriminări. Iisus S-a răstignit pentru noi toți.

„Presă și-a câștigat dreptul la libera exprimare”

- *Aveți o experiență de 40 de ani în jurnalism. Dacă ar fi să vă gândiți la o comparație între cum se făcea presa la începutul carierei dvs. și acum, ce vi se pare că s-a schimbat?*

- Cred că, deși, după 1989, în România, presa și-a câștigat dreptul la libera exprimare, la nivelul societății s-a

răsturnat tabela de valori. Ca atare, parte componentă a societății fiind, unii jurnaliști dau dovadă de o crasă lipsă de bun-simț, de cultură și, mai ales, de lipsa celor „șapte ani de acasă”. Desigur, nu toți, dar destui. Există însă și jurnaliști străluciți. Nu cred că România face notă discordantă din acest punct de vedere. Am întâlnit destui ne-simțiți, mai ales în așa-zisa lume civilizată a „bătrânului continent”, care mint de îngheață apele, de dragul ratingului.

- *Considerați că, atunci, se făcea presă mai serioasă?*

- Depinde ce înțelegeți prin presă serioasă. Vă asigur că, pe atunci, nu putea intra în presă oricine, indiferent al cui copil era sau cât de bine arăta. Presa, în sine, nu era mai „serioasă”, dacă citim publicațiile timpului, care, evident, erau la cheremul conducerii de partid și de stat. Motiv pentru care „culturalele” erau devorate de public, fiindcă mai puteai strecura și lucruri interesante, printre pozele „tovarășilor” și osanalele de rigoare, care deschideau și împestrău orice carte sau revistă. În fond, erai serios și... de frică, fiindcă orice greșală, cât de mică, s-ar fi putut transforma într-un „zbor deasupra unui cuib de cuci”. Și, mai ales, exista ochiul vigilent al cenzurii, care veghea la menținerea „purității” moralei comuniste și a exprimării în dulcea „limbă de lemn”. Acum, desigur, există alte priorități, deși, în substanță, mai ales în campaniile electorale, am impresia că multe lucruri au rămas la fel. Că doar decorul s-a schimbat și că privim „aceeași Mărie, cu altă pălărie”.

„Eu cred că deja trăim în viitor”

- *Din alt punct de vedere, este normal ca presa să evolueze. În prezent, dispunem de mijloace tehnice mult mai avansate și avem acces la informații mult mai rapid. Având în vedere acest aspect, cum ați comenta modul în care a evoluat presa?*

- Pe mine mă fascinează informatica, ador Internetul, acest „râu necesar”, pentru că iubesc oamenii și îmi place să comunic, să cunosc, să schimb impresii cu semenii de pe întreg mapamondul. Cred că presa a evoluat, sub acest aspect, în tandem cu cele mai noi domenii. Și mă bucur. Mai mult decât atât, încerc să țin pasul – deși nu e chiar ușor – cu tinerele generații, începând cu fetele mele – Ioana și Alexandra, tineri gazetari, la rândul-le.

- *Care credeți că va fi trend-ul în presă, în viitor ?*

- Eu cred că deja trăim în viitor, atâta vreme cât, sub ochii noștri, se împlinesc cele mai fanteziste proiecții ale autorilor SF. Cred că timpul e scurt, cred că trend-ul va fi tot al informației de ultimă oră, nervul jurnalistic se pliază pe modul de viață al societății, pe condițiile de mediu, pe relațiile interumane. Sunt convinsă că nicio societate nu poate funcționa fără buni profesioniști. Presa, fiind a patra putere în stat, nu poate funcționa nici ea altfel. Chiar dacă viața ne oferă și... negativul, kitsch-ul, mediocritatea nu pot rezista la infinit. „Consumatorul” de presă e primul care te simte și te amendează, dacă nu ești cinstit cu el și cu tine însuși.

„Când iubești, totul e posibil”

- *Sunteți un jurnalist specializat pe secțiunea de cultură. În același timp, sunteți și deținătoarea unor importante premii pentru poezie și publicistică. Vă rugăm să ne explicați cum combinați jurnalismul cu muzica și cu literatura?*

Asterisc

Homo intellectualis

Blaise Pascal distinge două modalități de percepere și înțelegere a existenței, a lucrurilor: *spiritul geometric* și *spiritul de finețe*. Activitatea spiritului geometric corespunde rațiunii, iar cea a spiritului de finețe corespunde intelectului - a unui intelect sensibil, în înțelesului formulat de Magister Eckhart: „Există o inimă a intelectului”.

Rațiunea, spiritul geometric lucrează cu ajutorul principiilor, al abstracțiunilor, privește imaginarul speculativ, adevărul matematic, - în timp ce spiritul de finețe, intelectul, are văzul deschis spre real, și anume, realitatea „fină, delicată”; se bazează mai mult pe vibrația cognitivă și simpatetică a sufletului. El înțelege vertical, cu intuiții „d'une seule vue”, pe când spiritul geometric operează pe orizontală prin raționamente succesive. Astfel, domeniul spiritului geometric, al rațiunii sunt științele, domeniul spiritului de finețe sunt religia, poezia, artele, misterul. *Spiritele ideale*, afirmă Pascal, *îmbină ambele modalități de a înțelege lumea*, unilateralitatea fiind „absurdă”. La polul opus se situează „spiritele false”, care nu posedă nici spirit geometric nici spirit de finețe.

În accepția curentă, există o deosebire de nuanță între intelect și rațiune. Rațiunii i se atribuie o activitate mai curând rece, riguroasă, preponderent principială, în timp ce activitatea intelectului implică o nuanță de rafinament spiritual, de tensiune ideatică superioară. Intelectul este vizionar, pe când rațiunea este infirmă, scrie Kant.

Așa se explică aserțiunea lui Leonardo da Vinci: "Pasiunea intelectuală este superioară senzualității", conceptul lui Spinoza privitor la iubirea lui Dumnezeu - *Amor intellectualis Dei*, iar Joseph Winckelmann, legând intelectul de ideea de sublim, recomanda pictorilor "să-și înmoaie penelul în intelect”.

Și iată cuvântul lui Platon, care consideră că intelectul este cel care poate cunoaște realitatea ultimă : „Există un loc supraceresc pe care până acum niciun poet nu l-a putut cânta și nici unul nu-l va putea cânta vreodată... Căci el

este realitatea adevărată - fără culoare, fără formă și de neatins ; doar obiect de contemplare de către pilotul sufletului care este intelectul”. (Fedru 247c).

Hipostaze și definiții ale intelectualului

Termenul de intelectual a fost și este încă mult discutat în legătură cu afacerea Dreyfus, plecând de la care s-a instituit ideea conform căreia în definirea intelectualului intră *sine qua non* angajarea directă socială. S-a mai afirmat că intelectualii au apărut odată cu Voltaire, Diderot, Rousseau, Chateaubriand, Hugo, Michelet ș.a. În realitate, ideea de intelectual și cuvântul definitiv au fost formulate pentru prima oară de Petrarca, iar apariția sa a avut loc cu mult mai înainte de a se imagina termenul, și anume, în Grecia antică.

În adevăr, dacă intelectul este funcția spirituală cea mai înaltă a omului, întrunind *viziunea și cultivarea valorilor, noblețea minții și capacitatea creatoare*, Grecia antică a cunoscut acea miraculoasă densitate de mari „intelectuali”, creatori ai culturii europene : de la Thales și Empedocle la Platon și Aristotel, întemeietorii filozofiei; de la Eschile la Aristofan, care au pus bazele tragediei și comediei; de la Homer la Pindar, întemeietorii ai diverselor genuri de poezie ; de la Fidias și Praxiteles la Lisip și Polyclet. care au creat acea formulă unică a plastice tridimensionale imaginând „secțiunea de aur”, „proporțiile divine”, canon irepetabil mai târziu etc. Locuitorii vechii Elade au dat naștere la acea viziune în care *gândirea și fapta creatoare făceau una, constituiau formula lor de viață*, de inserție în univers.

În Evul Mediu, criteriul de intelectual consta în exercițiul gândirii metafizice cristianice filtrat prin filozofia aristotelică. „Umanist” prin excelență pentru acel timp a fost catedrala unde omul se întâlnea și se confunda cu suprema sa proiecție cosmică – divinitatea. În acel context, se detașează celebri intelectuali liberi. Astfel, Dante și Eckhart și-au luat mari libertăți față de dogmatismul religios și au făcut apologia lirică – primul a iubirii pământești îndumnezeită, celălalt a demnității divine a omului, mergând până la ideea că omul se autocrează ca Dumnezeu, identificându-se cu el. Pe de altă parte, Boetius și Giordano Bruno s-au situat foarte

- Nu le combin, le iubesc. Ascult muzică în timp ce scriu. Desigur, Bach și Vivaldi, nu Jesus Christus Superstar. Când iubești, totul e posibil.

- *Cu ce vă ocupați în prezent?*

- Comunic, prin Dvs., cu cititorii publicației „Clipa”, salutându-i cu drag și trimițându-le un mănunchi de frunze roșcate desprinse din trena pădurii de aici, de sub dealul pe care gândul meu evadează în pauza de... mângâiat căței.

- *Ce planuri de viitor aveți?*

- Să-mi văd fetele căsătorite și să îmi plimb nepoții în parc.

- *Cum vă petreceți timpul liber?*

- Nu am timp liber. Nu aș ști ce să fac cu el. Nu am fost în concediu de 15 ani.

- *Ce hobby-uri aveți?*

- Viața. Natura. Muzica. Baletul clasic și modern până la Bejart. Îmi place să înot și să pictez. Ador animalele, în special câinii și caii. Îmi place să călătoresc prin lume, să vizitez muzeele. Iubesc fântânile Romei și poezia partenerului meu de viață, scriitorul Lazăr Lădariu.

- *Ce mesaj ați dori să le transmiteți cititorilor revistei „Clipa”?*

- Să se iubească. E cel mai frumos dar lăsat de Dumnezeu. Să prețuiască viața. Și cartea. Și să nu uite de unde au plecat, oricât de fericiți și împliniți ar fi departe de pământul natal. Să nu uite și să fie mândri că sunt Români.

**OCTAVIAN CURPAȘ,
Phoenix, Arizona**

(Interviu publicat în revistele „Clipa” din Anaheim – California – și „Phoenix Magazine” - Arizona, la sfârșitul anului 2009)

înalt ca tensiune a gândirii, în *apex mentis*, ultimul imaginând libertatea metafizică, spirituală, ca zbor nelimitat. eroid, al intelectului „dincolo de ceruri”, model la care s-a gândit și Eminescu.

De partea cealaltă a Europei, în Persia, Omar Khayyam oferă un exemplu de intelectual complet. Filozof și poet, el a fost totodată matematician astronom și medic, adică om al faptei științifice și sociale. Acestea toate, alături de o viață petrecută în desăvârșită noblețe, *robaiyatele* sale constituie un compendiu paradigmatic privind înțelepciunea în viață : a fi lucid de vanitatea existenței, dar totodată să te bucuri la modul poetic de ceea ce îți oferă frumosul naturii și al vieții.

Prin termenul de „intelectual”, Petrarca înțelegea independența de gândire consecutiv desprinderii de totalitarismul religios, părăsirea Evului Mediu când domina obsesia păcatului adamic, pentru ca, în schimb, omul să se bucure de viață. Alături de prietenul său, hedonistul Boccaccio, Petrarca face deschiderea spre umanism, Florența devenind centrul principal al Renașterii timpurii. Modelul ideal de intelectual a aparținut Greciei antice și Renașterii. Mediul spiritual de largă respirație a făcut posibilă arteziana de genii din cele două epoci.

Kant, în *Critica puterii de judecare*, definește conceptul de intelectual - echivalent cu om superior - pe de o parte, prin latura *etică*: „Dar numai moralitatea îl face pe om să fie scop ultim, căruia toată natura să-i fie subordonată teleologic”, - iar pe de altă parte, prin *voința comunicării bucuriei spirituale*: „Căci om nobil e considerat cel care este dispus și este în stare să comunice plăcerea sa și altora, și pe care un obiect nu-l satisface dacă nu poate simți plăcerea pentru el în comunicare în baza unui contact originar, dictat de însuși faptul de a fi om. Posibilitatea universală a comunicării frumosului îi mărește valoarea la infinit ...promovarea a ceea ce cere înclinația naturală a fiecăruia”.

Hölderlin și Herder consideră că *experiența poetică*, cea prin care are loc reîntemeierea superioară a vieții, înălțând-o către o idealitate axiologică, reprezintă factorul catalizator al formării unui intelectual. Ideologiile intelectualului au ca bază cultivarea valorilor absolute – adevărul, binele, frumosul, sublimul.

Jacques Julliard și Michel Vinock (*Dictionnaire des intellectuels français*, Seuil, 2002) definesc intelectualii ca fiind organizatorii de opinii ce conduc societatea, apărătorii valorilor universale împotriva părerilor partizane. Pentru *Eduard Drumond*, a fi intelectual înseamnă a avea o concepție profundă despre lume și despre ordinea socială, o viziune clară și operațională despre rolul jucat de fiecare, potrivit capacităților și funcției sale. El posedă curajul opiniilor proprii, curajul de a spune lucrurilor pe nume.

Régis Debray vorbește de trei calități ale unui intelectual : aptitudinea de a-și exprima poporului său

concepțiile - *efectul Mirabeau* ; capacitatea de a emite un cuvânt care depășește individualitatea proprie, pentru a enunța universalul - *efectul Goethe*; abordarea de subiecte care depășesc domeniul personal de competență, în numele adevărului - *efectul Gorgias*.

Jean-François Lyotard distinge trei funcții ale intelectualului: *intelectualul propriu-zis*, implicat social prin crearea unui limbaj de cuvinte și probleme care interesează viața tuturor; *cercetătorul*, care descoperă o idee ce lipsea contextului științific universal ; *visătorul*, care caută în scrieri anterioare un „cuvânt suveran”, consonant cu meditațiilor sale.

Joël Roman include în “figura de intelectual unificată” - universitarul și jurnalistul. Precizează însă că există un divorț crescând între viața intelectuală și cea universitară prin faptul că aceasta din urmă tinde să formeze doar specialiști unilaterali (“pseudouniversitarii” lui Charles Peguy), deși universitarul ar trebui să fie intelectualul de prim ordin, adică posesor al unei culturi “universale”, care îl face să vadă generalul și nu particularul, fapt ce îi conferă o responsabilitate particulară față de societate. În ce privește jurnalismul, aici pândeste riscul corupției de ordin politic. Consecutiv, afirmă J. Roman, jurnalistul devine o formă degradată a intelectualului. Acest fapt demonstrează că nu spațiul public creează intelectuali.

Concluziv, s-a vorbit despre trei clase care domină scena socială: *intelectuală, mediatică, politică*: intelectualul este emanatorul de idei care pot călăuzi societatea, mediaticii le comunică și le comentează, iar politicienii au rolul de a le aplica.

Criza intelectualității

Actualmente, o preocupare curentă, dând naștere la întrebări, explicații, încercări de a găsi soluții, este constituită de „criza intelectualității”, „dispariția sa mondială”. Către finele sec. XX, intelectualul a fost declarat o „fossilă depășită”. O serie de factori au fost invocați în cauzalitatea acestui fenomen.

Două „molime”, afirmă Jean-Marie Domenach (*Enquêtes sur les idées contemporaines*, Seuil, 1987), și anume, marxismul și freudismul, au contribuit major la regresia intelectuală a individului. Marxismul a acționat prin discreditarea religiei, ceea ce a dus la „pierderea instinctului cerului”, de care vorbea Mallarmé, la *desacralizare lumii* și la centrarea consumului material în viața umană, adică la ceea ce Nietzsche, vorbind de omul sclav al digestivului, denumea *homo manducans* (mâncăul). În ce-l privește pe Freud, acesta a fost unul dintre principalii inițiatori ai marasmului moral actual printr-o „filozofie rușinoasă care își bate joc de filozofie”, cum afirmă același Domenach, exploatarea pseudo-științifică a instinctului sexual, înclinația hormonală cea mai la îndemână, mai obsesivă, absolutizând-o și generând

psihoză permisivității erotice pervertite și nelimitate; de aici explozia sexomaniei în societate și în producțiile culturale - proză, poezie, teatru, arte plastice, mass media - cinematografie în primul rând. - adică la ceea ce Eminescu anticipa vorbind de „pornocrație”. Or, invazia lui *homo manducans et pornocratus* nu mai putea lăsa loc intelectualului.

Astfel - schematic vorbind - de la cultura cerescului din arhaic - model *Ghilgameș* și *Miorița*, urmată de cultura etajului cerebral - model anticii greci și Renașterea, trecând apoi cu romantismul la nivelul inimii, acum „cultura” a coborât subbomilical. S-au adăugat o serie de alți factori :

- decăderea educației în școli datorită ignorării sau discreditării autenticelor valori spirituale, la care se adaugă penuria modelelor de dascăli cu serioasă formație intelectuală și har didactic, începând cu școala primară și terminând cu universitățile; iar cartea școlară la diversele nivele suferă prin superficialitate, lipsa informației riguroase, înlocuită cu rezumate, „pilule”, *digests*, propuse a fi ușor digerabile; a ști să înveți pe altul presupune o mare responsabilitate profesională și etică ;

- media operează, pe de o parte, prin faptul că se ocupă de cultura de consum, industria divertismentului ieftin, vulgaritatea până la obscenitate; pe de altă parte, prin acționarea ca o mașină de defăimare, de calomniere, jurnalistul pretinzându-se un fel de procuror radical, de justițiar absolutist ;

- politica, factor major în pervertirea noțiunii de intelectual; amputat etic, intelectualul devine servilul politicului, al unor interese de grup; are loc caricaturizarea profilului său prin fuga de singurătatea creatoare în favoarea expunerii publice gureșe - vedetismul TV necesar și suficient pentru a demonstra identitatea de intelectual, indiferent de ce debitează, de frazele filozofarde, cu verdicte definitive ; eseismul jurnalistice a luat locul autenticei gândiri filozofice ;

- în ciuda invaziei neobișnuite a editurilor, cartea este tot mai puțin citită, exceptând literatura, sexofilă, consacrată prin premii Nobel și naționale; în schimbul cărții, se preferă internetul, unde informațiile sunt aproximative sau chiar eronate, fiind postate de multe ori prin amatorism; în spațiul numeric narcisismul, fabricarea online de autori, indistinția, dizolvarea ideii de originalitate și proprietate intelectuală, fluctuența, instabilitatea textelor constituie tot atâția factori creatori de pseudointelectuali;

- datorită consumului producțiilor subculturale, care au confiscat cartea, arta și media, are loc nivelarea, pierderea individualității, a personalității prin pervertirea omogenă a „gustului”, a receptivității culturale. În acest timp, intelectualul autentic a devenit cavalerul tristei figuri al idealităților, izolat, exclus social prin invazia ariviștilor, a mediocrității spontane.

Louis Althusser conchide: condamnarea la moarte de către istorie a intelectualului se datorește faptului că „nu este condamnat la adevăr”. Carența dimensiunii morale a actualei societăți de consum se datorește decăderii intelectualității. Lipsa acestei călăuze - creatoare de direcții, perspective, deschideri ideale - în viața de toate zilele și în viața sufletească - are drept rezultat scăderea capacității de percepție și, de aici, a interesului publicului pentru valorile spirituale.

Care sunt criteriile statutului de intelectual ?

În ciuda semnalării insistente a apusului intelectualului, noțiunea este aplicată, arogată în continuare, astfel încât se pune problema unei definiții : ce este un intelectual ?

O carte a ziaristului Paul Johnson, *Intelectualii*, (Humanitas, ed. III-a, 2006), ar fi trebuit, poate, să ofere criteriile definirii intelectualului, având în vedere că autorul se ocupă de creatori precum Rousseau, Shelley, Lord Byron, Marx, Ibsen, Tolstoi, Hemingway, Brecht, Russel, Sartre, iar într-un capitol final, la o serie de nume mai recente.

Trăim într-o epocă în care se poartă literatura de scandal, bucurându-se de privilegiul de a fi deosebit de comercială, fiindcă place cititorilor dornici să vadă *mis à nu* idolii, demitizate celebritățile. Așa procedează gazetărește Johnson în cartea sa. De altfel, el declară de la început că scopul lucrării este de a dezvălui ce se află dincolo de opera scriitorilor de care se ocupă. După ce menționează succint meritele numelui abordat, urmează o lungă înșiruie de păcate: pleoră de soții și amante, însoțită de certuri, părăsiri, copii ilegitiți ignorați sau repudiați, probleme sexuale, prietenii înșelate, inconsecvențe de ordin politic, josiții de tot felul, inclusiv în probleme bănești. Minciuna, falsitatea, violența sunt căutate și exploatate cu minuție. Nu rareori, autorul trage concluzii negative până la dezastruoase pe informații discutabile sau chiar pe proprii supoziții. Eminescu demasca procedeul: „Ei vor lăuda desigur biografia subțire/ Care s-o ncerca s-arate că n-ai fost un lucru mare./ C-ai fost om cum sunt și dânșii”... Întrebarea este - *cui prodest?* - și care sunt părțile discutabile ale unui asemenea demers ?

Înainte de toate, autorul nu dă o definiție a intelectualului, ca și cum ea este înțeleasă de la sine. Din carte, pare că, pentru Johnson, două ar fi criteriile : influența socioculturală decisivă și voliționalitatea dusă până la violență. În al doilea rând, se știe că rareori există coincidență etică între opera și viața unui creator. Este ușor de prezentat la modul catastrofal defectele inerente firii omenești. Or, ceea ce interesează este aportul pozitiv, „lumina” pe care acel autor a adus-o, cum scrie Eminescu în *Scrisoarea I*: „Iar deasupra tuturor va vorbi un mititel./ Nu slăvindu-te pe tine, lustruindu-se pe el./ Neputând să te ajungă, crezi că vrea să te admire ?/...Rele-or zice că sunt toate câte nu vor înțelege./ ...Dar afară de aceasta vor căta vieții tale/ Să-i găsească pete multe, răutăți și mici scandale./ ...Nu lumina/ Ce în lume ai vărsat-o, ci păcatele și vina./ Oboseala, slăbiciunea, toate relele ce sunt/ Toate micile mizerii unui suflet chinuit/ Mult mai mult îi vor atrage decât tot ce ai gândit.” Dacă există uneori discrepanță între altitudinea unei opere și calitatea vieții de rând a autorului, trebuie de amintit că marile creații sunt dicteuri, autorul este un medium, un mijlocitor. În rest, nu rareori el își petrece viața zilnică la fel ca omul obișnuit. Mai mult, uneori orgoliul pe care i-l conferă opera poate să-i inducă ideea unicității sale și de aici își ia libertatea de a neglija controlul moral. Așa s-a întâmplat cu Oscar Wilde, un asemenea comportament a fost pus pe seama lui Lord Byron, iar despre François Villon se spune că era un scandalagiu notoriu. Dar aici trebuie făcută observația că asemenea exemple nu

justifică similare comportamente în ideea că – prin analogie - ele asigură un gir valoric unei opere mediocre.

Noțiunea de intelectual este *axiologică*. Adevăratul intelectual este un umanist, un promotor al spiritualității. Manifestînd demnitate și elevație, el este dotat cu un puternic simț *etic*, în sensul răspunderii față de existență, care însemnează *promovarea vieții - începând cu natura, continuând cu societatea, cu sistemul de valori culturale universale și sfârșind cu propria sa personalitate*. Este semnificativ faptul că în grecește cuvântul ἦθος (etos), însemnează atât „caracter”, cât și „sălaş”. Prin urmare, în etică își are intelectualul atât caracterul, adică identitatea spirituală, cât și sălaşul. Eticul și ontologicul se confundă.

Posesor al unei cuprinzătoare culturi *selective*, intelectualul are largă deschidere asupra înțelegerii vieții, posedă un înalt simț al semnificațiilor inerente lumii și creațiilor omului. În același timp, intelectualul este *un creator de noi valori* - introduce noi semnificații în circuitul axiologic al culturii.

Intelectualul este omul interior, preocupat cu *a fi*, în raport cu omul exterior, preocupat cu *a avea*, insul de consum material, gol de el însuși, în conflict rapace cu ceilalți și cu natura în scopul dominării și acumulării.

Marii intelectuali posedă acea responsabilitate cosmică particulară, constând în convingerea că – dată fiind întrepătrunderea universală - energiile dezvoltate de ideea și înfăptuirile lor benefice se fructifică în viața lumii.

Homo intellectualis este un model și un ghid spiritual. Aceasta este implicația lui socială - și nu neapărat servitutea politică. Tot ce el creează pozitiv - profesional sau/și cultural - constituie un aport comunitar inapreciabil mai valoros decât cel al unui politician, în sensul modelării spirituale a sensibilității și a gândirii celor din jur. Este bucuria comunicării frumosului, a sublimului, despre care vorbește Kant în definirea intelectualului ca om superior.

Când se va ieși din agonie, când va lua sfârșit criza intelectualității, criza spiritualității - se întrebă conștiințele îngrijorate de „*apusul de zeitate și-asfințirea de idei*”, semnalate de Eminescu în *Memento mori?* Poate că atunci când societatea va ieși din cercul vicios autorepetabil – „*frenezie și dezgust, dezgust și frenezie*”, de care vorbea profetic autorul *Glossei*, referindu-se la „*schimbările perpetui din sufletul modern*”.

Intelectul nu este un automatism ca instinctul, afirmă Ortega y Gasset, ci este o entelechie, o stare superioară *in nuce*, pe care trebuie să o transformăm în identitatea cea mai nobilă a omului. Or catalizarea acestei transformări revine prin excelență învățământului universitar.

Astfel, decisiv pentru renașterea intelectualului este înainte de toate acest for suprem al inteligenței. Când Universitatea se va schima în ea însăși, va avea loc reinstituirea universalului moral, a universalului umanist.

GEORGE POPA

VREMURI

au fost cândva - în vremuri pline
voievozi și de mărire duhuri :
bouri veneau să se închine
l-al Pajurii tron din văzduhuri

au fost cândva - în vremuri sfinte
oșteni născuți de stânci și codru :
vârtej de vitejii și modru
și hori de zâne pân' la grinde

au fost cândva - în vremuri pline
icoane și grădini de rai:
eroi ai spadelor cu grai
arhangheli - împărțeau lumine

au fost cândva - în vremuri sfinte -
dar cine-și mai aduce-aminte ?
acum e crivăț și pustie
zbătut neam în nemernicie

au fost cândva - în vremuri pline -
azi - dintre păsări – corbul vine
și din moșia necuprinsă
a mai rămas o vatră stinsă

a fost cândva - cine s-o știe
când bate vântul de robie...
lungi șiruri - umbre fără cale
se scurg pe drumuri voievodale

și nici măcar nu-s rupti de jale...

lumină - unde ești - lumină ?
te-ai stins - și noi suntem de vină :
din sus de cruce - răstignit
Hristos ne muștră - și-i mârșit

E NOAPTE ȘI E VISCOL...

e noapte și e viscol și cutremur
stau în odaie ca în fund de peșteri
prin aer zboară așchiile lumii :
s-au pus pe desfăcut nebunii meșteri

de frig - nicio fîiță nu-ndrăznește
să spargă porțile încremenirii
sub pleoapă-o lacrimă îmbobocește :
între pustiuri - seacă și martirii

NINGE...

ninge : artileria și-a micșorat
pulverizat - microscopic - proiectilele albe -
spre-a obține
astfel mărirea - halucinantă - a
orizontului de tragere - și - prin asta
garanția că
nimic nu-i va scăpa - din bătaie - iernatic
dezlănțuit
tirului gheții

ADRIAN BOTEZ

Starea prozei

Soldatul cu păr roșu

Ana făcea singură baie într-un ștrand din Budapesta. Se plictisea? Nu, mai degrabă simțea o jenă din cauza singurătății... alții erau în cupluri sau grupuri mici și așa discutau, se scâldau, făceau plajă.

Un tânăr cu părul roșu, care stătea pe marginea bazinului, nu-și lua ochii de pe ea. Anei nu-i plăceau cei roșcați cu pielea albă, nici blonzii în mod deosebit. Brunetii erau preferații ei.

Dar era conștientă că avea nevoie de un soț, dacă vroia să-și împlinească dorința cea veche, de a se stabili în Ungaria. Așa făceau și rudele ei și prietenii, și mulți alții din Târgu-Mureș. După terminarea Facultății de Filologie, vroia să treacă la fapte. A fost un vis semisecret, familia și prietenii, de fapt, îl știau. Ana avea rude de mult plecate din țară, dar și rude care recent s-au mutat în țara vecină. Chiar și mătușa ei, care s-a dus, după ce unicul ei fiu s-a căsătorit în Ungaria. Avea mare încredere în această mătușă, care i-a făcut o promisiune solemnă că o va ajuta să plece din țară.

În timpul comunismului, nu te puteai repatria fără un motiv solid, nu-ți puteai alege țara în care vrei să trăiești. În felul acesta, multe persoane, mai ales din orașele mari, încheiau căsătorii formale, numai să obțină adeziunea de plecare.

Ana simțea că promisiunile neamurilor întârzie tot mai mult, a hotărât că trebuie să intre în acțiune. Trebuie să lupte pentru soarta sa. Nu mai avea timp de pierdut. Trebuia să întreprindă ceva. O fi bun și roșcatul, dacă altul nu-i. Parcă îi plângea sufletul, nu-i plăceau roșcații cu pielea albă și pistruiați.

Dar acum rezista voluntar privirii pătrunzătoare a tânărului, scopul scuză mijloacele... se gândea. Era dispusă pentru sacrificii. Băiatul a prins curaj. Văzând că are succes, s-a și apropiat de ea... Ce faci, numai singură?... Da, din păcate ... Mă pot așeza și eu pe patul acesta de plajă? ... Sigur, a spus fata și instinctiv s-a tras mai în spate.

Conversație de început, iar comunicarea s-a dovedit de astă dată mult mai spontană, nu avea emoții și inhibiții ca și altă dată. Atât de neînsemnat l-a găsit pe băiat, că nici nu s-a roșit ca de obicei, de fâstâceală.

-Locuiești aici în Budapesta?

-Aaa, nu! La Târgu-Mureș.

-Ești din Transilvania?

-Sigur.

-Ai venit de departe... și aici ce faci ?

-M-am cazat la niște rude mai îndepărtate în orașul vechi, Buda... m-au invitat, că ei nu au copiii... deci, nu aveam încotro, trebuia să vin singură la baie.

-Ai mai fost în Budapesta?

-Da, am mai trecut pe aici fără să stau mai multă vreme.

-Acum, câte zile vei sta?

-Zece zile.

-Bine, dacă vrei pot să-ți fiu îndrumător și să te duc în cele mai frumoase locuri?

-OK - ideea îți surâdea Anei, așa măcar nu se va pierde, dar va vedea și locurile cele mai importante din această capitală frumoasă.

Băiatul s-a împrietenit ușor cu ea și conform promisiunilor, a însoțit-o la Dunăre, muzee, galerii de artă. În locurile însemnate a făcut poze cu ea, ca să aibă amintiri. Zilnic o însoțea acasă, ușurându-i astfel circulația, fără ca ea să aibă vreo problemă de orientare într-un oraș atât de aglomerat. Îi plăceau mult plimbările lungi asemeni unei povești în desfășurare, băiatul părea cumsecade, la locul lui. Zi de zi, de dimineață, o aștepta în fața imobilului în care stătea Ana și îi mărturisise cu mare grabă, că

el este soldat în termen, dar acum se află în concediu pe care îl petrece cu ea.

Peste câteva zile a invitat-o pe Ana la el acasă. Fata se uita lung la el, îi scruta privirea albastră din cei doi ochi senini, care parcă nu erau în stare să mintă. Afirma cu tărie, că și maică sa este acasă, chiar o așteaptă s-o cunoască... și fata l-a crezut.

Cu stângăcie, a intrat în casa străină, chiar suspicioasă... până când nu a auzit zgomot de farfurii din bucătărie... deci băiatul într-adevăr, nu era singur în casă. Zgomotul deslușit a liniștit-o pe Ana... peste câteva clipe a apărut în fața ei o femeie mărunțică, amabilă și cu un zâmbet frumos, parcă al recunoștinței.

-Poftește înăuntru cu curaj... sunt doamna Peter și mă bucur de cunoștință... deci, se vedea, că ea era așteptată în acea casă. Doamna i-a luat înainte arătându-i drumul, până fata a ajuns într-o cameră largă și luminoasă. În timp ce s-a așezat, femeia mărunțică a dispărut și a apărut din nou cu un platou de prăjituri și suc natural, pregătit proaspăt, apoi i-a lăsat singuri. Ana se simțea stingheră, încorsetată de spațiu, care parcă apăsa asupra ei. Nu știa ce să zică, ce să facă... așa că s-a ridicat de pe canapea și a început să se plimbe prin odaie, admirând obiectele de artă expuse cu bun simț. Lua statuetele în palmă, le studia, apoi vorbea despre ele...

În clipa când s-a întors era să leșine de surpriză: tânărul stătea gol pușcă lângă canapea... soldatul în termen din fața lui era roșu peste tot și sus și jos. Și ea s-a roșit de supărare, de surpriza neplăcută.

-Dacă nu te îmbraci în minutul ăsta, eu am plecat!

Băiatul speriat și-a luat hainele în mare grabă, poate chiar mai repede, de cum s-a dezbrăcat. Fata nu contenea să se minuneze pentru îndrăzneala băiatului, care părea mai degrabă un papă-lapte... de unde avea el semnale că asta ar dori ea... sau el dorea să trimită niște semnale? Dar în felul acesta? Atât de evidente... așa pe nepusă masă... cu strategia: fie ce o fi... așa se procedează pe aici? Sau vroia să-și valorifice concediul la maxim?

Era furioasă și pe ea, că nu a putut prevedea ce se va întâmpla, dar fiind ocupată cu statuetele... și oricum ușa de la cameră nici nu era încuiată...

Se simțea cu un pumn dat în sentimentele sale estetice. Avea impresia, că a fost folosită. Încerca să schimbe situația, cât de cât, în favoarea ei.

-Așa ceva să nu mai faci!

-Dar, de ce? Am crezut că-ți place de mine... dacă umblăm de câteva zile împreună...

-Da, am devenit prieteni, dar atât!

-De ce, ești virgină?

-Nu, nu sunt virgină, dar asta nu înseamnă, că mă culc cu oricine. Îți sunt foarte recunoscătoare pentru faptul că m-ai însoțit în zilele acestea prin capitală. Îți mărturisesc și dorința mea veche de a locui în această țară... aici aș vrea să trăiesc și să muncesc – oftă fata.

-Și atunci, de ce ai atâtea rezerve?

-Vezi, hotărârea mea este foarte serioasă, dar ca să cuceresc pe cineva, ca să mă ajute în acest sens, nu am să mă pot culca pentru asta! – realiza pe loc, că îl ademenește pe băiat spre o capcană, dar nu avea ce pierde. Tânărul a căzut pe gânduri, dar a lăsat fata să plece fără nicio replică.

Următoarea zi a fost chiar ultima, iar Ana avea nevoie să se pregătească, așa că au început să-și ia rămas bun pe fugă. Tânărul îi tot repeta că îi va trimite toate pozele făcute cât de repede posibil.

-Îți mulțumesc pentru tot! Și l-a pupat în treacăt pe față, la care el s-a roșit și mai tare. Apoi s-a urcat pe un tramvai indicat de el, ca să ajungă la rudele ei.

Peste o săptămână, a primit pozele împreună cu scrisoarea lui... "eu știam de la început că ai nevoie de un bărbat, care să te aducă aici în Ungaria, mulți fac acest lucru, chiar și tu ai recunoscut, că ai vrea să trăiești la noi în țară. Uite, tu ești o fată frumoasă și îmi place de tine, știu că nu mă iubești, știu că numai din interes te-ai căsătorit cu mine... dar eu te-aș lua de soție și în ciuda evidențelor..."

A doua zi răspunsul de la fată era deja pe drum: "târziu, prea târziu..."

Nu a putut trece peste nehotărârea băiatului... nici peste faptul că a fost demascată de el în felul acesta deschis, dezinvolt... i-ar fi convenit mai degrabă un soi de joacă, mimăm că...

Cum decizia era luată, simțea cum o biruie culoarea roșie, cum o năpădește, cum o sufocă imaginea imposibilă. L-a refuzat pe soldatul cu părul roșu și în același timp și o șansă, care îi putea schimba viața.

SUZANA DEAC

MARIA TERESA LIUZZO

Tu ești versul

care mă stăpânește, tu, poezie,
iubit secretul meu,
ce porți numele meu
inima mea în gură
pentru a le face
aceeași substanță a ta,
pentru ca
niciodată să nu
dispară
să nu se piardă
departe de rezidența
sa.
Și mă ajungi
minune neașteptată,
deja uitată
și în iarna mea erupi,
migdal în floare tăiat
în apus
să-mi indice arcul
tăcut al lunii, care tace
exaltând splendoarea sa.
Iar, apoi, ești noapte
și pe furiș, în mine urci,
scufunzi în mine sceptorul
și inima se luminează de stele.

Uneori mă gândesc ce vei face

când voi întreprinde
lungul drum
înspre orașul mut,
când mă voi plimba nevăzută
pe câmpiile tăcerii,
ce vor face ceilalți
când voi fi amintire
imagine decolorată,
dacă tu și ei
vă veți aminti chipul meu
și dacă de astă dată vor răsună
în camerele goale
de mine cuvintele mele.
Voi fi poate mai vie
și mai prezentă atunci,
când voi fi fotoliul gol,
patul intact, mușcatele
fără îngrijirea mâinilor mele
și foile albe, stiloul
fără scriere. Mă vei avea, mă veți avea
în umbra imaginată, de mine
ce va aluneca pe pereți. Dar acum
dă-mi căldura corpului tău,
dă-mi vocea dragostei tale...

*Traducere de ELENA DANIELA SGONDEA
și EUGEN EVU*

PAUL CELAN (1920-1970)

ARSURĂ (BRANDMAL)

Încă nu dormeam, însă stăteam culcați între roțile
timpului melancolic
și acele ceasului ei îndoit-am ca vergelele,
și ele și-au revenit de sub lovitură și acum flagelează
timpul la sânge,
și tu povesteai de grandiosul apus,
și de douăzeci de ori ți-am repetat vorbele tale în noapte,
și noaptea s-a deschis și deschisă a rămas,
și cu un ochi am pătruns în trupul ei și pe celălalt l-am
împletit în părul ei
și de două ori am șerpuit aprinzând arterele deschise
– și un nou fulger pluti până la ea.

FUGA MORTII (TODESFUGE, 1945)

Lapte negru din zori seara te bem, la amiază te bem și
dimineața te bem noaptea
noi bem și bem
în cer săpăm un mormânt care nu-i destul de strâmt
Un bărbat închis în casa sa vrăjește șerpi și scrie
el scrie până când întunecata Germanie va fi galbenă ca
părul tău Margareta
el scrie și iese în fața casei și stelele strălucesc și își
fluieră dulăul
îi fluieră și pe evreei săi și-i pune să sape un mormânt
ne comandă să cântăm și să dansăm

Lapte negru al zorilor noaptea te bem
și dimineața te vom bea apoi la amiază noi seara te vom
bea
noi bem și bem
Un bărbat închis în casa sa vrăjește șerpilor și scrie
el scrie până când întunecata Germanie va fi galbenă ca
părul tău Margareta
Părul tău cernit Sulamita noi săpăm în cer un mormânt
care nu-i destul de strâmt

Urletul lui înfipt mai adânc în pământ decât cazmaua
celor care cântați și dansați
el apucă fierul centironului și-l roti ochii lui sunt albaștri
înfipti mai adânc decât cazmaua celor care tot cântă
pentru ca tot ei să danseze

Lapte negru al zorilor noaptea te bem
te bem la amiază și dimineața te bem seara te vom bea
noi bem și bem
un bărbat închis în casă Margareta părul tău de aur
părul tău cernit Sulamita se joacă cu șerpilor

El urlă jucați mai dulce-i moartea moartea este
capodopera Germaniei
el urlă prea sumbru cântul viorii însoțind fumul ce crește
cât cerul
în nori unde vă e mormântul nu mai e nicio ordine

Lapte negru al zorilor la noapte te vom bea
la amiază te bem moartea este capodopera Germaniei
te bem seara și dimineața noi te bem și bem
moartea este capodopera Germaniei ochiul său e albastru
el aruncă plumbul care te ucide cu precizie
un bărbat stă închis în casă Margareta părul tău de aur
el asmute dulăii asupra noastră el ne dăruiește un
mormânt în cer
el se joacă cu șerpilor și visează moartea este capodopera
Germaniei

părul tău de aur Margareta
părul tău cernit Sulamita

PE DRUM (AUF REISEN, 1948)

Există un ceas, praful e cortegiul tău,
casa ta din Paris este altarul de sacrificiu al mâinilor tale,
ochiul tău negru ochiul tău cel mai negru cu puțință.

Este o fermă, un instrument pentru inima ta.
Părul tău vrea să fluture în vânt atunci când tu alergi –
ceea ce altora

nu le este permis.
Cei care rămân și fac semn, nu știu nimic.

ÎN EGIPT (IN ÄGYPTEN, 1949)

Trebuie s-o spui înaintea ochilor străinilor: fii apa.
Din acea apă trebuie să știi ce să cauți în ochii străinei.
Trebuie să le strigi pe nume pe cele din apă: Ruth!
Noemi! Miriam!
Tu trebuie să o acoperi cu găteți atunci când te culci lângă
străină.
Tu trebuie să o acoperi cu părul întunecat al străinei.
Tu trebuie să spui lui Ruth și lui Miriam și lui Noemi:
Priviți, mă culc cu ea!
Tu trebuie să o acoperi pe străină cu frumoase găteți.
Tu trebuie să o acoperi cu suferința amintirii lui Ruth, a
lui Miriam și-a lui Noemi.
Trebuie să-i spui străinei:
Privește, cu toate m-am culcat!

CRISTAL

Nu cerceta buzele mele cu gura ta,
nici înaintea porții străinului,
nici înaintea lacrimilor.

Șapte nopți preaînalte colindă din roșu-n roșu,
șapte inimi mai jos bat în poartă,
șapte trandafiri mai târziu la fântână foșnesc.

În românește de MARIAN NICOLAE TOMI

O evocare: Mihai Gramatopol

Mihai Gramatopol este unul dintre ultimii imponenti reprezentanți, la noi, ai *umanioarelor* – prin urmare un exponent al științelor spiritului, acelea adică în care cercetarea, îndeobște cercetarea filologico-istorică aplicată, acribioasă, e supusă conștiinței teoretice ordonatoare, e îndrumată neconținut de gândul filosofic, provocator și sintetizator, totdeodată. Mai degrabă, ca la vechii greci, o cercetare provocată de gândul ce coboară din uimirea bună și din întrebare – aci din întrebarea dreaptă, care ea singură, atunci când e pusă, dezleagă lumea de farmece și de secrete; zdruncină frontierele necunoașterii.

Nu e întâmplător că Mihai Gramatopol îi va fi avut drept magiștri, dar și, deopotrivă, parteneri de colocvii

tainice și nepereche, pe Aram Frenkian și pe Tudor Vianu – de aci, probabil, alcătuirea formulei sale auctoriale: de savant și, în același timp, de literator inspirat; de aci analiticul, investigatorul metodic și fidel, impecabil – acompaniat însă, ca să zic așa, fără de nicio împotrivire, de artistul delicat și sensibil. Tudor Vianu fusese, cum se știe, aidoma: profund, precis, cu judecăți hotărâte, erudit fără excесе, cultivând în scriitură geometria și eleganța; iar în locul tonurilor iuți și înalte – discreția, semitonul. Dar Aram Frenkian? Ce s-ar mai putea spune despre adâncul cunoscător, de pe terenul ei, al filosofiei eline? Cineva care l-a știut îndeaproape îmi mărturisea că Aram Frenkian dialoga, în enigmaticul, matinalul limbaj al gândirii filosofice, cu Parmenide, cu Platon... E mare lucru să ai ca învățători astfel de oameni, e minunat însă să-i fi însoțit ca prieten, să-i fi avut drept conlocutori, întrebările lor, ca în interogatoriul socratic, punându-te pe drumul cel drept al adevărului, mai întâi al adevărului lumii acesteia. Mihai Gramatopol le-a fost învățăcel și interlocutor cu șanse egale; le-a fost asemenea.

Mihai Gramatopol a scris destul de mult, dar, mai presus de aceasta, în prea scurta sa viață (nu spun, iată, viață, pentru că aceasta-i e încă înainte, viața în spirit, ființa) Mihai Gramatopol a scris, cum ar spune Martin Heidegger, despre *lucrurile esențiale*. Pe lângă operele, ca să zic astfel, fundamentale, adică tratatistice (*Moira, Mytos, Drama, Civilizația elenistică, Dacia Antiqua, Arta imperială a epocii lui Traian, Antichitate și modernitate* ș.a.), M. Gramatopol s-a dedicat unor ramuri ale *umanioarelor* mai minuțioase, migăloase așa spune, dar care deschid spre cunoașterea mare. Lucrările sale în această direcție (aspecte aproape criptice din ființarea lumii greco-romane: artele miniaturale, numismatică, glicptică, epigrafie, sticlărie, teracotă, fildeşuri, bronzuri etc.), aceste lucrări, deci, au – prin taina de veacuri și milenii în care au fost acoperite – un aer aproape liric: a scrie despre *podoberia* cu care ne vorbesc *curțile* lumilor vechi, sau a scrie despre insemnele secrete ale acestor

lumi, fie ele magice, ritualistice să nu avem, oare, aici un îndemn poetic, dar și o cale spre cunoașterea *ethosului*, adică a *locuirii în formă* a acelor lumi de demult? Aceasta e, cred, principala învățătură pe care ne-o oferă lucrarea istorico-filologico-filosofică a lui Mihai Gramatopol.

Mihai Gramatopol, grec prin spița paternă, dar român cibernian prin *matrie*, cu studii clasiciste greco-latine aprofundate, a fost un multicultural, un poliglot. A tălmăcit tenace, selectiv și glorios din cărți fundamentale ale spiritualității, ale literaturii universale: zece la număr din aceste mari opere, îmbrăcând, ca să spun așa, fenomenologia, de la antichitate la modernitate, a spiritului european (de la, de pildă, Fr.Chamaoux la A.M. Snodgrass, dar și la capodopera beletristică a Margueritei Yourcenar, **Memoriile lui Hadrian**, o carte ce a cunoscut patru ediții și pentru care traducătorul a fost distins cu un premiu al Uniunii Scriitorilor din România)

Postum, prin grija Vioricăi Gramatopol, și dumneaei o specialistă remarcabilă în lucrarea filologică și editorială, lui Mihai Gramatopol i s-au tipărit mai multe opere importante, unele rămase în manuscris, altele neîncheiate, încă în lucru, în această ordine trebuind să fie amintite memoriile – mirobolante și controversate, aceasta însemnând însă că ele sunt totuși vivante – *Gustul eternității*. De curând s-a lansat **Miscelanea**, două volume impresionante, îngrijite, din nou, de soția savantului: sunt studii, de mai mici sau mai mari dimensiuni, redactate de Mihai Gramatopol la propriile sale traduceri sau la tălmăcirile altora (e vorba și acum de opere capitale, precum, de exemplu, cele ale unor Erwin Rodhe sau Panofsky). E vorba totodată și de unele corespondențe ale lui Mihai Gramatopol cu autori și intelectuali de seamă ai vremii noastre, de la noi sau din străinătate: Solomon Marcus, Aurelio Răuța, Francois Chamoux, Marguerite Yourcenar, Marcel Bernard ș.a.

Să adăugăm, în încheierea acestor cuvinte de cuvenită laudă, rândurile colegului și prietenului, un eminent scriitor și cărturar, Ion Itu, petrecut și el dintre noi, editor într-o vreme de tranziție al lui Mihai Gramatopol. Ion Itu scria la reeditarea (la Editura Orientul Latin) a fundamentalei – pentru spiritul nostru etnico-istoric – *Civilizația elenistică*, acestea: „Interferența registrelor culturale, făcută cu o degajare savantă, mută continuu planurile discursurilor dintr-o realitate obiectuală foarte clar trasată în construcții literare (...). Se simte (...) familiarizarea autorului cu simbolurile filosofice ale antichității, scriind despre dramă, despre mit, sau despre destin”.

Așa cum observăm astăzi, Mihai Gramatopol și-a scris (cum zice românul) el însuși destinul; s-a înscris adică el însuși, prin operă, în ursita spiritului românesc.

AUREL ION BRUMARU

Autoportret

Sunt un cristal.
Am numeroase muchii
și vârfuri.
Zgârii și înțep
tot ce îmi stă în cale.

Dar, cine are răbdare
găsește, cu siguranță,
fața transparentă
prin care se vede
inima ce refuză
să îmbătrânească.

Aș vrea

Aș vrea să fiu
geana desprinsă
de pe pleoapa ta
când te apleci
să scrii.

Aș vrea să fiu
șuvița rebelă
ce-ți alunecă
pe frunte
când scrii.

Aș vrea să fiu
lumina blândă
care învăluie
poezia pe care
o scrii.

Bilanț

Inima mea
înflorise
de dragul tău.

Tu ai luat
alba floare
și ai plecat.

Eu am rămas
și săracă,
și urâtă.

Albastru

Am deschis ochii.
Eram sub un copac
cu coaja albastră
și frunze albastre.
Eram la marginea pădurii
cu copaci albaştri.

Plantele din jurul meu
aveau frunze albastre
și flori albastre.
Pe o creangă,
cânta măiastra,
pasărea albastră.

De atâta albastru,
mi se părea
că mă voi albăstri.
De teamă,
am închis ochii.
Și m-am trezit.

Joc de copii

Noi doi eram
când sunet și timpan,
când fulger și ochi.

Uneori, supărați,
ne refugiam fiecare
pe câte un munte.

Și Zâna Bună
arunca între noi
curcubeul împăcării.

Timpu l a trecut, noi am crescut,
iar Zâna Bună a plecat
să împace alți copii.

Mister

Dimineață senină.
Sfârșit de gerar.
Pe creasta Drăganei,
în vârful unui salcâm singuratic
clipește o stea incredibil de
mare.
Dezleg, după un timp, misterul:
răsare luceafărul.

Primăvara

S-a înnoptat.
Deschid fereastra
dinspre apus.

Proiectate pe cerul senin,
florile caisului
par albe.

Printre crengile rare,
în depărtare,
văd filamentul lunii.

La dreapta ei,
clipește, complice,
o stea albastră.

Imaginea asta
îmi răscolește
aceleași amintiri...

Mereu

(lui G.F.C.)
Te-am privit mereu
așa cum un măceș
îl privește
pe mândrul trandafir.

Ți-am admirat
petalele roșii
răsfățate
de lumina soarelui.

M-au întristat
palidele mele petale
la care soarele
privea mai rar.

Dar m-am bucurat
că aveam,
ca tine,
spini ascuțiți.

Când iarna

Când iarna se apropie,
în gândurile mele,
înflorește teiul.

Promisiune

Te voi aștepta
lângă teiul
a cărui boltă înflorită
ne ocrotea întâlnirile.

De nu vei veni,
voi căuta steaua
pe care o priveam amândoi
sperând că te voi visa.

Neputința

Nici soarele de iulie
nu poate topi
blocul de gheață
în care m-a transformat
indiferența ta.

MARIA TIRENESCU

Starea prozei

Alte povești muritoare

M-am trezit în zgomotul ciocanului. Cineva bătea cu furie niște cuie. Vizavi de noi, la prima oră a dimineții, băieții vecinilor construiau o bancă în fața porții. N-a durat mult și cele vreo șase scânduri puteau deja să suporte clevețele femeilor.

Ceea ce mă amuza era faptul că, de fapt, bărbații erau cei care se înghesuiau pe scândurile subțiri, iar bătrânii răsfoiau cu mare atenție revistele de scandal, dându-și cu părerea despre nerușinarea cu care așa-zisele vedete își arătau nuri. Viața acestora o umplea pe a lor.

Cu câțiva ani în urmă, tot pe o bancă mirosind a brad, am auzit o poveste care m-a întristat. Una dintre fetele satului pozase pentru coperta unei reviste deochete. Era goală, în toată splendoarea trupului ei tânăr și pietros de maramureșeancă.

Părinții nu mai ieșeau din curte de rușine, tinerii își treceau revista din mână în mână, iar fetele tânjeau după faima ei.

- Ne-o ajuns blestemul, domnucă – mi-a zis Tiberiu a' lu' Ursu. Că io m-am însurat cu mama Floricăi când rămăsese văduvă cu cinci fete. Și eu eram văduv cu doi băieți. I-am crescut pe toți greu, dar în cinste. Patru fete sunt la casele lor, dar mă doare sufletul să știu că-s de batjocura oamenilor pentru că sora lor mică a ales calea pierzaniei. De ce, domnucă, de ce?

Și Tiberiu a' lu' Ursu strângea în mâini spătarul băncii sculptat cu aripi de îngeri.

Spre seară, am fost găzduită de părintele Dumitru. Camere primitive, mirosind a tămâie.

- Ce-a vrut să spună moșu' Tiberiu despre blestem?

Preotul Dumitru botezase aproape tot satul. Se mișca greu, dar te lumina, privindu-te.

- Se zvonește că Tiberiu trăia cu Ana, mama Floricăi, înainte de moartea soției. Și că Ana, după moartea rivalei, și-ar fi împins bărbatul în prăpastia în care a fost găsit. Nimeni n-a putut dovedi nimic. Dar gura satului n-o poți opri. Ea face și desface căsătorii, ea pune pecete pe fruntea oamenilor.

Priveam banca proaspăt vopsită de peste drum de casa mea și mă gândeam la lemnul celeilalte, adus de undeva, din pădurea în care murise un om. Acea avea aripi de înger, pe aceasta o vopsiseră maroniu. De fapt, nu era nicio diferență.

MIRELA GRUIȚĂ

Pantumuri franceze

Maria Dolores

Pantum duo cu RIHAB (lunar)

Timpul ne-nvăluie-n durere.
Neostoit ni-i orice jind
Pe dealurile viager
Destinul merge șovăind.

Neostoit ni-i orice jind
Chiar și izvorul lacrimază
Destinul merge șovăind
Parfumul vechi îl dezarmază.

Chiar și izvorul lacrimază
La pieptul meu cu râvnă strâns
Parfumul vechi îl dezarmază
Apoi îl dispersează-n plâns.

La pieptul meu cu râvnă strâns
Nu pregetă să-l tot răsfețe
Apoi îl dispersează-n plâns
Halo albastru de tandrețe.

Nu pregetă să-l tot răsfețe
Amorul oferit cândva
Halo albastru de tandrețe
Pe care-n veci îl voi purta.

Amorul oferit cândva
S-a preschimbat ușor în dor
Pe care-n veci îl voi purta
Prilej de rău înrobitor.

S-a preschimbat ușor în dor
Privirea ce mă săgetase
Prilej de dor înrobitor
Ca și-amintirile frumoase.

Privirea ce mă săgetase
Avânt ivindu-se când piere
Ca și-amintirile frumoase...
Timpul ne-nvăluie-n durere !

(Din antologia **Pantumul în literatura lumii,**
în lucru)

Traduceri de **ION ROȘIORU**

Dintr-o respirație Antologie « Pavel DAN »

„De foarte multă vreme”, vorba lui Cornel Ungureanu în postfața de pe copertă, am prin bibliotecă antologia celor din Timișoara. Codruța Bejenaru, Tudor Crețu, Sebastian Duică, Adriana Tudor Gătan, Cătălina George, Mihai Horotan, Alexandra Liță, Andra Mateucă, Alexandru Potcoavă, Liana Sabău, Annemarie Sorescu, Bianca Laura Stan și Viorel Suciuc semnează texte în culegere.

În prefața semnată Eugen Bunaru suntem plimbați prin cenaclul „Pavel Dan” din Timișoara, prin optzecism, nouăzecism și *douămiism*; prin discuții polemice petrecute în amonte și prin criticile din *Vatra* ale lui Cistelecan la volumul lui Crețu pentru a conchide că drumul abia a început. A continua.

Până la pagina 53, unde încep textele Alexandrei Liță, se pot citi scrieri insipide, optzecistopaveldaniste, semnate în ordine de autorii menționați mai sus. Un fel de cântare a patriei în stil bănațeano-politehnic-mecanic, expuneri de-un liric aidoma celui care emană din înșiruirea kilometrică a blocurilor cenușii cu patru etaje, din beton, de pe strada principală din Petroșani.

În „Reflecție OOO” însă „Totul s-a întors pe partea cealaltă: / Focul s-a făcut din nou lemn / Iar lemnul copac.”. Alexandra are un discurs cursiv, poemele alese merg bine împreună, se asortează. „Șarpele și păpușa mecanică” e cireașa de pe tort, pălărioara la costumaș:

*Linia trasată are forma unui șarpe urias
Ce se rotește în jurul axei sale
Axă depășită de însuși spiritul său rotitor.
Șarpele se rotește în jurul axei sale
Păpușa sughite și își desface brațele amorțite
Șarpele se rotește în jurul păpușii de sticlă...
Mii de bucățele de sticlă se desfac din ea
Și se împrăștie în jurul liniei trasate
Ce multe bucățele strălucitoare de sticlă,
Ce multe!*

O înșurubare amețitoare, către „Eu și piatra”, colțuroasă, ce-i drept. Însă *„reprezentăția”* este salvată căci „fata [...] își pune mereu mâna pe sfârc”: mulțimea a primit, *circensis*.

Andra Mateucă ne spune că „Dumnezeu a mai aruncat o piatră” (de’, doar n-o să-I scoatem ochii, El singur e fără-de-păcat) însă textele sale sunt scurte și levitează în paginile grele ale antologiei până la demonstrarea contrarului, întâlnind „Omul care a cunoscut fântâna”

*Omul care a cunoscut fântâna
mi-a spus că la capătul ei e celălalt tărâm
un pământ fertil unde cresc smochini umbre
și femei frumoase fără sâni ce-și hrănesc
copiii cu gura și alungă duhurile rele
cu părul lung or să vină
să ne vadă și
să ne ia bărbații să-i facă
stăpânii fântânii păzite de omul care a cunoscut-o*

Toate bune și frumoase până când, *Cătălina*’ a-nceput să plângă c-*a văzut soarele*, despre care credea că-l „fuseră țigani”. Însă mama, *UE*’ veghează, și asemenea lucruri nu se întâmplă, căci parlamentarii de la Bruxelles

dau 300€ pentru reintegrarea pământurilor natale. (mie de ce nu-mi dă nimeni măcar 30 de ronî să merg de la Ar la Hd ?)

Alexandru Potcoavă (ce nume, dom’le, ce nume!) dezvăluie un „Tryptic pentru o femeie pe numele ei România”. Zice despre dumnealui că scrie „poezii de bună seamă patriotice” și ne face cunoștință cu „Mama”. O proză poetică sau un poem prozaic, în care forța poetică a autorului este surprinsă în toată splendoarea goliciunii ei. Sensibilitatea lui Alex se dezvăluie, vrând-nevrând, întocmai ca la *„big-brother”*. Nu cred că asta i-ar fi fost intenția, dar i-a reușit. Continuă la fel de bine, prezentându-ne „Iubita” și „Fiica” însă nota scade c-un semiton într-„un poem cu traian george alex și încă doi fumători” pentru a termina o octavă mai jos printr-un „diluviu” „perfect bărbătesc” și făcând ceva zgomot prin niște „recipiente” în formă de *„splină”*.

Singura prezentă în antologie cu texte din două volume editate anterior, „Verb carnal” (’96 Helicon) și „Mireasma trupului tău” (’01 Marineasa), este Liana Sabău. Autoarea face o terapie prin poezie. Psihologică. Se pornește, freudian, de la dezgroparea celor mai adânc înfundate fantezii sexuale pentru a reuși un *„planning familial”*. După limbajul folosit și fantezmele însele, putem intui că Liana a devenit femeie. N-aș vrea totuși să fiu în locul lui având-o pe ea, *„cântând cu Hrușcă-n noapte”*: P Annemarie Sorescu se strecoară „ca o felie de șuncă într-o chiflă” printre „Flori de lotuși” temându-se de „fotografia [...] de copil” care *„devoră femeia ce este”*. Surprinde într-un ElGreco o „ipostază”, dar ne oprim la „Zoo”, unde:

Tu îmi mângâi sâni la umbra piezișă a vulpilor eu îți cumpăr o înghețată pe băț de lângă baraca portarului înaintăm apoi înlănțuiți spre cușca cu gratii a leilor răgetele mă străbat ca niște cuțite de ceață fierbinte lângă parcul tigriilor îți arunc un zâmbet carnivor între coaste și plec înainte sunându-mi potcoavele sacadat coapsele ca două șunci fine mi se preling unduios în bazinul cu foci și lei de mare tu invadezi malurile făcându-le să se cutremure sub pasul tău de pachidermă timidă peștii morți îmi pătrund în urechi peștii morți îmi pătrund în inimă diminețile populate cu ibiși și albatroși împreună cu micul dejun ne ajung și ele din urmă dacă am fi fost simplu doi furnicari poate ne-am fi înțeles într-o complicitate de trompe agitate adulmecând frățește pe ciment doruri de insecte inexistente.

Mai primim de la Annemarie o „Scrisoare din tren în drum către tine” în care pentru a doua oară în antologie avem o scurtă tangență cu țigani, dar o fuserim: sărim peste Bianca Laura Stan, îl întâlnim pe Viorel Suciuc și nu ne mai oprim decât în „Poezie și moarte”:

*Împing poezia afară, grijuliu
ca serul dintr-o siringă,
iar ustensila se umple cu aer
așa cum vine moartea, încet.*

*siringă, de la ser

Un volum de antologie consistent (+100 pagini) în care găsim și poezie și polemică (în prefață) și note biografice (± *faconda-rațio-cinatorii*™) și o bine-închegată & concisă rezumare în postfață. Bine tipărită, cu o copertă-haiku, cartea este o tanka. Cu ISBN, bien-sûr :)

DARIE POP

Poesis

Dragă Nicule, sunt bolnav de frunze

Dragă Nicule, sunt bolnav de frunze,
Polițistul vrea să-și ceară scuze.
Eu nu accept,
Starea de toamnă îmi bubuie în piept.
Am depășit culoarea legală,
nimeni nu știe situația clară,
ale frunzelor puse pe șevalet,
iertăți-l, pe cel ce debitează toate acestea,
e prost, e tâmpit, e poet.
Dragă prietene, sunt și bronzat de vânt,
cuvântul trebuie să-l dau cu substanțe protectoare,
să nu se ardă de soare.
Dragă Nicule, tu nu ești normal, pe bune,
accepti argumentele mele nebune.
Glumesc, desigur, prietene,
Iartă-mă!
E un anotimp al bețiilor devreme,
Când totul se transformă, fără să se piardă,
Totul icnește și geme.
E o toamnă,
Mai mult domn decât doamnă,
Mai mult nuanță în jur, decât formă și contur,
Mai mult zbatere și stres,
Mai mult decât interes.
E anotimp,
Cu mulți ghimpi, parcă-i un trandafir,
Se votează politici de mâine pe fir.
Mâine va fi poate mai bine,
frumusețea va merge pe șine.
Va merge pe apă, prin aer,
Frumusețea are un baiier.
Dragă Nicule, nu mai vreau aproape nimic,
Vreau să-ți dau mutarea în plic,
eu nebun la toate,
Transpir cuvinte pe nerăsuflăte,
Spun vorbe, zic nimicuri,
Cu suta mea de mii de ticuri.
Și sunt ce sunt,
Și sunt ce-am fost, un ins, ce pe de rost,
Este
Prizonier toamnei,
Culoarea, povestind-o, ca poveste.
24 octombrie 2009

Am trăit toată viața pe un vârful de creion

Am trăit toată viața pe un vârful de creion, al dracului
de bine ascuțit.
Intenționat, spun eu, ascuțit bine,
să n-am loc prea mult de-a stânga timpului,
să n-am prea mult loc de-a dreapta spațiului.
Ăsta da confort, mi-am zis.
Când mă întorceam pe partea dreaptă, timpul din
stânga mea și spațiul din partea cealaltă se întorceau
deodată cu mine.
Când mă întorceam pe partea stângă, timpul din
stânga mea și spațiul din dreapta se întorceau,
așijderea, mișcați, parcă, de un resort invizibil.

Eram asemeni copiilor de pe plajă, din tabăra de vară
de la Năvodari,
unde, bronzul mării îl primeam cu porția la un simplu
fluier de profesor de sport.
Și nici nu mi-am dat seama.
Și nici nu mi-am dat seama că nu-mi dau seama.
Am fost barză fără să știu. Pe un stâlp minuscul de
grafit.
Deși două picioare aveam, stăteam în unul.
Și poate nici pe acesta.
Ce e mai trist e faptul că nu mi-am dat seama de asta
decât târziu
când tolănit pe spate în iarba înaltă a verii,
deși încercam, nu puteam atinge stelele cu mâna,
coapte fiind.
Doar cu cuvântul îmi era permis să le ating.
Și tot acolo am văzut stele căzând în ape și nu mi-am
putut sufleca mânăca să le caut pe lângă rădăcinile
apelor, asemeni căutărilor păstrăvilor curcubeu.
Și tot doar cu cuvântul îmi era permis să le prind.
Nu știu de unde atâta vehemență la Dumnezeu de-a
ascuți atât de bine creionul,
încât de-a stânga timpului și de-a dreapta spațiului
meu
doar cuvântul, spații largi, să-mi trăiască.
Mod de-a fi exprimat?!
Sau poate nu.
Eu am fost?
Eu nici nu am fost.
Am trăit oare acolo?
Cine va mai fi mâine interesat cum s-a visat de-a
stânga timpului și de-a dreapta spațiului pe la
zecimale a noua, după zero, cum am fost,
pe un vârful de creion ascuțit excesiv ?!
Cineva, totuși, sau poate nimeni.
Iluzie convertită-n speranță!
3 decembrie 2009

Știu, bucurie....

Știu, bucurie,
uneori, tu te ascunzi
în lucrurile simple.
De fapt, nici nu te ascunzi.
Ești la vedere,
mare, uriașă,
Cogea Mite, în fața ochilor,
dar noi nu avem decența,
de-a te vedea,
dară, de-a te aprecia.
Noi așteptăm calul alb,
cu fericirea pe el,
eventual,
cu aură din foiță de aur,
în jurul capului,
călare pe calul călare.
Știu, bucurie, că mai greșim,
dar iartă-ne bucuriilor noastre,
așa cum și noi mai iertăm
bucuriilor voastre!
3 ianuarie 2010

RĂZVAN DUCAN

DIASPORA, ROMÂNISMUL ȘI CEI DE-ACASĂ

Românii din diaspora suferă de romanism. E un dor care nu se lasă ostoit. Au ajuns în Valea Plângerii? Nu. Pentru că - slavă Domnului! - țara lor de baștină nu e scrum, cenușă. Pentru că pot veni ori de câte ori vor aici. Pentru că pot să-i viziteze pe cei apropiați, rămași acasă, fără restricții. Știu că cei din diaspora sunt niște luptători. Că au reușit acolo, departe de locul unde s-au născut. E dificil să fi acceptat. Iar mulți n-au cum să ajungă. Mulți nu se încumetă să rămână. Și cei care se încumetă ar trebui înainte de toate să le fie recunoscători celor care i-au ajutat să ajungă aici: rudelor de sânge ori prin alianță, prietenilor, colegilor etc. Apoi lor înșiși, că au avut tarie și răbdare.

Dezvoltându-și două mari calități: o voință ieșită din comun, o disciplinare a gândului și a faptei. Îi admir nespus pentru toate acestea. Chiar dacă eu n-aș urma niciodată drumul lor.// Dar cei din țară ce fac? Ei nu luptă? Nu fac nici un efort? Ei renunță? Se seamănă?! Cum zicea un confrate din străinătate: precum ciobănașul moldovean din celebra baladă, așteptându-și moartea... // Adevărul e altul. Și apoi de plecat nu putem pleca cu toții, „să ne mutăm în altă țară”, după cum sugerează Octavian Goga în poezia "Oltul", pentru a scăpa de suferință.// Nu voi aduce în discuție pe aceia care ar trebui să facă, în sfârșit, ceva pentru țara aceasta și nu fac - pentru că nu merită. Nu-i voi lăuda nici pe magnați ce deștepți sunt ei, câștigând miliarde.... Nici măcar despre categoriile sociale care se descurcă greu, dar trăiesc acceptabil, nu voi scrie prea multe. Acum mi-ar plăcea să ne ocupăm de oamenii cei mai simpli, buni și cinștiți.

Dacă am lăsa automobilul personal și am călători cu autobuzul, folosindu-ne de avantajele transportului în comun, i-am vedea cu sutele, cu miile, cu milioanele cum se duc conștiințioși dimineața la slujbă. Oamenii aceștia care muncesc din greu pentru o bucată de pâine. Care nu fură, nu mint, nu înșală.

Peste tot se spune că noi, românii, trebuie să muncim mai mult, pentru că tragem chiulul. Că Europei îi este rușine cu noi. Prea bine. Știu că oarece nu e în ordine. Ca imaginea noastră dincolo e strâmbă, urâtă, deformată. Că mai avem multe de făcut. Etc. Dar, dincolo de toate acestea, de ce nu vedem și partea plină a paharului?! Pentru că ea există cu adevărat.

Sunt atâția oameni conștiințioși, corecți, muncitori. Și așa de săraci... // Și tot ei, cei mai săraci, ne dau o lecție de supraviețuire. Pentru ei, fiecare zi e o luptă cruntă. Nu vor să moară, dar sunt pregătiți pentru asta. "Și de-o fi să mor....", zice ciobănașul din creația populară. "De"-ul, cu valoare de "dacă", marchează posibilitatea de a muri pe neașteptate, nu absența luptei. Nu e resemnare. E o luptă aprigă. Oamenii aceștia simpli, curați, care, în ciuda condiției mizere, reușesc să se păstreze neîntinați, buni, adevărați... Oamenii aceștia n-au visat și ei o casă frumoasă, spatioasă, cu peretii albi și înalți, cu ferestre mari prin care patrunde soarele, cu perdele dantelate și

ghivece de flori, o casă respirând o bunăstare cu miroso de pâine proaspătă scoasă din cuptor și parfum de chiparoase? Un trai decent și liniștit?... Cine le-a furat visul?!

Nu suntem un popor de hoți, pungași, proști... Cine ne-a furat visul?// Cel din străinătate susține un adevărat război. E traumatizant, devastator, năucitor, epuizant, pustiitor. E greu să treci printr-

un război. Dar dacă l-ai câștigat, victoria e deplină, e a ta. Nu ți-o ia nimeni.// Cel de-acasă dă în fiecare zi o bătălie. Dar de fiecare dată trebuie s-o ia de la capăt. Și ce șanse are să obțină altceva? Copii mulți, salariul mic, apoi mai mic, un concediu fără plată în prag de sărbători. Câștigă o bătălie... două... nouă... nouăzeci și nouă... Intorcându-se de fiecare dată de unde a plecat, luând-o de la zero, străduindu-se enorm, la infinit... Pentru ce? Ca să aibă o pâine pe masă... iar, când răsufla ușurat că a obținut-o, vin alte poveri, alte cheltuieli, alte impozite. Este o moarte a idealurilor, care nu se petrece brusc, ci încetul cu încetul, ca și cum o bucata de carne din propriul corp s-ar anihila, s-ar anula, ar dispărea. E o lepră care te roade fără putință de remediu. O epuizare completă. O robotizare.

Munca aceasta lipsită de efect vizibil mi-aduce aminte de aceea a spălătorului de rufe, prietenul episodic al lui Martin Eden din romanul omonim de Jack London, care se scula foarte devreme și încheia munca noaptea, care la sfârșit de săptămână zăcea și se îmbăta, pentru a putea s-o ia de la capăt luni dimineața. O muncă nefirească. O plată subnecesară, care nu-ți permitea să te odihnești. Poate că Jack London a amplificat situația de odinioară, poate că eu o amplific în același stil astăzi... însă rezultatul se vede clar, limpede, de necontestat.

Vorbeam deunăzi cu o tânără femeie, îngrijitoare la o școală din cartier. Are patru copii. Din care doi sunt mici, gemeni. Îmi povestește cu mândrie că sunt sănătoși, mănâncă mult, un litru de lapte în două zile: cei mari și cei mici. Îmi venea s-o întreb cum îl împarte, dar m-am abținut. M-am uitat la fiica ei, care o ținea strâns de mână. E în clasa a treia, dar e slăbuță, firavă ca o fetiță de grădiniță. Mama însăși pare un copil de paisprezece ani. Are obrazul supt și o paloare de om bolnav. Nu i se ghicește o formă a corpului sub îmbrăcămintea largă, groasă, lălaie. Îmi vorbește despre cărțile și caietele speciale pe care trebuie să le cumpere și le calculează în mâncarea pe care și-o iau de la gură, ca să le achiziționeze. Dar vrea ca toți copiii ei să învețe! Și câți ca ea... Oameni conștiințioși, răbdători, cu prea mult bun-simț...

Așadar, dacă se rostește fraza "Și de-o fi să mor...", se spune nu în ideea că românul își dorește sfârșitul, ci că își face testamentul curajos, sperând să trăiască nu ani puțini și chinuți, ci mulți și fericiți!...

Carmen CĂTUNESCU

VASILE GRIGORE LATIȘ

În prag de toamnă 2007, Vasile G. LATIȘ (n. 1933) a plecat pentru totdeauna într-o lungă călătorie pe urmele Mioriței în tărâmul de legendă al Muntelui, la un popas de voroavă cu înțelepții locului și cu anticii deopotrivă...

Conferențiar universitar dr. la catedra de literatură universală și comparată a Universității din Baia Mare, Vasile Latiș s-a remarcat ca un erudit cum rar se mai găsește astăzi, și un excelent orator. Un intelectual de clasă gata să împărtășească din vasta sa știință și experiență pe limba fiecăruia, intelectual sau țaran.

Numărul cărților publicate vorbește despre calitățile sale de cercetător, precum și despre cele ale poetului, care s-a stins după ultimul vers din *Rugăciune*, poezie rămasă pe masa de lucru...

După deosebit de apreciată lucrare de doctorat, *Păstoritul în Munții Maramureșului* publicată în 1993, urmează volumele de versuri: *Odihna rostitoare*, 1996, *Versuri de apropiere*, 1998, *Socrate se plânge după Diotima* și *Cântecele Diotimei*, 1999, *Cântece fără cuvinte*, 2000, *Versuri de purificare*, 2001, *Dreptele tăceri ale cuvântului*, 2002, *Versuri premergătoare*, 2003, *Antistrofe*, 2004, *Urme de pași pe zăpadă*, 2005, *Cântece pentru devenire și Variațiuni pe aceeași temă*, 2006, iar în cel de-al doisprezecelea ceas, în 2007, *Cântecul băiatului nenăscut...*” De mine vorbesc și de tine, deodată, la judecată rămași. De vii și de morți cum se-ntâlnesc la vaduri de ape și se îmbie să bea deopotrivă din val mergător...”

IULIAN DĂMĂCUȘ

Efigie

Poezia, prietene, e ceea ce se dezice de sine. O vietate albastră. Un sfânt în dansurile sale temute. Un loc care se-ncape și pe tine te uită. Un glas de războinic. Un copil. O faptă ce poate nu se cuvântă. O fată cum ai fost mai demult. O tăcere pe veci întreruptă

Doamna Eva Acqui, lector universitar dr. la Universitatea Bogdan – Vodă, s-a preocupat de-a lungul anilor de studierea și cunoașterea în străinătate a poeziei lui Vasile Latiș. Prezentăm aici un interviu, o discuție despre poezie (în anul 2002, la Baia Mare) între Eva Acqui și poet.

Eva Acqui și Vasile Grigore Latiș, vorbind despre poezie în martie 2002, la Baia Mare

Volumele de poezie recent publicate de poetul român Vasile Grigore Latiș constituie un eveniment aparte în poezia română contemporană. Un cunoscut om de litere și un saga al ținutului său, conferențiar universitar dr. Vasile Grigore Latiș, profesor de literatură universală și comparată la Universitatea din Baia Mare, România a publicat volumele **Odihna rostitoare**, **Versuri de apropiere** și **Socrate se plânge după Diotima**, apoi al patrulea volum **Cântecele Diotimei**, constituind un “vânt al schimbărilor” pentru mulți dintre cititorii săi. În

încercarea de a prezenta aceste texte iubitorilor de poezie din lume, am onoarea de a oferi versiunea în limba engleză. Am considerat necesar să stăm de vorbă cu creatorul acestor texte aparte. Cu două volume la mine, l-am invitat pe “maestru” la un interviu, la care a venit însoțit de al treilea volum. Sper că aceste poezii însoțite de interviu vor oferi o imagine expresivă a creatorului acestor versuri, ce au tonul adânc al textelor sacre.

- Am citit articolul care lega poezia ta de cea a poezilor romantici germani, de Holderlin, apoi de Trackl... ai vorbit întotdeauna cu mare căldură despre sud-americani, despre poezia indiană, de ce atunci poezii germani?

-Mă simt legat spiritual de cultura germană, deși aceasta a ajuns la noi cu intermitențe: cu cât este mai străină, cu atât este mai importantă pentru noi. Spiritul german este mult mai profund decât cel latin: spiritul meu este legat de cel elen și german. Acolo găsesc forță, mă regăsesc.

-Ce se poate spune despre influența poeziei populare românești asupra scrierilor tale?

- Versul meu este o sumă a epocilor trăite istoric de oameni: există o asemenea sumă care trăiește în mine. Acolo se va găsi influența poeziei populare.

-Ce numești poezie originală?

- Poezia originală îndeplinește două cerințe în același timp: gândire și emoție. Omul este prezentat în totalitate; cu toate acestea, poetul este nefericit, niciodată mulțumit.

- Există vreun loc special unde scrii?

-Există un loc, un topos, greu de gândit, imens, care dislocă imediatul, din fericire nu în totalitate, traducând spațiile înnăscute ale creatorului. Creez un asemenea spațiu și acolo scriu.

-Ai scris mult în acești ani...

-Da, am scris. Nimic nu-și este suficient sieși: un lucru este un semn pentru altul: toate lucrurile dau seamă pentru nedreptatea făcută...

-Care este sentimentul principal de la care pornește scrisul tău?

-Eu simt teroare, teamă, emoție care se autodistruge: sunt cenușă. Ceea ce mă diferențiază de alții însă este forța mea de devenire. Sunt un spirit arzător totodată.

-Am văzut un text semnat de tine cu titlul "Fratele meu". Cine este fratele?

-Există doi oameni într-unul, în mine: "Tu, frate al meu..." Dar, suferința mea cea mai mare este o imensă singurătate. Celălalt, fratele, este transcendența mea.

- A cui este vocea, deci? Cine scrie, tu sau "fratele"?

-Eu sunt cel care scrie. Fratele este fericit, el transcede această lume: dar eu "Am iubit, o, Doamne, arzător și mult, Am plâns, și singur, născut a doua oară, din alți părinți..." (din **Cântece fără cuvinte**, volum care va fi publicat în curând). Aceasta este primejdia cea adevărată: renașterea. Și merg, continui să merg și să scriu. Spun lucrurile, lucrurile care stau în așteptare pentru a fi create deja numite.

-Ești considerat un mare artist...

-Nu, eu nu sunt un artist: artiștii au un suflet ludic, se iubesc pe sine: eu sunt un suflet tragic. Eu sunt creator. Îmi plac oamenii neartistici.

-Dacă așa este, atunci cum îi apreciezi pe cei care creează?

-Într-o după-amiază m-am dus la o expoziție de pictură. Artistul era acolo, îi explica cuiva ideile sale. Mi s-a părut jalnic. Am ieșit din galerie și m-am plimbat cam o oră, ca să-mi limpezesc gândurile. Pentru ca eu să mă apropiu de munca lui, de ideile sale, ar fi trebuit să-mi dea un adevăr mai greu decât al meu, atât de greu încât să-mi permită să afirm că un asemenea adevăr nici nu există. Creația, cea adevărată, nu este adaptare. După cum spunea Hegel: "Noi nu ne supărăm, dar s-o dovedească". Deci, un

creator să dovedească dacă a creat. Problema mea este că "marea pe mine mă așteaptă la izvoare". Pot lua lucrurile chiar și în absența lor uneori. Dar acesta este greul. Ceea ce e ușor e greu. Aceasta este o parte a blestemului. Vreau să mărturisesc, dar, Doamne, pot eu? Voi îndura, voi încerca.

-Am găsit o definiție pe care ai dat-o poeziei, în volumul intitulat **Socrate se plânge după Diotima**. Ai putea explica aceste simboluri? Pot s-o iau vers cu vers? Deci "poezia, prietene, este cea care se deszice de sine..."

-Da, după cum am mai spus, un lucru îl provoacă pe un altul. Un vers se desparte de sine însuși pentru a deveni un altul...

-Să citez mai departe: "o ființă albastră. Un sfânt în dansurile sale temute. Un loc care se încapă pe sine și te uită pe tine. O voce de războinic. Un copil. O faptă poate nespusă. O față cum ai fost înaintea. Liniște pe veci întreruptă".

- Poezia este a înălțimilor albastre, dacă vrei. Este ca rugăciunea sfinților, traduce spațiul interior al creatorului uitându-l. Războinicul, ca simbol, arată rolul poeziei de a așeza lucrurile acolo unde ele ar trebui să fie. Un copil, da, copilul este entitatea primă, el spune adevărul, ca și poezia. El este inocență și experiență, totul într-unul. Poate fi o față, visătoare și candidă. Liniștea începuturilor a însemnat viață. Poezia traduce acea liniște, întrerupând-o prin materializarea gândului, prin vers.

-Una dintre rădăcinile poeziei tale este iubirea. În cele **101 de Poeme** din volumul tău, exprimi de fapt 101 de concluzii, definiții despre iubire.

-Da, dar ferește-te de o iubire autodistrugătoare ca a mea. Eros trebuie să piară: totul trebuie să devină o pierdere pentru a dăinui. Eu păstrez iubirea părăsind-o și o părăsesc păstrând-o. Femeia este sublimă și ideală. Ea este o sfântă. Nu mă supăr dacă există iubire, dar trebuie să fie autentică și identică. Iubirea este durere pentru mine, durerea unei "blânde furtuni". Ea nu suportă minciuni. Minciunile nasc în mine disperarea și pot cădea din singura realitate care mi-a mai rămas. Dar sunt gata să iert. Va fi o plăcere pentru femeie să mă mintă, să se creeze din minciună. Dar când nu mai rămâne nimic, mă port ca și copilul căruia i se spune "nu este voie". Nu aleg iubirea arzătoare, ci pasiunea.

- Consider definițiile pe care le dai iubirii ca semnând începuturilor, contradictorii și foarte vaste.

-Da, dă-mi voie să citez: "Iubire - fără cuvinte. Acesta-i greul. Există o mare largă în valuri...", "învață-mă tăcerea începuturilor...ar trebui iubirea știință să ne fie, dar nu e...toată minunea sa este părere".

-Toate poemele tale i se adresează Diotimei. Cine este ea? Citesc: "Am să te las acum. În schimb, pe cât de bine pot, voi încerca să-ți spun ceea ce am auzit odată de la o femeie din

Mantineea, Diotima, care cunoștea multe despre Eros și despre atâtea alte lucruri”. (Platon-Banchetul, un citat pe coperta de interior a volumului **Socrate se plânge după Diotima**). După ce am citit acest volum, cred că Diotima este o sumă a tot ceea ce reprezintă femininul, a tot ceea ce dă naștere creației, iubirii, sunetului și imaginii, în felul tău de a aduna lucrurile împreună. După cum îi spune și titlul, Socrate plânge după Diotima.

-Da, el o caută: în copilăria lui, în meditație, în rugă; în cântec; în templu; în cel mai ascuns loc din inima sa. Și iat-o, acolo, deoarece fără ea, Dumnezeu pur și simplu nu citește lumea.

- Am vorbit despre copil, despre copilărie...

-Copilăria mea nu-mi aparține: eu îi aparțin, aceluia tărâm ciudat; “colibei păstorului; “focului viu și vetrei arse”, “iernilor negre când părinții noștri afară ne-au trimis”, “răcorii odăii bătrânilor” unde priveam luceafărul de noapte de pe prag. Auzeam “o liniște total la locul ei, albă, blândă mânie”, în “țara răsturnată în ape”. Există “un copil lângă ape, lângă păsări și ape”. Acolo “copiii aleargă vânt și spații”, “copiii sunt fapta”....”copilăria ce trăiește astăzi își caută încă părinții”.

-Observ că există o anumită tonalitate a versurilor care evocă momentele din copilărie: există o îmbinare de imagine și sunet, o alternanță de liniște și furtună greu de urmărit pentru cel care îți citește versurile.

-Nu sortez amintirile prin imagini, ele toate au trecut în auz. Aud pădurile, apele, păsările, murmurul serilor de vară.

-Am citit cele trei volume și am observat o creștere treptată a ...mâniei. De la tonul meditativ al primului volum, am ajuns la flăcările celui de-al doilea. Al treilea este mânie arzătoare. Neagă dacă dorești, dar eu, cititorul, sprijin această afirmație pe deplin. Nu tânjești după nimic, definești lucrurile categoric. Nu căldură simt: îți așezi descoperirile anterioare în forme specifice și te mănii pe ele. Le tratezi aproape cu ură.

-Să vedem. Să citim aceste versuri: ”nu există spirit să-ți atingă asprimea...din bine, răul se născu...” sau “dar arată-mi un alt destin...și arată-mi iubirea care rămâne vie.” “Învăț-mă să-mi fiu mie străin, ca Dumnezeu în cuvânt și ființă, să nu mă cunoști niciodată, să nu cunoști niciodată mânia!”...Să nu numești impresia aceasta ură. E doar o singură imensă, un gol. Totul moare căutând să renască. Condiția de a fi este de a desface și de a reface. Să nu o numești mânie.

-Traduci acum aceste versuri “există ani în urmă... nu-i cunosc. Singur, Doamne sunt din nou singur...” ?

-Nu așa. Să spunem mai departe: “nu o sfârși...a existat odată un sfârșit, la începuturi”.

-Da, dar la începuturi a fost Cuvântul...

-Dacă vei citi totul, vei afla adevărul. Citește toată poezia.

-Vei continua să scrii? Există un alt volum ce se scrie acum?

-Am un sentiment foarte dureros că Marea Poezie e pe cale să vină. Îți dai seama ce înseamnă acest lucru? Nu pot să ofer nicio altă explicație. Doar că Marea Poezie e pe cale să vină.

Baia Mare, 2002

Preteasă I

Arată-mi cum ele sunt altceva..., cum nu sunt
Și, ațâțată de Zeu străbate-mi o mie de ani
Înapoi și-nainte, acum, când ele totuna-s...
Oblic vorbește: astfel, să lucreze Moirele mai
Aproape de noi, fără nădejde, pe prag, să se toarcă
Până la capăt fuioarele iubirii când timpul
Ne-ajunge.
Raza, de ne-atins, prin tine-mblânzește
Și Zeul coboară s-asculte Cuvântu-ți ecou
Pieritor când iese din templu...Arată-mi-le pe
Cele străine:
rădăcină și fruct
și schimbare de soarte.
Arată-mă mie însumi pe mine.

Mic cântec de dragoste (II)

Cum s-au atins sufletul tău de sufletul meu?
Ce seară-au venit? Ce arbori înalți sub care am
Trecut și umbra Surorii căzu-n ape întunecate
Să n-o mai ajung. Copii, la colț, te-așteptau.
Zidul școlii, demult părăsit, și chipurile ne
Ieșeau liniștit dinainte. Pietre s-au întors, să te vadă.
Un izvor chema-n adâncimi și gura
Altora vremi a tăcut. Morții năzuit-au spre tine,
Nesăturat așteptând. Raze, și cerul deschis se-apleca.
Mările s-au tras îndărăt către ziua dintâie.
Cum s-au atins sufletul tău de sufletul meu
Nimeni nu știe.

Ale tale

Ale tale, cum sunt, și vor cu tine să fie parte
Și-ntreg...Să conduc eu însumi mâna Domnului
Meu, să le scrie, chiar dacă folosul pe-o hartă
Noi nu-l știm și zicerea noastră le dă mai slabă
Nădejde cu ziua ce vine. Risipită mireasmă, pe jos.
Chiar dacă, consimțitor, ne-au stat împotriva
Și-astfel le cunoaștem. Chiar dacă mâna-nălțată
Să cheme, renunță. Aici și acum să le stau de față
Voiesc: să învățăm din cuprins aceeași mânie.
Nu pe deplin născuți...Ne vedem, din vedere,
și-aproape-am ajuns după ce odată-am
Alergat prin grădină, petrecuți cum copiii.
Mai mergem o vreme, spre nicăieri...
Aproape-am ajuns...

VASILE LATIȘ

(Din vol. *Cântecul băiatului nenăscut*, Ed. Galaxia Gutemberg, 2007)

Un zeu printre cărți:

Ion Bianu

(8 septembrie 1856- 13 februarie 1935)

Am crezut întotdeauna în forța zămislitoare a cărților. Am avut mereu încredere în capacitatea lecturii de a ne călăuzi pașii pe cărările bătătorite ale culturii românești și universale. Dintre personalitățile românești, care au străbătut aceste cărări și au desfășurat fapte de mecenat remarcabile, se desprinde figura impunătoare a lui Ion Bianu, cunoscut ca întemeietor și director al Bibliotecii Academiei Române.

Se naște în 1856, în satul Făget, din ținutul Târnavelor, ca fiu al unei familii de plugari și este destinat, încă din anii de tinerețe, unei serioase pregătiri școlare, care a inclus studiile desfășurate, perioada anilor 1868-1876, la Gimnaziul și mai târziu la Liceul Greco-Catolic din Blaj. Instruit în școlile Blajului, tânărul Bianu a dovedit o neîncetată sete de cunoaștere pe care și-a potolit-o în cadrul studiilor universitare începute în țară – la București, și continuate în străinătate – la Milano, Paris și Madrid.

Spirit enciclopedic, Bianu a fost atras de cariera didactică, pe care a exercitat-o ca profesor la Liceul „Sf. Sava” și ca universitar la Catedra de Istorie a literaturii române a Universității București. Specializat în istoria literaturii române vechi, bibliofil și filolog cu înalte preocupări științifice, Bianu a fost un dascăl sever, un pasionat colecționar și un bibliofil înfocat, care a contribuit la educarea și instruirea unor personalități de excepție ca: Ion Petrovici, Sextil Pușcariu, Dragoș Protopopescu. Acesta din urmă își amintește : „Profesorul Bianu e printre cei din urmă din acei dascăli învățați din fire să apară în fața elevilor în haina de apostolat, în Lazariană haină de sobrietate dârză și severă”.

Dârzenia lui s-a manifestat pe parcursul rodniciei și neîcetatei activități de colectare, organizare și diseminare a valorosului fond de documente deținut de Biblioteca Academiei Române. Talentul său de culegător de cărți și de cunoscător de rare comori bibliofile și-a găsit cea mai înaltă formă de manifestare începând cu anul 1879, când a fost numit bibliotecar al Academiei. Din acest moment, Bianu a luat în serios sarcina de a organiza fondul de carte al bibliotecii din Academia Română, reușind să sporească acest fond de la 300 la 50.000 de exemplare.

Bianu a renunțat la activitatea pedagogică și la vocația de scriitor și și-a folosit talentul pentru a organiza, pe principii biblioteconomice, întregul fond de carte al Bibliotecii Academiei Române. Numit director al acestei biblioteci, marele cărturar a îmbinat activitatea de colecționar cu cea de bibliograf și dascăl, publicând studii de specialitate : „Despre cultura și literatura românească în secolul XIX”

(1891), „Despre introducerea limbii românești în Biserica Românilor” (1904), „Poezia satirică la români” (1881), „Viața și activitatea lui Maniu Samuil Micu”.

Ion Bianu a pus la îndemâna filologilor importante cataloage și bibliografii: „Catalogul manuscrisurilor românești”, „Publicațiunile periodice românești”. A fost un pionier al activității de bibliograf și a desfășurat o intensă activitate editorială concretizată prin publicarea - în ediție facsimil - a „Psaltirii Șcheiene”(1889) și prin editarea - „în transcriere” - a „Psaltirii lui Dosoftei” și a „Predicelor” lui Antim Ivireanu. Cercetător neobosit, Bianu și-a fundamentat experiența de filolog și a publicat lucrări precum: „Bibliografia românească veche” (1903-1934), „Documente românești reproduse după originale sau fotografii”(1922), „Album de paleologie românească”.

În acest an, când comemorăm 75 de ani de la moartea lui Ion Bianu, ne simțim datori să recunoaștem că Ion Bianu a fost un bibliotecar pretențios, care a ridicat această meserie la nivelul unei munci de cercetare și documentare. La sugestia lui s-a întemeiat Asociația Bibliotecarilor din România (1924) și a fost organizat primul Congres Național al Bibliotecarilor din țara noastră.

Faptele și documentele lăsate de cărturarul și filologul Bianu, mărturisesc despre un mare patriot, despre un colecționar disciplinat și un pedagog strălucit, care a fost mereu îngrijorat de soarta culturii românești. El și-a dovedit respectul față de înaintași și dragostea față de literatura română veche, prin constituirea și dezvoltarea Bibliotecii Academiei Române. Ridicată în anul 1867, această instituție academică gestionează, astăzi, și oferă, spre consultare peste 10 milioane de documente valoroase dintre care distingem : colecția de manuscrise, colecția de stampe, colecția cartografică și cea de numismatică. Constituirea lor nu ar fi fost posibilă fără aportul solid al lui Ion Bianu, „păzitorul statornic și harnicul străjer al cărților, însuși sufletul viu al Academiei Române, zeul ei tutelar” – după cum îl descrie Iorga în „Oameni care au fost”.

LILIANA MOLDOVAN
director onorific
Biblioteca „Ion Minulescu” din Nürnberg

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

UN ORATOR ENCICLOPEDIST ORTODOX: **CONSTANTIN EM. BUCESCU...**: "OM PERICULOS...!"

Cel ce acum este la îngeri (rob al Lui Dumnezeu, chemat, în 24 decembrie 2007, întru cele nevăzute ale Luminii...), prof. univ. **CONSTANTIN EM. BUCESCU**, a avut HARUL DUMNEZEIESC AL LOGOSULUI TOTAL DECIS, LOIAL, CONVINGĂTOR ȘI CHIAR CONVERTITOR. Uneori, perioadele ciceroniene ale **Discursului său de FOC** ajungeau chiar să biciuiască, întru Lumină, întunericul instalat, atât de vinovat comod, în conștiințele noastre... Harul Oratoriei Creștin-Ortodoxe, pe care numai Nae Ionescu l-a dezvoltat întru deplinătate, la noi...

...CREȘTIN LOIAL FAȚĂ DE CREȘTINISMUL – LOGOS, PÂNĂ LA MARTIRIU ȘI MUCENICIE... - moartea lui **CONSTANTIN EM. BUCESCU** s-a tras tot din indiferența/neglijența lui față de chinurile și primejdiile trupului său, pentru a se grăbi spre predicarea celor ale Duhului, "față către față" cu studenții, cu oamenii de tot felul și înțelegerea! Nu doar în cuvântările strălucit-erudite și enciclopediste (dar nu „enciclopediste” în sensul veacului ateu, cel de-al XVIII-lea, care nu s-a curmat, în cele ce-au venit asupra noastră...! – **CI CUNOAȘTEREA DE TOATE, ÎNTRU DUMNEZEIRE ȘI, DECI, ÎNTRU UNICA MÂNTUIRE POSIBILĂ: PRIN IUBIREA ȘI AMINTIREA HRISTOSULUI – SPRE**

ÎNVIEREA NEAMULUI!), pe care le-a rostit, cu glas imperial, pentru românii (bătrâni și tineri, deopotrivă!) din țară și străinătate (Spania, Germania, Elveția etc.) „Perioadele Oratoriei de Foc” și-au făcut efectul **convingător și convertitor**. Nu doar ca dascăl de Religie „postdecembrist”, pentru fragezii copii, pe care-i catehiza, în școlile gimnaziale, ca nimeni altul, cu harul său de teolog care nu apucase a fi hirotonisit, din pricina arestării „cu duba” stalinistă...(nu doar pentru că aparținea Frățiilor de Cruce, cât, mai cu seamă, pentru

copierea și răspândirea unui cântec profund „subminator de regim”...: **Deșteaptă-te, române!**”) și-a dovedit valențele de **convingere și convertire / metanoia**. Și nici măcar ca orator al Almei Mater, în primul rând – prin inițiativa Înalt-Preasfințitului Teodosie Snagoveanu... ca profesor universitar la Tomis (unde **CONSTANTIN EM. BUCESCU** re-înființase **Catedra de Ascetică și Mistică Creștin-Ortodoxă**, ca demn ur-maș al lui **Nichifor Crainic**, ctitorul ei, între 1941 – 1944!) n-a săvârșit cele mai uimitoare și minunate lucrări metanoice...!

...Pe când lucra la Biblioteca Centrală Universitară - București, politrucii regimului comunist îl mutaseră de la Biblioteca Filologiei, la Biblioteca de Matematică...De ce? Că doar era un filolog „de forță”, de mare, neîntrecută erudiție (memoria lui „de elefant”, cum i se zicea, uimise și va uimi, până în ultima clipă a vieții sale, pe toți câți îi formaseră vreodată auditoriul... și aceștia nu erau niște terchea-berchea, ci oameni „cu doxă” multă!) – în plus, urmase și cursurile de bibliotecono-mie...Păi, cum „de ce”? Tocmai de aia!!! Pentru că era...”**prea de forță**”!!! Pentru că bietul bibliotecar îi... încreștina, prin

devoțiunea sa ortodoxă totală și prin harul vorbei și al Duhului, pe studenții și chiar pe profesorii „împrumutători de Carte”! Cu răbdare îngerească, săpând spre LUMINARE, precum apa în stâncă - îi făcea să dobândească...**ADEVĂRATA ȘI UNICA ȘTIINȚĂ A CĂRȚII...**!

...Și l-au mutat, de la cărțile beletristice, care pot „sminti” mai ușor și mai lin omul, înspre cele duhovnicești – l-au mutat, zic, la „*secile*” cărți de matematică...”
Doar n-o să țină predici cu teorema lui Pitagora!” – se grozăveau, de reușita lor „mutare”, superiorii săi ierarhici

(niște politrucci care, din partea Cărții, nu meritau nici să-i sărute poalele vestmântului, umilului CONSTANTIN... - ”*întru Dumnezeu Constanței*”). Cu smerenie, dar și cu bucuria victoriei Spiritului asupra... mlaștinii, **CONSTANTIN EM. BUCESCU**, martirul mult-binefăcător al închisorilor special „amenajate” pentru legionari... bunul samaritan care, prin vorbele sale sprintene, de duh, dar și prin rugăciunea fierbinte, îi scăpase, pe mulți camarazi, de moarte (...prin optimismul său profund creștin, care-i vindeca pe camarazi, până și disperarea durerilor torturii, până și gândul sinuciderii - erau învinse!) - **îmi povestea cum ajunsese s-o încreștineze până și pe...**”**ȘEFA**”!

...”**OM PERICULOS**”, **CE MAI! Loial credinței sale creștin-ortodoxe - ȘI ABSOLUT REFRACTAR...**”**RE-EDUCĂRII**” COMUNISTE!!!

...Și acest „om periculos”, Eruditul Luminii și, mai ales, Luminării, nu încetează să ne grăiască și să ne mustre (o, Doamne, cât îndemn avea în el, uneori chiar, aparent, aspru... - de fapt, **VINDECĂTOR DE UITARE VINOVAȚĂ**, spre slujirea Luminii!!! - și câtă credință avea, în virtutea **MUSTRĂRII CREȘTINE**, fără nicio răutate, dar și fără zăbavă... **cu adevărat frățești!**), azi și spre pururea, pentru uitările și zăbavele noastre îngălate...! Oare l-ați uitat de tot, pe cel ce v-a împărtășit din Pâinea Duhului, ani în șir?! **CONSTANTIN EM. BUCESCU** îl chema... - da, așa-l cheamă și în ceruri, acum, Dumnezeu, pe cel care v-a dat Lumină. Pentru veșnicie și înveșnicire!

Pe Crucea Logos-ului Dumnezeiesc el s-a răstignit, pentru noi, care începem a uita de noima vorbelor: *loialitate, onoare, smerenie, omenie, demnitate senină, patriotism, familie, neam, tradiție sfântă, ne-uitare creștină, Ortodoxie Curată și Luminată!*

... Eminenții redactori-martiri ai revistei **Permanențe** știu cu câtă modestie (dar cu bucuria „*trebii împlinite*”, în fața Lui!) vorbea el, în pagină,

la persoana a treia, despre izbânzile sale întru Logos-ul Lui Dumnezeu (la conferințele ținute pretutindeni unde trebuia adusă Sfânta și Pioasa AMINTIRE!), asupra șovăielnicilor și uitucilor, de prin toate colțurile lumii...asupra celor care nu doar pe Dumnezeu Îl uită, când Îl uită, **ci pre ei înșiși se uită și se pierd...**Și nu doar pe martirii Legiunii Sfântului Arhanghel Mihail îi uită, când îi uită – ci își uită PROPRIA LEGE: apartenența la Epoca Re-Îndumnezeirii, prin Re-Învierea Duhului, în Umanitate și, în primul rând, **în Românitate** -

căci primul receptacol al Epocii Arhanghelului Mihail, în zona terestră, A FOST **EMINESCU**, despre care Călăuza, Trimisul și Tălmăcitorul Logos-ului Dumnezeiesc al Arhanghelului Duhului pe Pământ – **CORNELIU ZELEA CODREANU** – spune, cu cea mai vie înfiorare înfrățitoare peste veac a celor doi Martiri și Titani ai Românității: „*Studentul ieșean, în liniștea nopții târzii, aude alergând înnebunit de durere pe străzile întortocheate și străine ale Iașiului, sufletul lui Mihail Eminescu, care cântă ca o nălucă: "Cine-a îndrăgît străinii,/Mânca-i-ar inima câinii,/Mânca-i-ar casa pustia /Și neamul nemernicia..."*”

...De o astfel de “alergare” și “nebunie” a trezirii întru Durerea Martiric-Mucenicească, întru Calea Duhului de Neam Re-Găsit și Re-Trezit, de o astfel de “disperare/exasperare” activă, întru găsirea soluțiilor Duhului împotriva eredității leneșe, falsificate și comune – și pentru re-formarea **ELITELOR ÎNTRU DUHUL ROMÂNESC**, trebuie să ne cuprindem și noi... Iar nu de uitarea “*dascălilor de românie*”, iar nu de egoismul-narcisismul sinucigaș, hypnotic, al “modernității”, care tinde să facă din noi turmă și fiară, totdeodată... ci un om întru recuperarea raiului dumnezeiesc!

...Probabil că eu ar trebui (și chiar o fac!) să spun cum spunea cineva, despre Duhurile Marilor Voievozi ai Neamului: “*Dumnezeu nu-i lasă să se odihnească, ci-i trimite, pe cerurile noastre, ca să ne trezească, să ne scoale din somnul nostru de moarte!*” Da, Duh Luminos și Dumnezeiesc al Lui **CONSTANTIN EM. BUCESCU** – tu nu ai dreptul (comun și vulgar...) la hodină, precum nu au toți Marii noștri Martiri-Voievozi Creștini! Tu trebuie să ne fii, să continui a ne fi, în aceste vremi de bejenie și orbecăire a Duhului - Straja Dumnezeiască, prin care să se sperie Somnul nostru sinucigaș, neloial, (auto) trădător și ucigaș de Neam!!!

PROF. DR. ADRIAN BOTEZ

ÎNTRE TIRANIE ȘI...TEORIE (II)

JEAN-JACQUES ROUSSEAU - ULTIMUL MARE PEDAGOG (ANGAJAT SOCIAL) AL UMANITĂȚII EUROPENE

...A fost secolul XVII, cu pedagogul *Pansofiei* (știința universală), fondator al didacticii - prin lucrarea *Didactica Magna* : **Comenius** (Jan Amos Komensky - 1592-1670)

Ne aflăm, acum, în secolul al XVIII-lea: monarhia este în plină disoluție, prin absolutismul degenerativ, a cărui culme nevăzută a fost atinsă de Ludovic al XIV-lea, "Regele Soare"(1643-1715) - iar culmea vizibilă, stârnind reacția de apărare, deocamdată înăbușită, a poporului Franței - este Ludovic al XV-lea, de la care, înafară de vestea unor inimaginabile orgii, n-a rămas decât afirmația-culme a iresponsabilității: "Après moi, le déluge!" Lașitatea acestuia a făcut ca trăsnetul mâniei acumulate de către

peste măsură batjocoritul popor francez să cadă peste capul unui cvasi-nevinovat: Ludovic al XVI-lea (secondat, pe eșafod, de frumoasa lui soție, Maria Antoaneta).

Ei bine, ironia sortii și a istoriei a făcut ca domnia celui mai iresponsabil monarh absolut al Franței și, probabil, Europei, Ludovic al XV-lea (1715-1774) să se suprapună, aproape, peste viața de genială, fră-mântată, sinceră și îndârjită autoanaliză și creație, profund răscolitoare și reformatoare de minți, suflete și state (dar și răscolită de contradicții grave și schizofrenii spirituale) - a lui **Jean-Jacques Rousseau** (1712-1778). În timp ce unul dăruia Franța cu tănăcopul - pe dedesubtul plebei, celălalt, Rousseau, lucra pentru reconstrucția, din temelii cu totul noi, a socialului și mentalului european. Nu Voltaire, conciliatorul versatil și corupt - și nici savanții enciclopediști (d'Holbach, Diderot, Hélivétius, d'Alembert etc.) - ci plebeul Rousseau, care (paradoxal, pentru un atât de cald pedagog!) a

încredințat statului creșterea celor cinci copii, făcând cu o servitoare analfabetă, avea să zguduie mințile și sufletele lumii, pregătind teribilul seism moral, social, politic - tragic și înspăimântător, al finalului de veac 18 și început de veac 19.

Din mormânt, spiritul lui Rousseau i-a condus și povățuit, cu maximă autoritate, pe iacobinii regicizi (...cu toate că Rousseau, **în mod sigur**, n-ar fi votat moartea regelui...) - de dincolo de mormânt i-a vorbit Rousseau unei Europe cotropite de trupele și ideile Revoluției franceze - trupe care-și închipuiau că sunt conduse de un împărat Napoleon I Buonaparte) - și idei cu care se împoțonau niște epigoni insignifianți și impostori ca Barras, Sieyès etc.). Dar și împăratul, și epigonii au servit de portavoce teribilului Rousseau.

De aceea, când încercăm să investigăm, în spațiul limitat al prezentei lucrări, opera pedagogică și, mai cu seamă, de pedagogie juridică, a lui Rousseau, n-avem dreptul să ne mărginim la tratatul de pedagogie aplicată, care este cartea *Emil sau Despre educație* (1762) - ci trebuie să avem în vedere cel puțin încă două scrieri, fundamentale pentru influența lui Rousseau asupra educației revoltate și revoluționare asupra tineretului european:

Contractul social (1762) și *Discurs asupra originii și fundamentelor inegalității dintre oameni* (1755).

Apărută în același an cu *Contractul social*, dar după acesta - cartea *Emil sau despre educație* trebuie considerată ca o revoluție a unor revoluții - conținând, adică, ecurile seismice ale primelor două lucrări (*Discursul*

asupra inegalității - 1755 și *Contractul* - 1762). E o concluzie, după o recapitulare. Nu poți reforma o **societate**, înainte de a reforma, mental și spiritual, **individul**. Căci nu ai cu cine să faci reforma socială și juridică - reforme care nu sunt abstracțiuni, ci viraje teribile în istoria umanității, salturi în gol sau transfigurări mărețe. Deci, reforma Normei sociale trebuie să înceapă cu **reformarea tănărului** (căruia să i se propună, de la-nceputul căii vieții, de când e extrem receptiv, un sistem de norme care să-i permită o evoluție și dezvoltare spirituală liberă, (auto) revelatoare a valorilor îngropate în el de Dumnezeu. Dar educația despre noua Normă nu poate fi făcută decât cu educatori convinși până-n fundul sufletului de eficiența și viitorul prolific al tănărului, prin noua Normă socio-spirituală. Deci,

educația educatorilor - a părinților, în primul rând. Precum spuneau și unii filosofi antici (de la care au preluat ideea renașterii), **omul e bun, de la natură**. Societatea umană rău normată - îl înrăiește, îl pervertește pe tânăr. Tocmai în perioada de dezvoltare interioară, a sentimentelor și pasiunilor, a iubirii de sine și amorului propriu, a observării și studiului societății, prin studiul istoriei, a dezvoltării capacității de raportare rațională la lume, a formării dispozițiilor pentru judecata estetică și morală - societatea rău normată îi oferă tânărului **exemple nedemne de forțele și disponibilitățile sale spirituale**. Și, capac la toate, **educatori răi**. Ei bine, perioada de la 15 la 18 ani, pe care o denumim **adolescență** - este crucială, pentru destinul viitor al actualului tânăr: ori pătrund în el toate viciile lumii - ori Norma Dreaptă.

El poate fi pregătit pentru a iubi din toată inima, cu toată generozitatea - și, deci, pregătit să acționeze social în numele iubirii - sau poate deveni un nenorocit și o secătură nemiloasă, o brută: (p.169 - Cartea a IV-a) *“un om aspru la inimă este întotdeauna nenorocit, pentru că starea lui sufletească nu-i lasă niciun prisos de simțire, pe care să-l dea suferințelor altora.”*

Să nu ne jucăm cu vârsta adolescenței - căci ne jucăm nu doar cu soarta unui om, ci cu destinul configurativ al societății umane proxime: (p.171) *“Modul cum folosim copilăria nu e mare lucru, răul care se strecoară se poate îndrepta, iar binele care se face acum poate să vină și ai târziu. Dar nu e la fel cu cea dintâi vârstă în care omul începe cu adevărat să trăiască (n.n.: adolescența). Vârsta aceasta nu durează niciodată îndeajuns pentru folosința pe care trebuie să i-o dăm, iar importanța ei pretinde o atenție neîntreruptă; iată de ce stăruim asupra artei de a o prelungi (...) împiedicați-l pe adolescent să devină bărbat, în momentul în care nu-i mai rămâne nimic altceva de făcut decât să devină”.*

Da, pentru că s-ar putea să vă îngroziți - de ce va ieși din el. Și vina, evident, nu va fi în primul rând a lui, ci a celor care au sădit în el buruieni otrăvite, iar nu *“moravuri sănătoase, bun-simț, curaj, mari și nobile funcțiuni de înțelepciune și de rațiune, care caracterizează și cinstesc omul, prin acțiunile sale frumoase, prin virtuți, prin îndatoriri în adevăr utile”* (p. 172).

În contextul acestei vârste, prin care tânărul *“își lărgeste relațiile(...) se deșteaptă sentimentul raporturilor sale față de altul și se trezește conștiința datoriei”* - trebuie ca educatorul să-și facă datoria sa - pe deplin. Sau, dacă nu și-o face, să fie sancționat drastic, ca pentru o gravă crimă morală - pentru neîmplinirea datoriei față de larga disponibilitate pentru Raport și Normă a tânărului -

și să fie înlocuit cu un educator bun. Nu trebuie pierdut niciun timp, nicio picătură din porțiunea fermecată a potențialului adolescenței. Totul trebuie valorificat optim, spre optima viitoare ființare a individului-tânăr și a societății, al cărei membru va deveni tânărul actual.

Atenție! Tânărul-individ care, ca om, e o ființă imperfectă, trebuie învățat, spre binele și împlinirea sa fericită, să devină ființă socială, factor iubitor-armonizator social - altfel, nefericit va fi individul, iar societatea, la rândul ei, va fi de schilozii nefericiți, urăcioși, egoiști care, din veninul a-socialității lor, vor dospa germenii distrugerii globale: (p. 162) *”Dacă o ființă imperfectă ar putea să-și fie sieși suficientă, s-ar putea bucura de ceva? Ar fi singură, ar fi nenorocită. Nu concep cum cel ce*

are trebuință de nimic poate iubi ceva; nu concep cum cel care nu iubește nimic poate fi fericit(...) Noi ne atașăm de semenii noștri mai puțin prin împărtășirea plăcerilor lor, cât mai ales prin împărtășirea suferințelor lor(...) Dacă trebuințele comune ne unesc prin interes, suferințele comune ne unesc prin afecțiune.”

Calvinistul (de fapt, panteist-fideist) genevez este nu doar un reformator vizionar și extrem de generos, ci și, paradoxal (dacă ținem cont că doctrina sa i-a influențat decisiv pe iacobinii **atei** de la 1789), un înfocat partizan al atitudinii creștine fundamentale - **mila și iubirea** față de toți și de toate ale vieții terestre - întru armonia desăvârșită a Legii Divine: (p. 164) *”Cum se produce în noi mila, dacă nu transportându-ne în afara noastră și identificându-ne cu animalul care suferă, părăsind, așa zicând, ființa noastră, pentru a o lua pe a lui? Noi nu suferim numai întrucât judecăm că suferă el - căci nu suferim în noi, ci în el. De aceea, nimeni nu ajunge sensibil decât atunci când i se aprinde imaginația și începe să-l ducă în afară de sine.”*

PROF. DR. ADRIAN BOTEZ

Dulce harababură

Prin lentila pe care sarea s-a cristalizat

O carte regăsită în raft.* Trebuie că am citit-o atunci, prin 2005, când a fost publicată prima oară. Așteptase în sertar încă din 1988 să apară, să devină lucru publicat, lăsat să călătorească spre ceilalți.

O citisem și mă frapase proșpețimea scriiturii, mă încântase genul de istorii care dădeau senzația unei memorări, dar ceva îmi spunea că sunt invenție bine gândită, materie structurată cu grijă de prozator. De curând, am întins mâna spre ea și am reînceput lectura și, pe măsură ce înaintam, lumea aceea cu povești stranii, cel mai ades dureroase, privite ca prin ochiul unui copil, prin lacrima unui timp, prin lentila pe care sarea s-a cristalizat, m-a acaparat încă o dată.

E foarte bine ales și titlul culegerii de proze : **Îmi amintesc și îmi imaginez**. De parcă prin această afirmație chiar, autoarea șterge simplu linia de demarcație posibilă între real și imaginar. Între amintire și trucaj, involuntar sau chiar voit, între ficțiune și viața însăși.

Asemănări, amintiri, sugestii, empatii, frânturi de imagini, déjà vu, vise, nostalgii, bovarisme și pierderi, printre toate astea firul poveștii se prelinge, câteodată întortocheat, cât să țină atenția trează și se reîntoarce de unde-a plecat, într-o buclă adeseori neașteptată.

O fetiță privește din înaltul nukului întoarcerea fratelui bunicii, personaj misterios (călător, aventurier purtat prin lume de o dragoste nebună), prilej de descripție a unei lumi de nord, cu anotimpuri și obiceiuri. O întreagă lume condensată într-o povestire în care e vorba până la urmă despre dragoste, despre iubire nebună și rătăcire prin lume. Scriitoarea știe crea misterul acela tulburător (pe care poate că doar Valery Larbaud îl mai crea, în a sa singulară « Fermina Marquez ») în care poveștile se înlănțuie cumva una din alta, creând la sfârșit o senzație de învăluire.

De puține ori am resimțit o asemenea voluptate a căderii în amintire sau, oricum, a plonjării într-o lume care pare a amintirii : valuri, valuri de emoții,

sentimente, dureri și înduioșări venite dintr-un trecut misterios.

Un trecut inventat ? Până unde e rememorare, de unde e pură invenție, pură ficțiune ?

Nu te poți împiedeca să te întrebi căci toată înșirarea de « povești » incită, deopotrivă, curiozitatea de lector și imaginația. E o știință să jonglezi așa, între duioșie și încântare mirifică, inocență, pe de o parte, și durere, tragism pur.

Scriitoarea știe deopotrivă să ne lanseze în decorul înduioșător al unei copilării petrecute într-un nord imprecis, înnobilat de culorile lui septembrie și să ne împlânte cuțitul drept în inimă, prin tragica împlinire a visului copilei care vrea să urce în nuc până la cer.

Descrierile sunt de excepție, de o vizualitate acaparantă dar știm că implică de fapt, toate simțurile. Pipăi și miroși, simți cu toți porii, culorile te lovesc, vântul te biciuește. Spunerile au adeseori ritmici anume, cad ca o sentință dar se și impregnează în minte. « *Eu am trăit în rai. Era cald, parfumat, umed. Oamenii mari îi spuneau « seră » dar eu știam - era raiul »*.

Avem de a face cu o știință tainică de a decoda **nespusul** copilăriei, de a re-simți puterea uriașă a inocenței, frăgezimea sentimentelor, voluptatea imaginilor, jocurile închipuirii.

La un moment dat, ne simțim fericiți ca în fața unui flacon destupat, cu parfum din copilărie, o mireasmă care ne-o readuce. O frântură, un pic, un fir din copilul care am fost.

De ca și cum am avea privilegiul uriaș de a retrăi clipa, de a readuce vraja uriașă, tulburătoare a unui timp trecut și pierdut, de fapt, pentru totdeauna.

Cu această durere a noastră, a tuturor, are de luptat proza Mariane Brăescu.

Ea ne dăruiește până la urmă o lunetă vrăjită, un zar norocos, o cărăruie de acces ca-n lumea Alicei, ea ne dăruiește dreptul de a re-simți, re-bucura și re-suferi într-un anumit fel. Când această carte va fi republicată, fără îndoială mă voi apleca asupra ei și cu ochiul lectorului. Acum am vrut doar să arunc o privire în grădinile melancoliei și să mă bucur de fiorul primăverii, cea descrisă atât de frumos de Mariana Brăescu: « *Mai întâi înceta dintr-o dată crivful, se pierdea undeva peste Prut și-n amețea aceasta zăpada înaltă se trezea retezată direct de la rădăcină. Începea în șuvoaie subțiri să slăbească, se făcea mai galbenă, mai apoasă, până dădea la iveală pământul și cărările vechi de un an. Prin copaci se tăiau crengile uscate și de-atâta căldură apărea câte-o viespe în geam »...*

CLEOPATRA LORINȚIU

*Mariana Brăescu, **Îmi amintesc și îmi imaginez**, Carpathia Press, 2005

NICOLAE BĂCIUȚ

-Stimate Nicolae Băciuț, încep prin a vă mulțumi pentru că ați acceptat invitația de a participa la ediția a doua a unui dialog inițiat și continuat în bibliotecă, acolo unde sălășuiesc mii de cărți, acolo unde frământările interrogative se nasc firesc și pornesc dintr-o nestăvilă curiozitate referitoare la personalitatea, creația, frământările literare și existențiale specifice omului de litere și jurnalistului Nicolae Băciuț.

-Iată o ipostază inedită, aceea de a răspunde la aceleași întrebări la care a mai răspuns un alt scriitor, Valentin Marica. Nu e vorba de o anchetă, ci de un interviu, dar cu aceeași partitură a interogațiilor. Într-un loc în care, dacă ar fi să urmărim gândul unui scriitor care-și imaginea paradisul ca pe o imensă bibliotecă, ar trebui să ne simțim măcar ca într-un mic Paradis, protejați și binecuvântați de cărți. Întrebându-ne cine mai citește, de ce citește, cum citește, când și cât citește? Eu cred în carte, oricâtă supremație ar avea alte tentații, cred în Bibliotecă, oricât de rob sunt al laptopului. Nu știu ce se va întâmpla cu alte generații, dar generația noastră, generațiile care au peste douăzeci de ani, vor apune sub steaua cărții, vor simți și în ultima clipă a (pe)trecerii lor prin lume, foșnetul misterios al paginii de carte.

-Pentru cei care nu au aflat cine este Nicolae Băciuț, vă rog încercați să realizați o scurtă autodefinire, insistând asupra raportului dintre cele două importante preocupări pe care le aveți, meseria de poet și cea de publicist.

-În date seci, Nicolae Băciuț e un ins care și-a făcut de cap, a îndrăznit să citească inimaginabil de mult și și-a dat seama că a citit atât de puțin încât și-ar lua cărți cu el și pe lumea cealaltă, a îndrăznit să viseze atât de mult, încât, ca să-și implinească visele, ar trebui să-i fie îngăduită încă o viață, dacă nu îmi voi lua visele cu mine "dincolo". A îndrăznit să creadă că prin scrisul său ar putea face lumea mai bună măcar cu o lacrimă, a tipărit multe cărți, ale lui și ale altora, a făcut reviste, a pus la cale proiecte și acțiuni culturale neobișnuite, ca să-i trezească din amorțire până și pe cei care au condamnat cultura la moarte prin ardere pe rug.

Am făcut cât am putut, punând la bătaie timpul și puterile mele, talanții care mi-au fost dați, iritând pe mulți prin neostoirea mea, prin neodihna

mea, cu o grabă care mă pune pe gânduri. Oare nu cumva timpul e grăbit cu mine și mă pune la lucru, mai ales după ce am trecut o dată la un pas de moarte?

Nicolae Băciuț e un incurabil bolnav de poezie, respiră prin porii ei cu atâta nesaț că plămâni îi sunt prea mici pentru cât ar vrea s-o simtă în cele mai mici cotloane ale sale.

Nicolae Băciuț e un om fericit, fiindcă i-a fost dat să călătorească prin lume atât cât să-i înțeleagă mai bine rosturile, că a găsit cuvântul care să-l mântuie.

Nicolae Băciuț e un om nefericit, pentru că n-a reușit mereu să se facă înțeles, că au dat cu pietre în el cei în care a dat cu pâine, că l-au trădat cei

pe care i-a ajutat să nu rătăcească.

Cât despre raporturile poeziei cu jurnalistică – ele s-au împăcat bine, au pactizat. Jurnalistul a fost un generos, l-a purtat pe poet peste tot unde există taine ale vieții, iar poetul l-a răsplătit, dându-i mereu idei și metafore ca să facă din publicistică nu o efemerită, ci un document de viață fără termen de expirare, cum se-ntâmplă, de obicei, cu cea mai mare parte a publicisticii de toate zilele.

-Desigur, atât exercitarea vocației poetice cât și valorificarea tentațiilor jurnalistică se realizează cu eforturi creatoare. Ce loc deține creația în viața dumneavoastră? Este creația rezultatul unui încrâncenat efort creator sau este rezultatul unui moment inspirațional unic și de nerepetat?

-Eu cred în inspirație, cred în cuvântul care vine de la Dumnezeu. Nu cred în făcături de niciun fel. Fără credință, poetul nu ajunge niciodată pe drumul său, oricât de entuziast ar fi de ceea ce-i iese în cale. Scrisul nu poate veni decât din trăire adevărată. Oricât de bine ai mima trăiri autentice, când aduni cenușa, aceasta nu-i decât cenușa unui foc de paie. Ați comparat cenușa lemnului de brad cu a celui de fag? Dar cu cea a unor uscături?

Diferența e fundamentală și vine nu doar din intensitatea cu care are loc arderea, ci și din strălucirea jarului încins. Creația, oricât vi s-ar părea de prețios spus, e însăși viața mea. Scriu zilnic, lucrez cu toate ustensilele, cu bucurie, cu uimire, cu emoție, cu sinceritate. Scrisul e ca o rugăciune, trebuie să aibă în fiecare zi loc în viața ta. Poți să nu te rogi într-o zi, fiindcă nu ai timp sau fiindcă Dumnezeu te-a cam neglijat?

Nu sunt nici încrâncenat, nici "ambetat" la masa de scris. N-am scris niciodată în aburii alcoolului. Scrisul e luciditate, până și atunci când el

vine de la sine, iar tu, biet scrib, nu faci decât să-i materializezi în cuvinte unduirile.

De aceea s-ar putea părea că am scris mult. Zeci de cărți – poezie, publicistică, jurnale (inclusiv de călătorie), într-un continuu dialog cu lumea. Eu nu scriu pentru altcândva. Eu scriu pentru acum. Dacă scrisul meu va trece și granița timpului cu care am fost contemporan, va însemna că el n-a fost “conjunctural”, că nu s-a îndatorat prea mult clipei efemere, că și-a luat și o ... fărămă de eternitate.

Poezia are un statut aparte. E un gen privilegiat. Îți dă o stare de spirit inegalabilă. Atunci când îți vine, pur și simplu, să scrii, fără niciun fel de constrângere. Nu o poți compara cu nimic. Cu siguranță, doar Dumnezeu, atunci când a făcut lumea, a avut astfel de trăiri. Pentru că trebuie să admitem că noi suntem făcuți după chipul și asemănarea sa.

-În răstimpul evoluției dumnevoastră artistice, a trecerii de la un volum de poezie sau proză la altul, ați cunoscut momente de poticniri creatoare, posibile trădări ale destinului creator?

-Când scrii poezie, nu scrii cărți. Scrisul “programatic” e un nonsens pentru poezie. Cum să spui: “Lucrez la o carte de poezie?” Adică, ce faci, te apuci și scrii, poem după poem, la comandă, ca să aduni de-o carte? Te poți poticni între un poem și altul, poți avea gestații mai lungi, ideile pot arde mocnit până se transformă în flacără poetică. Poemele, dacă au valoare, pot trece dintr-o carte în alta. Fiecare poem e o carte. E o lume.

O carte de poeme e mai mult dimensiunea temporală a scrisului. Poetul revine asupra unei idei, a unei stări, a unei emoții sau revin ele și-l copleșesc în alte reverberații lirice.

Pentru mine, asumându-mi condiția scrisului ca mod de a fi în lume, nu există... pauze. Schimb doar genul. Dacă mănânci în fiecare zi friptură, la un moment dat de saturi de friptură, nu mai vrei. Așa umplu și eu “golurile” în care nu mă vizitează poezia. Scriu altceva, dar nu părăsesc teritoriile literaturii.

Sigur, nu poți scrie mereu texte la înălțimea la care visezi. Sunt zile mai faste, mai puțin faste, cu mai multă sau mai puțină inspirație. Nu suntem alcătuiți din mecanisme care să funcționeze mereu, în aceiași parametri, în felii de 24 de ore. De aici fascinația vieții, minunea scrisului.

Nu te poți poticni câtă vreme crezi în scrisul tău, oricâte firești îndoieli și nemulțumiri ai avea. Dar acestea sunt binefăcătoare, sunt provocatoare, îți impun să intri în competiție cu tine. Din îndoială se pot naște lucruri noi. Îndoiala și încrederea trebuie să fie mereu în balans, în talgerele creației. Îngâmfarea, încrederea nețărnută în propria operă sunt periculoase, suspecte. Un scriitor care se

declară pe deplin mulțumit de ceea ce a scris e un scriitor terminat.

-Pornind de la principiul lui Miquel de Unamuno care scria: “pentru a vorbi cu alții suntem obligați a vorbi mai întâi cu noi înșine”. Vă întreb dacă există un izvor universal și nesecat al creației? Un demiurg inspirațional care răstoarnă idei și cuvinte potrivite peste oameni aleși?

-Izvoare nesecate ale creației suntem fiecare în parte. Fiecare suntem un univers, mic, dacă vrei, dar la fel de necuprinzător ca și universul mare. E firesc ca înainte de a-i descoperi pe alții să ne descoperim pe noi înșine. Să vorbim cu noi înșine. E un dialog obligatoriu, altfel vom fi izvoare tulburi, care nu-și vor găsi niciodată limpezimea. Trebuie să te cunoști bine pe tine că să-i poți cunoaște pe ceilalți. Trebuie să ne punem nouă întrebări, să găsim răspunsuri care să poată fi bune și altora.

Dar cât de greu e să ne dăm seama cine suntem, de unde venim și unde mergem? Cât de greu e să ne definim, să ne rostuiem pentru a ne putea rosti! Ca să fim noi înșine, nu niște închipuiri ale noastre, nici minciuna altora. Și, Doamne, cât de ușor putem cădea în păcatele lumești ale trufiei, mândriei...

Nu împarte nimeni harul decât bunul Dumnezeu. Ne dă cu carul, cu paharul..., cum spune un vechi cântec. Putem risipi carul și drămii paharul. Dincolo de toate e o trudă fără seamăn. Nu abandonezi scrisul doar pentru că tocmai ai impresia că ai scris o capodoperă sau ai scris mai multe capodopere și te poți culca pe o ureche. Scrisul nu-ți dă tihnă și nici odihnă.

Câtă vreme simți că ai ceva de spus, e obligatoriu să nu te dedai leneviei.

Scriitorul nu are timp liber. Are doar libertatea timpului care i s-a dat!

-Mă îndeamnă gândul, să deschid un subiect fierbinte din domeniul antropologiei literare. Cercetătorii antropologiei literare discută despre existența a două tipuri de deontologii: o deontologie a producerii textelor literare și o deontologie a lecturării lor. Credeți că avem nevoie de o etică a scrierii și o etică a citirii operelor literare?

-Ar trebui să fim înconjurați de deontologii. Să înmulțim binele și să facem doar lucruri utile. Să convenim la acea morală, la acele norme care să nu ne facă nici nouă, nici altora rău. Firește, trebuie să credem în deontologia scrisului și să acceptăm o deontologie a cititului. Deși nu stau pe aceeași treaptă. Unui scriitor moral – mă refer la operă – ar trebui să-i corespundă un cititor moral, unui scriitor inspirat, un cititor inspirat. Dar responsabilitatea primă, obligatorie, e a celui care scrie. Lectura, oricâtă deontologie ar presupune, oricâte coduri, reguli, rețete, are și toate libertățile. Pentru că niciun cititor nu seamănă cu celălalt. Opera e

aceeași pentru toți, cititorii sunt diferiți, mai tineri sai mai în vârstă, mai pasionați sau mai plictisiți, mai educați sau mai săraci cu duhul, mai motivați sau nu...

Dar e aberant ca un poem, de pildă, să fie citit ca o formulă trigonometrică. Să însemne pentru toată lumea același lucru. O astfel de operă literară e săracă, nici nu merită prea multă atenție. Cititorii pot înnebila sau întina prin capacitatea lor de a recepta o operă.

Fiecare găsește ceva pentru sine, se regăsește în ceva, nu toți în același lucru. Emoția cititorului nu e un element chimic care să se combine standardizat cu un text.

Un text literar, din orice gen, nu trebuie să-și epuizeze înțelesurile. Așa au apărut operele nemuritoare, nepieritoare.

-Scenariul discuției noastre întâlnește o temă delicată legată de rolul modelelor în viața unui scriitor de succes. Au nevoie marile genii de modele umane inspiraționale? Există vreo personalitate a literaturii și culturii naționale sau universale care v-a îndemnat să purcedeti pe tărâmul artei scriitoricești?

-Trăind în provincie, fatalmente, modelele sunt cele din preajma noastră. Modelele literare au un regim aparte. Pentru că nu poți avea modele, în sens strict, decât cu măsură și cu precauție, pentru a evita să devii, lucru foarte grav, epigon al unui model, indiferent care ar fi acesta.

Eu n-am avut modele literare, am avut mai degrabă modele morale. Pe traseul existenței mele s-au aflat câțiva oameni la care m-am raportat și care mi-au influențat modul de gândire, lecturile, gustul literar, judecata critică, arta de a fi în lume, ca om, ca scriitor. Poate sunt mai mulți, dar "lista lui Băciuf" îi are, în ordine, pe Virgil Rațiu, la Bistrița, pe Ion Vlad, Ion Pop, Ioana M. Petrescu, Liviu Petrescu, în Filologia clujeană, pe Romulus Guga, la "Vatra" și pe N. Steinhardt, din clipa în care l-am cunoscut și până acum. El mi-a dat forță și credință să nu rătăcesc. De la fiecare am luat câte ceva, de la fiecare am învățat multe, i-am avut ca repere ale formării și devenirii mele literare.

Alături de ei sunt foarte multe nume care mi-au îngăduit să mă mișc în mediile literare din cele trei orașe – Bistrița, Cluj-Napoca și Târgu-Mureș – în care am încercat să dau rost și sens elanurilor mele literare.

Nu cred că "marile genii" au nevoie de modele. Ele fiind genii, au precocitatea lor, de cele mai multe ori, devenind ei înșiși modele.

Nu m-a îndemnat nimeni să scriu. A fost un impuls concurențial, pe care l-am resimțit atunci când fratele meu mai mare, Grigore Băciuf, acum medic, prorector la Universitatea de Medicină din Cluj-Napoca, a început să scrie. Am vrut să-mi dovedesc, el fiind mai bun decât mine în toate, că și eu sunt în stare să scriu versuri. Din păcate sau din fericire, el s-a lăsat de scris repede și eu nu m-am mai putut opri din scris.

De încurajat m-au încurajat mulți care au scris despre cărțile mele, care au făcut observații pe marginea acestora. M-a încurajat sinceritatea celor din preajma mea, eu nefiind chiar lipsit de judecată critică încât să nu-mi

dau seama de locul meu într-ale scrisului. Un m-am îmbătat niciodată cu apă!

Spre deosebire de alți confrăți cu care am pornit la drum în literatură, eu am rămas singur maratonist. Unii au abandonat, alții au lăsat-o mai încet. Am avut parte și de câteva circumstanțe favorizante: am ucenicit la "Echinox", la "Vatra", am avut o bursă în SUA, în 1990, când de-abia ieșisem din calvarul ideologiei roșii, am descoperit fascinația televiziunii, cu care am cunoscut în fiecare zi altă lume. Ca scriitor, televiziunea a fost o experiență decisivă.

Mi-au fost aproape Î.P.S. Andrei, arhiepiscopul Alba Iuliei, prin care am reușit să pășesc în cele mai importante locuri sfinte de pe pământ. Și să călătoresc altfel spre mine însumi!

M-am bucurat, la Târgu-Mureș, de amici cu vocația prieteniei – Mihai Sin, Lazăr Lădăriu, Valentin Marica, Mariana Cristescu, Răzvan Duncan.

Am devenit eu însumi un fel de "model" pentru cei care doreau să-și încerce puterile pe tărâmul culturii – în literatură, pictură în primul rând, creându-le condiții de afirmare, de manifestare, de confruntare cu publicul.

-Care este părerea dumneavoastră despre generația contemporană de scriitori români? Se află tinerii autori în miezul unor frământări creatoare menite să dea naștere unei literaturi valoroase?

-Trăim vremuri contradictorii. Deruta a devenit normă, neîncrederea – în politică, în promisiuni, în amici, în noi înșine – patologică.

S-au schimbat radical parametrii în care ne găseam echilibru, cu toate dezechilibrele ideologice. Bătrânii, venerabilii scriitori de-abia se pot susține pe ei înșiși, ca să mai poată face loc celor tineri, care trebuie să se ajute singuri. Nu mai sunt publicații, edituri "de Stat", nu există o politică

coerentă de susținere a culturii, a literaturii, a celor mai tineri artiști, scriitori.

S-au schimbat și terenurile de manifestare – dacă o carte se publică în câteva zeci de exemplare și ajunge necitită în rafturile cunoștințelor și rudelor, rămâne ca Internetul să fie și bibliotecă și sală de curs și club de distracții.

Dacă e să ne luăm după numele care circulă pe diverse site-uri, se scrie foarte mult în România, sunt foarte mulți scriitori, inclusiv sau mai ales tineri. Dar vocile sunt scăzute, imperceptibile pentru publicul larg, chiar și pentru publicul specializat, calificat, educat. Nu se scrie rău, se scrie... corect, dar încă n-am simțit o stare poetică nouă, una care să atragă atenția că s-a schimbat ceva, că niște autori au reușit să revoluționeze limbajul poetic, nu prin vulgarități, nu prin exhibarea sexului, ci prin coduri noi de receptare și lectură a lumii.

-Ce loc trebuie să ocupe lectura în procesul de formare a noilor talente literare? Credeți că un ridicat apetit spre lectură poate fi o condiție esențială în procesul formării unor scriitori valoroși ?

-Lectura trebuie să ocupe primul loc, să le ocupe tot timpul. Celor care doresc să devină nu doar cititori, ci și autori de carte. E de neconceput un scriitor adevărat, de valoare, fără cultură. Fără cultură, deci și fără lectură, talentul se ofilește, oricât de strălucitor e el la întâlnirea cu literatura. Un scriitor ignorant e un nonsens. Dacă e ignorant nu e scriitor. Poate fi grafoman, poate câștiga chiar oareșce notorietate, dar nu va însemna, finalmente, nimic pentru literatură, decât un episod trist, pentru că un scriitor ratat, din orice motive, inclusiv din cauza culturii sale precare, e un lucru trist. Un strungar ratat e un strungar ratat și atât. Găsește o altă meserie și își găsește un loc în viață. Dar o operă literară, un destin literar ratat ne umplu de mâhnire. Puteau să mai coloreze universul cu ceva, scriitor și operă, ținându-se de mână. Mai puteau îmbogăți dicționarul de sentimente cu niște cuvinte noi, pentru că orice operă literară este un unicat.

Setea de lectură e contagioasă, în preajma ei, foarte aproape stă setea de scris. Citind, poți să descoperi în tine miracolul de a înțelege lumea cu adevărat, miracolul de a putea, la rândul tău, să fii creator de lumi.

Citind, câștigi discernământ, îți limpezești apele, poți distinge mai ușor binele de rău, urâtul de frumos, poți să-ți modelezi fraza proprie, poți să-ți găsești propria voce.

Oricât de fascinantă ar fi biografia cuiva, ea rămâne o biografie și atât, dacă nu există educație, pe lângă talent, ca să pună în operă această biografie.

„Ce viață de roman am avut”, mai exclamă unii. Așa o fi, dar simpla experiență de viață, fără instrumentele scriiturii, nu devine literatură.

-Descrieți, în câteva cuvinte, relația, scriitorului, jurnalistului și omului de cultură, Nicolae Băciuț cu bibliotecile în general și cu Biblioteca Județeană Mureș, în special:

- Bibliotecile sunt pentru mine biserici. Intri în ele, găsești o carte sfântă și te rogi. Cititul e rugăciune pentru a fi mai bun, mai frumos, pentru a putea trăi la înălțimea darului primit – să nu uităm că suntem făcuți după chipul și asemănarea creatorului!

Mi-am avut bibliotecile mele – începând cu biblioteca din casă, în care am adunat singur, carte cu carte, urmată de biblioteca școlii, cu cea a orașului adolescenței, unde atrăsesem atenția prin ambiția mea de a citi toată biblioteca, apucându-mă dintr-un colț și luând cărți cu metru! Biblioteca din Universitate m-a protejat, mi-a asigurat un loc, rezervat, unde nu întârziam niciodată la întâlnirile cu cărțile.

La Târgu-Mureș, în județul Mureș, bibliotecile mi-au devenit partener, împreună transformându-ne în agenți de promovare a cărții, a cititului.

Ca o disperare a celui căruia nu-i mai ajunge timpul pentru citit, în biblioteca sa fiind cozi lungi de cărți care așteaptă să fie citite, pe lângă cele peste o mie de cărți pe care le-am citit și de câte trei ori, pentru a le pregăti pentru tipar.

Acum, biblioteca de acasă a ajuns neîncăputoare. Am deschis o filială în pivniță, sub protecția colecției de vinuri pe care o am, și una în garaj.

Visez,, de voi mai apuca, în casa mea natală să transfer o parte din cărți pentru că odată, odată ca niciodată, poate se gândește cineva să amenajeze acolo o casă memorială. Orice-ar fi, rămân fruntaș în locul meu natal, nu am altul să mă întrecă, pentru că sunt singurul scriitor, pe lângă venerabilul Grigore Pletosu, teolog, dar și promotor al lui George Coșbuc în anii formării sale.

Luați-o cum vreți, chiar și ca o glumă, dar de ce să n-am dreptul să visez? Oricum, nu voi vinde niciodată casa părintească și sper ca nici urmașii mei să n-o facă. Și, cum nici eu nu sunt veșnic, trebuie măcar să aspir la un licăr de veșnicie într-o casă care să mărturisească despre un scriitor al locului, în care să descopere lucruri care tot mai rar vor fi putea fi etalate într-o casă memorială, câtă vreme, computerul adună aproape tot zbuciumul unei vieți de scriitor, fără însă a aduce cu el și imaginea trudei, a râvnei, a speranței și disperării în căutarea cuvântului ce exprimă adevărul.

Mai e ceva ce trebuie spus, legat de relația mea cu bibliotecile – eu nu doar iau cărți din raft, ci și așez cărți în raft, cărți pe care-mi pun cu emoție și speranță numele, în așteptarea unui cititor.

LILIANA MOLDOVAN

Malta : o țară exotică, atrăgătoare și de neuitat

Nu am crezut niciodată în existența unor destinații turistice de vis, așa cum sunt cele descrise în reclamele publicitare. Nu am crezut în forța de atracție a unor locuri, a unor spații geografice sau a unor centre urbane încărcate de istorie și mustind de simboluri străvechi.

Dar m-am înșelat. După ce am vizitat Malta, după ce m-am plimbat pe străduțele înguste și cochete, ce șerpuiesc prin orașe ca : Valetta sau Victtoriosa, am înțeles, odată pentru totdeauna, că există spații turistice care satisfac orice pretenții, există locuri care nu sunt în stare să dezamagească pe nimeni.

Înconjurată de apele neliniștite ale Mării Mediterane, republica malteză se prezintă ca un arhipelag format din 6 insule de calcar, din care doar trei sunt locuite.

Situată la 93 de km distanță de Sicilia, Malta este cea mai mare dintre insulele ce compun uimitorul arhipelag maltez și este străjuită de două insule mai mici: Gozo și

Comino.

Dacă insula Gozo se mândrește cu un peisaj plin de verdeață și oferă turiștilor un relief format din podișuri înalte ce sunt brusc tăiate de faleze stâncoase și elegant stratificate, Comino atrage atenția prin aspectul sălbatic al țărnelor. Fiind o insulă extrem de mică, Comino are o populație redusă, formată din câteva familii. Insula e asaltată de turiștii care apreciază magnificele peisaje marine și sunt fermecați de uimitoarea frumusețe a „Lagunei Albastre”.

Dimpotrivă, turiștii care apreciază vestigiile istorice aleg ca obiective insula Malta sau mai mica insulă Gozo. Aceasta din urmă impresionează prin vestigiile megalitice și prin templele sau bisericile

creștine, care răsar pretutindeni. Monumentele religioase sunt înconjurată de fortificații solide iar orașele sunt „în-zestrate” cu biserici și diferite clădiri adminis-

trative sau hoteliere. Capitala insulei Gozo a fost botezată după numele reginei britanice, Victoria. Orașul Victoria este străbătut de o sumedenie de

străzi înguste și întortocheate, pe care reușești să te strecoari cu dificultate dar care îți oferă prilejul unic de a admira spectacolul razelor de soare ce își împrăștie lumina peste sute de clădiri înghesuite una în alta și construite din blocuri de calcar de culoarea mierii.

Într-adevăr, indiferent că te afli în fața celebrei „Ferestre Albastre”, care îți oferă o nouă perspectivă asupra Mediteranei, sau te găsești în miezul unui oraș maltez, ești permanent urmărit de razele unui soare ucigător care îți oferă totuși o lumină blândă, liniștitoare și extrem de clară, ce te împinge să observi frumusețile geografice și comorile istorice ale insulelor malteze.

Misterioasă și primitoare, Malta, cea mai mare insulă din arhipelagul cu același nume, are o istorie îndelungată. Primele semne de civilizație, descoperite aici, datează din mileniile 3-4 î.H. Mărturie stau templele megalitice ridicate în perioada neoliticului și vizitate astăzi de mii de turiști.

Legendele povestesc că Sf. Apostol Pavel ar fi sosit în Malta pentru a răspândi creștinismul. Rădăcinile creștine sunt adânci și solide în Malta. Orașele și satele acestei țări sunt exemple vii ale întrepătrunderii sacrului cu profanul. În consecință, printre plajele frumos amenajate, printre hotelurile atrăgătoare și diferitele rămășițe arhitectonice sau urmele civilizatoare ale culturii britanice imperiale, se ridică mândre și impunătoare templele și bisericile catolice malteze. Catedrala „Sf. Ioan” din Valletta - capitala Maltei - este probabil cea mai cunoscută dintre ele. Ridicată în 1577, impunătoarea catedrală din capitala malteză șochează prin discrepanța dintre exteriorul sobru și interiorul migălos decorat, care abundă în elemente decorative baroce. Surpriza cea mai mare o oferă pardoseala. Constituită din plăci de marmură viu colorate, ce redau blazoanele nobililor cavaleri maltezi, pardoseala ascunde mormintele unor persoane însemnate care au făcut parte din Ordinul Cavalerilor de Malta. La intrarea în catedrală, te

izbește mormântul artistului Mattia Pretti, care a pictat bolta acestei mărețe biserici. Desigur, mormântul este adânc îngropat în pardoseala viu colorată, peste care astăzi pășesc, cu evlavie, mii de turiși. Catedrala adăpostește celebra pictură a lui Carravagio, „Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul”, și uimește prin vitraliile viu colorate ce apără înalte ferestre ale edificiului.

Veche, impunătoare și faimoasă este Biblioteca Națională Malteză. Situată în Piața Republicii, din Valetta, biblioteca are un fond de carte numeros și valoros, dintre care se distinge colecția de manuscrise și documente donate de Ordinul Cavalerilor Ioaniți. Biblioteca națională se învecinează cu celebrul „Teatro Manoel” și cu „Palatul Marilor Maeștri”, construit în 1569 și transformat în reședință oficială a Cavalerilor Maltezi. Astăzi, clădirea impunătoare a Palatului Marilor Maeștri adăpostește Președinția, Parlamentul și Sala Armelor.

Oraș înconjurat de solide fortificații, Valetta a fost ridicată de Cavalerii Ioaniți, în secolul al XIV-lea, ca oraș fortăreață menit să se opună atacurilor otomane. Înconjurat de ziduri înalte, orașul este format dintr-o rețea de străzi înguste pe care se înșiră, una după alta, clădiri administrative, muzee și locuințe decorate cu celebrele balcoane din lemn, colorate în verde sau în roșu. Nicio clădire din Valetta nu este așezată la întâmplare, după cum nu este întâmplătoare lipsa transportului public din capitala Maltei. Adorabilele autobuze portocalii, care fac legătura între orașele malteze, se opresc la Poarta impunătoare a capitalei Valleta, De aici, orașul poate fi străbătut în mers, până se ajunge la port. Turiștii care străbat capitala se pot relaxa și odihni într-una din cele trei grădini publice ale orașului : „Grădina Hastings”, „Grădina Barrakka de sus” și „Grădina Barrakka de jos”.

Malta, o țară extrem de mică, cu un relief neprietenos, format în cea mai mare parte din teren calcaros și pământ arid, are multe de oferit : de la frumusețea plajelor cu nisip auriu și a celor stâncoase, la țărnițele vegheate de iahturi luxoase, de la tradiționalele sate de pescari, cu oameni veseli care străbat Mediterana în coloratele bărci numite „Luzzu”, de la monumentele ridicate de Cavalerii Maltezi, până la hotelurile cu arhitectură prietenoasă.

Cu un climat specific mediteranean, cu peisaje marine care îți taie respirația, cu orașe fortificate încărcate de istorie, cu stațiuni moderne și oameni primitivi, Malta te întâmpină cu multe alte minunate surprize. Aceste locuri exotice merită vizitate, această lume de vis merită admirată iar impresiile culese dintr-o călătorie în Malta, merită un loc de cinste în tolba cu amintiri a fiecăruia dintre noi.

LILIANA MOLDOVAN

Gustul de a fi

Îmi amintesc -
mai sus de casa bunicii,
pe deal, cresc mormintele
zeificate sub zăpezile amintirii
clopotul sună a întâlnire. morții cu
viii se privesc paralel
printre lacrimi
eu copil. știu să mă mir
mușc dintr-un măr
crescut din trupul bunicului
cocoșul întârziat cântă a lepădare
amiaza-i fierbinte de ger
cimitirul e-n sărbătoare
eu copil, gust cu nesaț din
trupul bunicului măr.
îmi amintesc -
iarna pământul miroase
a fărâme de buze și ochi
a gutui de gheață-nfloriți
a fân aburind sub iesle de prunc
la mormântul bunicului crește un măr
cu ochii-l cuprind în brațe și-mi spun
tu ai crescut, bunicule, în esențe
care mă cheamă
voi fi și eu cândva miros și gust în iarnă
acum știu doar să mă mir!

LUCIA DĂRĂMUȘ

Pauză intermediară

Ți-e somn.
Omul trebuie hrănit la ore fixe
Ca să-și regenereze porii.
A distruge o formă nu înseamnă a strivi tot ce
înconjoară,
Imaterialul.
Ne face să pășim mereu cu încredere în apele
din noi
Și așa pășim mereu de când
Ne-am întors din naștere înapoi.

Goluri

Rațiunea de a fi un gol
Sau cea de a fi omul din fața ta,
Celălalt, altul.
Dacă sapi în cel de lângă,
Sapi în tine de fapt o groapă urlătoare,
Goluri azvârlite în fiecare ca un bulgăre de
zăpadă,
Păsări atârinate deasupra capului ca cele din
hârtie,
Întoarse pe dos.
Dacă ai fi vrut să zbori, nu ai reușit.

ALEXANDRA EMILIA BUCUR

„Mi-am luat Inorog”

Vatra veche dialog cu AURORA-SPERAŢA CERNITU

În fiecare dimineaţă, în drumul meu spre serviciu, trec pe lângă Galeria “Arta”. Arunc de fiecare dată o privire somnoroasă dincolo de vitrină. Era spre sfârşitul toamnei când l-am văzut cu coada ochiului. Am traversat cu pas grăbit şi mi-am lipit nasul de geam. Era cel mai frumos cal pe care îl văzusem vreodată: alb, cu coama în vânt, alergând pe un cer sângieriu. Purta în frunte un corn. Am intrat în galerie, unde mă aştepta o întreagă poveste: arlechini, Don Quijote, păuni, măşti, cai măiaştri şi... el. Mai presus de personajele atât de familiare visurilor mele, culorile mă atrăgeau de parcă ar fi fost vrăjite. “Bună dimineaţa! Nu vă supăraţi, cine mi-a pictat sufletul?” “Speranţa. Aurora Speranţa”.

Aşa a început totul. Am cunoscut-o pe Doamna Culoarii Sufletului Meu, am stat de vorbă, am râs, am împărtăşit impresii despre o altă mare iubire pe care ne-o descoperiserăm a o avea în comun: Veneţia. Şi... Mi-am luat Inorog.

Tronează acum deasupra patului şi sufletului meu.

Ana-Maria Marta: Când aţi realizat prima dată că aţi devenit artistă?

Aurora Speranţa: Poţi privi viaţa ta ca pe o hartă, semnele şi însemnele sale poartă uneori semnificaţii ce se pot lăsa citite peste timp. Stabilizezi într-un anumit sens evenimentele în „legende”, sentimentele identifica-se-vor cu roşul, mersul la şcoală – albastrul uniformă, revolta adolescentină – oranjuri flamboaiante, seninul revelaţiilor – bleu-vert-lautrec, galbenul napoleon fiind rezervat solarului varatic, albul – zăpezilor transparente... Ei, uite că se poate improviza, însă nu acolo se află zarva sufletului sau mai bine spus, nu doar acolo. Există stări reper, există un potenţial uimitor în reconsiderarea evenimentelor trăite – aici rezidă într-un anumit sens sporul într-o creativitate al artistului... Firul vieţii îţi poate deveni un fir al Ariadnei, însă numai în confruntarea cu prezentul. Acesta este cel care ne mângâie tălpile asemenea unei terra ferma, e stânca ce nu ne lasă să mărşăluim în derivă, ci, dimpotrivă, susţine ferm privirea noastră întru descifrările trecutului şi deschiderea senină înspre viitor. Momentul botezului meu ca... artistă... e o stare, o simţi, o trăieşti, dar nu poţi să spui că începând din acest moment eu am devenit artistă.

Pictorul are ceva special. El e modest în sinea lui. Se simte uneori ieşit din rând, nu din lipsa încrederii, ci din căutări permanente. Artistul e scormonitor, într-o veşnică alertă. Când simţi acest lucru înseamnă că eşti artist, iar cercul oamenilor care sunt prinşi în şi de tumultul artei tale se lărgeste.

Mi-am dat seama de „timpuriu” că am un har, acel „ceva”, care te face să

ieși din rând. N-am pic de modestie când afirm asta, vedeți? Da. Recunosc. Dintr-un început am știut că... înseamnă. Dintotdeauna lucrurile închipuite de mine erau păstrate cu aceeași iubire și grijă cu care fuseseră create.

Admirația pe care o capeți de la adulți îți aduce bucurie, nu îți aduce îngâmfare, iar bucuria te

responsabilizează și începi să cauți, să afli mai mult, să știi și să plinești. Da, găsesc foarte potrivită această vorbă, a plini, căci a crea poate fi o umplere, dar nu înspre saturație, sațietate, ci întru împărtășire, întru dăruire.

- Oare „copiii răsfățați” ai artei visează ca noi ceilalți? Întotdeauna m-am întrebat dacă un poet visează în versuri, un muzician în note...?

- Nu cred că am avut vise în alb-negru. Subconștientul meu sau lumea visului meu, adâncul acela are o paletă foarte bogată. Fabulosul din lucrările mele acolo își are rădăcina, multe dintre temele împlinite din acel interior își trag sevele: „Mărul mărului”, „O lună în plus”, „O mie și una de nopți într-o zi cu tine”, „Cum poți să-nclini o cupă și ea să nu se verse”, „Încercând să-și facă raiul promis”, „Visul inorogului”, „Altă Evă”, „Harnic, darnic duh”... Bunăoară, lucrarea „Încercând să-și facă raiul promis” a pornit de la un astfel de nimb oniric – când ajungi în rai ești împăcat, ești mântuit, fără regrete, ești așezat, nu resemnat. Poate fi un ideal și al omului pe care îl vedem ticăloșit, dar care aspiră la această stare a raiului, și el poate visa raiul, un rai care nu-și câștigă realitatea decât prin povestire, prin destăinuire. Visul pictorului se transformă în tablou, el se destăinuie prin așezarea ideii în culoare.

- Ce faceți când nu pictați?

- Când nu pictez, tot pictez, oriunde aș fi. Conversațiile se îndreaptă tot spre culoare, culoarea cuvintelor, în salturi cromatice semnificațiile devin poezie – poemul-pictat, pastel-acuarelă...

Văd lucruri pe care alții le văd mai greu sau nu le văd deloc. Îmi place să mă plimb, e fascinant să prinzi un cadru nu doar dintr-un peisaj, ci din tot ce îți este la îndemână, în preajmă sau îți iese în întâmpinare: o

conversație, vorbe schimbate între trecători, scânteia unui lucru ce pare comun, obișnuit, dar devine vizibil când atenția ta îl scoate la lumina...

Mi-a rămas în minte acest gând leonardesc: *pittura è una cosa mentale*. Nu ești în fața șevaletului tot timpul, însă nu înseamnă că nu pictezi. Îmi place să citesc, să mă plimb, să

călătoresc, să mă întâlnesc cu prietenii, să povestesc, să adun. În general adun subiecte pentru pictură, sunt crâmpie de stări, de imagini noi care îți rămân în minte. Uneori un simplu cuvânt care are har mă poate conduce către o nouă temă.

Îmi place mult să călătoresc și să descopăr spații noi. Fiecare colț nou întâlnit are un miraj, o prospețime a lui, care îți ține atenția trează. Nu numai locurile noi îmi aduc bucuria descoperirii lor, ci mai ales oamenii, este miraculos ce taine, ce universuri poți descoperi în fiecare ființă pe care o întâlnești. Te îmbogățești cu fiecare nouă cunoștință, cu fiecare gest care vine în întâmpinarea Celuilalt, e de ajuns doar să îți lași deschise ferestrele sufletului. De curând, am fost protagonista expoziției „Al di sopra del Labirinto” în cadrul Institutului Român de Cultură și Cercetare Umanistă din Veneția. Am avut prilejul să cunosc oameni cu suflet frumos – vizitatori curioși, artiști și artizani locali, turiști, o mare de oameni în căutarea bucuriei. M-am simțit onorată să fiu găzduită în spațiul ce poartă amprenta savantului Nicolae Iorga - Palazzo Correr. Este un arc peste timp să constați roadele gândului său de început. Mărturisea în discursul lui de inaugurare: “Ai noștri vor veni aici, vor sta în aceste încăperi pline de amintiri, vor contempla de la ferestrele largi întinderea roșie a acoperișurilor și întinsele orizonturi. Vor coborî apoi pe cele mai frumoase străzi din lume și vor rămâne ore îndelungi în fața pietrelor în care e întruchipat Dumnezeu frumuseții eterne. Iar când vor reveni în patrie, ceva din Veneția îi va însoți”. În aprilie 1930, Nicolae Iorga spunea “Ușile sunt deschise, să intre lumina”.

Astăzi poți să constați că există un public italian interesat de cultura română, iar bursierii români găzduiți de Institutul Român de Cultură și Cercetare Umanistă din Veneția te uimesc prin setea lor de cunoaștere și bucuria de a-și împărtăși din zestrea proaspăt căpătată.

- Ați atins vreodată clipa disperării: lipsa de inspirație, acel moment în care scriitorul aruncă mașina de scris pe geam, soprana rămâne fără voce, clipa în care timpul pare că se oprește în loc?

- Omor tristețile din fașă, firește că am momente de „genunchi moi”, cad, dar mă ridic. E dificil să-ți păstrezi blândețea și bunăcuviința intacte, atunci când ești atacat de clipa disperării. E greu să ieși din gheara aceasta hulpavă dacă nu ai schelăria bună. Slavă cerului, a mea e din oțel armat. Nu-i ușor să pui jos (o) Speranță, par vanitoasă când rostesc astea, dar chiar mă bucur de acest

privilegiu al schelăriei tari. E greu de unul singur să alungi din fața ta șovăiala, dar dacă ți-ai aflat calea nu te mai poți rătăci. Pe strada mea nu se ia lumina.

Sunt momente grele, în care toate ingredientele care te-au ajutat nu te mai slujesc, nu te mai înțelegi pe tine, timpul acesta nu este foarte lung, dar intensitatea lui e foarte puternică, e ca un seism, ai senzația că ai pierdut viața. Clipa e atât de grea, că nu o mai înduri, momentul e adânc, e foarte dureros, dar nu poți să rămâi acolo. Cred că odată cu harul, Dumnezeu se îndură și îți dăruiește și această răbdare cu tine, față de tine. Și când devii nesuferit tu în fața ta, nu poți persista mult timp în această limită, nu o poți îndura. Nimeni nu te poate pedepsi mai mult decât te pedepsești tu singur, orice ar spune cei din jur. E ca o scufundare, plumb până jos, dar o aceeași forță te împinge înspre suprafață. Dacă ți s-a dat un har, în aceeași măsură ai primit și răbdarea de a trece peste aceste stări-muchie. Revenirea e un boom, imaginația trece peste!

Am câteva puncte de sprijin la care apelez în aceste momente de criză... persoanele cele mai apropiate sufletului meu... imaginea lor... vestește depășirea acestor clipe împovărate.

-Ce vă motivează, deci, să mergeți mai departe atunci când lucrurile devin greu de suportat?

-Starea de mister pe care o întrevăd în fiecare lucru, bucuria pe care ți-o dă întâlnirea cu un om rar, cu un lucru rar. E acolo în tine o rezonanță lăuntrică, orchestrația ritmurilor interioare, care străbate în afară care te împinge spre înainte. E bucuria aceea pe care te simți dator să o reverși în ceilalți, altfel te înecă dacă nu o împărtășești.

-O lume fără culori?

-O lume fără culori există pentru foarte mulți oameni, dacă vom considera culoarea ca vibrație a luminii, însă miracolele există pentru toată lumea. Sinesteziile fabrică traducerii.

A vedea nu este suficient, trebuie să simți,

A vedea înseamnă un plus față de a privi, implică o descifrare, o aflare, o dezghiocare de sensuri sau o alipire de simboluri, o înlănțuire/atașare a unor semne.

-Doamne ferește, vă cere cineva, într-o zi neagră, să renunțați pentru artă la unul dintre simțurile dumneavoastră. Vă cer să vă puneți doar pentru câteva minute în locul lui Faust. Mefisto vă

cere un simț în schimbul științei, geniului, eternității... care ar fi acela?

-Nu fac târgul, cu nimic nu mă poate cumpăra.

-Se spune că dintre toate artele, pictura este cea care cere sacrificiul suprem de la reprezentanții săi. De ce? Pentru că romancierii, poeții, fotografi, muzicienii, cu toții își păstrează operele aproape de sufletul lor. Însă pictorii... eceei, iată tragedia, rămân fără "copii"! Ce simțiți când vă despărțiți de un tablou?

-E simplu dacă e copilul meu, nu? Vine o vreme când apare cineva care îl iubește măcar cât mine și merge la casa lui. Continui să-l știu și să mă bucur că-i merge bine, că e admirat și ținut la loc de cinste. Aceasta este menirea, împlinirea artistului – a dăru. Altfel creația lui nu există. Arta este un schimb permanent, crezi în mijlocul unei culturi, ești impregnat cu trăirile unei lumi, pășești dinspre un orizont, pe urmă aduci plusul tău și îți dăruiești creația celorlalți. A dăru devine astfel o bucurie, nu o despărțire.

-De ce personaje de poveste?

-Pentru că nimic nu este mai serios și mai adevărat decât o poveste, totul este o poveste, depinde însă din ce unghi te hotărăști să privești. Ce mă împiedică pe mine să văd un pom înflorit, de pildă, în mijlocul iernii? Ce? Prejudecățile celor din jur? Am încetat de mult timp să le mai iau în seamă.

Personajele mele sunt din viața reală, acel Pierrot și Colombina nu sunt alții decât Adam și Eva originari, doar că eu i-am îmbrăcat... altfel. Le-am alăturat Edenul, ei sunt curați în această stare de „îndrăgosteală”, plutesc – nu doar ei, ci și lumea care îi înconjoară. Tablourile mele fantastice sunt povești pentru oameni mari, sunt povești pentru cei care întorc capul spre copilărie. Este o a doua șansă a copilăriei pe care eu o ofer privitorilor.

Inorogul pășește dinspre o lume a simbolurilor ce se cer reîmprospătate. Mi s-a prins de suflet atât de mult prin povestea purității sale, încât am mers cu îndrăzneala până într-acolo încât l-am lăsat să-l slujească pe Don Quijote. Iată două iluzii dezlănțuite și îmblânzite în același timp, un fabulos care își va păstra magia. Traversând alte spații culturale te convingi de persistența acestor însemne. Așa s-a întâmplat toamna trecută la Venezia. Tot căutând *il negozio di oggetti per pittura* – repetam în gând expresia pentru a mă familiariza cu ea, îmi iese în cale *Il magico unicorno* - un atelier de măști tradiționale venețiene. Deschid ușa și mă întâmpină un cap de unicorn vesel, mare, chiar greoi, dar... familiar. Stăpâna lui, Antoaneta – un om de 24 de karate, îmi zâmbește de la masa de lucru, întrebându-mă cu ce îmi poate fi de ajutor. Îi povestesc ce caut, în timp ce privirea îmi poposește printre culorile și materialele artei sale; paleta – o operă în sine, masca în lucru păstra încă urma nedefinitului... își aștepta înfățișarea sau filigranul vorbelor, căci măștile acestui atelier poartă inserțiile caligrafiate ale gândurilor sale. M-a călăuzit către magazinul pe care îl căutam, însă labirintul venețian te provoacă mereu.

-Scuzați-mi pragmatismul însă... se mai câștigă azi din artă? Își mai permite azi artistul să trăiască doar din artă?

- Depinde ce fel de trai îți alegi să duci. Sunt momente când e musai să alegi între a plăti o factură sau

a-ți cumpăra culori. Poți îndura umiliința de a rămâne dator, dar nu poți accepta să nu ai culorile necesare ca să-ți termini lucrarea. Dau o neliniște pe o altă neliniște... Mă veți întreba de ce mai pictez. Pentru că dincolo de acest schimb, dincolo de sacrificiu, rămâne bucuria împlinirii unei lucrări. Pentru că am înfruntat amănarea unui gest banal – plata unei dări și în schimbul ei l-am adus în lumea noastră pe Pierrot, pe Colombina, lumea lincornilor... am făcut o lume vizibilă.

- Ce pictor, dacă ați avea resursele necesare, ar „îmbrăca” pereții casei dumneavoastră?

- Nu am banii americanului Robert Lauder ca să pot da 135000 de dolari pe o lucrare a lui Klimt, dar am bucuria de a putea gusta din plin pictura sa. Firește, dacă ar fi să-mi împodobesc pereții casei, aș alege o lucrare de-a lui. Culorile pure din tablourile sale îmi vorbesc într-o limbă știută, îmi e frate de culoare... Klimt e iubire, e dor, e bucurie și viață. M-aș simți bine ca dimineața la trezire, privirea să-mi fie mângâiată de „florile din grădina lui Klimt”.

-Există vreun tablou (altul decât cel semnat Aurora-Speranța) pe care vă doriți să-l fi pictat dumneavoastră?

-Da... **Impresie** a lui Monet – **Răsărit de soare**, este Tabloul Manifest. Este însuși lumina. A fost pentru mine o întreagă școală acest tablou, este rațiunea mea de a picta, și să pictezi soarele nu-i lucru puțin. Da, acesta este tabloul pe care mi-aș fi dorit să-l fi pictat eu.

-Criticul de artă - îmi puteți da o definiție a lui?

-Criticul de artă poate fi un om-orchestra – el poate crea punți, poate aduce artiști împreună. Verva sa, Logosul care îl animă, ar trebui să inspire. Criticul de artă trebuie să vadă bine și să vadă dincolo de cazul simplu – el are o perspectivă amplă, construind pârgșii între artist și publicul său. Critica poate fi un discurs care dizlocă balastul, un cuvânt care zidește împreună cu noi artiștii, un cuvânt efervescent, care provoacă și „convoacă” întru spirit liber, întru rostirea cromatică și creativitate

-Dar definiția unor culori de suflet... Știu și eu, ce înseamnă pentru dumneavoastră culoarea alb, dar roșu, albastru, verde? Alegeți dumneavoastră mai bine, acele culori în care vă „scufundați” pensula cu mare drag și frenezie?

-Culorile mele sunt stările mele, nu am cum să aleg între ele, le iubesc în egală măsură. Arta nu este terapie, creează emoții și neîndoielnic culoarea are echivalențe sufletești, însă nu o putem închide în direcții unilaterale. De fapt aceasta este pictura: culoarea. Este un simț care ți se dă. Așa cum muzicianul are auzul perfect, pictorul simte culoarea. Cu tenacitate poți învăța desenul, însă culoarea trebuie să o simți.

- Și nu în ultimul rând, dacă nu pictura, atunci ce? Să considerăm, prin absurd, că nu ați fi fost pictoriță. Ce ar fi fost Speranța?

- Poate că aș fi ales muzica – harfă, dar... pentru că am un mare dar, aș fi ales muzica doar cu condiția ca din când în când, adică luni, marți, miercuri, joi, vineri, sâmbătă să pot... picta. Și totuși... un solo de harfă e divin, un solo albastru, la harfă: Aurora Speranța.

ANA-MARIA MARTA

Ochean întors

“Alb de duminică” a ajuns la Chișinău

“Când zicem Grigore Vieru, vedem Patria,
Când zicem Grigore Vieru, vedem limba noastră
cea română,

Când zicem Grigore Vieru, o vedem pe mama,
Când zicem Grigore Vieru, ne vedem casa
părintească,

Când zicem Grigore Vieru, vedem oamenii trudiți
de la țară,

Când zicem Grigore Vieru, vedem toți copiii din
lume cu zâmbetul pe față”.

Cu aceste cuvinte am deschis manifestarea
culturală “M-a strigat cineva?”, dedicată aniversării

a 75 de ani de la nașterea
lui Grigore Vieru
organizată la 16 februarie
a.c. în cadrul Săptămânii
“Grigore Vieru” la
biblioteca “Târgu-
Mureș”, la care au
participat circa 100
persoane: personalități
notorii din Târgu-Mureș
și Chișinău, profesori,
bibliotecari, elevi și
studenți. Ne-au onorat cu
prezența: Mihai Cimpoi,
Nicolae Dabija,

Alexandru Bantoș, Ana Lucia Culev, Eliza Botezatu,
Iulian Filip, Victor Dumbrăveanu ș.a. Din Târgu-
Mureș au participat: Valentin Marica, Nicolae
Băciuț, Dimitrie Poptămaș, Emilia Dobrean Marica,
Codruța Băciuț, Ilie Șandru și Monica Avram,
directoarea Bibliotecii Județene Mureș. Organizatori
ai acestei memorabile activități au fost Studioul
Regional de Radio și Fundația Culturală «Cezara
Codruța Marica» din Târgu-Mureș.

Moderatorul activității, neobositul om de cultură,
Valentin Marica, a vorbit din suflet și cu multă
căldură despre Grigore Vieru, despre valoarea operei
sale, care este mult prețuită de târgumureșeni. Cu
mândrie și cu mari emoții Valentin Marica a lansat
cartea-documentar literar “**Alb de duminică**”:
Grigore Vieru în evocările scriitorilor din Târgu-
Mureș, apărută în 2009 la Editura Cezara Codruța
Marica, în seria de carte *Via lucis*.

Cu drag de Grigore Vieru, Valentin Marica a
prezentat și CD-ul “Alb de duminică”, emisiunea
Studioului Regional de Radio Târgu-Mureș
transmisă în ziua morții lui Grigore Vieru, la 18
ianuarie 2009, realizată de Valentin Marica, senior-
editor, cu participarea scriitorului Nicolae Băciuț.

Târgumureșenii au vorbit cu mult dor de Grigore
Vieru, și-au amintit de prima lor întâlnire cu poetul,
de momentele plăcute petrecute împreună la Târgu-
Mureș și la Chișinău, când veneau cu diverse ocazii:
*Zilele Bibliotecii “Târgu-Mureș”, hramul
Chișinăului, Anul bibliologic, Saloanele
internaționale de carte, la activitățile organizate de
Uniunea Scriitorilor* ș.a.

Nicolae Băciuț și-a amintit despre ultima sa
întâlnire cu Grigore Vieru: “*Te îmbrățișez, frate Ni-
colae!*” “*Cu aceste cuvinte ne-am despărțit la Alba
Iulia, în prag de 1 Decembrie al anului 2008, de cel
care mă considera nu doar pe mine frate, ci pe toți
cei trăitorii în limba română. Eram frații lui, venea
la noi ca la frați, ne primea la el ca pe niște frați*”.

Dimitrie Poptămaș menționa că pe Grigore Vieru
l-a cunoscut personal prima dată la Târgu-Mureș în

librăria «Romulus
Guga», în anul 1991. I-a
auzit vocea sensibilă,
caldă, pătrunzătoare în
acel templu al spiritului
de care el era legat prin
creația sa.

Profesorul și scriitorul
Ilie Șandru din Toplița a
vorbit despre întâlnirile
de neuitat cu Marele
Poet la Chișinău și la
Toplița amintindu-și
cuvintele: “Mi s-au
umezit ochii și mi s-a

înmuiat sufletul atunci când mi-ai adus la cunoștință
că Toplița mi-a acordat înaltul titlu de *Cetățean de
Onoare*. A fost prima oară când un oraș din România
mi-a acordat acest titlu, care, pentru mine, a
însemnat, alături de cel de membru al Academiei
Române, mai mult decât Premiul Nobel! Și de
atunci, cred că, prin orașul Toplița, am devenit
Cetățean de Onoare al țării mele, România!”

Profesoara Codruța Băciuț a făcut o analiză a
poeziilor lui Grigore Vieru relatând că: “E greu, dar
și plăcut să poți scrie despre poeziile celui ce este
așa cum îl numea, A. Păunescu “poetul divin al
neamului nostru””.

Emilia Dobrean Marica, întâlnindu-l pe Grigore
Vieru la Târgu-Mureș, unde se simțea atât de
ACASĂ zicea: “m-au izbit făptura trupului
împuținat de vreme, vremuri și boală, fruntea înaltă,
largă, amintind de Eminescu, iar ochii, privirea
mărturisitoare focul lăuntric ce se năștea din lacrima
unui pământ și cer aflate în suferință..., poetul
preluând asupra sa durerea tuturor.”

CLAUDIA ȘATRAVCA,

Director, Biblioteca Târgu-Mureș”, Chișinău
(Foto: mureșeni și chișinăuani, la Biblioteca
“Târgu-Mureș, din Chișinău)

PIANUL DIN ABATOR

I

Măcelarul era un virtuos
al tendoanelor fine și calde
acordate la coarnele camertonului
și un mare fan al Appasionatei

iar mândria și dragostea sa
nețărmită
era Pianul din mijlocul Abatorului

înainte de eucharistirea mieilor
își ascuțea simțul
cu cis-moll-ul lui Chopin

partidele de porci erau ades
mângâiate în stilul romantic
de rubato al histrionicului Liszt

iar taurii naivi
cu ochii măriți de uimire
înlemneau la auzul basului
arpeggiat și de mistic acord
al lui Skreabin

așa exersa
până-i ieșeau
din balamale degetele

și începeau să-i curgă
lacrimi din încheieturi
apoi își aduna
de pe pupitru capriciile
și dintr-un pumn doboră
boul mut

căci menirea-i misionară
de artist parlagiu
care-n extaz spintecă burți
și decimează metodic turmele
Măcelarul reuși s-o
transforme în fond
în niște armonios curgătoare
execuții de lieduri
și poeme simfonice

II
atâta doar că Pianul Piano
tot mai roșu cânta
din clapele albe
de fildeș înnegurat

ziua scruta fanteziile
universului bine temperat
în ritmul metronomului
și reflecta adânc
cum se pișă bovinele
la vederea satârului

iar după amurgul zeilor
împins de degetele surde
ale lumii în viscerele nopții
pianul împotmolit printre
cheaguri și maldăre de miasme

el – Regele curții mecanice
Pianul negru cu picioarele
încălțate în copite de taur
jinduia să-l mângâie
măcar două picioare zvelte
de pianistă virgină

își scutura atunci cu oroare
cuirasa lăcuită
și mugea în delir
stârnind colonii melomane
de șobolani și lilieci
de prin toate ungherele
Abatorului

făcându-i să ronțaiască în marș
lozinci rozătoare

și visând să pună
odată și odată capacul
sinistrului său interpret

ION HADÂRCĂ

Valentin Marica a vorbit despre înființarea la Târgu-Mureș a *Centrului de Studii Literare «Grigore Vieru»* al Fundației Culturale «Cezara», al cărui director este, iar acad. Mihai Cimpoi este ales Director de Onoare. Acest Centru va însemna colaborare rodnică Târgu-Mureș-Chișinău, unde se vor întruni oameni aleși ai Chișinăului la diverse colocvii și simpozioane.

Un moment festiv a fost înmânarea *Diplomelor de excelență: Radio Târgu-Mureș 50 de ani* la un șir de personalități chișinăuane pentru merite deosebite în promovarea valorilor naționale. Iar șase elevi și profesoara de limbă și literatură română, Ana Galaju, de la Liceul Teoretic “Ion Creangă”, au fost premiați de *Fundația Cezara Codruța Marica* cu *Diplome pentru creația literară proprie dedicată lui Grigore Vieru*.

La finele activității, Monica Avram, directoarea Bibliotecii Județene Mureș a prezentat noile publicații din domeniul biblioteconomiei, cu mult

drag ne-a dăruit o *bufniță* foarte originală (mascota bibliotecii) și o donație considerabilă de carte.

De asemenea, biblioteca a mai primit în dar de la Editurile “Nico” și “Cezara Codruța Marica” un set de noi apariții editoriale.

M-a bucurat nespus de mult vizita târgumureșenilor la biblioteca noastră, care prin volumul «Alb de duminică» ne-au adus amintirea marelui poet național, Grigore Vieru, care cu prețul vieții a păstrat aprinsă, în inima sa plăpândă, candelă neamului românesc.

CLAUDIA ȘATRAVCA

Directorul Bibliotecii “Târgu-Mureș”, Chișinău

(Foto: Evocare Grigore Vieru la „Casa Limbii Române”, Chișinău, 16 februarie, 2010)

Scena

Ion Săsăran

„Cred că lumea uită prea repede (...) chipul unor artiști” (II)

-Unii dintre colegii dumneavoastră de promoție au fost și sunt cei mai reprezentativi actori ai scenei și ecranului românesc pe care nicio istorie a teatrului sau a filmului românesc nu-i poate ocoli. Amintindu-vă de ei, ce ne puteți spune?

- Între colegii mei de grupă, patru s-au distins, devenind cu timpul cu adevărat mari actori ai scenei și ecranului românesc: Amza Pellea, Draga Olteanu Matei, Silviu Stănculescu, Silvia Popovici. Cu nimic mai prejos, ci dimpotrivă se poate vorbi despre George Constantin, Mircea Albulescu, Gheorghe Cozorici, Sanda Toma sau Constantin Răuțchi.

Eram odată în București la filmări - aveam un rolșor într-un film al lui Andrei Blaier. Seara am mers la Teatrul Mic și am văzut Richard al-II-lea de W. Shakespeare cu Victor Rebengiuc. După spectacol, am mers împreună cu Victor la restaurantul „Berlin”. În aceeași seară avusese loc premiera la „Municipal”, cu „D'ale carnavalului”. La o masă alăturată, s-au așezat Liviu Ciulei, Clody Bertola, Lucian Pintilie, Marin Moraru, Aurel Cioranu...

Rebengiuc a spus să mergem și noi. L-am rugat să rămânem singuri, să mă pot bucura de întâlnirea noastră. A acceptat. Am început să vorbim despre Richard al II-lea, în care Victor avea rolul titular. I-am făcut câteva observații despre felul în care realizase personajul, pe care le-a acceptat și care de altfel au coincis cu cele dintr-o cronică apărută ulterior. Eram încă sub impresia produsă de spectacol și i-am spus: „Victore, ce actor bun ești tu!”. El mi-a răspuns: Da, mă Ioane, dar ce minunate e George!” Se referea la George Constantin, care în aceeași seară juca Henric al IV-lea, de Pirandello.

O întâmplare, la prima vedere, fără nimic neobișnuit. Și totuși, felul în care ne apreciam între noi dovedea respectul ce-l aveam unul față de celălalt.

Am fost o promoție numeroasă. Vreo 34, cred. Acum am rămas 21... Din păcate, pentru teatrul românesc în primul rând, cei mai buni ne-au părăsit prea devreme, lăsând goluri ce nu s-au putut reface încă. Au lăsat în schimb, în urma lor, monumente interpretative, în filmul și spectacolul de teatru românesc. Cred că lumea uită prea repede, în această epocă a revoluției tehnice, chipul unor artiști care de fapt rămân nemuritori în creațiile lor scenice. I-am numit mai sus și nu de rare ori îmi amintesc de ei cu duioșia și emoția ce o am față de marii mei prieteni trecuți prea de timpuriu în lumea celor drepti. Aș vrea să le rămână amintirea veșnică!

-Colega dumneavoastră de studenție, Victoria Dobre, în cartea despre “promoția de aur” spunea că “Prietenii din tinerețe sunt și rămân cele mai

statornice, chiar dacă ne-am întâlnit ulterior foarte rar, întrucât viața ne-a înghițit cu lăcomie timpul destinat trăirii. Undeva în suflet există splendida noastră candoare tinerească și acea curățenie și camaraderie cinstită care ne-a păstrat uniți. Eram mândri, de ce să nu recunoaștem, de tot ce înfăptuia fiecare.” Așa este?

- Am fost o promoție numeroasă în 1956. Proveneam de la trei Institute de Învățământ artistic: Artă Teatrală din București, Artă Teatrală din Cluj și Artă Cinematografică București. Deși eram foarte mulți, unii cunoscându-ne doar doi ani, în timpul studenției am rămas până astăzi foarte buni prieteni. În 1981, la Brașov, la o recepție la care am participat toți cei prezenți, Mircea Albulescu m-a întrebat ce m-a impresionat cel mai mult în timpul întâlnirii noastre de atunci? Am răspuns foarte clar “Faptul că după 25 de ani ne regăsim prieteni și colegi, așa cum eram în studenție când ne împrumutam hainele sau ne împărțeam bucățile de pâine. În vara anului 2003, Victor Rebengiuc, fiind în turneu la Tg. Mureș, a fost invitatul meu la masă. Vorbeam de parcă n-ar fi trecut aproape un jumătate de secol de când eram studenți. Vorbeam despre spectacole, despre repertoriu, despre repetiții, de parcă eram într-o pauză la cursuri. Și ne aduceam aminte de întâmplări cu o tinere de minte extraordinară. Nu stătea de vorbă un mare actor al scenei românești cu un actor de aceeași vârstă al unui teatru din provincie. Nu. Stăteau de vorbă doi foarte buni colegi și prieteni. Același lucru s-ar fi întâmplat, oricare ar fi fost cei doi actori din promoția noastră, oricât timp ar fi trecut de când nu s-au mai văzut. Victoria Dobre are dreptate când spune “eram mândri, de ce să nu recunoaștem, de tot ce înfăptuia fiecare.”

Am fost întotdeauna mândru de colegii mei, de realizările lor în spectacolele de teatru sau în producțiile cinematografice și-mi propuneam în tot ce fac să fiu alături de ei, să nu compromit cu nimic ceea ce făcea fiecare acolo în teatru, unde era actor.

N-am fi astăzi atât de maturi și îndrăznesc să spun de înțelepți, dacă n-am fi fost atât de darnici și de risipitori cu tinerețea noastră și cu trăirile sufletului nostru.

GHERASIM DOMIDE

Excelsior

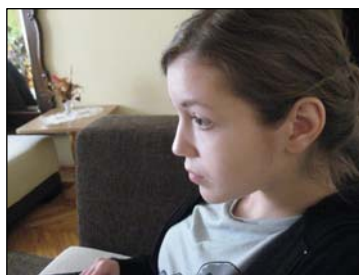
Imitație

palmele
mi le'ai murdărit cu pix mefistofelic.
dar te iert - elegant
pentru că mi le'ai murdărit cu vorbe frumoase.
ridică-te pe vârful de hiași ascendenți.
serile-mi arcuiesc zuluții mogâldețieni într-un
triplu tulup,
într-un fel de piruetă primordială
un va et vient...
spiritul de ceartă se înfinge cu colții în venele tale
și ruinează astfel basmul divin amiotic,
orice delicatețe care,
din păcate,
în balans cu vulgaritatea coapselor de lut,
nu este molipsitoare.
morocănos ridici ochii din ectoplasmă spre
cutia cu personaje ideologice
și te hrănești cu copilăria
de altădată, savurând animație
de calitateneici;
zmeul ... zmeul din zâmbetul meu e zid fecundat
ceaiul negru - actonomist și narcisist
nu refuză să fie
dulce și pe placul
papilelor tale gustative;
- interstițiu
strigăt sacadat
îmi decorez defectele
cu particule de trăiri vexate + praf de copilărie

Hecticism

Redescopăr o plăcere delicată –
cea a refuzului,
luxurianța semnificațiilor
în mijlocul oaselor mele și
se formau tornade de minerale
și calciu;
...fiecare zgomot se potrivea perfect,
elucubrația boemă
a cuvintelor pierdute în fum;
ortonomia exceselor
cuprinsă într-un singur gest...
victorios impudică m-am
lăsat sărutată,
epicuriană,
disolută,
mereu sporita uimire,
o promisiune făcută mie însămi...

cred în Dumnezeu formelor
geometrice,
manifestat în unghiul rotunjit
format de intersecția
elucubrantă și electrică
dintre segmentul dorinței
și dreapta obiectului dorit...

în zgomotul ăsta hectic,
par îngrozitor de tânără,
nu mă mai simt o secvență
dramatic de frumoasă dintr-un
film francez.
incontestabilitate falică...
un fel de femeie uvedenrode
care creează în sine o mutație
narcotică

in illo tempore,
întruchipare antropomorfa
..neo-postmodernism
sau vintage..

la limita vagă între
autodistrugere și
autodiluare...
trebuie să ne reconstruim,
reinventarea e so last season!
mi-ai luat toate
tăcerile friabile
și ai făcut din ele
o ninsoare mai frumoasă....

isteria înseamnă atragerea atenției ;
și sfera...
e ceva inevitabil matricial în ea...
știi?!...
geometria motrică a risipirilor;

știu că de acum
nu mă mai pot
reinventa la infinit,
sunt
femeia centaur
îndrăgostită de un abis
... această foaie albă e doar o ficțiune...
silogism complet
direcția mea e inexorabilă
la fel de frumoasă ca și coincidența
de a avea o umbrelă
într-o noapte ploioasă;

romanticul promovează
incoerentul,
himericul,
sensurile absconse...
stă în perspectivele unui trecut
indefinite și consumă analgezice
pentru anotimpuri sofisticate
care își amestecă solzii și ghimpții...
exfoliez epiderme argintii de trecut
începuturile vin cu tranvaiul;
asociez, involuntar și arbitrar,
oameni și cărți
...aristocrație umană...
există o anumită singurătate
la sfârșitul frazelor
care îmi lasă un gust
de cerneală verde...

ANDREEA FELCIUC

CONSTANTIN PAVEL, UN ARTIST DE TALIE EUROPEANĂ

Constantin Pavel s-a născut la 21 mai 1884, în comuna Bistrița Bârgăului, ca fiu al "notarășului" Ștefan Pavel și nepot al preotului Vasile Pavel, cel care a scris în anul 1876 prima istorie a comunei Bistrița Bârgăului, de fapt prima monografie, pe care o cunoaștem, a unei așezări bârgăuane și a pus bazele așezării permanente a satului Colibița, devenită acum o frumoasă stațiune montană.

Mama sa se trăgea dintr-un neam de muzicieni din Cluj-Napoca. A mai avut un frate, Gheorghită Pavel, medic renumit, stabilit la Prundu Bârgăului, în frumoasa casă cu magnolii din spatele bisericii, unde astăzi este farmacia "Ileanafarm". Lui Constantin Pavel, sau "Tini" Pavel, cum îl numeau prietenii și chiar sătenii, încă de mic copil i-a plăcut muzica. Mama sa, cu toate că se trăgea din neam de muzicieni, l-a îndemnat să urmeze dreptul. Așa se face că a urmat Facultatea de drept și a ajuns avocat la Bistrița, unde a profesat doi ani avocatura, a obținut doctoratul în drept, dar pasiunea sa pentru întreaga viață a rămas muzica.

După moartea mamei sale, părăsește profesia de avocat la Bistrița, urmându-și pasiunea muzicală, pleacă la Cluj, unde timp de un an studiază canto cu profesorul Farkas Odon și face un efort deosebit pentru însușirea culturii muzicale. Apoi, cu ajutorul unui unchi de-al său după mamă, dirijor al Orchestrei militare din Cluj, se înscrie la Conservatorul din Viena unde l-a avut ca profesor pe marele bariton Robinson. Primul său angajament, după absolvirea conservatorului, a fost la Opera din Bratislava, unde debutează la Stadttheater din Troppau în toamna anului 1913, în rolul lui Radames din opera Aida de Giuseppe Verdi. Succesul a fost răsunător și presa vremii îl elogiaza pe tânărul artist român cu superlative. Ziarul local «Troppauerzeitung» scria: "vocea de tenor a domnului Constantin Pavel este un adevărat dar al zeilor". Iar despre un alt spectacol Ziarul "Die Neue Zeit" scria: "Domnul Pavel s-a prezentat ca un cântăreț mozartian de prim rang".

După debut, afirmarea artistică a lui Constantin Pavel este rapidă, totală și uimitoare. Este invitat să cânte și pe alte scene, la Nürnberg, Ostrava etc, pentru ca în curând să se angajeze la opera din Budapesta ca prim solist tenor și primul de origine română care a cântat pe această scenă, în timpul regimului dualist austro-ungar, între anii 1912-1914. Aici „Valahul”, cum a fost numit marele tenor, a cucerit pur și simplu publicul budapestan, începând cu rolul lui Fenton din "Nevestele vesele din Windsor" și până la cele mai grele partituri și roluri precum: Siegmund, Lohengrin, Samson, Pedro și altele. Înaltele calități și talentul deosebit ale tenorului Constantin Pavel au excelat prin interpretări verdiene, mozartiene dar și wagneriene, performanțe care sunt greu de realizat pentru oricare cântăreț.

Împrejurările dramatice ale primului război mondial îl aduc pe Constantin Pavel aproape de casă, în Transilvania, mai întâi la Bârgău, apoi la Cluj, unde în 1916 este angajat ca prim tenor al Operei Maghiare la care a cântat, în peste 100 de spectacole, numai rolurile titulare din toate punerile în scenă ale instituției, timp de trei ani.

Prin Decizia nr. 3910 din 18 septembrie 1919, s-au înființat Teatrul și Opera Națională din Cluj, care a avut ca director, însărcinat cu organizarea secțiunii de operă, pe bârgăuanul Constantin Pavel, operațiune în care au fost implicați regizorul italian Egisto Tango, compozitorul Tiberiu Brediceanu și baritonul Dimitrie Popovici – Bayreuth.

Primele concerte au avut loc în 13 și 14 mai 1920, cu opera "Aida", sub conducerea dirijorului ceh Alfred Novak, în regia artistică a lui Constantin Pavel, primul director al Operei Române din Cluj, care a interpretat rolul lui Radames, dar inaugurarea propriu-zisă a primei Opere Române din țară, înființată la Cluj, a avut loc în 25 mai 1920, printr-un grandios spectacol de deschidere cu "Aida", capodopera lui Giuseppe

Constantin Pavel

Verdi. În distribuție, au fost nume sonore ale artei interpretative vocale ale vremii, precum: Lya Pop, Constantin Pavel, Lina Dores, Grigore Teodorescu, întrunite sub bagheta dirijorului Alfred Novak. Consacrat încă de la debutul său, în personaje verdiene, tenorul Constantin Pavel a interpretat cu mare succes, în spectacolul inaugural de la Cluj, rolul lui Radames, semnând în același timp și direcția de scenă.

În anii care au urmat, prin străduința lui Constantin Pavel, au

înflorit admirabile stagiuni în a căror variate repertorii au continuat să strălucească principalele capodopere muzicale universale, precum: *Aida*, *Traviata*, *Trubadurul de Verdi*; *Lohengrin*, *Tristan și Isolda*, de Wagner, *Boema*, *Tosca*, *Turandot*, de Puccini, *Carmen* de Bizet, *Evgheeni Oneghin* și *Dama de Pică*, de Ceaikovski, *Răpirea din Serai*, *Nunta lui Figaro*, *Don Juan*, de Mozart, *Fidelio*, de Beethoven, etc., dar și multe alte minunate reprezentări ale bogatului nostru repertoriu național: *Luceafărul*, de Nicolae Bretan, *La șezătoare*, de Tiberiu Brediceanu, *Năpasta*, de Sabin Drăgoi, *La drumul mare*, de C.C. Nottara, *Fata de la Cozia*, de E.Monta, *Luceafărul*, de Tudor Jarda, ș.a.

Constantin Pavel, tenor de talie europeană, a fost un adevărat exemplu de dăruire profesională și un mare creator de artă, de înalt nivel spiritual, o personalitate complexă a scenei lirice românești din prima jumătate a secolului al XX-lea, alături de Tiberiu Brediceanu și Traian Grozăvescu, slujind Opera din Cluj, ca director, tenor, regizor, director de scenă, până în 1934, când se retrage de pe scenă din postura de cântăreț. Este chemat la București, unde va fi regizor tehnic și director general al Operei Române, până la ruperea firului vieții acestui valoros artist.

Talentul lui Constantin Pavel s-a manifestat și în domeniul picturii. De la marele artist au rămas nenumărate și valoroase tablouri, unele dintre ele mai sunt în casa muzeu de la Bistrița Bârgăului, aflate în moștenirea profesorului Andrei Neuc.

Trecerea în eternitate a marelui artist a avut loc pe 9 mai 1945, când ne-a părăsit, la Sibiu, la vârsta de 61 de ani, fiind înmormântat în cimitirul Belu din București.

Cinstirea memoriei marelui artist a fost inițiată de Consiliul local al comunei Prundu Bârgăului, care a oferit lui Constantin Pavel, cu ocazia Simpozionului Cultural al Văii Bârgăului din 2003, titlul de Cetățean de onoare – post mortem.

În acest an, prin străduința familiei și implicarea prof. univ. dr. Mircea Gelu Buta, a Clubului Rotary Bistrița, a Protopopiatului Ortodox al Bistriței, Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului, a Consiliului Județean Bistrița-Năsăud, a Direcției Județene pentru Cultură și Patrimoniu Cultural Național Bistrița-Năsăud și a Ministerului Culturii și Patrimoniului Național, pe casa tenorului Constantin Pavel a fost realizată o placă memorială, iar resturile pământești ale artistului au fost reînchinate în grădina bisericii din Bistrița Bârgăului, urmând ca proiectul să continue, prin realizarea unui bust, atribuirea numelui său Școlii Generale din localitate și organizarea, anuală, a "Zilelor Constantin Pavel".

NICULAE VRĂSMAȘ

CORNEL VANA,

între Republica lui Platon și Letokaria

Destinul fiecărui artist are un parcurs asimetric, față de ceea ce îndeobște ne e dat să cunoaștem cu simțurile din dotare. Indiferent că e vorba despre cei pe care-i numim genii sau despre cei care se risipesc în a-și căuta îndelung drumul, pe care din nefericire îl vor rata, indiferent de cei ce par a fi prins pe Dumnezeu de picior, realizându-se în timpul vieții pământești ca artiști, ei au un numitor comun, destinul artistic. Se vorbește mereu de harul cu care sunt născuți unii oameni și de înzestrarea cu talent, deși în viață pornim cu toții cu același bagaj genetic, mai mult sau mai puțin important, mai mult sau mai puțin pus în valoare. Doar cei care au curajul să-și încerce puterile pot, prin muncă asiduă, să șlefuiască unul sau mai multe din „harurile” cu care este înzestrat.

Această punere în temă îmi ușurează misiunea de-a vorbi despre un om și un artist cu totul excepțional. Nu întâmplător am legat numele lui de un mare gânditor al Greciei antice, Platon, încercând să descriu un arc peste timp, ca să ajung la vremurile moderne, la locurile unde Olimpul, doar la asfințit, își îneacă umbra în mare. Locul acesta se numește Leptokaria sau „Crenguța de alun”, într-o traducere aproximativă, și este spațiul în care pictorul Cornel Vana ne-a dat o lecție de admirație despre poetul Cornel Vana.

Poezia lui Cornel V. este ca o petrecere, în care te simți, în primul rând sărbătorit, apoi participi la festinul comun în calitate se anonim celebru, sfârșind prin a închide, de unul singur, ușile după musafiri.

Cornel Vana este unul dintre cei mai valoroși, dacă nu cel mai de seamă pictor, al generației născute în cea de-a doua jumătate a secolului XX. Ardelean prin naștere, creștin prin tradiție și universal prin vocația de artist împlinit, devine un poet surprinzător. Cel de-al doilea volum de versuri, plastic și fără echivoc numit: „Păpușa din iarbă”, devine un manifest de sensibilitate și confesiune. Versurile sunt asemenea iezerelor din Apusenii împăduriți, uimitoare, neprevăzute, sclipitoare și fermecătoare în același timp. Versurile prezentului volum au, totuși, ceva în plus față de pomenitele izbuciri, izvoare intermitente. E vorba de o căldură

aparte, degajată de muzicalitatea versurilor, chiar dacă la prima lectură ai strania senzație de rece, de limpezime îndelung studiată. Versul alb e asemenea paletei lui de pictor. Cântă când te aștepti mai puțin. De aceea melajul este unul fericit și definitiv. Este

modul de a comunica al pictorului-poet, asemeni unui alt mare spirit al Renașterii, Michelangelo Buonoroti, ce și-a desăvârșit opera artistică în catrene inegalabile.

În aceeași cheie se pot citi și poemele „Păpușii”, căutând înțelesuri, dincolo de metafore, descoperind sau redescoperind fațetele nebanuite ale unui astru nenumit. „El adăsta

mereu/ Înveșmântat în hlamida-i de tăciune, /Ca o copertă de Biblie”. Excelent! Rareori mi-a fost dat să întâlnesc esența unui portret zugrăvit atât de surprinzător. În genul haiku, versurile de mai sus ar putea fi un poem încheiat, complet. Pentru mine, ca un novice dar avid cititor, popa Ștefan Roșu a primit un bilet pentru eternitate, chiar dacă noi doi nu împărțeam decât anonimatul.

La o analiză atentă, pe text poemul „Depuneri de uitare”, excelează prin imaginile aproape cinematografice, și-n final chiar ai senzația că se întoarce ecoul dorințelor celor duși prea departe să mai aibă timp, ca în viața noastră terstră, să se revină cu vești de dincolo de dincolo.

„Eu cel hămesit de voluptăți,/ În noapțile umezite de tristeți./ Ca în odaia călăului/ De la geamul căreia/ N-ai să vezi nicicând marea”, spune despre sine în poemul „Despre mine”, depărtându-se de o posibilă confesiune frustă, fără înflorituri, dar reușind să pună „Laț iluziilor din vânt”.

Este, înainte de orice apreciere critică, o carte ce aparține mai mult pictorului sau doar tributară lui și, fără îndoială, un preambul la o alta, zămislită din talazurile Eladei și ale furtunilor care au ocolit perimetrul unei Patrii, ca să nu spun Republici ideale, indiferent dacă îl are părinte pe Owen, pe Lampedusa sau Platon.

Este și va rămâne Cornel Vana o personalitate complexă și fără egal care se regăsește, în aceeași măsură, și-n peisajul artelor plastice dar și în arta cuvântului. „Păpușa din iarbă” stă mărturie săracelor cuvinte spuse mai sus.

Un tarabostes
împătimit de adăugiri:
IOAN ASTALUS

Literatură și film

PRIMA ZI DIN RESTUL VIEȚII

Cum reacționează oamenii când li se spune - așa, deodată, pe nepusă masă - că sunt concediați? Fețe cu expresii diverse, revoltă, disperare, ură... Nu m-am gândit până acum că poate avea cineva meseria de... a anunța șomajul. În filmul *Up in the air* de Jason Reitman (care a mai realizat *Juno* și *Mulțumim că fumați*), George Clooney se află într-o mișcare continuă, dintr-o localitate în alta, petrecându-și mult timp în cutare sau cutare aeroport, doar pentru a-i consola pe cei falimentari. Adică să-i insufli „victimei” ideea că șomajul brusc survenit poate deveni o etapă nouă, pozitivă, benefică. Că orice schimbare poate naște surprize incredibile. Îi spui asta femeii care trebuie să-și hrănească trei copii, bărbatului cu familie numeroasă, fetei care e gata să se arunce de pe un pod... Filmul se bazează pe imagini superficiale, „americânești”, fără să aprofundeze dramele. Desigur, ne sunt clare ideile (singurătatea, o viață pe drumuri, în goană etc.), însă tratarea lor frizează facilul, iar Clooney nu scapă de ghearele manierismului. Personajul are o relație pasageră și capricioasă cu o frumoasă femeie, care sosește oricând la chemarea lui. Exact spre final, el se hotărăște să-i acorde femeii un loc privilegiat în viața lui. Numai că ea... avea familie, nu? Cu dezinvoltură, ea recunoaște că el reprezenta o paranteză în viața reală. Fiecare simte nevoia unor scurte culise în care să-și refacă machiajul cotidian sufletesc.

Să trecem de la sufletul american la cel rusesc-românesc-franțuzesc-evreiesc-țigănesc... adică la *Concertul*, film de Radu Mihăileanu, cu Mélanie Laurent, Miou-Miou, François Berléand, Dimitri Nazarov, Alexei Guskov. O revelație! După filmele *Trenul vieții* și *Va, vis et deviens!* regizorul rămâne cantonat în sfera reușitelor vizibile. Ce cavalcadă râsu-plânsu! Irealul târât în real, psihologii veritabile ale câtorva națiuni, plus contorsiunile istoriei sub semnul muzicii. De la Moscova la București, apoi la Paris, de la comunism la o libertate chinuită, haotică, de la comedie la lacrimă... Nimic din secvențele plate ale filmului lui Jason Reitman în acest caleidoscop palpitant. Ideea filmului cu George Clooney e super-tentantă, poate de aceea șochează propensiunea spre șablonard. America poate fi vazută și în lumini tainice – uneori se regenerează din *America* lui Kafka, unde fantasticul e deviat brusc spre un straniu misterios. Știe și regizorul Sam Mendes, care în filmul *American Beauty* realizează o radiografie a „visului american”, demolând frumusețea aparentă și optând pentru reversul medaliei. Sub zâmbete publicitare, dramele stau bine ascunse. Confortul e total, însă simbolul proprietății devine exacerbant și naște monștri. Există o spaimă „de a fi comun”, deoarece visul american înseamnă

reușită totală. Poate de aceea imaginile filmate (ale unei vieți comune, terne) de Ricky sunt proiectate imediat pe un ecran uriaș, pentru a da grandoare monotoniei. Oamenii privesc pe geam, comunică prin această pânda și, deodată, avem senzația că sunt prizonierii propriului confort. Scenele cu petale roșii, ținând de oniric, de „frumusețea americană”, violentă, înrudită cu crima, fac parte din ultima perioadă a vieții, când fiecare ar dori să schimbe, să reînceapă altfel. Cum ar putea arăta prima zi din restul vieții? Poate să înceapă cu șomaj, nu? Sau cu sfidarea comunismului anacronic, aruncat la pubelă și disprețuit. La Radu Mihăileanu genialul dirijor umilit își recheamă energia și speranțele de acum treizeci de ani și demonstrează că totalitarismul a fost o paranteză. Ce e drept, cam uriașă, numai că n-a strivit arta, însă nici sufletul slav, care știe să piardă, să se ridice, să urle, în tonuri colorate. Prima zi din restul vieții poate deveni o revanșă binefăcătoare a talentului autentic

ALEXANDRU JURCAN

La Cenaclu, pe Internet

La Brașov, a fost deschis primul Cenaclu on-line din lume, Cenaclul European, inițiat de universitarul Valeriu Iordan Popescu, Președinte fondator al Euro-Asia Promotion and Cultural Foundation, care va gestiona activitatea cenaclului, în parteneriat cu Centrul Cultural “Reduta” din Brașov. Primul partener media al Cenaclului este revista *Vatra veche*, din Târgu-Mureș. Partener al Cenaclului European este și recent înființatul Centru Cultural Internațional “Boema”, cu sediul la Bistrița. Cenaclul va avea ședințe lunare, care se vor desfășura la Centrul Cultural “Reduta”, din Brașov, și se adresează în primul rând tinerilor. Cei interesați se pot înscrie la adresa pontuleuxin@yahoo.com. Lucrările Cenaclului vor fi transmise și on-line, pe site-ul <http://ponteuxin.tripod.com>. Se vor organiza conferințe on line, în variantele Messenger și Skype. Prezentarea lucrărilor se va putea face în română, engleză, franceză, germană. Cele mai bune lucrări vor fi publicate în revista “Spațiul mioritic”.

Informații suplimentare se pot obține de la Popescu Iordan, email piordan@gmail.com. (N.B.)

„Profesioniști” amatori...

Acum câțiva ani, la invitația Radio Tg.-Mureș, reputatul gazetar sportiv Cristian Țopescu, pe atunci director la ProSport, a făcut o vizită în municipiul Tg-Mureș, ocazie cu care s-a întâlnit cu gazetarii din oraș. A fost o discuție foarte interesantă, cu destule întrebări din partea noastră. Unul dintre colegi l-a întrebat pe Cristian Țopescu „de ce ProSportul publică pe prima pagină poze cu femei (semi) dezbrăcate”? Calm, acesta ne-a răspuns că el nu cumpără ProSportul, întrucât în ziar se scrie aproape numai despre fotbal, iar în ceea ce privește situația cu pozele pomenite, responsabil de apariția acestora este șeful de la marketing, care, spunea dânsul atunci, i-a explicat faptul că numărul ziarelor vândute este mult mai mare atunci când pe prima pagină sunt poze cu femei (semi)nude! Asta, în presa sportivă scrisă...

Nu de azi-de ieri, canalele TV de sport, se-nțelege-comerciale, „promovează” cu obstinație scandalul din fotbal, dar și țafetele care se-nvârt în jurul fotbaliștilor, ca să nu zic în... patul acestora! Nu demult, doi „oameni de fotbal”, Ioan Becali și Adrian Mititelu, au purtat un dialog, în direct, la un post de televiziune, care s-a „ridicat” la nivelul celor purtate în ... Ferentari!

Valiza cu bani, pontul, gâlceava, injuriile, amenințările, silicoanele, cluburile-neapărat din din Capitală-sunt „subiecte” importante pentru mulți „purtători de microfon”...

În urmă cu ceva timp, pentru a realiza un promo la meciul de fotbal Dinamo-Steaua, un canal de sport, se-nțelege, cel care urma să transmită în direct partida menționată, a realizat un clip în care apăreau doi fotbaliști, câte unul

din fiecare formație, îmbrăcați în armuri!, care, n-o să vă vină să credeți, se duelau într-un tramvai!, de parcă urma un război... Un clip cu un mesaj subliminal, care îndemna la violență!! Când ai idei și vrei să promovezi competența, poți să captezi atenția opiniei publice și altfel. Ca în Italia, de exemplu. În acest an, la finalul lunii ianuarie, a avut loc derbyul orașului Milano la fotbal, jocul dintre Inter și A.C. Milan. O simplă poză, în care apăreau doi jucători, câte unul de la fiecare echipă, care mimau o întâlnire de skandenberg, a promovat partida respectivă cu mijloace specifice sportului, și nu războiului - ca la noi.

În „numele” ratingului, televiziunile particulare n-au mamă, n-au tată... Mai grav este atunci când postul public de televiziune folosește aceleași mijloace ca și cele comerciale. La rubricile de sport, și aici vezi aproape numai știri din lumea fotbalului, cu aceleași scandaluri... Știrile sportive nu sunt selecționate după normele jurnalismului, ci, probabil, în funcție de

„priceperea” editorului-coordonator al rubricii respective. Subiecte precum nefinalizarea Sălii Sporturilor din Craiova, care sta neterminată de cca.14 ani!, situația centrelor de copii și juniori, sportul școlar și universitar, sedentarismul, birocrația din sistem, nevoia de mișcare la toate vârstele, bugetele federațiilor, lipsa specialiștilor, exodul acestora, lipsa reformei în domeniul sportului ș.a., nu sunt atrăgătoare pentru editorii-coordonatori ai rubricilor de sport de la TVR. Pe ei îi interesează însă ce se-ntâmplă în N.H.L. ori N.B.A. Sigur, și acestea interesază pe o anumită categorie de telespectatori... Pe mine, personal, m-ar interesa să aflu ce se-ntâmplă în colțul străzii mele, în municipiul meu, în orașele noastre, în țara noastră, dacă se poate în toate disciplinele sportive. Cele agreate de majoritatea telespectatorilor. Deocamdată, din păcate, jurnalismul facil are întâietate...

AUREL RAȚIU

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Vatra de februarie

Număr de număr, revista *Vatra veche*, manageriată de scriitorul Nicolae Băciuț, este reper pentru artă, pentru tot ceea ce se întâmplă frumos în spațiul românesc, cu precădere în cel ardelenesc. Acest număr debutează în forță cu editorialul semnat de Melania Cuc, în care vorbește despre întâlnirea cu poetul Grigore Vieru și despre bucuria lucrurilor simple, poza ce însoțește textul fiind semnificativă. În această ediție, *Vatra veche* se află în dialog cu Daniel Drăgan, întrebările lui Valentin Marica fiind un adevărat imbold spre confesiune. *Despre nostalgia paradisului la Ion Creangă* scrie Mircea Moț, iar Nicolae Băciuț aduce în actualitate personalitatea lui Nichifor Crainic la 120 de ani de la naștere. La capitolul poezie, semnalăm versurile semnate de Varujan Vosganian, Melania Cuc, Lucia Dărămuș, Mircea Drăgănescu. Dintre criticii publicației, Elena M. Cîmpan ocupă un spațiu important, prin cronicile în care dezbată cu pertinentță cele mai recente apariții semnate de Valentin Marica, Lazăr Lădiu, neuitând să semnalizeze apariția *Dicționarului scriitorilor din Bistrița-Năsăud*, lucrare amplă a scriitorului și criticului Dumitru Munteanu. Despre arta de a învinge scrie Grigora Avram, iar despre rolul pe care îl va avea în cultura bistrițeană, dar și pe plan internațional, Clubul Internațional de Cultură Boema, scrie președintele Nicolae Băciuț. Seria dialogurilor continuă cu prof. dr. Nicolae Miu, Anatol Vidrașcu, Camil Petrescu, care se tăfăsuiesc Luciei Dărămuș, Raiei Rogac, Mircea Brenciu. Un număr bogat în conținut, care îndeamnă la meditație, la reflecție și reflexii. Nicolae Băciuț merită felicitat pentru stăruința cu care reușește să editeze luna de lună publicația, în regim propriu.

MENUȚ MAXIMINIAN
Răsunetul, 9 februarie 2010

Mulțumesc mult ! Nu vă cunosc, dar mă bucur că a ajuns și la mine. Numai bine !

DANIEL LĂCUSTEANU

Mă numesc Andreea Felciuc și vă scriu la recomandarea doamnei Anica Facina. La cele 17 toamne pe care le îngrijesc înlăuntru meu, nutresc o emoție specială pentru a umple pagini albe. Cu umilință plasmodiană recunosc doar o iubire pentru cuvintele care se aliniază fluid sub privirea-mi adolescentină și nu un talent eminescian. Am publicat în reviste școlare (precum și în cărți esperantiste), am premii numeroase la concursuri de creație lirică, cum ar fi Festivalul Național "Nicolae Labiș", ediția 2009, dar despre mine veți găsi tot ce se cere în CV-ul atașat.

În continuarea lui, am selectat câteva poezii (concepute recent) sperând să aibă simplitatea secretului pierdut de a

se încadra într-un număr viitor al revistei pe care o coordonați.

Mă scuzați pentru deranj și pentru impertinența tinerească de a dori afirmare, dar în același timp vă mulțumesc din suflet cât se poate de sincer pentru șansa oferită. Nu vă pot dori decât o seară plăcută.

Cu respect și mulțumiri,

ADREEA FELCIUC

Vatra veche, Serie veche nouă, Anul II, nr.1 (13), ian. 2010, Târgu Mureș. Într-un dialog cu Darie Ducan, Mircea Cărtărescu afirmă: „Lumea literară este viciul însuși, căci e alcătuită în marea ei majoritate din orgolii, absenți și fețe ale tăcerii, ca să spun așa... Mă feresc de ea din toate puterile, fiindcă în lumea literară, așa cum o cunosc eu, principala preocupare

este decapitarea tuturor ca să-i aduci la înălțimea ta”. La rândul ei, Mariana Cristescu, în dialog cu Nicolae Băciuț, spune: „Cred că ura de sine a noastră, a românilor este cel mai mare dușman al nației. Ca atare, tot aceasta stă în calea afirmării valorilor, aflate încă în viață, la nivel național, nu numai local”. Așa este, dar... să trecem la diversitatea informației culturale adusă de revistă. Doina Pologea vine cu istorisiri despre Mircea Vulcănescu, iar Miorița Baci propune eseul *Ioan Alexandru – destinul unui poet misionar*. Adrian Dinu Rachieru îl prezintă pe Ion Hadârcă, Claudia Șatrovca scrie despre Biblioteca „Târgu Mureș” din Chișinău, Mihai Știrbu, simple note despre Colocviul Național de Poezie, Iași, 1978. Și dacă Andrei Fischhof vorbește *Despre poezibilitatea limbii*, Valentin Marica despre Mihai Eminescu la Fântâna Blanduziei. Adrian Botez realizează un amplu studiu: *Dincolo de detractori și sceptici*, iar Victor Bibicioiu definește dominantele personalității lui Ion Brad. Poezie semnează: Valentin Marica, Alexandra Emilia Bucur, Ion Hadârcă, Nicolae Băciuț, Ana Munteanu Drăghici, Ioan Mugurel Sasu, Marian Nicolae Tomi, Vasile Vajoga și Ion Roșioru. Proza este semnată de Ioan Astalus, iar teatrul de Darie Ducan. Cronică literară este abordată de: Imelda Chința (Cornel Cotușiu, *Scorbură în cuib*), Elena M. Cîmpan (Nicolae Băciuț, *Linia de orizont* și Nicolae Steinhardt, *Între lumi – dialoguri cu Nicolae Băciuț*), Melania Cuc (George Roca, *Evadare din spațiul virtual*), Adrian Botez (Paul Spirescu, *Eu, adică umbra mea*), Constantin Stancu (Anamaria Ionescu, *Camera obscură*), Emilia Chiriță (Maria Vaida, *Despre Gheorghe Pituț sau paradigma angelică*), Octavian D. Curpaș (Corina Petrescu, *Creion*), Constantin Zărnescu (Toader Ungureanu, *Al cincilea anotimp*), Melania Cuc (Ion Pachia Tatomirescu, *Întâiul dadaism*) și Rozalia Truța (Serafim Duicu, *Formele neliniștii*).

Spații culturale 9/2010

Bună ziua,

Mulțumesc pentru numerele revistei culturale, care, văd că cu mare sărguință ați ridicat-o la un asemenea nr. de pagini, e încântătoare, și pentru că oricum nu v-am văzut de mult voiam să vă zic că v-am așteptat la Toplița și v-am simțit lipsa, mă pregătisem sufletește să ascult discursul dvs. care, rareori am ocazia să-l aud, și când colo, nu am mai ascultat cuvintele acelea meșteșugite. Și dl. Marica, recunosc, a vorbit ca nimeni altul, lansarea volumului *Alb de duminică* a lasat un anumit gol, ca n-ați fost prezent să completați puțin, pe ici pe colo...Felicitări pentru *Vatra veche*, e mai nouă ca oricând și plină de înțelesuri.

Mă primiți și pe mine în Clubul Boema, vă invit la noi la bibliotecă, să organizăm și aici întâlniri, dacă bineînțeles se vor găsi doritori să vină până aici. Biblioteca merge bine, de ieri avem și Jurnal informativ trimestrial, despre comunitate, dar și despre bibliotecă, cultură... Va trimit zilele astea nr 1, în format electronic. Apropo, cu publicarea revistei on line cum procedați, aș putea încerca să fac și eu în acest format?

Numai bine, cu multă admirație,

LAZAR VIORICA

Doamne ajută-VĂ !

Mulțumesc mult, am reușit să deschid atașamentul prin pdf. Bună și interesantă publicația Dvs, m-a surprins în mod foarte plăcut!

Cu binecuvântări pentru pictorii sufletelor și mânuitorii literelor,

pr.**IOAN-MARIUS TURCU**, Grafing bei München

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc din suflet pentru bucuria pe care mi-ați făcut-o incluzându-mă și pe mine printre destinatarii acestei minunate reviste "Vatra veche"; am avut o după-amiază fericită, prilejuită de lecturarea revistei pe care o conduceți; dacă-mi este permis, Vă felicit din toată inima și vă doresc sănătate și putere să o puteți păstori încă MULȚI ANI!

IOSIF FIȚ, Alba Iulia

Domnule Nicolae Băciuț,

Țin să vă mulțumesc pentru publicarea grupajului meu de versuri în frumoasa dumneavoastră revistă. Vreau de asemenea să vă spun că mă simt onorat să fiu alături de atâtea nume valoroase ale culturii naționale și să vă felicit pentru ceea ce faceți, pentru deschiderea și generozitatea de care dați dovadă, valori din ce în ce mai rare pe malurile dâmbovițene. Sunt de asemenea bucuros să ne reîntâlnim între filele aceleiași publicații după 27 de ani, așa cum se întâmpla în 1983, în Caietul Debutanților-Albatros.

Cu deosebită stimă,

MIRCEA DRĂGĂNESCU

Mulțumesc pentru revistă! Arată bine! Să vă dea Domnul spor! Sincere felicitări!

PR. JAN NICOLAE

Alba Iulia

MULȚUMESC pt. această lungă depănare a revistei voastre. O voi citi de îndată ce găsesc un răgaz. Vă urez sănătate cu avântate (și tot mai rare) pale de ninsoare.

MICHAEL NASTA

STIMATE DOMNULE NICOLAE BĂCIUȚ,

Vă mulțumesc și vă felicit pentru minunata revistă de cultură pe care ați avut amabilitatea să mi-o trimiteți. Este un autentic și valoros act de cultura în vremuri nu tocmai favorabile culturii de calitate. Sper să vă pot trimite în curând un material.

Cu stimă și respect,

FLORIN CONTREA

Mulțumesc frumos. este un număr excelent!!!

MONICA MUREȘAN

Stimate domnule NICOLAE BĂCIUȚ,

Vă mulțumesc mult pentru trimiterea revistei dvs., *Vatra veche* online - un adevărat regal cultural! Felicitări! Cu, mereu, aceeași prețuire și caldă prietenie,

ADRIAN BOTEZ

Mulțumesc. V-am văzut și ascultat cu plăcere la Blaj, la Festivalul de recitări Eminescu. Nu am reușit însă să vorbim. Ați fost destul de ocupat. Am fost acolo împreună cu d-na Moldovan Ileana, colega dvs. de facultate. M-am bucurat de reîntâlnirea dvs. și de premiul cu care cei de la Aiud ne-am întors acasă.

Încă mai sunt interesată de tabere de creație, dacă mai organizați, și, eventual, de publicare a poemelor mele în *Vatra veche*.

Cu stimă,

CASANDRA IOAN

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc mult și vă felicit cu ocazia publicării noului număr al deja prestigioasei dumneavoastră reviste, cu mare priză la cititorul neindiferent față de problemele românismului. Dumnezeu să vă ajute în continuare!

Cu aleasă prețuire,

ION BERGHIA

Bună ziua,

Vă mulțumesc mult pentru nr.2 al revistei *Vatra veche*, o revistă unică în țară prin bogăția culturală pe care o cuprinde în numeroasele ei pagini.

V-aș fi foarte recunoscător dacă ați putea să-mi trimiteți și primul număr. Vă mulțumesc și vă doresc o primăvară plină de bucurii. Cu respect,

GLIGOR G.

Mă simt aidoma unui elev lenș care chiuște de la ore fiindcă nu și-a făcut tema. Mă rușinez pentru întârzierea – va mai dura încă – încropirii unor pagini la care m-am angajat. Nu stau acum să detaliez motivele, nici nu cred că v-ar interesa, căci, vorba lui Trahanache, "stimabile, să trecem la cestiune". Adevărul e că mă rătăcesc mereu în memorie și divagații și când îmi iau seama, uneori e prea târziu și o iau de la capăt. Și ca argument al (cam poticnitei mele) hotărâri de a-mi ține totuși fâgăduiala, dar și ca formă de constrângere pentru mine ca să evit capcana pânzei Penelopei, vă trimit alăturat două-trei pagini. Sper să vă intereseze.

Cu stimă

E.NEAGOE

Dragă Nicolae Băciuț,

Îți mulțumesc pentru "Vatra Veche", mai ales că aici m-am regăsit și eu grație generozității lui Lucian Gruia și a bunăvoinței tale. Spune-mi, te rog, dacă

ai primit poemele mele pentru Antologia Boema și dacă totul este în ordine. Mulțumesc mult,

VICTORIA MILESCU

Sincere mulțumiri pentru nr.2 al "Vetrei vechi" 2010, pe care mi l-ați trimis pe Email. Calitatea de excepție a materialelor publicate și deosebit de izbutita prezentare grafică, fac din revista pe care o "păstoriți", o publicație de elecție și cu o personalitate distinctă în sfera actuală de gen a cuvântului tipărit. Mi-a făcut plăcere să văd că și "vitregiții" epigramiști pot zâmbi cu finețe ironică în pagina - (e bine să devină tradiție) - dedicată umorului de bun gust, în care m-am bucurat să-l întâlnesc și pe colegul meu de cenaclu, V. Larco. Cunoscând volumul de muncă investit în apariția unei reviste de calitate, vă apreciez strădania (și, desigur, creativitatea) - depuse în acest scop.

Cu distinsă considerație,

V.VAJOGA

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc și pentru numărul 2 al revistei dumneavoastră. Ca imediată impresie, se evidențiază (cred eu) excelențele miniaturi ale lui Ioan Astalus, prin tahnica fotografică utilizată. Inspirată utilizarea nuanței predominante.

Am observat la rubrica dumneavoastră „Curier”, câteva cuvinte despre materialul meu din numărul anterior, referitor la *Colocviul* din 1978. Îmi mulțumesc doamnei (d-rei) *Valeria* pentru că și-a risipit câteva clipe din viață parcurgându-l. Niciodată n-am intrat în polemici gratuite cu nimeni, însă dacă aș fi făcut-o, fără a-mi dori să fiu acuzat de lipsa politetii, aș fi început prin a sugera și folosirea numelui propriu, pentru a ști cine *vorbește*. N-am intenționat să asociez întâmplării din '78 numai festivismul, iar deșfășurarea dramatică a fost - zic eu - evidențiată moderat fiindcă, după cum spuneam, eram abia sosit de pe băncile liceului. Poate dumneai, fiind studentă în anul terminal la vremea aceea, a perceput altfel evenimentul, și-i respect părerea.

Cu stimă,

MIHAI ȘTIRBU

Dragă Nicu,

O spun din capul locului, MĂ ULUIEȘTI!

De pe la sfârșitul lui august, de când am început lucrul la filmul despre Revoluție, până în preajma sărbătorilor, nu am avut timp să deschid poșta electronică.

Apoi, din 28 decembrie, am fost pe munte mai tot timpul. La schi. Adunate, e vorba de vreo 20 de zile.

În fine, am dat de email-urile tale. Cum și-am spus din capul locului, mă uluiești. Să faci, singur, o revistă, e peste puterile mele de înțelegere.

Am citit câteva materiale, sunt deosebite. M-a bucurat faptul că printre semnatori se găsesc și timișoreni. Bunăoară, Adrian Dinu Rachieru, un prieten foarte apropiat.

Una peste alta, revista are valoare, ținută literară elevată! Felicitări!

Ție, Codruței, fiilor voștri, sănătate, bucurii și împliniri.

Cu toată afecțiunea, și... uluia!

TITUS SUCIU

La Reghin, bibliotecari și scriitori, 2009

Cu toata consideratia.... bună ziua, Domnule N. Băciuț. Vă mulțumesc foarte mult pentru apariția cronicii literare scrisă de poetul și criticul literar I. Cristofor. (menționez că revista apare într-o stare grafică de excepție, pentru care meritați toate laudele). Cu dorința și speranța într-o colaborare viitoare. Al Dumneavoastră,

C. VANA...

Mult succes și multă inspirație!

Vă felicit pentru frumoasa revistă pe care o editați! O voi trimite și colegilor din Asociația română de istorie a presei.

MARIAN PETCU

Stimate Șef Nicolae Băciuț,

Am primiz azi, a doua oară, de două ori, minunata revistă. Firește, am popularizat-o și m-am lăudat printre ai mei. Îți mulțumim mult, ești un Om drept și harnic.

Dar noi așteptăm deja surpriza a doua, cea cu micuța enciclopedie etc. Pe când și unde?

Montrealul este un băiat dulce care nu prea mai sare-n jos peste minus 6-7 celsiusse.

Numai bine tuturor,

GEORGE ȘI MARIA-SA,

de colea, din Montreal

Dragă Nicolae Băciuț,

Am primit revista pe care cu onoare o conduci și îți mulțumesc foarte mult pentru generozitate, mai ales că am avut plăcuta surpriză să găsesc și o cronică a lui Lucian Gruia despre cartea mea de versuri "Conspirații celeste". Ce se mai aude cu Boema? Dacă pot fi și eu inclusă în acea antologie preconizată să apară pe 21 martie, după cum am înțeles, când să-ți trimit poeziile? Încă o dată mulțumiri, sănătate și realizări durabile. Cu prietenie,

VICTORIA MILESCU

Vă mulțumesc din suflet pentru primele numere ale revistei. Ați dat hrană unui suflet care tânjea după un asemenea aliment cultural. Locuiesc la țară în comuna ȘUȚEȘTI, jud Brăila și sunt prof de limba și literatura română gr. I, dar datorită numărului mic de posturi predau la învățământul primar. Nu există nici măcar un chioșc de ziare și, oricum, resursa pecuniară lasă de dorit. Mi-ați făcut o mare bucurie.

Vă doresc să aveți un an cu multă sănătate, putere de a trece peste vicisitudinile vieții, inspirație și realizări pe toate planurile.

Lume este multă, dar domnul Băciuț este un OM.

Cu aleasă considerație,

PROF. MARIANA TOICĂ

P.S. Vă trimit un material, dacă va fi spațiu și pentru el în numărul viitor al revistei, m-aș bucura, oamenii ar trebui să știe multe!

M-ar interesa dacă publicați poezii ale copiilor, încercări, am multe cu care am participat la concursuri naționale și simpozioane.

Domnule Băciuț,

Superb număr!!! Vă felicit pentru că știu cât de greu se muncește pentru a ieși o astfel de revistă elegantă și consistentă. Vă mulțumesc pentru aplecarea dvs. și asupra materialelor pe care vi le-am trimis. Eu nu știu cât voi mai rămâne în Canada, mama este deja în spital la Bistrița, cu probleme de sănătate și bătrânețe. Am plecat de lângă ea abia de 2 săptămâni, așa că... va fi ceea ce va vrea Domnul pe mai departe.

Planurile mele literare stagnează deocamdată.

Ținem legătura și vă doresc putere de muncă întru ceea ce faceți, că...BINE faceți. Sărutări doamnei Codruța.

Cu drag,

MELANIA CUC,
Fredericton, Canada

Vă mulțumesc mult pentru minunata hrană spirituală. E o inițiativă extraordinară din partea dumneavoastră!!! Mii de felicitări!!!

VALENTINA TODORAN,
ISJ Maramureș

Dragii noștri,

Este o frumoasă și prietenoasă surpriză matinală ! Vă mulțumim, vom ațâța focul pe VATRĂ până la ultima scânteie. Pe-aici...toate sunt cam bune. În acest Nr. mă reintâlnesc cu mulți prieteni vechi.

Vă mulțumim !

GEORGE ȘI MARIA-SA

Mulțumesc foarte mult pentru revistă. Este a doua zi când o citesc cu mare plăcere,

MIRCEA BRADU

Domnule Băciuț,

Mulțumesc pentru revista frumoasă și bogată.

Am o propunere: dați la început un cuprins, ca să nu trebuiască să parcurgem 88 de pagini pentru a da de ceva care ne-ar interesa...

Cu gânduri bune,

ANDREI FISCHOF

Am primit și citit cu bucuria pe care doar o revistă de ținută o poate oferi.

Mulțumesc și mult succes în continuare.

AUREL PODARU

Mulțumesc frumos!

Sincer, mi-a făcut mare plăcere.

A. BOROS

Bună ziua, domnule Nicolae,

Am primit revista „Vatra veche”, am răsfoit-o puțin și am memorizat-o la mine în calculator ca s-o citesc mai târziu. Din cărțile și ziarele voastre eu învăț gazetaria și pătrund mai adânc tainele scriitoricești, dar mai mult îmi întăresc acea demnitate de OM scriitor, ca la mari cumpene și ispite, de a nu ajunge un trădător al meu, al neamului meu, al tuturor cărților scrise, precum Ion Druță s-a vândut diavolului roșu. Caracterul călit, la care eu îi zic trăsnet, este plutirea, ținerea la suprafață prin această mocirlă a vieții și nu trebuie să ancoram în întuneric sau chiar în iad, ci tot să mergem cu și spre lumina dumnezeiască cât mai luminoasă. De la voi culeg lumina de a lumina mai tare pentru a nu mă întuneca ciurma comunistă. Mersi și o zi bună!

Maestre!

Am citit cu emoție Revista și, în modul cel mai sincer, aveam senzația că nu e vorba de mine. Mulțumesc bunului Dumnezeu ca existați!

Vă admir și vă mulțumesc!

Al Dvs. devotat tarabostes,
ASTALUS

Stimate domnule Băciuț,

Felicitări! Am dat în lucru al doilea număr. Apare însă un inconvenient care afectează și numerele mai vechi, din arhivă: Nu numai faptul că serverul nostru se încarcă foarte mult când e vorba de fotografii (o fotografie ocupă spațiu cât 150-200 de pagini scrise) dar adresa noastră principală sunt bibliotecile sătești sau școlare, dotate cu utilaje neperformante. Cu cât alte lucruri decât textele sunt mai multe, cu atât descărcarea se face mai greu, omul se plictisește și trece la altceva. De asta am impus de la început un format simplu, umplut cu "idei" mai mult decât cu imagini. Revistele mele, "Pluralitas" nu are ilustrații, "Albina" are una singură" Port@leu face economie peste tot ca să poată pune imagini specifice internetului în pagina 6.

Suntem programați astfel, fiindcă avem o asemenea adresă la cei care nu huzuresc în modernizări. Asta ne garantează și răspândirea. Vă rog și pe dvs. să lăsați două-trei imagini absolut necesare pentru a putea comunica cu "clientela" noastră. Iar, la arhivarea pe 2009, lăsați numai textul și compresați în format Zipp.

LEU

Din nou, mulțumiri! Ținuta și conținutul revistei vă recomandă și vă reprezintă, cu siguranță.

PROF. DR. IOAN P. ORHA

Mulțam,

Revista e faină. Voi trimite o carte pe adresa redacției, pentru dv. Toate cele bune,

IONUT CARAGEA

Foto: Scriitori la "Măsura vinului", 2009

Album

Concursul „Nicolae Labiș”, Ediția 2009

Mihai Cimpoi, Vasile Tărățeanu, Ion Cosmei, la Cernăuți, 2009

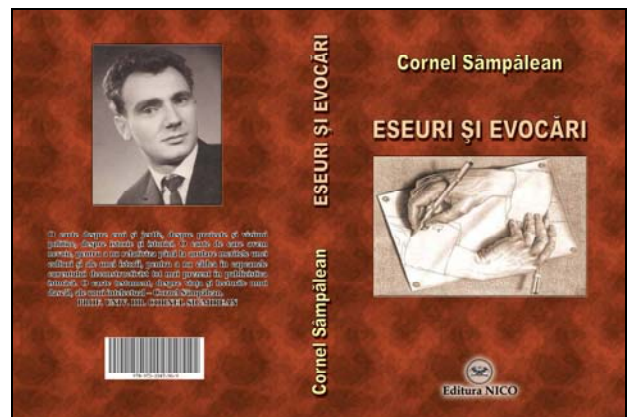
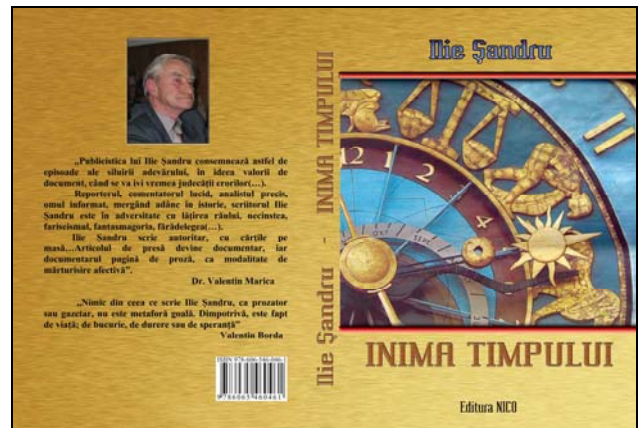
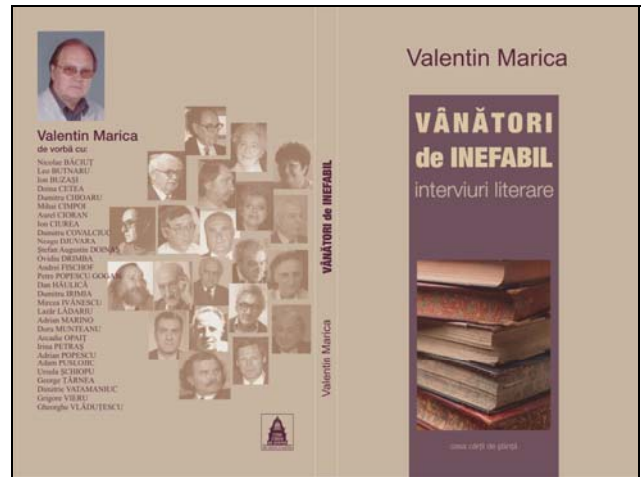
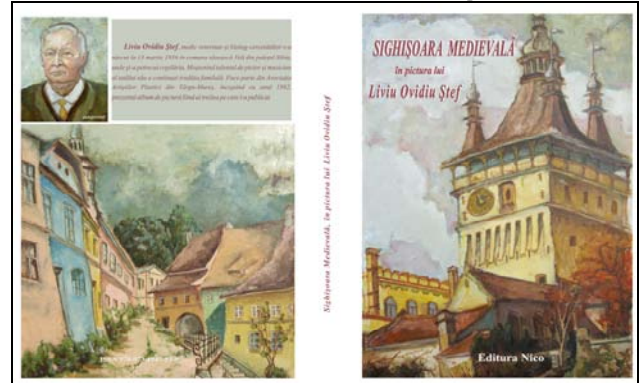

Sub soarele „Avangardei XXI”, Bacău, 2009

Nostalgii literare bistrițene, la Nurnberg, 2009

AUTORI MUREȘENI

Aurora Speranța Cernitu – „Altă octavă”

Starea prozei VIS DE STICLĂ

Murise un profesor valoros și important. Zăpezile orașului nu mai conțineau. Capela se afla dincolo de linia ferată. Înurmântarea a început la amiază. Familia și rudele mortului încăpuseră în capelă, însă afară, sub ninsoare, stăteau încremeniți oamenii cu sutele.

- Eu sunt oaia rătăcită, Doamne! – se auzi vocea preotului, multiplicată în difuzoare ninse.

Soția mortului era sprijinită de două prietene. Nu mai avea aer, de atâta plâns. Afară, zăpezile ajunseră la gleznelor oamenilor. Predica primului preot se sfârșise. Când vorbi al patrulea preot, zăpezile urcară spre genunchii mulțimii. La al nouălea preot, albul cucerii totul. Oamenii dispărură complet sub pătura de un alb fosforescent.

Ieșind din capelă, bărbații ce purtau sicriul au pășit în vidul făinos. Sicriul a dispărut cu totul. Văduva s-a trezit singură pe terasa de ciment. În jur, un alb dureros, purtat de ici-acolo. Nimeni. Poate că moartea soțului a fost un vis, își spuse ea în gând. Ori poate că era efectul calmantelor. Vântul începu să spulbere zăpada. Deodată ... soția zări capacul sicriului, care fu repede smuls de vijelie. Capul soțului se desenă în imacularea mișcătoare. Femeia leșină ușor și se prăbuși ca într-un vis de sticlă.

ALEXANDRU JURCAN

Director de onoare
MIHAI SIN

Redactor-șef adjunct
VALENTIN MARICA

Redactori:

Eugen Axinte, Elena M. Cîmpan,
Mariana Cristescu, Răzvan Ducan, Eugen
Evu, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu,
Liliana Moldovan, Cristian Stamatoiu

Corespondenți : Bianca Osnaga, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Darie Ducan, Cleopatra Lorințiu, Ioan Matei, Victor Știr, Claudia Șatravca, Raia Rogac (Chișinău), Mirela Corina Chindea (Italia), Andrei Fischof (Israel), Ionela van Rees-Zota (Germania), Gabriela Mocănașu (Paris), Dwight Luchian-Patton (SUA)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte Sergiu Paul Băciuț

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2009 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine exclusiv autorilor.